

25 JAAR STATUS APARTE
EEN POLITIEK PARADIJS

Armand Hessels

Met bijdragen van
Henry Coffi

Redactie : Ad Bakker
Ontwerp omslag : Melvin Quilotte
Layout : Melvin Quilotte
Drukwerk : Interprint N.V.

INHOUD

VOORWOORD	4
PROLOGO	7
INLEIDING	9
1- STATUS APARTE, VAN DROOM TOT WERKELIJKHEID	12
<i>COSECHA DI STATUS APARTE</i>	18
2- DE RECHTSPOSITIE VAN DE POLITIEKE ELITE	20
<i>MINISTER-CHOLLER</i>	30
3- POLITIEKE PATRONAGE	31
<i>MI CRUZ MI CRUZ</i>	45
4- BENARDE OVERHEIDSFINANCIEN	47
<i>OBESITAS, NOS PROBLEMA NACIONAL</i>	68
5- DALENDE KOOPKRACHT EN BANKROETE PENSIOENFONDSEN	69
<i>FITNOTS</i>	82
6- HET GEZICHT VAN DE OVERHEID	84
<i>TELEFON STATUS APARTE</i>	93
7- VERDACHTE PROJECTEN	94
<i>SOÑO DI BUCHI-CAMPAMENTO</i>	128
8- GEEN BELEID IS OOK BELEID	130
<i>RAPPORT</i>	146
9- STEMPELPARLEMENT	147
<i>UN BON ANJA PARLAMENTARIO</i>	157
10- EEN POLITIEK VERZIEKT KLIMAAT	158
<i>DONJO DI MI CAS</i>	170
11- DE POLITIEK EN DE CONTROLERENDE GEMEENSCHAP	171
<i>CUA RUBIANO BO POR CULPA?</i>	184
12- CONCLUSIES	185
<i>MEMORIA DI PAPAÍ</i>	193
EPILOOG	194
NAAR EEN VOLWASSEN AUTONOMIE	194

VOORWOORD

Ter gelegenheid van 25 jaar Status Aparte van Aruba, publiceert Fundacion Elsa Coffi dit bijzondere werk. Het is niet de eerste keer dat ik betrokken ben bij een dergelijk initiatief. In 1994, bij de herdenking van 40 jaar Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden, het staatsrechtelijke document waarmee het autonome land Nederlandse Antillen een feit werd, was ik verantwoordelijk, in samenwerking met FUNDINI, voor de publicatie "The Future Status of Aruba and the Netherlands Antilles". Later, bij de viering van 10 jaar Status Aparte van Aruba in 1996, organiseerde ik, weer in samenwerking met FUNDINI, de publicatie van het werk "Status Aparte. Na ocasion di su di Diez Aniversario".

Bovengenoemde werken waren telkens van de hand van andere auteurs en deze publicatie vormt geen uitzondering hierop. Twee bekende persoonlijkheden uit onze gemeenschap zijn uitgenodigd om hun gedachten over 25 jaar Status Aparte op papier te zetten. Het belangrijkste gedeelte werd geschreven door Armand Hessels, docent aan Colegio Arubano en auteur van het boek 'Goed Bestuur & de politieke realiteit'. Zijn bijdrage is in het Nederlands geschreven, gericht tot de lezers van het hele Koninkrijk. De andere auteur, Henry Coffi die vice-president was van de LAGO raffinaderij, staat bekend om zijn korte verhalen en gedichten met een unieke toon van humor. Zijn stukken verschijnen hier in het Papiamentu, want alleen zo komt de 'couleur locale' tot zijn recht.

Een kwart eeuw is een korte periode, maar voldoende om bepaalde lijnen in de dekolonisatieprocessen te ontdekken. In 1954 begon officieel het dekolonisatieproces van de zes eilanden die toen nog samen de Nederlandse Antillen vormden. Kolonialisme wordt volgens de International Encyclopedia of the Social Sciences gedefinieerd als 'de overheersing van volken met een andere cultuur gesitueerd in regio's die door de zee gescheiden worden van de koloniale centra'. Dekolonisatie is dan het omgekeerde: het proces dat leidt tot de afschaffing van de politieke overheersing, die overzeese gebieden en volken in kolonies had veranderd.

De Verenigde Naties hadden erkend dat de laatste overzeese Nederlandse gebieden, na de onafhankelijkheid van Indonesië, hun dekolonisatieproces waren begonnen in 1954 toen zij de status kregen van 'self governing territories'. De Nederlandse Antillen kreeg toen de autonomie om de eigen interne aangelegenheden zelf te regelen. Alleen de militaire verdediging en de buitenlandse betrekkingen bleven nog in handen van Nederland.

Dezelfde vorm van autonomie kreeg Aruba in 1986 met de Status Aparte, toen het eiland zich afscheidde van de Antilliaanse federatie die vanaf dat moment bestond uit de vijf overige eilanden.

Op 10-10-2010 kregen Curaçao en St. Maarten de status van autonome landen binnen het Koninkrijk, hoewel hun vorm van autonomie anders is dan die van Aruba. Zij kwamen namelijk onder financieel toezicht te staan van de Koninkrijksregering. De drie eilanden die overbleven, Bonaire, St. Eustatius en Saba, kozen voor integratie in de structuur van het land Nederland, een legitieme optie bij dekolonisatie volgens de normen van de Verenigde Naties.

In de meeste gevallen eindigt het dekolonisatieproces met de politieke onafhankelijkheid van de ex-kolonie, zoals dat het geval was van Suriname in 1975. Analyse van het dekolonisatieproces in Afrikaanse landen laat zien dat de koloniale elites aldaar vervangen zijn door nieuwe elites. Zo'n nieuwe elite bestaat uit de lokale heersende politieke klasse die gelieerd is aan bepaalde families. Nationalistisch getinte ideologieën worden door een kleine groep gebruikt om politieke en economische macht te verwerven. Uit de geschiedenis is bekend dat nationalistische gevoelens vaker werden misbruikt voor andere belangen. Tot welke extreme gevolgen dit kon leiden, bewees het nationaal socialisme in Nazi Duitsland onder leiding van Adolf Hitler, natuurlijk een heel andere uiting van de nationalistische ideologie.

De nationalistische ideologie kreeg een heel andere toepassing in de ex-kolonies. In het dekolonisatieproces diende nationalisme vaak als middel om de belangen van bepaalde families en vrienden te behartigen. Suriname vormde geen uitzondering hierop. Een wetenschappelijke analyse van de onafhankelijkheid van Suriname toonde aan dat slechts 200 families zich de macht hadden toegeëigend en dat de overgrote meerderheid van de bevolking armer was geworden.

Nadat Aruba de autonome status had verworven in 1986 valt eenzelfde proces te onderkennen. 'Family and Friends' van de heersende politieke klasse, zoals deze op Aruba genoemd worden, hebben van de autonomie gebruikmakend, zichzelf verrijkt. De bevolking wordt geïndoctrineerd in een fanatiek nationalisme om zo de belangen van de nieuwe elite veilig te stellen. In dit kader valt ook te plaatsen dat beide grote partijen van Aruba iedere vorm van financieel toezicht van de Koninkrijksregering afwijzen, zogenaamd omdat dit tegen de autonomie zou indruisen. In dit werk kan men lezen hoe een nieuwe elite de macht over Aruba kon verwerven toen alle controlerende instanties ineens wegvielen, buitenspel werden gezet of bewust

werden verzwakt op het moment dat Aruba autonoom werd. Men kan dit boek lezen als een soort 'Zwartboek over de Status Aparte'. De titel had ook kunnen luiden 'Aruba's Clan'.

Verder rest mij alleen nog een woord van dank aan de beide auteurs voor hun waardevolle bijdrage. Een speciaal woord van dank ook voor Ad Bakker, die vele uren heeft besteed om dit product leesbaarder te maken. En 'last but not least' Fundacion Elsa Coffi, die het project spontaan heeft geadopteerd. De stichting Fundacion Elsa Coffi werd in 2007 opgericht met als doel het bevorderen van een kritische instelling van de Arubaanse burger ten aanzien van maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. Hoe meer mensen dit boek zullen lezen, des te dichter zal het doel van Fundacion Elsa Coffi naderbij komen.

Dr. Armando Lampe
armando.lampe@gmail.com

PROLOGO

Na ocasion di 25 aña di Status Aparte di Aruba, Fundacion Elsa Coffi ta presenta e siguiente publicacion na pueblo di Aruba. Esaki no ta prome biaha cu mi ta involucra cu un publicacion di e indole aki. Na ocasion di 40 aña di proclamacion di Statuut di Reino Hulandes, unda e pais autonomo Antias Hulandes a nace, mi a edita den colaboracion cu FUNDINI na 1994 e obra 'The Future Status of Aruba and the Netherlands Antilles'. Despues na ocasion di 10 aña di Status Aparte di Aruba na 1996, mi a organiza, atrobe den colaboracion cu FUNDINI, e buki 'Status Aparte. Na ocasion di su di Diez Aniversario'.

Cada bez e autornan di e publicacionnan menciona tabata diferente y esaki tambe ta e caso di e buki aki. A invita dos persona cu no ta desconoci den nos comunidad pa reflexiona riba e significado di 25 aña di Status Aparte. E parti principal a keda scirbi pa Armand Hessels, docente na Colegio Arubano y autor di e buki 'Bon Gobernacion y e realidad politico'. E texto aki ta na Hulandes ya cu e publico na cua e ta dirigi ta henter Reino Hulandes. E otro escrito ta di Henry Coffi, ex ehecutivo di LAGO, kende ta conosi pa su publicacionnan carga cu un humor unico. E ultimo aki ta na Papiamentu, pasobra e colo local di e contenido ta hacie incomprendibel pa un hende di afo.

Un cuarto di siglo ta un periodo cortico, pero toch e ta suficiente pa detecta cierto patronchi cu por ta comun cu otro procesonan di decolonisacion. For di 1954 a start oficialmente e proceso di decolonisacion di e seis islanan cu tabata forma parti di Antias Hulandes. Colonialismo, segun e definicion di e International Encyclopedia of the Social Sciences, ta referi na e dominio di pueblonan di otro cultura cu ta biba den regionnan cu ta separa pa lama for di e centro colonizador. Decolonisacion ta e proceso cu ta hiba na abolicion di e dominio politico cu a transforma historicamente e territorionan ultramar y nan poblacion den colonia.

Naciones Uni a reconoce cu e territorionan hulandes, cu a keda despues di independencia di Indonesia, a inicia nan decolonisacion na 1954 dor cu nan a bira 'self governing territories'. Antias Hulandes a haya e autonomia pa maneha su propio asuntonan interno, solamente defensa militar y relacionnan exterior a keda den man di Holanda. E tipo di autonomia aki Aruba a haya pa su mes na 1986 cu e Status Aparte y e federacion antiano a keda consisti di solamente 5 isla. Dia 10-10-10 Corsou y St. Maarten tambe a haya un status di pais autonomo den Reino, aunke nan autonomia ta mas limita cu esun di Aruba ya cu nan ta cai bao di supervision financiero di Gobierno di Reino. E otro tres islanan, Bonaire, St. Eustatius y Saba, a disidi pa integra

mas den Hulanda, cu ta un opcion legitimo di decolonisacion segun normanan di Naciones Uni.

Mayoria di proceso di decolonisacion a termina den independencia politico, manera tabata e caso di Suriname na 1975. Si nos analisa e diferente proceso di decolonisacion na Africa, nos ta descubri e mesun patronchi. E elite colonisado a keda reemplasa pa un elite nobo, den e caso aki e clase politico local liga cu algun famia. E ideologia di nacionalismo a keda usa pa un grupito pa e haya e poder politico y economico. Nos sa cu den historia nacionalismo a keda malusa pa sirbi otro interesnan, manera tabata e caso di socialismo nacionalista nazi na Alemania bao di Hitler. Den e proceso di decolonisacion tambe nacionalismo a keda malusa pa sirbi interes di cierto famia y amigonan. Suriname no ta un excepcion riba esaki. Un analisis cientifico a muestra cu despues di independencia di Suriname ta 200 famia a podera di e pais y e gran mayoria di pueblo a bira mas pober.

Despues cu Aruba a haya su autonomia pa maneha su propio asuntonan interno na 1986, e mesun patronchi menciona a keda ripiti. 'Family and Friends' di e clase politico, manera ta conosi na Aruba, a enriquece nan mes haciendo maluso di e autonomia. Ta inculca un nacionalismo fanatico den e pueblo pa salvaguarda e interes di e elite nobo. No ta pornada cu ambos partido grandi di Aruba ta contra supervision financiero di Gobierno di Reino, pasobra supuestamente e ta contra nos autonomia. Den e buki aki por lesa con un elite nobo a podera di Aruba dor cu tur instancia di control a cai afo of deliberadamente a keda manca na e momento cu Aruba a bira completamente autonomo. Por lesa e buki aki manera e 'Zwartboek over de Status Aparte' of manera 'Aruba's Clan'.

No ta keda mi otro cu gradisi e dos autornan pa nan contribucion valioso. Un danki special na Ad Bakker, kende a dedica hopi ora pa haci e producto aki miho entendibel pa e lector. Y 'last but not least' Fundacion Elsa Coffi, cu inmediatamente a adopta e proyecto aki. Fundacion Elsa Coffi a keda funda na 2007 pa promove un sentido critico cerca e ciudadano pa loke ta trata desaroyonan social y politico. Dor di publica e buki aki Fundacion Elsa Coffi ta cumpli cu e meta menciona.

Dr. Armando Lampe
armando.lampe@gmail.com

INLEIDING

Vele jaren geleden was ik –met anderen- intensief bezig met de opzet van het project ‘Fietspaden in Aruba’. Met dit doel richtten we de stichting FACABI (Fundacion Arubano Caminda pa Bicicleta) op. De Dienst Openbare Werken (DOW) verleende medewerking voor het technisch ontwerp van de fietspaden. Van verschillende kanten kreeg het plan financiële medewerking toegezegd. Toch staakte ik van het ene op het andere moment mijn inspanningen ten behoeve van het project ‘Fietspaden in Aruba’. Dit had twee redenen.

Omdat het om een hoge investering ging, werd nagegaan of Nederland eventueel bereid was om het project mede te financieren. Een vertegenwoordiger van Nederland stelde echter dat het om een heel goed en relatief goedkoop project ging dat Aruba zelf makkelijk met eigen middelen kon realiseren. Als Nederland zou besluiten het fietspadenproject mede te financieren zou Aruba intussen ongestoord door kunnen gaan met haar financieel wanbeleid. Daar wilde Nederland niet aan meewerken. Met name de vele politieke benoeringen waren een doorn in het oog. Ik was het daar roerend mee eens.

In dezelfde periode had ik een gesprek met een hoge Arubaanse overheidsfunctionaris. Deze informeerde naar de ontwikkelingen ter realisering van het fietspadenproject. Ik vertelde hem wat op dat moment de technische en financiële stand van zaken was. Daarop vroeg hij mij ‘of wij rekening hielden met geld voor de minister’. Op mijn vraag om een nadere uitleg stelde hij dat ‘de minister zijn handtekening voor het project pas zou zetten als hij daar geld voor kreeg’. Ik was onder geen beding bereid om bij te dragen aan de zelfverrijking van een minister. Ik gaf hem te kennen dat het hier ging om een project dat goed was voor de hele gemeenschap en dat ik daar zelf geen financieel belang bij had. Daarop kreeg ik te horen dat dit niet het zwaarste zou wegen bij de overweging om een handtekening te plaatsen. Voor mij betekende dit voorlopig het eind van mijn werkzaamheden aan het fietspadenproject.

Vanaf dat moment begon ik mijn kruistocht tegen corruptie. Ik gaf mijn kritiek onder meer vorm door publicatie van het boek ‘Goed bestuur en de politieke realiteit’ in 2001. Analyses uit talrijke rapporten van de Algemene Rekenkamer, de Sociaal Economische Raad, de Centrale Bank, alsmede documenten van de Centrale Accountantsdienst en de Raad van Advies, leverden de stelling op dat ministers en regeringen in Aruba systematisch de beginselen van goed bestuur aan hun laars lappen. Dit gebeurde op zo’n grote schaal dat hier geen sprake kon zijn van ‘fouten’, maar van ‘weloverwogen opzet’. De vele schendingen van de principes van goed bestuur en overtredingen van wettelijke bepalingen door bestuurders dienden in geen enkel opzicht het algemeen belang

en werden uitsluitend begaan om er zelf met familie, vrienden en aanhang beter van te worden. Het ministerschap werd als instrument beschouwd om zaken te doen. Naderhand gaf een minister ook onomwonden toe dat hij op de eerste plaats zakenman was. Uit de heersende praktijk rond aanbestedingen bleek dit het duidelijkst. De lezer kon zelf concluderen of er bij de door mij aangehaalde voorbeelden al dan niet sprake was van grootschalige corruptie. Zelfs het Openbaar Ministerie had de indruk dat het niet allemaal pluis was.

De gemeenschap kan zich al decennialang niet aan de indruk onttrekken dat het er bij aanbestedingen lang niet altijd om ging om wie de beste offerte voor het eiland bood, maar om wie het meeste bood aan de minister c.q. partijkas. Ook het patrimonium van Aruba zou op vergelijkbare wijze in rap tempo aan de meestbiedenden worden uitgeveild. Daarnaast zou er voor vergunningen, terreinen, en andere belangrijke overheidsrechten baar geld moeten worden neergeteld. In 'Goed bestuur en de politieke realiteit' heb ik ten slotte laten zien dat onbehoorlijk bestuur en corruptie een uiting zijn van een politieke cultuur. Het is niet slechts één partij die zich daaraan schuldig maakt.

Jammer genoeg valt er aan deze schadelijke praktijken weinig te doen zolang ministers slechts worden gekozen op basis van hun populariteit en niet op basis van hun expertise; zolang machtige sponsors ervoor zorgen dat niet-capabele ministers aan de macht komen die dansen naar hun pijpen; zolang de meerderheid van de parlementariërs de fratsen van hun ministers blindelings goedkeurt. Het zal echter geheel van de Arubaanse bevolking afhangen of zij nog langer haar medewerking verleent aan de partijen die verantwoordelijk zijn voor een type beleid dat tot de huidige slechte financiële situatie en soms zelfs een algemeen negatieve imago van Aruba heeft geleid. Uiteindelijk krijgt elk volk de regering die het verdient.

Wat bezielt een bevolking eigenlijk die zichzelf op 'democratische wijze' keer op keer opscheept met een regering, die haar steeds opnieuw oplicht? Zou het ook mogelijk zijn dat deze bevolking zich niet langer laat marchanderen door haar eigen politici en zelf de verantwoordelijkheid neemt voor haar welzijn en ontwikkeling? In dit laatste geval heeft de Status Aparte die Aruba 25 jaar geleden verwierf, inderdaad zin gehad.

Dit boek is een poging het politieke reilen en zeilen van de eerste 25 jaren van onze Status Aparte door te lichten. Aan de orde komen onder meer heel in het kort de infrastructuur, de volksgezondheid, het pensioen, de sociale situatie en het onderwijs. Alle ontwikkelingen op deze gebieden blijken buitengewoon afhankelijk van de bestuurlijke wil en volwassenheid van politieke leiders. Tot nu toe heeft op Aruba het beleid op genoemde en nog andere gebieden gefaald.

Om herhaling van de gemaakte fouten in de volgende 25 jaar te voorkomen is het belangrijk om na te gaan hoe en waarom dit heeft kunnen gebeuren.

In het eerste hoofdstuk van dit boek worden de eerste moeilijke maar tevens succesvolle jaren van de Status Aparte besproken. De volgende hoofdstukken geven een beeld van decennialang wanbeleid. Door politieke patronage ontstond een ambtenarenapparaat dat uit zijn voegen barstte. Het aantal gevallen van mogelijke corruptie rond steeds beruchtere projecten groeide. Deze zaken en een groot gebrek aan financiële discipline zadelden Aruba uiteindelijk op met een niet meer te beheersen nationale schuld.

Op het moment dat ik dit boek schrijf, is de nieuwe AVP-regering reeds door alle betrokken nationale en internationale instanties gewaarschuwd dat er op zeer korte termijn een drastisch nieuwe koers moet worden ingeslagen. De financiële situatie van Aruba laat langer uitstel van noodzakelijke maatregelen op verschillende gebieden niet meer toe. Het is dan ook te hopen dat deze regering, mede door de moeilijke omstandigheden gedwongen, inderdaad een beleid zal voeren dat niet alleen voor de korte, maar ook voor de langere termijn een positieve ommekeer inluidt voor de Arubaanse gemeenschap.

Tenslotte, ten behoeve van de leesbaarheid voor een breder publiek heb ik getracht de beschikbare informatie zo compact mogelijk weer te geven zonder daarbij gebruik te maken van noten. Misschien zal de meer onderzoekend ingestelde lezer de indruk krijgen dat er nogal 'kort door de bocht' geschreven is, maar dat is een vanzelfsprekend gevolg van mijn keuze. Ter hand nemen van de bronnen die ik heb geraadpleegd en benoemd, kan echter in deze leemte voorzien.

Overigens kan dit boek niet volledig te zijn. Daarvoor zouden veel meer bladzijden nodig zijn geweest met waarschijnlijk een onleesbaar boek tot gevolg. Ik ga uit van voorvallen die uitgebreid in het nieuws zijn geweest en door de bevolking dan ook als zodanig herkend worden. Ik heb vooral gezocht naar de diepere oorzaken en gevolgen van deze voorvallen. Op andere onverkwikkelijke zaken kan onder meer ook het boek 'Goed bestuur en de politieke realiteit' nageslagen worden.

Armand Hessels

1- STATUS APARTE, VAN DROOM TOT WERKELIJKHEID

VOORSPEL

1 Januari 1986 staat bij de Arubanen in het geheugen gegrift als een gedenkwaardige dag. Op die datum verkreeg Aruba als land een nieuwe, autonome positie in het Koninkrijk. Dit was het resultaat van een lange politieke strijd die eigenlijk al begonnen was met het Statuut in 1954. Deze tekst, die boven de Nederlandse Grondwet kwam te staan, regelde formeel het einde van de koloniale periode. In een later beroemd geworden radiorede op 7 december 1942, had koningin Wilhelmina zich, als hoofd van de regering in ballingschap, daartoe verplicht. Zij kondigde aan dat er na het einde van de Tweede Wereldoorlog gewerkt zou worden aan een nieuwe vormgeving van het Rijksverband, waarin alle rijksodelen (Nederland, Nederlands Indië, Suriname, en de Nederlandse Antillen) 'ieder op zichzelf de eigen inwendige aangelegenheden, in zelfstandigheid steunend op eigen kracht, doch met de wil elkander bij te staan, zullen behartigen'.

Voor de Nederlandse Antillen werd de eerste stap op weg naar politieke autonomie gezet met de Staatsregeling van 1948. Een belangrijke bepaling betrof de invoering van het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen. De Interim-regeling van 28 september 1950 betekende een tweede grote stap. Het algemeen bestuur van de zes Antilliaanse eilanden werd niet langer meer uitgeoefend door uitsluitend de Gouverneur, die als verlengstuk van de Nederlandse regering gold. De Nederlandse Antillen kregen een eigen regering bestaande uit de Gouverneur en een nieuw in te voeren Regeringsraad. De verantwoordelijkheid voor wetgeving en bestuur lag niet meer bij Nederland, maar kwam bij de Nederlandse Antillen zelf te liggen. De Nederlandse Antillen kregen hun eigen Staten. Aan dit democratisch gekozen orgaan waren de leden van de Regeringsraad verantwoording verschuldigd. Een van de eerste wet die werd aangenomen was de Eilandenregeling Nederlandse Antillen (E.R.N.A.) in 1951. Hiermee werd, bij algemene maatregel van bestuur, aan de eilanden zelfstandigheid verleend met betrekking tot hun eigen bestuurlijke aangelegenheden. De bestaande structuur van één centraal gezag dat zetelde op Curaçao werd gedecentraliseerd, althans waar het bevoegdheden betrof omtrent aangelegenheden die aan de eilandgebieden werden overgelaten.

Hoewel de zes Antilliaanse eilanden door Nederland van oudsher als een onverbreekelijke eenheid werden beschouwd, rommelde het vanaf de jaren '30 al met name tussen Aruba en Curaçao. Het koloniale bestuur was op Curaçao gevestigd, en alle aandacht ging op de eerste plaats uit naar Curaçao.

Aruba voelde zich vaak achtergesteld, bijvoorbeeld toen het koloniaal gezag vanuit Curaçao op Aruba bij de vestiging van olieraffinaderij LAGO, een ambtenarenapparaat opzette dat verantwoording verschuldigd was rechtstreeks aan de Gouverneur. Europese Nederlanders en Curaçaose immigranten vervulden daarin de belangrijkste functies. Aangezien zij over voldoende inkomen en scholing beschikten voor stemrecht, konden zij politieke invloed uitoefenen ten koste van het Arubaanse electoraat.

In 1932 leidde dit tot een Arubaans verzoekschrift aan de Koningin, met de vraag om meer bestuurlijke decentralisatie. Vooral J. H. A. Eman maakte zich hier sterk voor. Hij bepleitte volledige 'separacion' (afscheiding) van Curaçao. Later, bij de voorbereidingen van de Ronde Tafel Conferentie van 1948 bepleitte hij zelfs dat Aruba de bevoegdheid zou krijgen 'om zich onmiddellijk en geheel van de Nederlandse Antillen, staatkundig, financieel, fiscaal, economisch en administratief af te scheiden en als zelfstandig, gelijkberechtigd deel uit te maken van het Koninkrijk der Nederlanden'.

Met deze wens werd door de Nederlandse regering niets gedaan. De onvrede op Aruba nam toe met de hernieuwde zetelverdeling van de Staten via de Interim-regeling van 1950. De oorspronkelijke verdeling van 8-8 (8 zetels voor Curaçao, 8 voor Aruba, 2 voor Bonaire, 1 voor Saba, 1 voor St. Eustatius en 1 voor St. Maarten) werd omgezet in 12-8 (12 Curaçao, 8 Aruba, 1 Bonaire en 1 voor de 3 bovenwindse eilanden).

Vervolgens verwierpen de Staten van de Nederlandse Antillen de Arubaanse wens voor 'separacion' met als argument dat dit zou leiden tot onbestuurbaarheid en ontbinding van de Nederlandse Antillen als land. Aruba was dus uiterst ontevreden met de nieuwe rechtsorde. Naderhand overwoekerden de vele interne conflicten tussen de Arubaanse politici de 'separacion'-strijd die in de jaren '50 gevoerd was.

Aan het eind van de jaren '60 was het Betico Croes die de afscheidingsbeweging nieuw leven inblies. Complexe politieke verwickelingen in Curaçao (met mogelijke negatieve gevolgen voor Aruba), het heftige stakersoproer op Curaçao op 30 mei 1969 (waarvoor Aruba mogelijk een deel van de rekening gepresenteerd zou krijgen) en ontwikkelingen in Nederland (die de Nederlandse Antillen de onafhankelijkheid wilde opdringen) maakten een herbezinning op de staatkundige positie van Aruba urgent.

Niet alleen politieke motieven speelden hierbij een rol maar ook economische overwegingen. Jarenlang had de Curaçaose meerderheid in de Staten

getracht om werkgelegenheid te scheppen door met name Curaçaose bedrijven tegen buitenlandse concurrentie te beschermen. Er kwamen invoerverboden of in ieder geval zeer hoge invoerrechten voor concurrerende producten. Zo kregen deze bedrijven een monopoliepositie in de schoot geworpen met alle ruimte om hun (vaak minderwaardig geachte) producten op Aruba, Curaçao en Bonaire tegen hoge prijzen aan te bieden. Ook kwam het voor dat 'de Curaçaose meerderheid' belangrijke investeerders overhaalden om zich op Curaçao te vestigen nadat zij hun voorkeur hadden uitgesproken voor vestiging op Aruba. Verschillende projecten gingen zodoende Aruba de neus voorbij.

Het onbetwiste leiderschap van Betico Croes bleek sterk genoeg om niet alleen de grote meerderheid van de Arubaanse bevolking, maar ook Curaçao en uiteindelijk Nederland, in te doen stemmen met de autonomie van Aruba per 1 januari 1986. Het ging niet om een afscheiding van Nederland of het Koninkrijk, maar van de Nederlandse Antillen vanwege de dominantie van Curaçao. De strijd was gericht op een aparte status (Status Aparte) binnen het Koninkrijk. Overigens wilde Nederland haar medewerking hieraan slechts verlenen onder voorwaarde dat Aruba na 10 jaar helemaal uit het Koninkrijksverband zou stappen.

STATUS APARTE IN MINEUR

Reeds vóór de officiële intrede van de Status Aparte rezen op Aruba en daarbuiten al de nodige twijfels over de levensvatbaarheid van de Status Aparte. De kwetsbaarheid van Aruba bleek bijvoorbeeld toen de Venezolaanse Bolivar devalueerde waardoor het ongebreidelde koopgedrag van de Venezolaanse toeristen een danige knauw kreeg. De handel raakte hierdoor binnen korte tijd een belangrijke bron van inkomsten kwijt. Kort daarop werd bekend dat de olieraffinaderij LAGO nog in 1985 haar poorten zou sluiten aangezien de raffinage onvoldoende winstgevend was. Voor Aruba betekende dit praktisch de genadeklap. Duizenden werknemers verloren direct of indirect hun baan waardoor de werkloosheid binnen een paar maanden opliep van praktisch nihil tot 30%. De overheid verloor bijna de helft van haar inkomsten en de economie kromp met 20%. Bij de intrede van de Status Aparte hadden vele Arubanen het eiland reeds verlaten, op zoek naar werk in het buitenland. Vele anderen troffen serieuze voorbereidingen om hetzelfde te doen. Het IMF gaf aan dat de levensstandaard drastisch omlaag moest. Werknemers staakten massaal wegens de hoge extra belasting (8,2% solidariteitsbelasting) die werd ingevoerd.

Voor een goed besef van de ernst van de situatie in 1985 volstaat het te bedenken dat tijdens de laatste financieel-economische crisis van 2008 de economie van veel landen met 2-3% kromp. Mede hierdoor daalde de werkloosheid in veel landen tot een dieptepunt van omstreeks 10%. Dit werd alom als zeer problematisch ervaren.

De Status Aparte ging dus in onder dreiging van een grote emigratiegolf (hetgeen een probleem zou vormen voor een eventueel herstelplan), een sociaal systeem dat extreem onder spanning stond (door het groeiend aantal werklozen die een beroep deden op de snel slinkende middelen) en sterk gepolariseerde politieke partijen (en dientengevolge grote verdeeldheid onder de bevolking). Allerlei eigen instituten moesten nog worden opgezet. Het was teveel voor een beginnend landsbestuur. Velen maakten zich in deze situatie dan ook grote zorgen dat het met de aankomende onafhankelijkheid dezelfde kant op zou gaan als het debacle van de Surinaamse onafhankelijkheid.

De slechte economische vooruitzichten overheersten bij de verkiezingen van eind 1985 de staatkundige successen en het charisma van Betico Croes. Hij slaagde er niet in zijn politieke successen om te zetten in een overtuigende verkiezingsoverwinning. Hoewel zijn partij (MEP) de meeste stemmen verkreeg, bleek de gezamenlijke oppositie toch over een meerderheid van de stemmen te kunnen beschikken. Onder leiding van de AVP met haar 'Plan di rescate' (Herstelplan), grepen deze partijen hun kans. Zij vormden de eerste regering van het Land Aruba met Henny Eman als de eerste minister-president. Betico Croes zelf heeft dit niet meer mee mogen maken. Op de avond van 31 december 1985 geraakte hij na een ernstig auto-ongeval in een coma waaruit hij niet meer ontwaakte. Hij overleed bijna een jaar later, op 26 november 1986.

STATUS APARTE IN MAJEUR

Om de enorme uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, besloot de coalitie de regering te versterken met twee vakministers voor de belangrijke posten van financiën en economische zaken. Met alle steun vanuit de gemeenschap realiseerde Aruba binnen korte tijd een wonderbaarlijk economisch herstel. De werkloosheid daalde weer tot een minimum, de bevolking groeide sterk en Aruba werd, gezien het inkomen per hoofd van de bevolking, een van de welvarendste eilanden in het Caribische gebied. Met een gericht financieel-economisch beleid bleek veel mogelijk te zijn.

Mede op aanraden van het IMF mikte de nieuwe regering op verdere uitbreiding van de toeristenindustrie. Hierdoor zou binnen betrekkelijk korte tijd veel werkgelegenheid kunnen worden gecreëerd. De fiscale tegemoetkomingen (onder meer vrijstelling van winstbelasting) door Aruba, het verstrekken van garanties en de intensieve promotiecampagnes in het buitenland zorgden reeds binnen vier jaar voor een overvloed aan investeringen in hotel- en timeshare-projecten. Deze omstandigheden leidden helaas tot oververhitting van de economie: een groot tekort aan arbeidskrachten, schaarste aan woningen en een ontoereikende infrastructuur.

Deze oververhitting nam nog ernstigere vormen aan toen in 1990 de Amerikaanse olieraffinaderij Coastal de oude installatie van de LAGO-raffinaderij overnam. De kapitaalinjectie van ruim Af. 500 miljoen om de raffinaderij weer bedrijfsklaar te maken en in dienst neming van honderden werknemers zorgden voor een nog verdere toename van de economische bedrijvigheid op het eiland.

Ondanks het slechte gesternte waaronder de Status Aparte begon, schenen er ook lichtpuntjes voor de bevolking. De nieuwe Centrale Bank stimuleerde de bevolking om Antilliaans geld in te wisselen voor de nieuwe Arubaanse munteenheid. De animo om aan dit verzoek te voldoen was groot. Er werd in korte tijd veel meer geld ingewisseld dan de Centrale Bank verwacht had. Voor het gevoel van eigenwaarde was dit van groot belang. Verder werden de importtarieven ter bescherming van vooral Curaçaose producten geëlimineerd. Een fikse prijsverlaging van veel producten was het directe gevolg. De markt lag open voor andere importproducten voor een schappelijke prijs uit met name de V.S.

Door onoverbrugbare verschillen in inzicht tussen de ministers van luchtvaart van Aruba en van de Nederlandse Antillen ontbrandde een 'luchtvaartoorlog'. Uiteindelijk kreeg Aruba haar eigen luchtvaartmaatschappij Air Aruba. Een 'open-sky-policy', zorgde voor de komst van nieuwe luchtvaartmaatschappijen en een aanzienlijke daling van de vliegtarieven. Voor de hotelsector was dit een welkome ontwikkeling. Air Aruba deed het in haar beginjaren goed en creëerde binnen korte tijd, mede op basis van haar 'fly-on-time' streven, een positief imago.

In korte tijd verwierf Aruba in het buitenland een positief imago als 'economisch wonder'. De bevolking had alle reden om zich trots te voelen. Ook in Nederland groeide het besef dat er inderdaad sprake was geweest van een Curaçaose overheersing die decennialang de eigen mogelijkheden van Aruba

in de kiem had gesmoord. De overtuigende successen gaven de Arubanen het zelfvertrouwen dat zijzelf in staat waren hun land tot ontwikkeling te brengen: 'nos mes por' (wij kunnen het zelf)!

VERVOLG

Ook de politici deelden in het gevoel van trots. Zij vonden dat met name zij verantwoordelijk waren voor het succes. Zij meenden dat zij daarom recht hadden op een goede beloning voor hun inspanningen. In 1991 en 1997 introduceerden zij wetten waarmee zij hun salaris en rechtspositie naar eigen inzichten aanpasten. Daarbij verloren zij de realiteit volledig uit het oog.

(Informatie uit dit hoofdstuk is onder meer verkregen uit: 'Politieke geschiedenis van de Nederlandse Antillen en Aruba' van mr. drs. Alex Reinders, 'Aruba, The future Status of Aruba and the Netherlands Antilles' (FUNDINI), 'Status Aparte. Na ocacion di su di Diez Aniversario', (FUNDINI), 'Met alle respect' onder voorzitterschap van mr. J. de Ruyter en 'De Status Aparte, mijlpaal en uitdaging' onder redactie van Luc Alofs)

Cosecha di Status Aparte

Na 1986, pueblo di Aruba a keda cu un bunita cunucu, cla pa wordo planta segun su deseo y sin cu cualkier otro por tribi di “mete la pata” den asuntonan di pueblo. Den e dos dozijn di aña cu a sigui, pueblo a eligi un grupo di como 200 “cunukero” cu e tarea pa maneha plantacion di e cunucu y pa percura pa pueblo por traha aden. E cunukeronan a planta e cunucu di punta pa punta y a haya bon cosecha cual a keda aumenta tur aña.

E cosechanan tabata asina bon, cu na cierto momento e cunukeronan a laga pueblo sa cu e cosecha tabata esun di mas grandi den nos region. Pueblo tabata contento y e cunukeronan a priminti pueblo mas y miho cosecha den un futuro briyante. Satisfecho cu nan trabao, e cunukeronan a pidi pueblo pa keda traha duro den e cunucu y pa ta humilde, alegre y feliz y e pueblo a cumpli. Ora cu cunukeronan a yama e cunucu “one happy cunucu”, pueblo a bati man di alegria. Ora cu cunukeronan a cuminsa haci fiesta na tur ocasion posibel y traha un cantidad di edificacionan, un mas grandi cu otro, pueblo a mira esaki como un bendicion y a pensa cu e edificacionan tabata mangashina pa warda tur e cosecha cu nan tabata traha duro pe.

Pronto, e cunukeronan a ripara cu pueblo tabata asina contento cu nan no tabata paga tino mes kico e cunukeronan tabata planta y kico tabata pasa cu e cosecha. E cunukeronan a cuminsa haci nan mes doño di e cunucu y nan a usa un gran parti di e cosecha pa nan mes. Tambe nan a duna parti di e cunucu na desaroyadornan y a haci negoshi cu e cunucu y e cosecha. Gradualmente, e cunucu no tabata bou di control di pueblo mas, y pueblo a ripara cu anke e cosecha tabata sigui crese, nan parti a keda mescos y nan no tabata haya mes tanto trabao den cunucu manera antes.

Pueblo a cuminsa puntra:

“Con ta posibel cu mi ta traha asina duro y mi parti di e cosecha a keda mescos of a bai atras durante e añanan?”

“Con ta posibel cu e cosecha no ta alcanza mas pa drecha bida di nos ancianonan, nos muchanan di scol, nos adictonan, nos enfermonan, y esnan di menos recurso?”

“Con ta posibel cu pueblo ta perde poder riba su cunucu y otronan a bin di lew pa podera dje cunucu lagando pueblo para pafor di cura?”

E cunukeronan a cuminsa ansha dor di e preguntanan y a sigui haci mas fiesta pa pueblo y ripiti promesanan di gran cosnan cu tabata spera pueblo. Nan a bin cu hopi propaganda pa segura cu pueblo ta keda humilde y cari-

ñoso y feliz na “bienestar di e cosecha”. Pero pueblo a sigui insisti riba un bon contesta di kico ta pasando y a demanda pa mira unda e cunukeronan ta wardando e cosecha pa nan por haya nan parti priminti.

Ora cu porfin e cunukeronan a habri porta di e mangashina, pueblo a haya un tremendo spanto pasobra tur mangashina tabata blo bashi! Pueblo a demanda pa sa ta kende a caba cu tur e cosecha! E cunukeronan a bisa: No ta nos, ta “nan” y “nan” a bisa: No ta nos, ta “otro nan” y e otronan a bisa: No ta nos, ta “esnan” cu tabata aki prome cu nos! Asina e cunukeronan a keda culpa tur otro menos nan mes y mientras tanto e situacion a keda empeora.

Pueblo a bira desespera pasobra awor a bin sali na cla cu tur e promesanan y tur e fiestanan tabata solamente pa sconde e realidad cu e cunukeronan a maneha e cunucu malisimo, y a percura pa nan mes keda haya un gran parti di e cosecha, sin tin mester di haci algo pe.

Awor cu pueblo no ta acepta mas engaño y promesa, e cunukeronan a bin cu un solucion pa trata di salba e situacion pesimo cu nan a hinca pueblo aden: “Coopera cu nos y ban sinta na mesa den un Dialogo Social pa por enfrenta e futuro” y “Pueblo mester ta dispuesto pa traha mas duro y acepta menos cosecha pa salba e cunucu”. E situacion ta pesimo en berdad pasobra awor cu un gran parti di e cunucu no ta den man di pueblo mas, y e mangashina ta bashi, y casi no tin mas simia pa planta, e pueblo por keda sin cosecha y lo enfrenta un futuro cu hopi dificultad y cu hopi sacrificio.

Pesey e pregunta cardinal cu cada ken mester haci nan mes ta:

“Por sigui confia cu e mes un tipo di cunukeronan, cu durante e ultimo 25 año a derocha e cosecha, a previligia nan mes, a defrauda pueblo, y a bende un gran parti di e cunucu, cu awor si lo percura pa un solucion cu lo beneficia pueblo?”

“Por confia cu e mes un tipo di cunukeronan cu nos a conoce, mayoria di cual ni sikiera nan nomber nos no ta corda mas, lo kita nan privilegionan, laga corrupcion un banda y debilbe loke nan a horta na pueblo? Ami no tin tal confiansa.

Nada cu ta pasando ta duna confiansa cu e mes un tipo di cunukeronan, cu nos a conoce, tin e capacidad of e deseo pa haci un miho trabao pa pueblo. Nan solucion ta simplemente pa pueblo drecha loke nan a dañá y carga e peso di nan mal maneho, y nan mes lo keda biba largo y feliz.

2- DE RECHTSPOSITIE VAN DE POLITIEKE ELITE

In de Grondwet van de V.S. (uit 1789!) staat dat het Congres geen enkele salarisverhoging ten behoeve van de eigen leden mag goedkeuren. Eventuele verhogingen vinden pas plaats na de volgende verkiezingen. Het gaat om het principe, dat degenen die de macht hebben om wetten door te voeren, dat niet kunnen doen voor eigen gewin.

In het Arubaanse parlement lagen in 1991 en in 1997 wetsvoorstellen om de salarissen en rechtspositie van ministers en Statenleden aanzienlijk gunstiger te maken. Beide keren was duidelijk dat deze voorstellen niet konden rekenen op steun van de bevolking. Er werd daarom alles aan gedaan om het hele wordingsproces van deze wetten buiten het gezichtsveld van de gemeenschap te houden. De discussies werden achter gesloten deuren gehouden, wat in strijd is met een belangrijk principe van democratie: transparantie.

Dat het niet om een kleine maatregel ging, mag blijken uit de volgende cijfers. Het eerste concept uit 1991 bepaalde dat statenleden meer dan Af. 14.000,- en ministers Af. 16.213,- per maand zouden gaan ontvangen. Daarbovenop werden royale tegemoetkomingen voor representatiekosten toegekend met als top Af. 1250,- voor de statenvoorzitter, evenveel als destijds het minimumloon was. Telefoonkosten (van zowel huistelefoon als cellulair) zouden ongelimiteerd gedeclareerd kunnen worden. Statenleden zouden reeds op grond van een functie van 8 jaar hun volledige pensioen ontvangen. Hun pensioengrondslag werd gebaseerd op het hoogste ambtenarenpensioen, vermeerderd met 40% (was 5%!).

Vanaf het begin werd getracht te voorkomen dat deze regeling aan het licht kwam. Zo werden de wetconcepten direct ter goedkeuring doorgestuurd naar de regering. Deze ontkwam er niet aan het concept naar onder meer de Raad van Advies (RvA) te sturen. Artikel IV.1 van de Staatsregeling schrijft nadrukkelijk voor dat deze instantie bij elk nieuw wetsvoorstel gehoord moet worden. Hoewel de Raad van Advies en andere overheidsinstanties feitelijk geen tijd werd gegund om de conceptwetten goed te bestuderen, slaagden zij er toch in de nodige kanttekeningen te maken en konden zij met hun zware kritiek het tij enigszins keren. De voorgelegde salariseisen van meer dan Af. 14.000,- werden verlaagd naar Af. 11.875,- tot uiteindelijk Af. 9.995,- per maand voor Statenleden. Dit betekende nog altijd een directe salarisverhoging van ruim 80%. Ook enkele buitensporige secundaire arbeidsvoorwaarden konden nog worden teruggeschroefd.

De Raad van Advies (RvA) wees erop dat de wetsontwerpen niet voldeden aan de wettelijke bepalingen van de Comptabiliteitswet, aangezien niet duidelijk was wat de financiële gevolgen zouden zijn. Evenmin was niet vermeld op welke wijze deze extra kosten werden gedekt. Ten slotte werden de veranderingen onvoldoende uitgelegd en beargumenteerd. De RvA gaf ook aan dat de voorgestelde veranderingen niet realistisch waren en dat de kosten van een dergelijk beloningssysteem een te zware belasting vormde voor de landskas. Hij beschouwde de mogelijkheid tot ongebreidelde accumulatie van pensioenen voor deze groep als een vorm van rechtsongelijkheid, aangezien er wél een plafond is voor ambtenaren. De Raad stelde zich ook heel negatief op over de bepalingen over uitkeringen aan weduwen en wezen van volksvertegenwoordigers en compensatie voor de vakantie-uitkering op basis van het salaris inclusief de representatiekosten met terugwerkende kracht tot 1 juni 1992.

Directie Wetgeving stelde vast dat er 'verscheidene meer en minder ernstige wetstechnische gebreken en juridische tegenstrijdigheden' in de nota zaten en dat 'er op geen enkele wijze werd aangegeven wat de financiële gevolgen van de wetten zijn, zoals voorgeschreven wordt in de Comptabiliteitswet'.

DPO (Directie Personeel en Organisatie) kwam met de reactie dat de verhoging van het salaris en de secundaire arbeidsvoorwaarden van de ministers en statenleden 'een proces op gang brengen met grote financiële en motivationele gevolgen voor het ambtenarenapparaat'. DPO wees er tevens op dat het gewenste salarisspeil niet met argumenten was onderbouwd; op de negatieve gevolgen voor de begroting van Aruba en op de discrepantie met het bestaande pensioensysteem. Zij had grote moeite met een dreigende accumulatie van pensioenen die 'extravagant en onverantwoordelijk' zou zijn.

Volgens de Centrale Bank legde de nieuwe pensioenregeling van de Statenleden beslag op een extra post van bijna Af. 2 miljoen over een periode van 1 jaar. Zij constateerde 'dat er geen actuariële reserveringen worden getroffen voor de pensioenverplichtingen van de (voormalige) Statenleden en (voormalige) ministers en dat dus de aangegane pensioenverplichtingen worden gefinancierd door de begroting van het Land'.

De Centrale Accountantsdienst (CAD) had onder meer kritiek op het systeem van de 'overbruggingstoelage' die de politici zichzelf hadden toegekend. Volgens deze wet zou een Statenlid na slechts 2 jaar te hebben gefunctioneerd, 80% van zijn salaris gedurende zes maanden ontvangen. Dit kon oplopen tot

1 jaar. Zo'n wachtgeldregeling zorgt ervoor dat ex-Statelieden na bewezen diensten behoed worden voor een salaristerugval voor de tijd die zij nodig hebben om te zoeken naar een nieuwe functie. In het nieuwe wetsvoorstel zou de overbruggingstoelage echter onder alle omstandigheden al dan niet in één keer volledig moeten worden uitbetaald, ook aan iemand die direct na zijn aftreden in een andere goedbetaalde baan weer aan de slag ging.

In de praktijk schommelden de overbruggingstoelagen die in 1998 aan ministers en statelieden werden toegekend tussen de Af. 8.562,- (slechts 1 parlementariër!) en Af. 95.172,-, waarbij de meeste bedragen in één keer werden uitbetaald. Alleen al aan overbruggingstoelagen toucheerden de zeventien betrokken politici Af. 901.643,-, oftewel gemiddeld Af. 53.037,- per persoon. De meeste politici maakten goed gebruik van de wachtgeldregeling en strekten de volledige overbruggingstoelage op. Verschillenden van hen verdienen na korte tijd hetzelfde of zelfs meer dan toen zij Statenlid waren. Deze politici ontvingen feitelijk twee salarissen, hetgeen volgens de CAD volkomen tegen de geest van de wet is. Cynisch stelde de CAD dan ook voor om de term 'overbruggingstoelage' te veranderen in 'bonus'. De gevolgen van de overbruggingstoelage voor het land waren des te ernstiger omdat er geen overbruggingsfonds was opgezet waaraan politici bijdroegen met een premie. De gelden werden zodoende rechtstreeks aan de algemene middelen onttrokken.

Ondanks alle negatieve adviezen van de adviesgevende instanties, die geen enkele positieve reactie gaven, keurde het Parlement op 14 juli 1997 de wetten, die hun financieel-juridische positie enorm verbeterde over de rug van het Arubaanse volk, unaniem goed.

DE REALITEIT IN CIJFERS

De procedure voor de verhoging van de salarissen en de verbetering van de rechtspositie van gekozen bestuurders vond op slinkse wijze plaats. Bij uitzondering werden deze wetten nu eens helemaal door de betrokken politici zelf opgesteld! Niemand had daarbij zicht op de financiële gevolgen. Het is daarom goed om de belangrijkste feiten over deze kwestie cijfermatig op een rijtje te zetten.

Na de aanpassingen van 1991 en 1997 verdubbelde het salaris van een minister bijna tot Af. 14.245,- per maand. Een parlementariër kreeg voortaan Af. 9.995,- per maand. Ook hun secundaire arbeidsvoorwaarden verbeterden (on)behoorlijk. Er werden verschillende soorten toelagen gecreëerd. Het ging hierbij onder meer om tegemoetkomingen in representatie-, telefoon-

en vervoerskosten, die ministers en parlementariërs zichzelf konden toebedelen. Het inkomen van de ministers liep hiermee feitelijk op tot Af.15.385,- per maand en van de parlementariërs tot Af.11.394,- per maand. Maar het meest lucratief werden de vernieuwde pensioenvooruitzichten voor politici op grond van een nieuwe regeling waarvan de gevolgen voor niemand in de gemeenschap te overzien waren.

Op basis van de 'aangepaste' wetgeving was het pensioen van een minister per 1 januari 2004 inmiddels vastgesteld op Af.72.230,- per jaar, oftewel Af. 6.019,- per maand. Hiervoor hoefde geen premie te worden betaald. Daar een minister zijn pensioen reeds vanaf 45-jarige leeftijd kon innen op basis van slechts 4 jaar ministerschap, kon hij theoretisch Af. 6.019,- per maand opstrijken en dat levenslang. Voor een ex-minister die de leeftijd van 75 jaar bereikt, loopt dit op tot een totaalbedrag van Af.2.166.960,- . Een minister die het Arubaanse volk met een ambtstermijn van 48 maanden heeft gediend, verwerft dus een pensioenaanspraak die gemakkelijk neer kan komen op Af. 2.166.960,- : 48 maanden = Af.45.145,- voor elke maand ministerschap. De werkelijke totale kosten van een minister gedurende een regeerperiode van 4 jaar bedragen dus al gauw meer dan Af. 60.000,- per maand.

Voor een parlementariër bedroeg het pensioen per 1 januari 2004 Af.74.794,- per jaar, oftewel Af. 6.233,- per maand. Dit pensioen werd opgebouwd als men 12 jaar in het parlement had gezeten. Gedurende die tijd werd een premie van 5% betaald wat bij lange na niet de werkelijke kosten van een dergelijk pensioen dekt. Voor een parlamentslid dat op 50-jarige leeftijd met pensioen gaat, zullen de totale pensioenkosten op het moment dat hij 75 jaar wordt opgelopen zijn tot Af. 1.869.850,-. Dit is Af. 12.540,- voor elke maand dat hij 'zijn volk' vertegenwoordigde. De salariskosten van Af.11.394,- daarbij opgeteld heeft deze parlementariër in zijn functie de Arubaanse gemeenschap Af.23.934,- gekost per maand oftewel Af.287.208,- per jaar. Daar komen ook nog eens de pensioenen bij die een minister of statenlid op grond van andere werkzaamheden geniet. Zo was het mogelijk dat een ex-politicus omstreeks Af.20.000,- per maand pensioen opstreek. Het betrof een opeenstapeling van het Algemeen Ouderdomspensioen, een ambtenarenpensioen en pensioenen als eilandraadslid, gedeputeerde, parlementariër van de Nederlandse Antillen en Aruba, en dat van minister(-president) van Aruba.

Er valt een voorzichtige berekening te maken van het totale bedrag dat een groeiende groep politici aan pensioen zou ontvangen op grond van de privileges die zij zichzelf hebben toebedeeld. Uitgaande van bovenstaande cijfers zouden twintig ex-ministers, gerekend vanaf de invoering van de Status

Aparte, maandelijks Af. 120.380,- ontvangen, hetgeen neerkomt op bijna Af. 1,5 miljoen per jaar. Dertig ex-parlementariërs met volledig pensioen (!) zouden de Arubaanse gemeenschap maandelijks wel eens Af.186.990,- kunnen kosten aan pensioen, dus bijna Af.2.25 miljoen per jaar. Met andere woorden, vijftig ex-politici van de Status Aparte zouden samen jaarlijks al bijna Af.3,75 miljoen aan pensioen innen, op een leeftijd waarop veel Arubanen nog minimaal tien jaar langer moeten doorwerken. Veel van hen hebben het Arubaanse volk niet meer dan enkele jaren ‘gediend’. Dit bedrag zou genoeg zijn om 3000 minder gefortuneerde Arubaanse families rond de eeuwwisseling het minimumsalaris uit te betalen.

Volgens cijfers van de Algemene Rekenkamer Aruba (ARA) betaalde het land Aruba in 2004 in totaal Af. 4,5 miljoen uit aan de pensioenen van 107 voormalige ministers en statenleden (Jaarverslag 2000 – 2004). Uit de cijfers blijkt ook dat er in amper 10 jaar tijd sprake was van een verdubbeling van de uitbetaalde pensioenen aan politieke ambtsdragers (van Af. 2,1 miljoen in 1992 tot Af. 4,5 miljoen in 2002).

Het is schrijnend hoe ministers en parlementariërs die aan het begin van hun functie zweren dat zij de wet zullen eerbiedigen, uiteindelijk kiezen voor de mogelijkheid van accumulatie van hun eigen pensioenen. Er zijn zelfs ex-politici die meer aan pensioen (hebben) ontvangen dan ooit aan salaris terwijl een normale pensioenvoorziening in redelijkheid uitgaat van maximaal 70% van het laatstgenoten salaris.

Hetzelfde geldt voor de overbruggingstoelage die bedoeld was als steun ‘voor moeilijke tijden’ maar door veel politici beschouwd werd als een ‘gouden handdrukregeling’ van een klein jaarsalaris. Ook allerlei toelagen waren ruim opgezet. Voor lokale representatiekosten bijvoorbeeld gold een percentage tussen de 4% en 7% van het salaris. Voor representatiekosten in het buitenland stond een vergoeding van Af.250,- tot US\$450,- per dag. De autotoelage die daar bovenop kwam, bedroeg 4% (tussen de Af.440,- en Af.650,- per maand).

COMMISSIE FOWLER

Wegens de vele protesten uit de gemeenschap na introductie van de laatste verbeteringen van de rechtspositie in 1997 kwam de regering met de sociale partners overeen om een commissie met vertegenwoordigers uit de verschillende geledingen in te stellen die kritisch moest kijken naar de rechtspositie van politici. Deze commissie stond onder voorzitterschap van dhr. Fowler. Het resultaat van dat onderzoek leidde tot een enigszins versoerd alternatief.

Dit werd door het parlement besproken en in 2000 unaniem goedgekeurd. Daar bleef het bij want de uitvoering vond nadien niet plaats.

(SNOEP)REIZEN IN TREK!

De inheligheid van de politici beperkte zich niet alleen tot salaris, pensioen en een gouden handdruk voor hun 'opofferingen ten behoeve van de gemeenschap'. In broederlijk overleg bedeeden zij zich ook regelmatig uitstapjes met eerste klas vliegtickets toe naar tropische oorden op het Zuid-Amerikaanse continent op kosten van de belastingbetaler. Alleen al de daggeldvergoeding die daar kennelijk bij hoort, bedraagt bijna evenveel als het pensioen dat het grootste deel van Aruba's oudsten per maand ontvangt. Hoe belangrijk deze reizen voor het gerief van onze volksvertegenwoordigers zijn, moge uit het volgende blijken.

Omdat de Status Aparte oorspronkelijk slechts een tussenstation zou zijn naar de Arubaanse onafhankelijkheid, was het zinvol om vanuit de eigen politiek te werken aan de banden met landen in de regio. Daartoe besloot Aruba zich aan te sluiten bij Parlatino, een regelmatige bijeenkomst van volksvertegenwoordigers uit de verschillende Zuid-Amerikaanse landen. De bijeenkomsten vinden verschillende keren per jaar plaats, ter afwisseling steeds in een ander Zuid-Amerikaans land. Toen Aruba erin geslaagd was de onafhankelijkheid af te wenden en binnen het Koninkrijk bleef, bleven de politici het Parlatino-gebeuren trouw bezoeken alsof het ging om een verkregen recht, dat zij niet zonder slag of stoot wensten op te geven.

Voor de reizen voor parlementsleden werd aanvankelijk een budget vastgesteld van Af. 500.000,- per jaar. Toen in 2008 ook het parlement in opdracht van de minister van Financiën moest bezuinigen werd dit bedrag voor reizen met 6% verlaagd. Van de Af. 470.000,- die overbleef wordt gemiddeld Af.300.000,- besteed aan deelname aan de Parlatino bijeenkomsten. Een derde deel betreft de reiskosten zelf. Tweederde deel oftewel Af.200.000,- is bestemd voor 'zakgeld' ter dekking van verblijfskosten, eten, drinken, enz.

Indien twintig parlementariërs twee keer per jaar gebruik maken van de mogelijkheid om hun Latijns Amerikaanse collega's te ontmoeten, heeft elk hiervan de beschikking over ongeveer Af.5000,00 voor een eerste klas ticket en Af.10.000,- voor verblijfskosten. Dat is Af.7.500,- voor enkele dagen die een parlementariër met zijn collega's in het buitenland vertoeft. Met dit geld konden rond het jaar 2000 bijvoorbeeld ook 6 families die van een minimuminkomen moeten leven, hun huur, water, elektriciteit, eten, drinken, kleding en vervoerskosten gedurende een hele maand betalen.

Het is duidelijk dat de deelname aan Parlatino veel geld kost. Onduidelijk is het profijt ervan voor de Arubaanse gemeenschap. Volgens een voormalig Parlementsvoorzitter had er tot 2008 nog nooit een evaluatie van de bijeenkomsten plaatsgevonden, dus ook geen 'vertaalslag' naar Aruba. Potentieel belangrijk werk van het parlement bleef gedurende deze dagen liggen.

Dat bij een Arubaanse deelnemer ook wel eens elke intentie ontbreekt om de belangen van Aruba te behartigen zegt het volgende ooggetuigenverslag van een voormalige parlementariër: *'meteen nadat we aankwamen en het hotel introkken liet mijn collega –op kosten van de gemeenschap- drank en vrouwen aanrukken en verbleef in zijn kamer tot het weer tijd was in te pakken voor de terugreis naar Aruba. Hij stapte het vliegtuig in met een grote kater'*. Toch werd niets tegen de betrokken parlementariër ondernomen. Voor het verkrijgen van een meerderheid bij het stemmen was zijn steun te belangrijk.

De parlementariërs beperkten zich met hun reizen niet slechts tot Zuid-Amerika. Op 15 december 2005 werd het 25 jarig ambtsjubileum van koningin Beatrix afgesloten met een grote receptie. Ook Aruba zou daarbij vertegenwoordigd worden. Nederland stelde vijf eerste klas tickets beschikbaar voor parlementariërs die, mede namens de Arubaanse bevolking, ons staats-hoofd konden gaan feliciteren. In eerste instantie werd door de vier partijen in het parlement afgesproken dat de tickets aan de vier fractieleiders en de statenvoorzitter zouden toekomen. Maar er wilden meer parlementariërs mee op reis. Uiteindelijk vond een voorstel van een vooraanstaand lid van de toenmalig grootste oppositiepartij de meeste bijval. Hij stelde dat Aruba zich niet moest laten kennen door niet meer vertegenwoordigers te sturen dan het aantal tickets dat Nederland had geschonken. Dit zou als een gierig gebaar van Arubaanse zijde overkomen. Aruba behoorde er zelf ook wat geld tegen aan te gooien. Besloten werd dat niet vijf, maar elf parlementariërs Hare Majesteit de hand mochten gaan drukken. Voor deze 'Nationale Trots' kreeg het Arubaanse volk een rekening gepresenteerd van zes eerste klas tickets en een onkostenvergoeding van omstreeks US\$ 400,- per persoon, per dag. Met de uitrustingskosten erbij, er moest immers ook passende kleding worden gekocht, kwamen de totale kosten uit op ruim 60.000 florin. Dit was het bedrag waarmee 50 Arubaanse families in die moeilijke tijden gedurende een hele maand moesten zien rond te komen.

Hoe Arubaanse parlementariërs omgaan met de representatiekosten die bij dienstreizen horen, wordt geïllustreerd met het volgende. Voor Europese reizen geldt een vergoeding van omstreeks US\$ 400,- per dag voor hotel,

eten en andere kosten. Er zijn geen voorwaarden aan verbonden dat na terugkomst bonnen overlegd moeten worden en niet-gebruikt geld terugbetaald moet worden. Er zijn politici die er alles aan doen om zo veel mogelijk over te houden om dat op hun eigen bankrekening bij te schrijven. Zo slaagde een fractieleider er in om zijn verblijf na een tri-partite bijeenkomst in Nederland tot drie weken te rekken hetgeen hem ruim US\$ 8000,- oftewel Af 15.000,- aan representatiekosten opleverde! Hij verbleef al die tijd in een studentenappartement. Anderen maakten gebruik van de gastvrijheid van familie, vrienden of kennissen, die mogelijk eveneens minder hoge tarieven dan een geriefelijk hotel in rekening brachten.

DE ALGEMENE REKENKAMER ARUBA OVER DE RECHTSPOSITIE VAN POLITICI

De slinkse manier waarop politici hun rechtspositie verbeterden, ontsnapte toch niet helemaal aan de aandacht van toezieende instanties. In haar Jaarverslag 2000-2004 stelde de ARA in diplomatieke bewoordingen die kenmerkend voor haar zijn, 'het niet opportuun te achten nog langer te wachten met het geven van signalen, gezien de gevolgen van het stelsel van geldelijke voorzieningen van (ex-)politieke ambt dragers voor 's lands financiën'. De bevindingen en conclusies van de ARA zijn vernietigend. Zo zouden de verhogingen van de pensioengrondslagen die slechts de hoogste ambtenaren bevoordelen feitelijk onrechtmatig zijn. De pensioenregelingen van ministers en parlementariërs vallen hieronder.

Ook de overbruggingstoelagen die door sommige statenleden werd opgeëist (vier statenleden hebben in de periode 1995–2004 twee maal een overbruggingstoelage geïnd) vonden in de ogen van de ARA geen genade. Voor de ARA was het onbegrijpelijk dat enerzijds werd gesteld dat 'de overbruggingstoelage onder alle omstandigheden wordt uitbetaald, terwijl anderzijds in dezelfde Memorie van Toelichting staat dat de overbruggingstoelage is bedoeld om een gewezen statenlid te beschermen tegen een financiële terugval waarop hij niet voorbereid was'. Volgens de ARA waren met de nieuwe bepalingen van de overbruggingstoelage de normen van redelijkheid en billijkheid helemaal zoek en verkeerden de Arubaanse politici hiermee in vergelijking met hun collega's in andere delen van het Koninkrijk 'in een unieke situatie'.

De ARA had ook scherpe kritiek op 'onrechtmatig uitgekeerde Aruba-ministerpensioenen' waarbij in strijd met de wettelijke bepalingen werd uitgegaan van de opbouw van een volledig ministerpensioen in vier jaar. De hierin toegekende duurtetoeslag klopte niet met de geldende duurtetoeslag-regeling. Ook de AOV-franchise door het APFA uitgekeerd was volgens de

ARA in strijd met de wet. Ten slotte was aan verschillende ex-ministers foutief (!) een overbruggingstoelage geheel of gedeeltelijk uitbetaald, 'óf omdat er geen recht bestond op het pensioen daar de pensioengerechtigde leeftijd nog niet was bereikt en/óf omdat het volledige bedrag (maximaal 60% van de laatste genoten bezoldiging) in plaats van een aanvulling op het pensioen was toegekend'.

Deze waarschuwende woorden waren echter hetzelfde lot toebedeeld als alle voorgaande. Ook dit onderzoeksrapport van de belangrijkste overheidscontrole-instantie van Aruba werd door bijna het voltallige parlement en vanzelfsprekend de regering genegeerd en verzwegen.

VAKBROEDERS

De elitaire positie van volksvertegenwoordigers vormt niet alleen op Aruba een probleem. Kort na de millenniumwissel probeerden politici op Curaçao om hun salarissen, pensioenen en andere secundaire arbeidsvoorwaarden op gelijke hoogte te brengen als die van hun Arubaanse vakbroeders. Op een duidelijk negatief advies van de Raad van Advies (RvA) werden de inderhaast genomen besluiten van de Curaçaose Eilandsraad echter naar de prullenbak verwezen.

Volgens de RvA was hier sprake van grove onzorgvuldigheid en van ondeugdelijk bestuur. Bovendien mochten de besluitvorming en beslissingen van een ambtsdrager niet worden beïnvloed door persoonlijke belangen. De besluiten van de Eilandsraad waren niet alleen strijdig met diverse wetten, maar ook met het algemeen belang. De Curaçaose eilandsraadsleden hadden zoveel haast met het er doorheen jagen van de besluiten, dat zij niet eens de adviezen van de verschillende diensten afwachtten.

Na deze duidelijke afwijzing probeerden zij enige tijd later nogmaals hun zin door te drijven. In het feit dat het land in erbarmelijke financiële problemen verkeerde, zagen zij geen belemmering. Alleen door tussenkomst van Nederland kon Curaçao een dreigend bankroet nog net ontlopen. Nederland verklaarde zich bereid het grootste deel van de miljardenschuld die politici hadden opgebouwd over te nemen. Dit keer voorkwam de Gouverneur door zijn interventie dat de bevolking onrecht werd aangedaan door grove zakkenvullerij.

Vlak voor de beëindiging van het Antilliaanse staatsverband verscheen opnieuw een voorstel 'Pensioenverorderdening Eilandraadsleden Curaçao'. Ook dit werd door de Gouverneur verworpen omdat het volgens hem 'strij-

dig is met het algemeen belang van het Koninkrijk, meer in het bijzonder met de deugdelijkheid van bestuur'. De manier waarop een dergelijke regeling werd vastgesteld mocht niet in strijd zijn met het geschreven en ongeschreven recht. Ook stelde hij dat de besluitvorming en beslissingen van een ambtsdrager niet mogen worden beïnvloed door persoonlijke belangen.

VERVOLG

Uit het voorgaande blijkt dat de politici het verbeteren van hun inkomsten en arbeidsvoorwaarden tot een kunst hebben verheven. Wie verwacht dat salaris en neveninkomsten voor politici reden waren om zich evenredig met de hoogte daarvan in te spannen om deze verdiensten waar te maken, komt echter bedrogen uit. De volgende hoofdstukken laten zien dat er eerder een omgekeerd evenredig verband bestaat tussen hun verdiensten en de ontwikkeling van Aruba. Voor een belangrijk deel was dit het gevolg van de heersende politieke cultuur in de vorm van politieke patronage.

“MINISTER-CHOLLER”

Ta conoci cu na Aruba nos tin e problema di e asina jama “choller”, es decir nos adiconan ambulante. Hopi ta pensa cu Pais Aruba tin un otro problema cu jama “minister”. Aki ta sigui un estudio di comparacion entre e dos problemanan.

Number:	“Choller”	“Minister”
<i>Luga preferi di trabao</i>	<i>Centro di Ciudad</i>	<i>Centro di Ciudad</i>
<i>Ta gusta traha scondi</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta activo hopi ora den scuridad</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta kita propiedad di otro hende</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta usa intimidacion</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta bende cos cu no ta di dje</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta malgasta plaka di otro</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta papia bunita y ta priminti hopi</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta gaña hopi</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta duna semper otro e culpa</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>No ta respeta ley ni regla</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Semper ta priminti di haci miho</i>	<i>Si</i>	<i>Si</i>
<i>Ta ricibi un salario gordo pe</i>	<i>No</i>	<i>Si</i>

Conclusion:

E consecuencianan di e problema di “minister” ta hopi mas serio y caro cu e problema di “choller”. Si nos logra solucion e problema di “minister”, di mes lo soluciona e otro problema.

3- POLITIEKE PATRONAGE, HET LEIDEND PRINCIPE IN DE ARUBAANSE POLITIEK

In december 2003 noemde de rechter corruptie door politici in Curaçao ‘diefstal van gemeenschapsgeld’. Daarnaast verklaarde de rechter dat blijkbaar ‘corruptie de normale wijze was geworden om zaken te doen’. Bij deze rechtszaak werden zowel politici als zakenlieden tot gevangenisstraffen veroordeeld. De regering Godett viel uiteindelijk, mede naar aanleiding van deze corruptieve praktijken en veroordelingen.

In Aruba waren rechterlijke oordelen met betrekking tot het corrupte financiële beleid van bestuurders indertijd niet aan de orde. Dit betekende niet dat corruptie binnen de overheid afwezig was. Sinds jaar en dag geven de belangrijkste politieke partijen aan dat er op grote schaal corruptie wordt bedreven, uiteraard altijd door ‘de andere partijen’. Daarbij worden onder meer genoemd: politieke benoemingen, de gunning van projecten, het verlenen van vergunningen, het uitgeven van terreinen aan partijgezinden of het betalen van teveel huur op rekening van de overheid.

Deze beschuldigingen worden vaak onderschreven (zij het in bedekte termen) door gezaghebbende onafhankelijke instanties, zoals de Algemene Rekenkamer, de Centrale Accountantsdienst, de Centrale Bank en de Sociaal Economische Raad. Dit wijst erop dat alle politieke partijen zich schuldig maken aan praktijken die in brede kring worden aangeduid als politieke patronage. Het begrip patronage staat daarbij voor het ‘oneigenlijk gebruik’ van overheidsmacht, waarbij bevoegdheden van de overheid worden gebruikt om politieke steun te verwerven, meestal in de vorm van stemmen en geld. Corruptie wordt in het algemeen omschreven als ‘elk misbruik van een publieke functie voor privéverrijking’. De scheidslijn tussen corruptie en politieke patronage is dun. Bij politieke patronage zou het in het beste geval gaan om machtsmisbruik met ‘goede bedoelingen’. Mr. Mito croes stelt in zijn lezing ‘Good governance, bad politics’ (Koninkrijkssymposium 1995) echter niet voor niets dat “In dit klimaat de verleiding overigens aanwezig is om in de ambtsuitoefening niet alleen anderen te bevoordelen maar, en passant, ook zichzelf te verrijken”. Uit de vele voorbeelden in dit boek blijkt dat machtsmisbruik per saldo alleen verlies voor de gemeenschap oplevert. Bij corruptie is er vaak echter meer aan de hand dan alleen privéverrijking.

E. Niemeijer, universitair hoofddocent criminologie aan de Amsterdamse VU stelt in ‘Corruptie: een kwestie van vertrouwen’ dat het bij corruptie vaak niet zozeer gaat om ‘de graai uit de kas’, maar dikwijls wel om het aantas-

ten van de maatstaven van een verantwoorde besluitvorming. Hij verwijst daarbij naar artikel 363 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Daarin gaat het om het aannemen van giften of beloften in ruil voor een gunstige bestuurlijke beslissing. Dergelijke beslissingen dienen op grond van onpartijdige of voorgeschreven maatstaven genomen te worden en aan de hand daarvan ook verantwoordbaar te zijn. Wanneer een belanghebbende probeert een niet toegestane, verborgen ruilverhouding aan te gaan, die een correcte besluitvorming frustreert, en de bestuurder gaat daarop in, is er sprake van corruptie. Bij deze ruilverhoudingen hoeft het niet alleen te gaan om stoffelijke zaken.

Mr. Harold Munnike, voormalig wetgevingsjurist op het Arubaanse bestuurskantoor, geeft aan dat ook het gelijkheidsbeginsel vaak onder druk staat bij kleinschaligheid. In de lokale situatie is er vaak sterk sprake van afhankelijkheden. Werkelijke objectiviteit ten aanzien van belanghebbenden (ambtsuitoefening zonder 'aanzien des persoons') is vaak onmogelijk. Een politicus is voor zijn functie afhankelijk van kiezers en sponsors. Ambtenaren zijn voor hun functie en rechtspositie afhankelijk van politici. Vaak worden bevoegdheden ingezet om die afhankelijkheidsrelaties te realiseren of in stand te houden. Hoe kleiner de schaal, hoe groter de kans op afhankelijkheidsrelaties die de objectiviteit van het bestuurlijk functioneren schaden.

Politieke patronage (en/of corruptie) verrijkt altijd een beperkte groep mensen terwijl een groot deel van de bevolking uiteindelijk de rekening betaalt. Potentieel rijke landen als Suriname en Venezuela kennen een straatarme bevolking naast een klein groepje schatrijke handelaren die zich dankzij corrupte bestuurders, de rijkdommen van het land toe-eigenen. Uiteraard gaat dit ten koste van gezondheidszorg, onderwijs, pensioenstelsel en veiligheid, kortom gebieden die bepalend zijn voor de kwaliteit van leven van de bevolking. Om de volle omvang van de gevolgen onder ogen te kunnen zien, is het van belang om een beeld te hebben van verschillende vormen waarin politieke patronage zich manifesteert.

DE REALITEIT VAN POLITIEKE CAMPAGNES

In 2002 bekende de directeur van het constructiebedrijf Antillen NV dat zijn bedrijf de afgelopen 2 jaar omstreeks Af. 1 miljoen had betaald aan de grootste partij van Curaçao. Volgens de directeur was dit geld (dat ongeveer 5% van de totale projectkosten bedroeg) nodig om overheidsopdrachten te verkrijgen omdat openbare aanbestedingen een farce waren. Wie het meeste geld richting de politiek schoof, kreeg de opdracht. Vervolgens verdienden deze bedrijven hun investering weer terug door de overheid (= het volk) veel

te veel geld in rekening te brengen bij de uitvoering van het project.

In een uitspraak van 22 december 2003 verklaarde de rechter in Curaçao dat 'corruptie diefstal van het volk is'. Anderen gingen nog verder en spraken van 'georganiseerde diefstal'. Dankzij smeergeld kon de partij waarom het ging in deze zaak, uitgroeien tot de grootste partij van Curaçao. Haar partijkas werd een belangrijk instrument om mensen aan zich te binden. Zo betaalde zij achterstallige water- en elektriciteitsrekeningen van particulieren om zichzelf het imago te geven van 'kampioen van de armoedebestrijding'. De partij bleek ook nog eens nauwe banden te onderhouden met de georganiseerde criminaliteit. Zij bleek zich te hebben ontpopt tot een 'faciliterende organisatie voor de georganiseerde criminaliteit' (Bron: NRC Handelsblad, 3 oktober 2004).

Ook op Aruba worden politieke campagnes bepaald door partijen die op grote schaal kunnen strooien met geld. Al naar gelang hun kans om deel uit te maken van een nieuwe regering, beschikken partijen over sponsorgelden van bedrijven. Voor bedrijven echter zijn uitgaven ten behoeve van een politieke campagne, een investering die later ruimschoots wordt terugverdiend middels te dure projecten. De dikke winsten betaalt de bevolking via de regering met de betrokken partij aan het bewind.

Berucht in dit opzicht zijn de procedures rond openbare aanbestedingen. Als regel geldt dat alle projecten van meer dan Af. 100.000,- openbaar aanbesteed dienen te worden. Tijdens alle regeringen zien we echter praktijken opduiken die erop gericht zijn om die verplichting te omzeilen. De opdrachten worden rechtstreeks gegund aan bevriende bedrijven die campagnegeld verstrekt hebben dat moet worden terugverdiend. Zo'n bedrijf bedingt op eigen houtje een prijs zonder dat zijn concurrenten de kans krijgen daar een lagere offerte tegenover te stellen.

Er zijn meer manieren om sponsors te 'compenseren' voor ontvangen (financiële) diensten. De overheid huurt gebouwen die eigendom zijn van de sponsor tegen een te hoge vergoeding. Vaak gaat het om langlopende huurcontracten met inbegrip van allerlei dure faciliteiten. Hierdoor heeft menig sponsor zijn investeringen in gebouwen en de politiek door de jaren heen dubbel en dwars terugverdiend.

Daarnaast is het belangrijk voor partijen om media voor zich te winnen. De media stellen hen in staat om goed opgezette p.r.-campagnes te voeren. Qua inhoud komen zij neer op niets anders dan massale volksmisleiding. Ook

dient de bevolking zich te realiseren dat alle ‘brood en de spelen’ die zij tijdens de campagne voorgeschoteld krijgen, niets anders zijn dan omkoperij door politici. De politici en hun geldschietters gaan er met de werkelijke buit vandoor. Het volk ontvangt slechts enkele kruimels.

HET OM DOET (SLECHTS) VAN ZICH SPREKEN

In zijn brief van 17 april 2008 aan de voorzitter van de Staten van Aruba wijst de toenmalige Procureur-generaal op de tendens dat de overheid steeds vaker afziet van openbare aanbestedingen. Het OM was van verschillende kanten geattendeerd op een groeiend aantal ministeriële beschikkingen met die strekking. Zij stelt verder: ‘Zowel uit het oogpunt van de mogelijkheid van benadeling van ’s Lands kas, als uit een oogpunt van de mogelijkheid van oneerlijke concurrentie, uit een oogpunt van transparantie van het overheidsbeleid inzake de gunning van werken, **leveringen en dienstverrichtingen** alsmede uit een oogpunt van de mogelijkheid van ongewenste bijverschijnselen –die gepaard kunnen gaan met het afzien van openbare aanbestedingen– ware deze praktijk tot het uiterste terug te dringen’.

Over de periode 2000-2005 zijn in totaal 369, en over de periode 2005-2007 omstreeks 270 van dit soort ministeriële besluiten aangetroffen door de Algemene Rekenkamer en het OM. De geannuleerde openbare aanbestedingen werden daarop niet gevolgd door een onderhandse aanbesteding, maar direct door een ‘aanbesteding uit de hand’ gegund. In een vijfde van die gevallen ontbrak de motivering grotendeels, waarom de wettelijke uitzondering was toegepast. Bij ongeveer de helft van de besluiten werd slechts de motivering ‘spoedeisend karakter’ aangevoerd. Zelfs bij jaarlijks terugkerende activiteiten was dit regelmatig het geval. Volgens het OM draagt ‘het afzien van een openbare aanbesteding de mogelijkheid in zich van ongewenste bijverschijnselen’.

Het OM wijst op nog andersoortige trucjes van ambtsdragers om de bepalingen voor openbare aanbestedingen te ontlopen. Zo worden bijvoorbeeld contracten met een totale waarde van meer dan Af. 100.000,- in kleinere ‘termijnen’ gesplitst.

Naar de mening van het OM is het in de eerste plaats de taak van de Staten om ‘te moeten toezien op de zuivere uitoefening van bevoegdheden die aan de ministers zijn toebedeeld door de Comptabiliteitsverordening’. Het doet daarom een beroep op de Staten om een onderzoek in te stellen. Dit ter bevordering van ‘zuinige besteding van overheidsmiddelen, van eerlijke concurrentie, van transparantie van het overheidsbeleid inzake de gunning van

werken, leveringen en dienstverrichtingen en van het tegengaan van ongewenste bijverschijnselen'. Dit verzoek was aan dovemansoren gericht. Dit probleem was wel het laatste waar de Staten zich druk over maakte.

Toch vormen de miljoenen florin die omgaan in de kringloop van sponsorgelden en te dure projecten een peulenschil vergeleken met de bedragen die verdwijnen in de bekendste vorm van patronagepolitiek, de politieke benoemingen.

POLITIEKE BENOEMINGEN, EEN TUMOR BINNEN DE POLITIEKE CULTUUR

In mei 2007 moest de toenmalig president van de Wereldbank ontslag nemen onder druk van het bestuur van de Wereldbank en veel landen die lid waren. De president had zich bemoeid met de promotie en dus met het salaris van zijn vriendin die ook bij de Bank werkte. Volgens het bestuur was dit belangenverstrengeling. Dit viel niet te rijmen met de filosofie van de grootste internationale financieringsinstelling ter wereld. Voor het verstrekken van leningen stelt de Wereldbank aan ontvangende landen de absolute voorwaarde van een goed bestuur. De Wereldbank beschouwt zowel belangenverstrengeling als nepotisme (politieke benoemingen) als de kern van corruptie en de belangrijkste oorzaken van ontwikkelingsachterstand en armoede. Hulp van de Wereldbank heeft alleen zin indien deze worden uitgebannen. Voor een instelling die jaarlijks voor ontwikkelingsprojecten ongeveer US\$ 25 miljard aan leningen verstrekt en daarvoor 10.000 mensen in dienst heeft, bleek het bevoorrecht van één persoon door de president dusdanig ernstig dat hij niet meer te handhaven was. De Wereldbank maakte daarmee duidelijk dat zij niet marchandeert met haar eigen principes.

Politieke benoemingen en bevorderingen kenmerken onze politieke cultuur. Elke politieke partij bekritiseert deze werkwijze zolang zij in de oppositie zit. Maar zodra een partij regeringsverantwoordelijkheid draagt, maakt zij daar gretig gebruik van. Politieke benoemingen en promoties lijken wel de belangrijkste bestaansmogelijkheid voor politieke partijen. Het systeem van politieke benoemingen zit zo diep geworteld in onze politieke cultuur, dat niemand zich er nog over verbaast of zich afvraagt wat de ernst ervan is.

Gezaghebbende instanties zoals de Wereldbank beschouwen politieke benoemingen zonder meer als een vorm van corruptie, net als omkoping en belangenverstrengeling. Immers, de politicus maakt de benoemde (dankbare) personen afhankelijk van hem als 'weldoener'. Hiermee bereikt de politicus dat hij een kring ja-knikkers om zich heen verzamelt, die bij de verkiezingen die dankbaarheid tonen via hun stem. Internationaal geldt als vuistregel dat

1 benoemde ambtenaar gemiddeld 4 stemmen van hem en dankbare familieleden oplevert. Het systeem van politieke benoemingen vertoont dus alle kenmerken van corruptie: misbruik van een publieke functie voor persoonlijke verbetering en oneigenlijk gebruik van gemeenschapsgeld.

Politici die zich hieraan schuldig maken zondigen tegen een belangrijk basis-principe van de rechtsstaat: alle burgers moeten in gelijke gevallen gelijk worden behandeld, dus niemand mag een bevoorrechte behandeling ontvangen. Verder doen ze het principe geweld aan, dat de Overheid haar personele, financiële en materiële middelen op efficiënte wijze moet beheren en op effectieve wijze moet gebruiken om aan haar taken en verantwoordelijkheden te voldoen. Genoeg redenen dus om politieke benoemingen strafbaar te stellen. Echter, terwijl in Aruba omkoping algemeen als een strafbaar feit wordt beschouwd en overtreders dus (sporadisch!) strafrechtelijk worden vervolgd, worden politieke benoemingen (in onze 'kenniseconomie') nog steeds slechts als een onuitroeibare gewoonte gezien.

Volgens de algemeen secretaris van de SER eind jaren '90 werd het echter tijd dit gezichtspunt te herzien, aangezien de financiële, economische en morele schade die de gemeenschap lijdt als gevolg van politieke benoemingen, vele malen groter is dan de schade als gevolg van omkoping en belangenverstremming. De gevolgen voor de staatskas en de economie zijn nauwelijks te onderschatten. Het rapport van de SER, 'Sanering van de overheidssector: een absolute noodzaak', geeft aan dat volgens schattingen Aruba haar Status Aparte is ingegaan met meer dan 25% overtollig (lager) personeel en een gebrek aan hoger kader. Dure afslankoperaties in 1989, 1995 en 2000 hebben deze verhouding tot nu toe weinig veranderd.

Terwijl zittende ambtenaren via een rode loper aan de voordeur uitgeleide werd gedaan, werden velen via verschillende achterdeuren meteen weer binnengehaald. Het ambtenarenapparaat barstte daardoor uit haar voegen. In december 2010 verklaarde de secretaris van de SER dat de Minister-president van de laatste MEP-regering had aangegeven dat de productiviteit van de overheid ruim 30% te laag was. Volgens de secretaris kon hieruit worden afgeleid dat ruim 30% van het overheidspersoneel overtollig was. Dit zou betekenen dat er 1500 ambtenaren te veel zijn die het land volslagen onnodig ruim Af 112 miljoen op jaarbasis kosten. Dit geld kan niet meer geïnvesteerd worden in projecten waar iedereen op Aruba de vruchten van plukt, zoals de aanleg en het onderhoud van wegen, scholen en projecten die de economie en werkgelegenheid bevorderen. Investerings die zich vaak terugverdienen en geld in het laatje van de overheid brengen.

Eind 2010 had Aruba ruim 5000 ambtenaren in dienst (niet inbegrepen onderwijzend personeel en personeel verbonden aan door de overheid gesubsidieerde stichtingen). Gemiddeld kosten dezen elk aan salarissen en secundaire arbeidsvoorwaarden omstreeks Af. 75.000,- op jaarbasis.

Politieke benoemingen verlagen in het algemeen de productiviteit en het imago van het ambtenarenapparaat. Wanneer 'vertegenwoordigers' van verschillende politieke partijen naast elkaar in departementen werken, vormt dit vaak een ernstige belemmering voor een goede samenwerking. Door politieke benoemingen zullen capabele, goed functionerende ambtenaren vaak verstoken blijven van bevorderingen, salarisverhoging of indexering. Het door politieke benoemingen verstoorde evenwicht in het beloningstelsel heeft het ambtenarenapparaat behoorlijk verziekt.

Overheidsvakbonden vonden het altijd problematisch om hun houding tegenover deze kwalijke praktijk te bepalen. Uiteraard wilden zij opkomen voor een correcte behandeling van hun leden (promotie en salarisverhoging). Verder was het geen omliggende taak van een vakbond om tegen incorrecte benoemingen te ageren, zeker niet als het benoemingen van nieuwe leden betrof. Al met al werkten de vakbonden zo toch mee aan de cultuur van politieke benoemingen, en lieten zij hun 'goede leden' in de kou staan. Deze passieve opstelling had zeker ook gevolgen voor het landsbelang. Overheidsvakbonden beseften terdege dat er door de omvang van het ambtenarenapparaat geen geld was voor salarisverhogingen. Dus namen zij hun toevlucht tot andere middelen ter compensatie, zoals ATV-dagen. Dergelijke kunstmatige ingrepen haalden de toch al zo lage productiviteit van de overheid nog verder omlaag.

Politieke benoemingen zorgden er ook voor dat werknemers aan de private sector werden onttrokken. Hierdoor was de privé-sector vaak genoodzaakt om nieuwe werknemers uit het buitenland aan te trekken. De overheid was zodoende een belangrijke oorzaak van de voortdurende aanwas van vreemdelingen in Aruba. Ook dit bracht hoge kosten met zich mee voor de Arubaanse gemeenschap. De groeiende bevolkingsdichtheid vereiste dure aanpassingen van de openbare voorzieningen.

Ondanks het dringende verzoek van de gouverneur aan verschillende regeringen om met de traditie van benoemingen te breken, vond dit geen of weinig gehoor. Vooral in perioden aan het eind van een regeerperiode, dus voorafgaand aan verkiezingen, vonden er veel onterechte benoemingen plaats.

In 2001 deed de MEP-regering de politieke cultuur eer aan. De formatieop-

dracht van de Gouverneur, die onder meer stelde dat 'het overheidsapparaat grondig moet worden doorgelicht en afgeslankt nadat een kerntakenanalyse is uitgevoerd', leek tegen dovemansoren gericht. Na haar aantreden werden in korte tijd ruim 500 mensen in dienst genomen. Familieleden en vrienden van verschillende ministers werden ruimhartig toebedeeld met belangrijke posten, zonder dat zij over de gestelde functie-eisen beschikten.

Met gemiddeld personeelskosten van indertijd omstreeks Af. 60.000,- per persoon, leidde alleen deze golf van benoemingen al tot een totale jaarlijkse extra verplichting van Af. 30 miljoen waarvoor de belastingbetaler opdraaide. Indirect kwamen daar nog allerlei kosten bovenop. De productiviteit van het ambtenarenapparaat werd aangetast; er moesten buitenlandse arbeiders worden binnengehaald om werknemers te vervangen die de overheid aan de commerciële sector onttok; de infrastructuur die nodig was om de buitenlandse arbeiders met hun gezinnen te huisvesten.

Deze inbreuk op de formatieopdracht was een ernstige zaak. De betrokken regering gaf ook later op geen enkele wijze uitvoering aan de aanbevelingen uit de kerntakenanalyse, die bovendien overeen kwamen met haar eigen belangrijkste doelstellingen. Integendeel, nadat het KPMG-rapport hieromtrent was uitgebracht, werd dit voor de rest van haar 8 jaar durende regeringsperiode diep in een lade weggeborgen. In 2001 had de overheid wel degelijk de mogelijkheid om het ambtenarenapparaat via natuurlijk verloop, bijvoorbeeld pensioen, vrijwillige uitdiensttreding en overlijden terug te dringen. Daarvoor zou een tijdsbestek van 8-12 jaar nodig zijn geweest. Deze kans om haar financiële problemen te verlichten, werd echter door eigenbelang en kortzichtigheid teniet gedaan.

Partijen, die zichzelf voorstaan op het predicaat 'sociaal', voeren op grond van hun politieke benoemingen in feite een asociaal beleid. Door op een dergelijke schaal publieke middelen aan te wenden ten behoeve van de naaste familie-, vrienden- en partijkring, verzaken zij hun plicht om te werken voor de gemeenschap. Zij hebben onvoldoende aandacht voor de sociaal zwakkeren in de samenleving; de betalingen aan het pensioenfonds voor ambtenaren worden niet voldaan; het toerisme blijft achter door onvoldoende promotie van Aruba in het buitenland; het onderhoud aan overheidsgebouwen en scholen is bedroevend. De olopende staatsschuld bedraagt momenteel bijna Af.2,5 miljard. De aflossing daarvan met de bijkomende rente van samen meer dan Af.200 miljoen per jaar, drukt zwaar op de toekomstige ontwikkeling van Aruba.

DE CENTRALE ACCOUNTANTS DIENST (CAD) EN HET PERSONEELSBELEID

Hoe vanzelfsprekend politieke patronage is en zelfs beschouwd wordt als een normaal instrument dat politici ter beschikking staat illustreert een conflict tussen verschillende ministers van de in 2001 aangetreden MEP-regering en de CAD. Nadat de CAD had vastgesteld dat veel benoemingen van ambtenaren op onrechtmatige basis hadden plaatsgevonden, sloten de betrokken ministers de deuren van hun departementen voor verder onderzoek van de CAD. Zij noemden het optreden van de CAD een inmenging in interne aangelegenheden. Pas na 'een ernstig gesprek' openden de departementen hun deuren weer.

De regering had alle reden om 'not amused' te zijn over de CAD-bevindingen. Het rapport 'Onderzoek naar de salariskosten, vergoedingen en pensioenen over 2002 en eerste kwartaal 2003' stelt onder meer dat 'bij een aantal diensten de toename van het personeel hoger was dan het aantal vacatures volgens de vacaturelijst'. Het constateert verder dat 'in 30% van de door de CAD onderzochte benoemingen geen advies van de Dienst Personeel en Organisatie (DPO) inzake selectie en inschaling aanwezig was. Bij de helft van de gecontroleerde benoemingen werd geen sollicitatiebrief aangetroffen en evenmin een advies van het diensthof aan de minister inzake de aanstelling'. De CAD geeft aan dat de personeelsfiles van DPO niet volledig zijn omdat er nog veel meer bescheiden ontbraken zoals bewijzen van medische keuring (60%), bewijzen van goed gedrag (53%), werkgeversverklaringen (46%) en diploma's (30%). In 72% van de onderzochte contractanten werd geen kopie van het arbeidscontract aangetroffen.

Ook in de salarisadministratie constateert de CAD de nodige fouten. In 38% van de steekproef zijn foutieve berekeningen vastgesteld waardoor ruim Af. 103.000,- teveel is uitbetaald. Zij stelt vast dat bevorderingen met terugwerkende kracht regelmatig voorkomen, soms zelfs tot termijnen van meer dan 10 jaar. De CAD acht de kans groot dat aan deze bevorderingen vaak geen objectieve criteria ten grondslag hebben gelegen. Verder vonden er met name in 2003 benoemingen en bevorderingen plaats in hogere schalen dan toegestaan is in de Bezoldigingsregeling Aruba 1986 (BRA). Ook werd er een toename geconstateerd van tijdelijke toelagen ter grootte van 25% van de bezoldiging die op grond van artikel 25 van de Landsverordening materiaal ambtenarenrecht werden toegekend. De CAD merkte op dat 'niet in alle gevallen een landsbesluit of ministeriële beschikking aanwezig was'. Volgens haar is het nog steeds goed mogelijk dat de inschaling overheidspersoneel niet op basis van objectieve criteria geschiedt. Met als gevolg een verdere scheefgroei in de salarissen die met elk nieuw geval erbij oncontroleerbaarder

wordt. De CAD waarschuwde met klem dat niet eindeloos gewacht kan worden met de herziening van de Bezoldigingsregeling.

De CAD ontdekte ook gevallen van overheidsmedewerkers die binnen zeer korte tijd dusdanig veel gratificaties hadden ontvangen, dat er feitelijk sprake was van een effectieve toelage van 50% op hun salaris. Voor de CAD viel dit onder de categorie ‘misbruik en oneigenlijk gebruik’ van de regeling. De CAD noemt verder onjuistheden in 50% van de gevallen van overwerkvergoedingen, teveel betaalde bedragen volgens de VUT-regelingen aan drie ambtenaren ad Af.262.707,- die niet teruggevorderd zijn. En zo gaat de lijst nog even door.

Slechts kort daarvoor onder de AVP-regering stelde de CAD feitelijk hetzelfde in zijn brief met nummer A.99.606 d.d. 27 december 1999 met betrekking tot een functionaris die in 1994 ter beschikking was gesteld van de Minister van Algemene Zaken: “De bevorderingen in 1999 werken bijna 9 jaar verder terug dan de bevorderingen in 1995. Uit de ons ter beschikking staande stukken is niet duidelijk waarom deze bevorderingen met terugwerkende kracht van meer dan 10 jaar hebben plaatsgevonden. Naar onze mening zijn deze bevorderingen in flagrante strijd met hetgeen het rapport Calidad voorschrijft. Met betrekking tot deze bevorderingen merken wij het volgende op:

- De beslissing om tot bevordering over te gaan is tot stand gekomen zonder voorafgaand advies van Directie Personeel & Organisatie (DPO).
- Op 4 april 1997 heeft DPO alsnog geadviseerd de beslissing tot bevordering te heroverwegen. De reden hiervoor was ondermeer dat de functie en plaats van de betrokkene niet bekend waren bij DPO, zodat de bevordering volgens DPO niet zonder meer kon plaatsvinden. De Ministerraad heeft dit advies naast zich neergelegd. In een vervolgadvisie stelt DPO dat de bevorderingen ‘onrechtvaardig, disproportioneel, tegen de landsverordening materieel ambtenarenrecht en de Bezoldigingsregeling Aruba zijn’. Volgens DPO staan de bevorderingen dus kennelijk niet in verhouding tot opleiding en zwaarte van functie.
- De bevordering heeft een terugwerkende kracht tot 1 november 1984. DPO heeft in haar brief van 1 augustus 1997 opgemerkt dat tegen het besluit van de Ministerraad en de bevestiging daarvan door de rechter van het Gerecht in Ambtenarenzaken wordt gehandeld, aangezien de bevordering een terugwerkende kracht heeft van meer dan 3 jaren.
- DPO heeft de Ministerraad er duidelijk op geattendeerd dat het doorgang laten vinden van deze bevorderingen ‘tegen alle daartoe wettelijk voorgescreven vereisten’ ingaat. Voor het afwijken van elk advies van DPO en zeker voor het afwijken van een dergelijk zwaarwegend negatief advies

dient een deugdelijk vastgelegde motivering aanwezig te zijn. Voor zover bij ons bekend bestaat een dergelijke vastgelegde motivering niet.

De regering nam de bezwaren van CAD niet serieus: bij haar eerstvolgende regeringsperiode in 2010 beloofde zij de betrokken ambtenaar met een ministersfunctie. De regering trok zich evenmin de gelijksoortige opmerkingen van CAD met betrekking tot andere functionarissen aan.

Dat bestuurders niet zwaar tillen aan de adviezen van DPO omtrent de benoeming van personeel blijkt ook uit de brief van DPO. no.: 1998-03366. Hierin staat de reactie van gezagsdragers op negatieve adviezen van DPO ten aanzien van bevorderingen, namelijk dat er 'niet zoveel waarde moet worden gehecht aan het advies van DPO voor wat betreft het functieniveau'. De ruimte voor politieke patronage wordt vaak door de wet zelf geschapen met allerlei mogelijke uitzonderingen in wettelijke regelingen die ministers in staat stellen om apart te beslissen over aangelegenheden 'die dat vereisen'.

Behalve dit 'normale' benoemingsbeleid, maakten de opeenvolgende regeringen ook gebruik van zogenaamde consultancy-contracten. In de brief A.2001.213 d.d. 11 mei 2001 concludeerde de CAD dat 'door de veelal zeer hoge bezoldigingen van consultants een ongelijke situatie ontstaat met ambtenaren van een gelijkwaardig of hoger niveau. Naar onze mening ontwricht dit de organisatie. In een aantal gevallen staat de hoogte van de bezoldiging in geen enkele verhouding tot de prestaties die worden geleverd. Bovendien zijn verschillende wettelijke bepalingen niet nageleefd bij het afsluiten van de contracten.' In haar brief A.2001.446 d.d. 23 november 2001 pleit CAD er dan ook voor de bestaande consultancy-contracten zoveel mogelijk te ontbinden. In de bijgaande lijst met namen en salarissen geeft de CAD aan dat verlenging van contracten veelal heeft plaatsgevonden gedurende de demissionaire periode, waarbij het contract is afgesloten voor een lange periode en tegen een zeer hoge bezoldiging. Volgens CAD is er sprake van misbruik van omstandigheden. De verlenging van de contracten is dan ook nietig. In haar brief A.2001.419 d.d. 5 november 2001 stelt CAD over dezelfde contracten verder dat die 'voor zover daarover geen overleg heeft plaatsgevonden met de Gouverneur, deze in strijd zijn met de instructies van de Gouverneur. Ook zijn zij mogelijk in strijd met de Comptabiliteitsverordening voor zover de contracten niet zijn begroot. De minister die de contracten heeft afgesloten is dan persoonlijk aansprakelijk'.

ROOKGORDIJN

Op momenten van bezinning beseften ook politici soms dat hun beleid van politieke benoemingen de Arubaanse gemeenschap uiteindelijk de das om kon doen. Bij tijd en wijle konden pogingen worden bespeurd om die gewoonte in te dammen. Zo verklaarde de minister van Financiën en Economische Zaken in 2004 dat de Overheid haar structureel hoge kosten zou verlagen onder meer door 400 mensen te ontslaan. Voor hen zou een regeling getroffen worden naar het voorbeeld van eerdere afvloeiingsregelingen: de VUT-regeling in 1985, de Lumpsumregeling in 1995 en de VUT-regeling in 2000. Dat al deze acties uit het verleden op een politieke schertsvertoning hadden berust, leek in de vergetelheid te zijn geraakt. Zonder uitzondering hadden deze regelingen veel meer extra kosten opgeleverd dan bespaard werd. Daarnaast waren het vaak gefrustreerde ervaren en goed opgeleide ambtenaren die gebruik maakten van de wachtgeldregelingen. De overheid werd hierdoor geconfronteerd met de gevolgen van de al jaren gevolgde bestuurspraktijk.

Het rapport ‘Sanering van de overheidssector: een absolute noodzaak’ van de SER (2002) komt tot de volgende constatering (blz. 23): ‘Volgens schattingen was (bij de aanvang van de Status Aparte) meer dan een kwart van het overheidspersoneel overtollig, terwijl tegelijkertijd een fors tekort aan hoger kader bestond. Sindsdien zijn verschillende kostbare afslankingsoperaties geweest. Na iedere afslankingsoperatie zwol vrij snel het personeelsbestand weer op tot een vaak hoger aantal dan voor de operatie’.

De laatste stelling komt overeen met een passage uit het SER-rapport van 1998, ‘Aandachtsgebieden voor de regeerperioden 1998-2002; een knelpuntenanalyse’ (blz. 10): ‘De forse stijging in salarisuitgaven in 1995 is hoofdzakelijk veroorzaakt door de lumpsumregeling. De bedoeling van deze lumpsum was, te komen tot een structurele verlaging van de salariskosten. De cijfers van 1996 en 1997 tonen evenwel duidelijk aan dat hiervan geen sprake is geweest, doch dat de salarisuitgaven juist structureel verder zijn gestegen, met name door de voortdurende politieke patronage’.

Ook een analyse uit 2001 van het IMF waarschuwt voor de financiële gevolgen van de zorgwekkende ontwikkeling in de personeelskosten. Het schrijft dan ook voor om ‘een generationaliseerd (i.e. van partijpolitiek gevrijwaard) personeelsbeleid te voeren.’

In het rapport ‘Sanering van de overheidssector: een absolute noodzaak’ (blz. 28) toont de SER zich somber over de bereidwilligheid van politici om

in het Landsbelang te regeren: 'Hoewel middelen en instrumenten bestaan om de invloed van de politiek terug te dringen, zijn het politici die deze middelen c.q. instrumenten zullen moeten gebruiken. Dat deze tot nu toe niet zijn gebruikt, komt in feite neer op de al dan niet bewuste onwil van de politieke bestuurders om de overheidssector te saneren en daarmee de openbare financiën gezond te maken'. De SER adviseert dan ook om: '... besluiten over individuele ambtenaren c.q. contractanten betreffende benoemingen, bevorderingen toelagen enz., die niet aan basisvoorwaarden voldoen, nietig te verklaren en het beleid niet te veel te laten afwijken van hetgeen gangbaar is in de privé-sector'. Dat dit geen loze woorden hoeven te zijn, blijkt uit een aantal benoemingen die door de rechter inderdaad ongedaan zijn gemaakt. Ook werden benoemingen geannuleerd wegens fouten die samenhangen met de haast waarmee zij waren doorgevoerd.

DE ANNULERING VAN POLITIEKE BENOEMINGEN

Op 2 maart 1995 besliste het Gerecht in Ambtenarenzaken dat een nieuwe regering de benoeming van een ambtenaar door de vorige regering kon terugdraaien. Het betrof een broer van de toenmalige Minister-President, die vlak voor het verscheiden van de Regering Oduber-2 in een hogere functie werd benoemd. Deze benoeming werd meteen na het aantreden van de Regering Eman-2 ongedaan gemaakt. Dit werd aangevochten door de ambtenaar in kwestie.

Het is vaste rechtspraak dat slechts in uitzonderlijke gevallen op een voor de ambtenaar gunstige beslissing terug kan worden gekomen. Deze situatie doet zich voor als het de betrokken ambtenaar in redelijkheid duidelijk moet zijn geweest, dat aan de beslissing dermate ernstige gebreken kleven en dat een redelijk handelende regering die beslissing niet had genomen. Volgens de motivering van het vonnis is daar (in specifieke gevallen) sprake van in minstens een van de volgende omstandigheden:

1. De vooropleiding voldoet niet aan de eisen, die worden gesteld aan de verlangde functies.
2. Er wordt geen advies ingewonnen, noch van de Directie D.P.O., noch van de directeuren van de betrokken departementen.
3. Er wordt geen functie-inhoud van de nieuwe taak aan de persoon overlegd.
4. Er wordt geen rekening gehouden met het functioneren van de persoon in het verleden.
5. Er wordt geen rekening gehouden met de ervaring van de persoon in de vorige functie.

Als deze gebreken zich voordoen kan van een redelijk handelende regering niet verwacht worden dat zij tot een benoeming of bevordering overgaat. Aangezien in het geval van de betrokken ambtenaar de meeste, zo niet alle bovengenoemde redenen van toepassing waren, hoefde de regering de betrokken benoeming niet te honoreren.

Ook aan het begin van de daaropvolgende regeringsperiode Oduber speelde een zaak over de benoeming van een aantal op het laatste ogenblik benoemde casinocontroleurs door de regering Eman-3. De rechter oordeelde hier eveneens dat het ging om niet-rechtmatige beslissingen van de regering. De benoemingen werden alsnog geannuleerd.

Het komt echter zelden voor dat politieke benoemingen of bevorderingen worden teruggedraaid. Zolang deze 'bijtijds' worden uitgevoerd, kraait er uiteindelijk geen haan naar. De belastingbetaler draait dan voor de kosten op.

VERVOLG

De patronagepolitiek had rampzalige gevolgen voor de financiële huishouding van de overheid. De Arubaanse openbare financiën werden echter door meer factoren negatief beïnvloed. Het amateurisme van bestuurders met betrekking tot een zorgvuldig financieel beleid en de vele aanpassingen van de gebrekkige begrotingen, zorgden voor een financiële chaos. Niemand had daardoor een goed beeld van de financiële situatie. Beleid vond dan ook voornamelijk plaats op grond van de 'hoop op betere tijden' en het uitgangspunt: wie dan leeft, dan zorgt!

Mi CRUZ

*Un cruz ta na caminda
Cu mi nomber riba dje,
E cruz lo alcansami
Sin luga cu mi por huy*

*Para den mi caminda
Manera un mal hubada
E cruz lo kier forzami
Pa cambia direccion
Y tuma un rumbo nobo
Cu no tin ningun salida
Ni tampoco un bon mañan*

*Dicon aruba chiquito,
Tin cruznan asina grandi?
Si nos tur por spera un cruz,
Tur cruznan na caminda
Ta poderoso y pisa?*

*Tin cruz di inhusticia
Y cruz contra husticia
Tin cruz pa busca pleito
Y cu ta cla pa bringa
Tin cruz ta gusta placa
Y otro ta derocha
Tin cruz pa bende droga
Y cruz yen yen di droga
Tin cruz di ladronicia
Y cruz cu ta ladron
Te hasta lo tin cruz
Pa traha cruz di felpa
Pa amigonan di cruz*

*Si mi por skohe un cruz
E lo tin bon manera,
No un dje grandinan y bobo
Ni un yen'i triki pa gañami
Ni un cu sin e merece
Kier pa mi adore*

*Djis pasobra e ta mi cruz
Si mi por a scoh'un cruz
E lo t'un di flambeau
Pa mi sconde den mondi
Pa cu tempo e dispase*

*Si mi por a scoh'un cruz
E lo ta un sin miedo
Pa trece un bon gobierno
Cu no mester di un cruz
Pa pone riba e lomba
Cu no mas kier carge.*

4- BENARDE OVERHEIDSFINANCIËN

De twee belangrijkste financiële controleorganen van het Land Aruba, de Centrale Accountantsdienst (CAD) en de Algemene Rekenkamer (ARA), wijzen in praktisch al hun rapporten op de financiële chaos binnen verschillende overheidsdepartementen. Zij geven daarbij ook steeds aan welke stappen moeten worden ondernomen om de situatie te verbeteren. Toch hebben alle partijen die Aruba hebben geregeerd, de aanbevelingen tot verbetering systematisch genegeerd. De reden is simpel: met transparantie en controle wordt de mogelijkheid om te sjoemelen met de grote hoeveelheden (belasting)gelden, heel lastig. Niet voor niets stelt de ARA (in het Rapport inzake het Onderzoek naar het Fondo Desaroyo Nobo San Nicolas) dat 'van controle een preventieve en een repressieve werking uit gaat. Dit blijft uit, nu diepgaande controle van de jaarrekeningen achterwege wordt gelaten; de pak kans ingeval van onregelmatigheden is gereduceerd tot vrijwel nihil.'

En hier draait alles om: controle betekent het einde van gesjoemel met publieke gelden. En daar zit in de Arubaanse politiek niemand op te wachten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een brief van de ARA aan de voorzitter van de Staten van Aruba van 23 november 2005: 'de weigering van toegang aan de CAD heeft onder andere tot gevolg dat ook geen onderzoek kan worden gedaan naar de investeringen inzake de Dumpplaats Parkietenbos'.

Ook verzoeken om te praten over de controle van de achterstallige jaarrekeningen, schenkingen aan het Land, advertentiecampagnes, benoemingen van Rekenkamerpersoneel en toegang van CAD bij diensten door de Algemene Rekenkamer vinden noch bij de Minister-president noch bij de minister van Financiën gehoor. Controle lijkt voor elke regering, ongeacht haar politieke kleur, gewoon taboe.

De CAD rapporteert ten behoeve van de minister van Financiën. De ARA ten behoeve van het Parlement. In werkelijkheid kwam het voor dat de CAD de minister alleen bij de kennismaking aan het begin van diens regeerperiode zag en daarna niet meer. De ARA-rapportages zijn door het Parlement tijdens de gehele Status Aparte nooit behandeld. De vele fouten en onwettigheden die geconstateerd werden, bleven ongecorrigeerd met als gevolg jaarlijks grotere financiële verliezen voor de gemeenschap. En de rapporten zelf werden door hun eindeloze herhalingen alleen maar dikker.

In haar Jaarverslag 2000-2004 meldt de ARA dat het 'globaal' onderzoek naar de jaarrekeningen over de dienstjaren 1986 tot 1996 'sedert september 1999

bij de minister van Financiën liggen. Een kopie van deze rapporten van bevindingen is ook overhandigd aan de Staten. De opeenvolgende ministers van Financiën hebben nimmer deze jaarrekeningen ter goedkeuring aan de Staten aangeboden'. Over de jaarrekeningen van het Land over de dienstjaren 1997-2001 (tijdens het AVP-bewind) zegt de ARA: 'De jaarrekeningen, zoals deze werden en worden opgeleverd door de Directie Financiën, zijn oncontroleerbaar, althans niet op efficiënte wijze te controleren. De administratieve organisatie en interne controle bij de Directie Financiën en bij het gehele overheidsapparaat zijn (zeer) gebrekkig opgezet en functioneren óf helemaal niet, óf onvoldoende. Hierdoor kan bij de controle van de jaarrekeningen niet hierop worden gesteund'. De ARA verwacht dat 'noch bij de Directie Financiën noch bij de overheidsdiensten wezenlijke veranderingen hebben plaatsgevonden voor wat betreft de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne controle alsmede de kwaliteit van de jaarrekening, c.q. boekhouding'.

De ARA gaat er dan ook van uit dat de jaarrekeningen tot 2004 (dus inclusief die van het MEP-bewind) oncontroleerbaar zijn. De ARA kan dus niets doen omdat zij niet over de benodigde informatie beschikt. Een klein land als Aruba met een begroting van slechts Af 1-1,2 miljard ligt dus jaren achter met zijn jaarrekeningen. Ditzelfde geldt voor haar overheidsbedrijven. Ter vergelijking: een miljardenbedrijf als Philips heeft zijn jaarrekeningen over het afgelopen jaar eind januari rond. De VS hebben drie maanden de tijd om de jaarrekeningen beschikbaar te maken.

Doordat de jaarrekeningen vaak jaren verlaat beschikbaar komen, verliezen ze veel van hun relevantie, zeker als ook nog eens blijkt dat belangrijke informatie en documenten ontbreken. De CAD ziet zich geplaatst tegenover een chaos aan financiële gegevens waaruit onmogelijk op te maken valt hoe 's Lands middelen werkelijk besteed zijn en komt niet verder dan 'een globale beoordeling'.

Het Parlement op zijn beurt ontbreekt het aan de benodigde middelen om na te gaan in hoeverre en op welke wijze de begroting is gerealiseerd. Dit maakt elke behandeling van een nieuwe begroting, die meestal maanden verlaat is, tot een volledige klucht. De talloze begrotingsoverschrijdingen elk jaar zijn hiervan een uitwas.

Een lastige opgave bij het opstellen van de begroting vormt het maskeren van de exorbitante tekorten via boekhoudkundige trucjes. Beproefde recepten zijn het creëren van eenmalige meevallers van de overheidsbedrijven

SETAR, WEB en ELMAR. Of er zijn andere toevallige inkomsten, zoals de Af. 250 miljoen opbrengst van de verkoop van het Plant-hotel in 2008 en de Af. 211,6 miljoen 'belastingregeling' van raffinaderij Valero in 2010. Zelfs hiermee valt niet te verhinderen dat het verwachte tekort op de begroting eind 2010 voorzien werd op Af.224,6 miljoen, oftewel 5,1% van het BNP. Het IMF verwacht dat dit tekort in 2011 verder oploopt tot bijna 7% van het BNP. Zelfs de regering erkent dat een dergelijke situatie onhoudbaar is.

De betrokken politieke partijen hebben er feitelijk geen belang bij dat de jaarrekeningen bijtijds worden ingediend: het wordt dan immers duidelijk in welke mate zij gefaald hebben. Zij kunnen namelijk moeilijk verantwoorden waarom een begroot tekort van bijv. Af. 80 miljoen in werkelijkheid Af. 200 miljoen blijkt te bedragen...

De stuurloosheid op het gebied van administratie manifesteerde zich ook in het personeelsbeleid van de overheid. Meestal was onbekend wat de behoefte van de verschillende ministeries aan personeel was. Zo stonden de taken en doelstellingen van departementen niet op papier, was er geen formatieplan en was er sprake van vage taakomschrijvingen. Ook was niet geregeld wat de output van de ministeries moest zijn.

Doordat het inzicht in de financiële situatie ontbrak, was ook het beheer over de publieke gelden onverantwoord. De controle op het weglekken van gelden was zeer moeilijk. Net zoals het op Curaçao jarenlang onbekend was hoeveel water er via lekkende pijpen verloren ging, zo was het op Aruba heel moeilijk de 'administratieve lekken' na te gaan. Het werd dan ook wel erg makkelijk gemaakt om publieke gelden via onzichtbare lekken af te tappen.

In 2007 werd Aruba opgeschrikt door een grote fraudezaak bij het Landslaboratorium. Een werknemer was er in zijn eentje in geslaagd het Land voor omstreeks Af. 10 miljoen op te lichten. Er werd schande van gesproken hoe het mogelijk was geweest om gedurende jaren zoveel geld achterover te drukken zonder dat dit iemand was opgevallen. Zelfs de rechter legde de miljoenenfraudeur uiteindelijk een lagere straf op, aangezien de verantwoordelijke minister ondanks herhaalde en duidelijke signalen naliet in te grijpen. Opmerkelijk was ook dat het Parlement naliet enige consequentie aan deze verder door niemand betwiste rechterlijke conclusie te verbinden

BODEMLOZE PUTTEN

Het financieel beleid van de overheid werd gekenmerkt door ernstige verspillingen. De grootste verspilling werd veroorzaakt door salarissen voor

overtollig personeel in allerlei departementen. Veel van deze functionarissen waren ook te hoog ingeschaald (zie hoofdstuk 3). Er waren echter veel meer bronnen van verspilling:

- Wegens het grote tekort aan overheidskantoren en schoollokalen werden op grote schaal trailers en noodlokale gehuurd. Voor een oude trailer of een simpel noodlokaal moest in de praktijk al gauw Af. 5000,- (€ 2000,-) huur per maand worden neergeteld.
- De 'filialen' van eenzelfde departement werden over verschillende gebouwen verspreid, wat meestal niet bevorderlijk was voor de efficiëntie van werken. Zo had het Departement Onderwijs zeker vier verschillende vestigingen. De maandelijkse huur daarvan bedroeg in totaal Af.160.000,-.
- Het huren van gebouwen die eigendom waren van aan de partij gerelateerde personen ten behoeve van overheidsdepartementen. Afgezien van het feit dat de huurprijs vaak te hoog was bevorderde de overheid hiermee de kapitaalaanwas van de betrokken eigenaren en bouwde zij zelf geen eigen vermogen in roerend goed op.
- Jarenlang werd er door verschillende instanties op gewezen dat de kosten van het Arubahuis in Den Haag structureel te hoog zijn.
- Het uitgebreide park van leaseauto's ten behoeve van overheidsdienaren was jarenlang een doorn in het oog van functionarissen die zich van de kosten bewust waren.
- Ineffectieve marketing ten behoeve van de toeristensector door bureaus die niet zelden door partijgetrouwen werden beheerd. Met name de controle op speciale activiteiten zoals muziekfestivals ontbrak veelal.
- De gebreken van het systeem van studiefinancieringen (Af. 15-20 miljoen per jaar). Zo was er geen koppeling tussen de beroepen waarvoor studenten werden opgeleid en de vraag daarnaar op Aruba. Doordat de controle op terugbetaling ontbrak liep de overheid vele miljoenen mis van mensen die hun studie al dan niet met succes hadden afgerond. De betreffende vordering van omstreeks Af. 130 miljoen kon feitelijk worden afgeschreven. Studieleningen werden op deze manier schenkingen. Ook door dat veel studenten na enige jaren studie afhaakten, bleef het rendement van de investering erg laag.
- Het systeem van studieopdrachten, waarmee veel overheidsfunctionarissen met behoud van hun salaris in staat werden gesteld om 'verder' te studeren. Een goede relatie met de regerende partij was vaak voldoende om op kosten van de gemeenschap enige jaren in luxe door te brengen in Nederland. Omdat het leven in Nederland duurder was, kregen de betrokkenen als compensatie hun toelage in euro's uitbetaald wat feitelijk neer kwam op een loonsverhoging van soms wel 50%. De kosten

van deze voorziening bedroegen jaarlijks zo'n Af. 5 miljoen. Ook hier ontbrak de controle volledig. Soms presteerden 'student-werknemers' het om zonder enig overleg op een andere studie over te stappen.

- De oprichting van nieuwe departementen met eenzelfde taak als reeds aan een bestaand departement was toegewezen. Op deze manier werd het probleem van 'niet-loyale' directeuren omzeild en werd er ruimte gemaakt om eigen mensen te benoemen.
- Voortdurend was er bij de overheid sprake van een groep van meer dan honderd zogenaamde inactieven. Dit waren ambtenaren die, vaak om politieke redenen, waren ontheven van hun (veelal hoge) functies en gewoon thuiszaten terwijl hun riante inkomen met uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden gewoon doorliep. De kosten van een eveneens goed betaalde plaatsvervangend directeur of, soms zelfs een heel managementteam kwamen daar extra bovenop.

Volgens ingewijden met kennis van financiële zaken kon de overheid door terugdringing van al deze verspillingen jaarlijks met gemak ruim Af. 100 miljoen uitsparen. En dit waren nog lang niet de enige grote kostenposten die onnodig zware druk legden op de publieke financiën.

MISGELOPEN HOTELGARANTIES

In de eerste jaren van de Status Aparte streefde de regering naar een verdubbeling van het aantal hotelkamers. Vol vertrouwen werd het particuliere investeringsprogramma dat deze verdubbeling tot stand moest brengen, door de toenmalige regering uit de grond gestampt. Internationale commerciële banken zoals de Italiaanse exportverzekeraar SACE kwamen in aanmerking voor overheidsgaranties als zij de hotelprojecten wilden financieren. Het ging daarbij met name om een drietal hotelprojecten, te weten: het BETA-hotel, het Plantation Bay hotel en het Eagle Beach-hotel.

Volgens de toenmalig directeur Economische Zaken werd door SACE in totaal US\$ 117,8 miljoen aan leningen in de projecten gepompt. Toen echter bleek dat geen van deze hotels wegens tekortschietende medefinanciering konden worden afgebouwd werden de overheidsgaranties aangesproken. Het conflict dat daarmee ontstond werd voor de rechter uitgevochten. De totale schuld was toen al, inclusief rente, opgelopen tot US\$ 205,9 miljoen. Al tijdens de rechtszaken dreigde de uitslag negatief voor de overheid uit te vallen. Zij zou dan kunnen worden veroordeeld om de verschuldigde bedragen direct te betalen. Om dit te voorkomen koos de regering voor een schikking met SACE.

Bij die beslissing speelde tevens mee dat deze kwestie alle tijd en aandacht van de regering opeiste zodat er geen tijd en aandacht was voor het besturen van Aruba. Door de enorme vorderingen die in de lucht hingen, was de onzekerheid ten aanzien van de landsbegroting bovendien ondraaglijk geworden. Op 11 oktober 2002 werd overeengekomen dat Aruba US\$ 110 miljoen aan SACE zou uitbetalen, zijnde 53,4% van de totale schuld. Dit bedrag stond gelijk aan 5,7% van het BNP en 20,6% van de geprojecteerde overheidsinkomsten over 2003. De betaling van dit bedrag gebeurde in twee fasen. Voor de eerste van US\$ 55 miljoen werd US\$ 19 miljoen uit het garantiefonds gehaald en US\$ 36 miljoen uit de privatisering van SETAR. Het restant ad US\$ 55 miljoen zou vanaf 2004 in 15 jaarlijkse annuïteiten van elk US\$ 5,12 miljoen op basis van 4,5% rente worden betaald. De Arubaanse gemeenschap zit zodoende tot het jaar 2020 opgescheept met de afbetaling van deze miljoenschuld.

Een extra moeilijkheid was dat de overheid nooit de discipline had opgebracht om jaarlijks de afgesproken Af. 18 miljoen in het in 1993 opgerichte Garantiefonds te storten. Meestal waren de stortingen beduidend lager. Zelfs geld dat in het fonds zat werd met regelmaat aangesproken voor iets anders. Bovendien werden de renteopbrengsten sinds 1997 direct naar de algemene middelen van de overheidsbegroting overgeboekt. Daardoor beschikte het garantiefonds op het moment dat het dringend nodig was, over Af.34,5 miljoen (US\$19 miljoen) in plaats van Af. 180 miljoen (exclusief rente!). De directeur van Economische Zaken rekende voor dat het budget van Af. 163 miljoen voor het voorgenomen investeringsprogramma van de overheid voor de periode 2002-2006, kleiner was dan de schuld van US\$ 110 miljoen (Af. 198 miljoen) uit dit ene debacle.

De zaak met de hotelgaranties was echter niet het enige geval van onzorgvuldig overheidshandelen met zeer grote financiële consequenties. Ook de manier waarop de AZV werd ingevoerd, had een zware en langdurige negatieve impact op de financiële huishouding van Aruba.

DE AZV, EEN FINANCIËLE 'OPEN-EIND-REGELING'

De Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) werd in 1992 onder het MEP-regime in de Staten geaccordeerd. Dit verzekeringsstelsel zou een drastische verandering moeten brengen in de structuur van de medische zorg. In de daaropvolgende jaren was de AZV regelmatig in het nieuws, maar de officiële invoering werd verschillende keren uitgesteld. Uiteindelijk gebeurde dit toch in 2001, vlak voor het verscheiden van de AVP-regering en onder grote druk van de vakbonden. Volgens ingewijden waagde Aruba zich hiermee aan een

gedurfd experiment. Alleen Nederland, Engeland en Canada kenden een vergelijkbaar systeem, maar de verdere omstandigheden in die landen lieten zich slecht vergelijken met de situatie op Aruba. Weinig bemoedigend waren de berichten over zeer lange wachttijden voor de patiënten in genoemde landen. Dit experiment is Aruba inmiddels zeer duur komen te staan.

De AZV is in principe een verzekeringssysteem. Voor het goed functioneren van een verzekeringsmaatschappij is een extern controlesysteem nodig. Dit beoordeelt claims en nota's van artsen, ziekenhuizen en apotheken (inhoudelijk) al dan niet steekproefsgewijs. Op zich beschikte de SVB over een dergelijk controlesysteem, maar voor de nieuwe AZV werd ervoor gekozen om hier geen gebruik van te maken. Het tussendoor glippen van onterechte declaraties werd zodoende vergemakkelijkt. De hele opzet van de AZV was hoofdzakelijk gericht op uitbetalen in plaats van op de kwaliteit van de zorg.

De in de wet verankerde evaluatie na 3 jaar vond nooit plaats. Doordat de oorspronkelijke premieberekening niet klopte, ontstond er al direct een tekort van Af 80 miljoen. Voor een sluitende dekking bleek al meteen een premie van 18% van de verzekerde loonsom nodig te zijn voor de AZV. Daarvan werd 7,5% opgebracht via werkgever en werknemer. De overheid had zich wettelijk garant gesteld voor 'de rest'. Dit bleek dus ruim 10% te bedragen (oftewel een extra bedrag van omstreeks Af. 75 miljoen per jaar). Aangezien er geen projectie was gemaakt van de kostenontwikkeling van de AZV in de toekomst, tastte iedereen in het duister welke ontwikkelingen de AZV te wachten stonden.

Al gauw rezen de kosten de pan uit en bleek dat 'the sky the limit' was. Zo verdubbelden de kosten van laboratoriumonderzoek nadat de markt hiervoor was vrijgegeven. Waar voorheen vaak gebruik werd gemaakt van 'sociale tarieven', werd voor alle zorg nu het volle tarief in rekening gebracht. Vooral zorg door specialisten bleek hierdoor wel eens 200-400% hoger uit te vallen dan bij collega's in de Nederlandse Antillen of in Nederland (waar voor medische specialisten in die periode juist een bruto norminkomen was vastgesteld van Nf.261.000,-).

Ook van de kant van de verzekerden kon makkelijk worden gefraudeerd. Familieleden en vrienden van verzekerden die zelf niet in het systeem waren verzekerd, 'leenden' een AZV-kaart (zonder foto!) en lieten zich behandelen. Ook werden op recept verkregen medicijnen naar familieleden in het buitenland opgestuurd. Ook al waren die daar spotgoedkoop, op Aruba waren ze gratis! Voor de Arubaanse financiën bleek deze 'free-for-all-zorgverzekering' desastreus!

Hoewel de directeur van de AZV de vakbonden in een brief liet weten dat de bijdrage van de overheid aan het AZV-fonds omstreeks Af 108 miljoen zou gaan bedragen, werd door de verantwoordelijke ministers slechts Af. 89,9 miljoen begroot. Ook de premie van Af 14 miljoen die de overheid over de ambtenarensalarissen moest afdragen, werd in de begroting niet meegenomen. Het AZV-avontuur begon dan ook meteen met een miljoenenachterstand die nooit meer werd ingelopen. Aangezien de overheid voor alle tekorten van het uitvoeringsorgaan opdraaide, functioneerde de AZV in de praktijk als een extra belasting voor de bevolking.

Nadat het controlerende accountantskantoor een vernietigend rapport had uitgebracht over haar functioneren, ondernam het bestuur van de AZV actie. Er werd een interim manager aangesteld om orde op zaken te stellen. Deze expert was afkomstig van het accountantskantoor dat het vernietigende rapport had geschreven. Of deze interim manager onafhankelijk genoeg was bleef de vraag. Tot en met 1998 (in de voorbereidende fase van het AZV) had zijn accountantskantoor al drie jaar lang een goedkeurende verklaring afgegeven. Nu had het kritiek geleverd en een therapie voorgesteld die een van de opstellers van het rapport als interim manager moest helpen uitvoeren. Het accountantskantoor verloor daarbij de onafhankelijkheid die nodig zou zijn om dit proces te controleren.

Ook in een rapport van de Erasmus Universiteit Rotterdam 'De Arubaanse economie: balanceren op het koord', (januari 2005) klinkt de analyse weinig hoopgevend. Zij geeft aan 'dat naast de uitgaven t.b.v. de pensioenvoorziening, ook die t.b.v. het nieuwe ziektekostenverzekeringssysteem AZV een groot probleem vormt voor de overheid. De overheid heeft zich namelijk wettelijk verplicht een belangrijke bijdrage te leveren aan de basisfinanciering van het systeem (Af 90 miljoen). Daarnaast blijkt in de praktijk dat de overheid jaarlijks de additionele tekorten van het systeem (tussen Af. 50 -75 miljoen per jaar) aan moet zuiveren. Sinds de invoering van het systeem vertonen deze bijdragen een sterk stijgende trend. In 2004 zag het er naar uit dat de overheid een bijdrage moest leveren van Af 150 miljoen. Dit bedrag was even groot als het geprojecteerde tekort op de gehele begroting van de overheid. De belangrijkste redenen zijn dat het systeem zelf een aantal gebreken vertoont waardoor de kosten ervan toenemen. Aan de aanbodkant buiten de aanbieders van gezondheidszorg de schaarste uit waardoor de kosten van het systeem stijgen. Aan de vraagkant bestaan vanwege de gratis toegang tot het systeem nauwelijks drempels om er gebruik van te maken. Als gevolg daarvan is de vraag, en daarmee de kosten, sterk gestegen'.

Het rapport stelt verder dat 'een groot deel van de specialisten vrijgevestigd is en een direct inkomensbelang hebben bij hoge productiecijfers. Dat hoeft niet steeds ook het belang van de patiënt in te houden'. Hierop plakt het zelfs de kwalificatie 'perverse prikkels' en constateert dat 'samenwerking tussen specialisten eerder een uitzondering is dan een noodzakelijk kwaliteitsaspect'.

De conclusie van het rapport is dan ook dat een systeemverandering van de AZV nodig is en dat marginale reparaties in het systeem niet toereikend zullen zijn: 'De AZV legt een dergelijk groot beslag op schaarse overheidsmiddelen dat het niet volhoudbaar is. Voor de toekomst bestaat er geen enkele garantie dat onder het huidige systeem deze bijdragen niet verder zullen oplopen. Het systeem bevat een open-einde regeling waarbij de overheid altijd voor de tekorten van het systeem opdraait'.

Het rapport 'Resultaten van het onderzoek naar de Algemene Ziektekosten Verzekering in Aruba' (14 augustus 2008) constateert dat de mankementen van het systeem wel duidelijk zijn. De kritiek is dat er met alle bevindingen iets gedaan moet worden: '.... dat het niet ontbreekt aan analyses, rapporten en aanbevelingen bij het Uitvoeringsorgaan (UO) AZV. Het ontbreekt vooral aan het uitvoeren van de aanbevelingen uit deze rapporten en aan bijbehorende daadkrachtige besluitvorming'. En verder: '.... dat de kosten van de zorgverlening regelmatig hogere groeicijfers vertonen dan vooraf geraamd. Enerzijds heeft dit te maken met te lage ramingen (en begrotingen) van de toekomstige kosten en anderzijds door het ontbreken van voldoende beheersinstrumenten, zowel aan de inkomsten als aan de uitgavenkant'.

De schrijvers betrekken ook de volksgezondheid in het algemeen in hun rapport en verbazen zich er over 'dat er nauwelijks wordt ingezet op preventie. De Arubaanse bevolking is ongezond (overgewicht, diabetes, nierinsufficiëntie), heeft een relatief lage levensverwachting en het ministerie van Volksgezondheid, die voor preventie verantwoordelijk is, heeft een zeer beperkt eigen budget'.

Zij constateren tevens dat 'er geen 'awareness' bij de bevolking is dat gezondheidszorg geld kost. Een groot deel van de populatie betaalt heel weinig voor de zorgverzekering (op basis van het minimum-inkomen) en diegenen die wel betalen voelen het meteen omdat de premies worden ingehouden op het inkomen'. Verder merken zij de volgende punten op:

- De verhouding tussen de premieheffing bij de werkgevers (7,9%) en de werknemers (1,6%) is zeer ongelijk.

- Er is geen enkele rem op het consumptiegedrag van de Arubanen wat betreft de gezondheidszorg. De zorgverleners percipiëren de Arubanen als dwingend en veeleisend. Zonder verwijzing of recept is men niet tevreden over een consult van de huisarts. Sommige hulpverleners geven aan zich gedwongen te voelen om het gevraagde voor te schrijven.
- Medicijnen worden niet rationeel voorgeschreven, in te grote hoeveelheden en soms dubbel (zowel huisarts als specialist). Dat leidt tot grote hoeveelheden medicijnen die thuis worden bewaard. Op basis van een Israëlisch onderzoek in Aruba uit 2007 is geconstateerd dat indien alle voorgeschreven medicijnen ook daadwerkelijk worden ingenomen, het risico op medicijnvergiftiging bij veel Arubanen aanwezig is. Het is niet bekend of er ook medicijnen naar het buitenland verdwijnen. Het vermoeden is echter vaker geopperd.
- De wijze waarop medicijnen worden geïmporteerd en gedistribueerd is volledig afhankelijk van enkele marktpartijen.
- De aanwezigheid van zeer volledige en gedetailleerde informatie over de verstrekkingen wordt maar zeer beperkt aangewend om te analyseren en te rapporteren. Financieel worden wel rapportages verstrekt, inhoudelijk worden echter geen analyses gemaakt (o.a. consumptie- en voorschrijfgedrag, kwaliteit van behandeling, medicijngebruik enz.). Daarmee laat het UO AZV kansen liggen om de onderhandelingen met zorgverleners (en patiënten) beter te onderbouwen.

De financiële gevolgen van de AZV waren dusdanig ernstig voor het Land, dat internationale adviesorganen zoals het IMF er keer op keer op hamerden dat er met spoed veranderingen in het zorgverzekeringsstelsel moesten komen als belangrijke maatregel tegen verdere verslechtering van de publieke financiën.

RUSSISCHE ROULETTE MET HET ARUBAANSE PENSIOENSTELSEL

Voorzieningen rond de sociale zekerheid lenen zich voor politici bij uitstek om mooi weer mee te spelen. Ondoordachte en onverantwoorde beslissingen met betrekking tot de AZV hebben grote financiële gevolgen gehad voor de publieke financiën. Ook met de pensioenfondsen is dit het geval. Gezien de omvang van het onderwerp en het andere karakter ervan komt dit ter sprake in een apart hoofdstuk.

In het kader van dit hoofdstuk past wel de constatering dat pensioenfondsen een grote rol hebben gespeeld bij het aangaan van leningen door de overheid. Opeenvolgende regeringen maakten er een gewoonte van om ongebreideld leningen aan te gaan. Dit gebeurt door overheidsobligaties uit te

zetten die voor een belangrijk deel gedekt worden door de premieopbrengsten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en het Algemeen Pensioen Fonds Aruba (APFA). Deze obligaties worden na verloop van tijd ingelost middels vernieuwing bij dezelfde fondsen, vaak als lening van een nog hoger bedrag. Per saldo wordt dus niets ingelost en nemen de schulden alleen maar toe. Hierdoor zijn de pensioenen in de toekomst mogelijk niets meer waard. Wil Aruba deze trend tegengaan en werkelijk zijn schulden afbetalen dan lukt dat alleen op basis van een begrotingsoverschot. Indien de politiek daar niet in slaagt, dan pleegt zij onbehoorlijk bestuur van de hoogste orde.

Meeruitgaven financieren met obligaties betekent slechts uitstellen van belastingverhoging terwijl de burgers in de waan gelaten worden dat de extra's niets kosten. 'Public finance' onttaardt in een gevaarlijk spel van overmatig ambitieuze politici dat vroeg of laat eindigt met zeer ernstige en pijnlijke correctieve maatregelen voor de bevolking.

Als saneringspakketten van bijvoorbeeld de belangrijkste koninkrijkspartner of het IMF uitblijven, zal Aruba op (korte) termijn niet langer in staat zijn de rente op overheidsobligaties te voldoen c.q. overheidsobligaties af te lossen. Banken, pensioenfondsen en beleggingsinstellingen zullen dan de leningen moeten afschrijven. Dit zal de val van lokale banken tot gevolg hebben, tezamen met de pensioensector die eveneens honderden miljoenen in de betreffende overheidsobligaties heeft uitstaan

AMATEURISME OP HET HOOGSTE NIVEAU

De politieke praktijk van Aruba kenmerkte zich door een weinig coherent regeeringsbeleid. Elke minister stelde zich autonoom op en bepaalde zelf hoe hij invulling gaf aan zijn beleid. De minister van Financiën, die geacht werd voor het geld te zorgen, had een lastige taak. Over het algemeen werd hij slechts gedoogd zolang hij erin slaagde om fondsen vrij te maken voor zijn collega's. Zij eisten van hem slechts de middelen om hun 'beleid' probleemloos uit te voeren. Van werkelijke controle was in het algemeen geen sprake. Tenzij de financiële situatie zó nijpend werd dat er voor enige tijd werkelijk paal en perk gesteld moest worden aan alle uitgaven.

In zijn brief van 31 maart 2003 aan de Ministerraad stelde de toenmalig directeur van Directie Financiën voor om wegens de 'uiterst delicate toestand van 's Lands financiën' met onmiddellijke ingang:

- Alle dienstreizen voor de rest van het jaar stop te zetten.
- Het aangaan van nieuwe huurcontracten t.a.v. gebouwen, appartementen en vervoersmiddelen stop te zetten.

- In afwachting van de kerntakenanalyse (!) alle voorgenomen reorganisatieplannen op te schorten.
- De uitbetaling van niet genoten ATV-dagen aan gepensioneerden te heroverwegen.
- Maatregelen om overwerk te beperken in te voeren.
- De indienstneming van nieuw personeel stop te zetten en een aanstellingscommissie in te stellen.
- De personeelsvoorschottenregeling op te schorten.
- De inkomstenverruimende maatregelen van 1 september 2002 te handhaven.
- Geen vrijstelling van invoerrechten en/of schenkingen danwel kwijtscheldingen te verlenen.
- De regels van budgetdiscipline strikt na te leven.
- Alle investeringsplannen die niet in het kader van het National Development Plan vallen te annuleren.

Behalve deze urgente aanbevelingen die onmiddellijk moesten worden uitgevoerd, benadrukte hij dat er ook bezuinigd moest worden op de AZV, de wachtgeldregeling, het APFA, de kerntakenanalyse, de subsidies en overdrachten en de AOV-AWW fondsen. De directeur eindigt zijn schrijven met de opmerking dat er 'veel besproken en geschreven is over de delicate financiële situatie van de overheid, maar weinig concrete actie is ondernomen om deze tendens te keren'.

Aangezien bij de aanstelling van ministers hun populariteit de doorslag geeft, komt het vaak voor dat grote beslissingen over 's Lands financiën genomen worden door personen die daarvoor niet de vereiste expertise hebben. Zij moeten zich daarom steeds omringen met duur betaalde consultants die allerlei constructies bedenken om meer geld te lenen. Vaak hebben de ministers zelf geen enkel zicht op de gevolgen die hun beslissingen op lange termijn hebben voor het Land.

ARUBA HEEFT GEEN GELD!

Begin 2001 was de financiële situatie van de overheid zó dramatisch dat er zelfs geen geld was om wc-papier te kopen voor haar ambtenaren. Rekeningen die betaald moesten worden, bleven liggen waardoor met name buitenlandse ondernemingen geen zaken meer wilden doen met de Arubaanse overheid. Lokale ondernemers probeerden de onzekere betalingen te compenseren door hun prijzen tot het uiterste op te schroeven.

In haar onmacht zette de regering zelfs de belangrijkste inkomstenbron van Aruba op het spel, het toerisme. De buitenlandse agenten die zorgden voor de promotie en marketing van Aruba in het buitenland en de touroperators die gelieerd waren aan de vliegtuigmaatschappijen kregen niet meer betaald. De Aruba Hotel en Tourism Association (AHATA) bracht uiteindelijk redding door een uitstaande schuld van US\$ 2,5 miljoen van de overheid over te nemen. Ook opende deze organisatie bij een lokale bank een krediet ad Af. 500.000,- om nog meer rekeningen voor de overheid te kunnen betalen.

Aruba kent een redelijke welvaart dankzij de private sector. Toch slaagde de regering er maar niet in om de jaarlijkse economische groei en toenemende inkomsten (tot soms zelfs ruim 10%) om te zetten in een gezonde ontwikkeling van haar eigen financiën. Dit duidt op wanbeleid.

Om haar geldgebrek op te vangen, zocht elke regering opnieuw haar toevlucht tot leningen. Zo begon de nieuwe AVP-regering in 1986 met een positief saldo van Af 200 miljoen, maar bedroeg de nationale schuld na de eerste regeerperiode van de AVP (1986- 1989) 600 miljoen florin. Als verzachtende omstandigheid kan worden aangevoerd dat de economische situatie bij het ingaan van de Status Aparte buitengewoon slecht was. Die eerste leningen waren dan ook nodig voor infrastructurele projecten voor economische activiteit en werkgelegenheid.

MEP gooide daar een schepje bovenop en sloot haar eerste regeerperiode in 1994 af met een negatief saldo van 1.1 miljard florin. De AVP slaagde er in 7 jaar tijd in om de Arubaanse bevolking voor 300 miljoen extra in het krijt te laten staan. Vervolgens had de MEP vier jaar nodig voor nog eens 300 miljoen florin extra schuld. Volgens de laatste berekeningen in 2010 staat de teller van de nationale schuld inmiddels op ruim 2,3 miljard florin. Het ziet er naar uit dat de Af. 2,5 miljard binnenkort gehaald gaat worden.

In 2008 betaalde de overheid aan rente alleen al 140 miljoen florin, oftewel 380.000 florin per dag! De aflossingen kwamen de afgelopen jaren uit op gemiddeld omstreeks 120 miljoen florin per jaar. Tezamen met de financiële gevolgen van nepotisme (omstreeks Af. 100 miljoen) en verspilling (eveneens omstreeks Af 100 miljoen) komt het erop neer dat de Arubaanse belastingbetalers jaarlijks gemiddeld omstreeks 400 miljoen florin kwijt zijn aan de gevolgen van ruim twintig jaar wanbeleid. Hiermee heeft Aruba zich geschaard tussen de landen met het 'economic A.I.D.S-syndroom' (= Acquired Immunity to Deficit Spending).

Nout Wellink, de directeur van de Nederlandsche Bank (vergelijkbaar met de Centrale Bank), wees er in mei 2006, tijdens de jaarlijkse dinerbijeenkomst van de Kamer van Koophandel op dat 'de Arubaanse financiën op een kritiek punt zijn beland, de fiscale vooruitzichten alarmerend zijn en vergaande maatregelen nodig zijn om economische groei op termijn te garanderen'. Hiermee was Wellink de zoveelste in een lange rij die de Arubaanse regering aanraadde om de overheidsfinanciën te versterken door uitgaven aan ambtenarensalarissen en –pensioenen te verminderen. Hij vond de tekorten op de begroting opmerkelijk gezien de goedlopende lokale economie. Ook de enorme toename van de Arubaanse staatsschuld in amper 6 jaar tijd, namelijk van amper 28% van het bruto nationaal product in 1999 tot bijna 46% in 2005 (1,9 miljard florin), wekte zijn bevreemding.

Leningen zijn niets anders dan uitgestelde belastingverhogingen. Het aangaan van leningen is verleidelijk voor regeringen die hun kiezers tevreden willen houden door hen zo snel mogelijk de geneugten van economische vooruitgang te laten proeven. Belastingverhogingen passen daar zeker niet bij, hoe noodzakelijk ze ook zijn. Dus zoekt de regering haar toevlucht tot leningen. Dit kortetermijndenken is echter funest voor de gezondheid van het land op lange termijn. Uiteindelijk zullen de schulden toch betaald moeten worden. Vooral rentebetalingen doen het profijt van een snelle realisering van projecten teniet.

DE NATIONALE SCHULD VAN ARUBA EN HAAR GEVOLGEN

De nationale schuld is een schuld van alle ingezetenen, die alleen kan worden terugbetaald uit de belastingopbrengsten. De huidige schuld bedraagt meer dan Af. 75.000,- per gezin. Op Aruba gaat het hoofdzakelijk om een consumptieve schuld. Het meeste geld is immers uitgegeven aan directe behoeften, zonder dat er iets voor terugkomt dat de productieve sector ten goede komt, zoals wegen of havens. Zo legt de overheid de gemeenschap, nu als in de toekomst een zware last op. De aflossingen en rentebetalingen zullen uit belastingen door ondernemers en werknemers moeten worden betaald. Dit leidt in eerste instantie tot een verlaging van de koopkracht en uiteindelijk tot een verlaging van de levensstandaard.

Voor het aangaan van leningen door overheden geldt een ijzeren wet. Kortlopende leningen zijn uitsluitend voor kortlopende zaken. Voor langlopende investeringen dienen langlopende leningen gesloten te worden. De opeenvolgende regeringen van Aruba hebben zich hier niet aan gehouden. Met het grootste gemak gingen zij langlopende kredieten aan voor consumptieve uitgaven. Zo werden er regelmatig obligatieleningen afgesloten om ambte-

narensalarissen van te betalen. Gedurende de hele Status Aparte heeft geen enkele regering structureel weten te investeren in middelen die uiteindelijk weer inkomsten genereren. Nieuwe leningen dienden vaak geen ander doel dan het aflossen van aflopende leningen. Niemand kan op dit moment dan ook aangeven hoe al die leningen terugbetaald moeten worden.

De nationale schuld vormt dan ook een ernstige bedreiging voor elke burger. De economische bronnen die voor welvaart moeten zorgen, worden nu opgesoupeerd voor partijpolitieke motieven. De kansen om ondernemingen op te zetten, wordt teniet gedaan. Er worden geen banen geschapen die het bruto nationaal product (BNP) kunnen verhogen. Dit beleid is voor elk land zonder onuitputtelijke economische bronnen rampzalig. Het eerder genoemde rapport van de Erasmus Universiteit, geeft niet voor niets aan dat 'continuering van de huidige trends voor Aruba, namelijk dat de versnelling van de commerciële buitenlandse schuld van de overheid, niet volhoudbaar is. Het is vrij eenvoudig aan te tonen dat bij voortgaande financieringstekorten van de overheid die door middel van leningen worden gefinancierd, snel tot een explosieve situatie kan leiden'.

DE NATIONALE SCHULD ALS PERCENTAGE VAN HET BNP OF BNI?

De Nationale Schuld wordt nog steeds uitgedrukt in een percentage van het Bruto Nationaal Product (BNP). Voor Aruba vormt dit een groot probleem. Het Arubaanse BNP steunt voornamelijk op de toeristenindustrie en de olie-raffinage. Qua financiering hebben deze industrieën een nogal bijzonder karakter. Op de eerste plaats worden zij door buitenlandse banken gefinancierd met buitenlands kapitaal. Daarnaast vindt ook het grootste deel van hun kapitaalbewegingen plaats buiten Aruba.

De bijdrage aan het Arubaans BNP die op Aruba zelf tot stand komt (vooral in olieraffinage- en hotelactiviteiten), komt voor een groot deel tot stand door niet-Arubaanse werknemers, veelal uit lage lonenlanden. Zij maken jaarlijks omstreeks Af 150 miljoen over naar hun familie in het buitenland. Door deze 'weglek-effecten' is het Arubaanse Nationaal Inkomen (BNI), de werkelijke hoeveelheid geld die beschikbaar komt in de Arubaanse economie, veel lager (en wel omstreeks 25% lager) dan het BNP.

Er bestaat een vuistregel om de nationale schuld uit te drukken in een percentage van het BNP. 42-45% Wordt gezien als een redelijke norm. Het bovenstaande maakt echter duidelijk dat dit voor Aruba een volkomen vertekend beeld geeft. Het BNI is een veel realistischer uitgangspunt. De nationale schuld zou daarmee uitkomen op meer dan 60%. Een schuld van deze orde is feitelijk onbeheersbaar.

Om de zware economische crisis van 1985-1986 het hoofd te bieden, besloot de Arubaanse overheid zwaar in te zetten op de uitbreiding van de toeristische sector met bijbehorende infrastructuur. Inderdaad wierp dit binnen korte tijd haar vruchten af. De volgende regeringen wilden op dezelfde voet doorgaan en bleven hun hoofdaandacht richten op verdere uitbreiding van het toerisme. Allerlei instanties waarschuwden de regering om dit niet te doen. In de oververhitting van de hotelsector scholen voor Aruba drie gevaren. Er moesten veel arbeidskrachten uit het buitenland worden gehaald die een grote druk legden op de sociale infrastructuur. Verder vereiste de vestiging van nog meer hotels gelijktijdig veel investeringen in de landelijke infrastructuur (wegen, scholen, enzovoorts), terwijl vanwege de 'tax-holiday' de inkomsten gering zouden zijn en het grootste deel van de opbrengsten zou wegvloeien naar het buitenland. Tenslotte zou voor de overheid de verleiding alleen maar groter worden om zich nog dieper in de schulden te steken. Door de extra hotels kon het BNP hoger worden gesteld en daarmee ook de potentiële nationale schuld.

In februari 2007 overhandigde de Centrale Bank het 'Report of the National Commission on Public Finance' ten behoeve van 'Sound Public Finance and Public Accountability' aan de minister van Financiën. In dit rapport staan de bevindingen van de door de regering zelf ingestelde commissie onder voorzitterschap van de toenmalige president van de Centrale Bank, dhr. H. Mehran. In hoofdstuk 2, 'Achtergrond' staat te lezen dat 'de Arubaanse economie meer dan ooit afhankelijk is geworden van het toerisme en van één markt, namelijk die van de V.S.' Als gevolg daarvan is onze economie 'heel kwetsbaar voor een economische recessie in Amerika'. Het rapport vervolgt: 'een dergelijke schok verslechtert onze betalingsbalans en de openbare financiën. Dit heeft een negatief spiraaleffect op de Arubaanse economie en stuwt Aruba in een economische recessie met ernstige gevolgen voor de welvaart van de Arubaanse bevolking'.

HET BEGROTINGSTEKORT EN DE ARUBAANSE OVERHEIDSFINANCIËN

In het 'Report of the National Commission on Public Finance' staat tevens een aantal aanbevelingen om in 2009 een begrotingsoverschot te halen van 25 miljoen florin. De praktijk bleek weerbarstig. De Regering legde de meeste aanbevelingen naast zich neer waardoor er eind 2009 geen sprake was van een begrotingsoverschot van 25 miljoen florin, maar van een begrotingstekort van 47 miljoen florin. Daarbij was het verwachte tekort van de AZV van omstreeks 50 miljoen florin nog niet eens meegerekend. Het werkelijke tekort op de begroting van 2009 bedroeg dus omstreeks 100 miljoen florin.

Deze situatie verergerde dusdanig in 2010 toen het begrotingstekort uitkwam op Af 400 miljoen. De regering wist dit enorme tekort nog enigszins te compenseren door een akkoord met de olieraffinaderij Valero over een bestaand belastinggeschil. Valero betaalde ruim Af 200 miljoen waarmee op het nippertje de totale financiële ineenstorting van de overheid en dus van het Land kon worden afgewend. Daarmee werd ook voorkomen dat het begrotingstekort van 2010 zou stijgen van (het reeds als hoog beschouwde) 4% naar 7% van het BNP.

In november 2010 werd ook de beoordeling van Standard's en Poor (S&P) over de gezondheid van Aruba's financiële situatie bekend. S&P evalueert de financiële situatie van onder meer overheden, onder andere ten behoeve van de financiering van leningen door buitenlandse instellingen. Deze gebruiken het oordeel van S&P om na te gaan of zij leningen verstrekken en zo ja, tegen welke prijs (rente). S&P noemde de kredietwaardigheid (rating) van Aruba voor de korte en lange termijn nog voldoende. Deze gunstige beoordeling heeft ermee te maken dat S&P Aruba als een deel van het Koninkrijk ziet en voor dit soort zaken feitelijk onder de paraplu van Nederland. Het algemene vooruitzicht (outlook) werd echter bijgesteld van stabiel naar negatief. S&P voorzag namelijk dat de overheidsschuld op de korte termijn zou toenemen tot 50% van het BNP en in 2015 zelfs tot tussen de 55 à 60% (hetgeen neerkomt op 73-80% van het BNI). Dit is afhankelijk van acties van de overheid om haar begrotingstekort terug te dringen. Het vooruitzicht hierop was niet gunstig. Juist daarvoor had de Arubaanse (AVP-)overheid haar belastinginkomsten danig verminderd door conform haar verkiezingsbelofte de BBO-belasting te halveren. Daarmee ontzegde zij zich ruim Af. 70 miljoen aan belastinginkomsten.

Het jaarlijks groeiende begrotingstekort en de daarmee toenemende nationale schuld vormen een steeds grotere belasting voor de economie. Op den duur zal er steeds minder geproduceerd worden. Hoe ernstig deze situatie wordt ingeschat door een financieel expert (en voormalig president van de Arubaanse Centrale Bank), laat hij zien in de volgende –ingekorte- publicatie in 2010 (onder de titel 'Insolventie').

EEN VERGELIJKING TUSSEN GRIEKENLAND EN ARUBA

In de loop van 2010 stond Griekenland nogal in het nieuws vanwege een ernstige crisis. Griekenland had namelijk een excessieve staatsschuld opgebouwd door jarenlang begrotingstekorten op te voeren als gevolg van een overvloed aan ambtelijke benoemingen met hoge salarissen en pensioenen. Ook de regeringsleiders zelf kenden zich vette inkomens en pensioenen toe,

allemaal ongetwijfeld op legale basis (= akkoord parlement). In 2010 viel het doek voor Griekenland daar deze de vervallende delen van de staatsschuld niet langer kon herfinancieren vanwege een te hoge rente en te geringe inschrijvingen op nieuwe staatsleningen. Griekenland was dus aangewezen op financiële hulp van de EU partners en het IMF. Als gevolg hiervan kijkt het land nu noodgedwongen aan tegen magere jaren van afzien en marginalisatie (koopkracht vermindering) waar jaar op jaar bezuinigd zal moeten worden op publieke salarissen en uitgaven. Het land komt in een contractie terecht waardoor terugbetaling van de EU/IMF leningen dubieus wordt. Slechts economische groei en dus investeringen kunnen Griekenland er bovenop helpen. Volgens vele economen is dit een moeilijk haalbare kaart.

Griekenland is uiteindelijk in cashflow problemen terecht gekomen na een jarenlange ontwikkeling van insolventie. Insolventie van een land houdt in dat de eigen economische ontwikkeling haar niet langer in staat stelt de herfinanciering van de staatsschulden te realiseren. In feite is het land failliet en kunnen de obligatiehouders naar hun geld fluiten tenzij er financiële hulp van buiten komt. De cashflow (= geen geld-)problemen volgen derhalve kort en plots na een voortwoekerende overheidsinsolventie. Het Griekse ziektebeeld van continue begrotingstekorten en continue lopende rekening tekorten (betalingsbalans) en overkreditering bij zowel de publieke als de private sector (overconsumptie met bankleningen) zal menigeen bekend in de oren klinken. Voornoemde tekorten (begroting, lopende rekening betalingsbalans) staan dan ook bekend als de insolventie parameters bij de G-20 landen. Is de situatie op Aruba vergelijkbaar?

De lopende rekening van de betalingsbalans voor de Arubaanse florin economie (exclusief olie en vrije zone effecten) laat zich als volgt aanzien (verkorte weergave) bij voortschrijdende 10 jaargemiddelden.

1992--2001 minus Af 79 miljoen
1995--2004 minus Af 146 miljoen
1998--2007 minus Af 260 miljoen
1999—2008 minus Af 271 miljoen.

Derhalve van 1992 tot 2008 een ruime verdrievoudiging van het tekort op de lopende rekening betalingsbalans.

De staatsschuld bedroeg in:

1992 Af 1,021 miljard
2000 Af 1,295 miljard
2008 Af 2,193 miljard

(Uit: eerste kwartaal bericht 2009 van de Centrale Bank van Aruba).

Het einde van deze ontwikkeling is echter nog lang niet in zicht vanwege de continue en structurele tekorten in onze landsbegroting. Volgens de huidige definities (G-20) is Aruba dus geruime tijd insolvelabel en het wachten is enkel op het moment dat de publieke cashflowtekorten (begrotingstekorten/herfinancieringen staatsschuld) niet langer gefinancierd kunnen worden. Hierbij is het raadzaam te bedenken dat Griekenland BBB Plus als rating had en binnen een tijdsbestek van 24 uur een junk rating registreerde. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Arubaanse overheid sterk gelimiteerd is in haar voornemen de investeringen aan te zwengelen gezien de slechte achterliggende ontwikkelingen in de openbare financiën en de overgenomen (en nog steeds toenemende) mega staatsschuld in combinatie met het gecreëerde wantrouwen in het investeringsklimaat (denk aan Valero en haar reactie op de export-BBO).

Aruba zal uiteindelijk gedwongen zijn jaren van soberheid, inkortingen van de koopkracht en verschraling in te gaan. Aruba heeft jarenlang op een monetaire luchtbel ('money illusion') geleefd vanwege een slecht begrotings- en economisch beleid. Op korte termijn is het dan ook wenselijk te overwegen te dollariseren vanwege de corrigerende werking die hiervan uitgaat (waardoor automatische overproductie van de Arubaanse florinmachine voorkomen wordt). De bewezen slechte financiële track record van onze publieke sector geeft (triest maar waar) aan dat de luxe van een eigen munt (flexibiliteit) voor de Arubaanse overheid duidelijk een brug te ver is.

EEN EIND AAN DE ONVOORWAARDELIJKE HULP VAN NEDERLAND

Natuurlijk is de financiële noodsituatie waarin het autonome Aruba zich gemanoeuvreerd heeft, ook een zaak die Nederland raakt. Beter dan wie dan ook binnen de Arubaanse politiek en gemeenschap is Den Haag op de hoogte van de huidige situatie, inclusief oorzaken en gevolgen. Gezien de gevoeligheden met betrekking tot de autonome status van Aruba heeft zij zich echter in de afgelopen 20 jaar voornamelijk beperkt tot het regelmatig afgeven van waarschuwingen.

In 1993, toen Aruba in zeer moeilijke omstandigheden verkeerde, ging zij echter verder door zich bereid te tonen om te helpen bij het bereiken van een begrotingsevenwicht. De voorwaarde was wel dat bestuurders hun beleid zodanig zouden ombuigen dat begrotingstekorten in de toekomst middels wettelijke regelingen zouden worden voorkomen (zie Hoofdstuk 10). Daarnaast moesten er wettelijke garanties worden ingebouwd rond behoorlijk bestuur.

Dat was alles! Het bleek echter teveel gevraagd van de leiders van de twee grootste politieke partijen. Ondanks ondertekening van het protocol werd de inhoud genegeerd en zetten zij hun beleid onveranderd voort.

Nu Aruba momenteel feitelijk in de situatie verkeert dat zij haar schulden niet meer zelfstandig kan aflossen, heeft de Minister-president van de nieuwe regering in november 2010 wederom aangeklopt bij Nederland met een verzoek tot herfinanciering van de staatsschuld tegen een lagere rente en zich sterk te maken voor de mogelijkheid om buitenlandse (begrotings)financiering aan te trekken. Ondanks de sterk verbeterde relaties ontzegde Nederland haar medewerking: de Arubaanse Minister-president weigerde pertinent om eenzelfde toezichtraamwerk te hanteren zoals net daarvoor voor Curaçao en Sint Maarten was ingesteld.

Op grond van decennialange ervaring had Nederland immers onvoldoende garanties dat de Arubaanse overheid inderdaad de noodzakelijke totale omslag zou maken in haar beleid. De 'hulp' die zij Aruba in dit geval zou bieden, zou wederom uitstel betekenen van maatregelen die op den duur de Arubaanse bevolking toch hard zouden treffen. Daar kwam bij dat het voor de Nederlandse politiek totaal onaanvaardbaar was om in een tijd dat er door de eigen bevolking €18 miljard bezuinigd moest worden, om Nederlandse belastingbetalers op te laten draaien voor de halvering van de BBO op Aruba om electorale redenen.

De weigering van de Minister-president om gehoor te geven aan de vraag om hoger toezicht, kwam er feitelijk op neer dat om eng partijpolitieke redenen voor gekozen werd om de Arubaanse bevolking in de niet al te verre toekomst verder te laten creperen. Steeds meer zal de Arubaanse overheid door de continue begrotingstekorten en gebrek aan toezicht het imago krijgen het land te leiden op basis van Ponzifraude: beide zijn wars van financiële verantwoording en als de dood voor toezicht.

B.B.O.: BELASTING BENARDE OVERHEIDSFINANCIËN

Natuurlijk zag de overheid wel in dat leningen alleen niet toereikend waren om te voldoen aan haar verplichtingen. Daarom verhoogde zij aan het begin van het nieuwe millennium de prijs van praktisch al haar diensten. Begin 2008 werd besloten tot een drastische verhoging van haar inkomsten middels een verhoging van de invoerrechten. Enige maanden later volgde de invoering van een nieuwe omzetbelasting, de BBO (officieel: Belasting Bedrijfs Omzetten). Als belangrijkste reden voor de introductie van de BBO werd aangevoerd dat het hoog tijd was het belastingsysteem van Aruba te veran-

deren. Men wilde meer de nadruk leggen op indirecte belastingen en minder op directe belastingen. Dat de regering met het gekozen cumulatieve stelsel van belasting op toegevoegde waarde direct ruim meer dan honderd miljoen florin aan inkomsten zou genereren werd niet genoemd als argument. Dit laatste was wel het belangrijkste doel van de (MEP-)regering.

Eind 2008 werden hevige en emotionele discussies gevoerd over de invoering van de BBO. Een actiegroep verzamelde handtekeningen en de grootste oppositiepartij met de vakbonden organiseerden massale demonstraties tegen de invoering van de BBO. Net als bij de recente verhoging van de invoerrechten ging het hoofdzakelijk om de effecten van de maatregelen voor de burgers. Over de oorzaken werd niet gesproken. Dit gaf zowel de zittende als de volgende regering de vrije hand om een beleid te blijven voeren dat regelmatige verhoging van belastingen noodzakelijk zal maken. Het uitblijven van de indexering, het verhogen van de tarieven van overheidsdiensten en invoerrechten alsmede de invoering van de BBO zijn de rekening die de Arubaanse gemeenschap voor 25 jaar bestuurlijk mismanagement betaalt. Decennialang hield zij haar ogen gesloten met de illusie dat het uiteindelijk allemaal wel mee zou vallen.

De invoering van de BBO, hoe impopulair ook, was voor de overheidsfinanciën nodig om te voorkomen dat er weer op grote schaal geleend moest worden. De overheidsschuld kon niet verder oplopen zonder dat dit desastreuze gevolgen zou hebben. Volgens de Centrale Bank bedroeg de schuld in 2008 al 46% van het Bruto Nationaal Product. Met daarbij de toenemende kosten voor de vergrijzing betekent dit een enorme last voor de toekomstige generaties. Maar ook eerder zullen de gevolgen van het overheidsbeleid van de afgelopen 25 jaar voelbaar zijn. De combinatie van het uitblijven van indexering, verhoging van de AOV en AZV-premies, vermindering van fiscale aftrekposten, verhoging van de kosten van levensonderhoud (door verhoogde invoerrechten en olieprijsen en de introductie van de BBO) maakten het voor veel gezinnen de laatste jaren al steeds moeilijker de financiële eindjes aan elkaar te knopen.

VERVOLG

Het wanbeleid van de overheid had dus niet alleen directe negatieve gevolgen voor haar eigen financiële huishouding, maar ook rechtstreeks voor die van haar burgers. Hoe serieus die gevolgen voor zowel de korte (verlies van koopkracht) als de lange termijn (pensioenzekerheid) voor hen zijn, komt aan de orde in het volgende hoofdstuk.

Obesitas: nos problema nacional

*Si obesitas ta un problema serio
Ki dia gobierno ta bai tuma diet?
Gobierno si por keda yena barica?
Cu e florin cu nos a traha pe?*

*Den tur presupuesto nan ta pidi mas.
Pero, mas nan haña mas ta gasta,
Pa despues bolbe pidi mas pa por gasta mucho mas.*

*Gobierno ta bisa “pa pueblo mi ta traha,
300 milyon so mas mi mesté”
Y si no tin suficiente
Ta pueblo mester mara faha!*

*Si gobierno ta sufri di obesitas financiero
Pakico ta pueblo mester tuma diet?*

5- DALENDE KOOPKRACHT EN BANKROETE PENSIOEN-FONDSEN

Het vorig hoofdstuk beschreef hoe de politiek op grote schaal publiek geld heeft verkwist. Herhaalde waarschuwingen van lokale en internationale financiële instanties mochten niet baten. De overheid volhardde in haar beleid met als gevolg jaarlijks toenemende begrotingstekorten en schulden. Hogere belastingen leidden automatisch tot een ernstige achteruitgang van de koopkracht die bij lange na niet geïndexeerd werd.

Bij de intrede van de Status Aparte in 1986 was de economische situatie zodanig slecht dat de onderwerpen indexering en secundaire arbeidsvoorwaarden niet eens aan de orde waren. Alle werknemers moesten zwaar inleveren. Berucht in dit verband was de solidariteitsbelasting van 8,2% die een gevoelige knauw betekende voor alle inkomensgroepen. Pas na 1990 was er voor het eerst weer sprake van enige voorzichtige aanpassingen maar de verhogingen bleven achter bij de stijgende kosten van levensonderhoud. Eerder verkregen rechten werden niet of slechts mondjesmaat gehonoreerd. De terroristische aanslagen op de Verenigde Staten van 9 september 2001 en de mondiale financiële crisis van 2008 leidden tot een jarenlange bevriezing van salarissen en achteruitgang van de koopkracht. Volgens het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) kwam de gemiddelde stijging van de lonen tussen 1995 en 2008 uit op 27% terwijl het prijsindexcijfer over diezelfde periode met 60% omhoog ging.

In 2008 trok de vakbond van overheidspersoneel TOPA aan de bel omdat de koopkracht van haar leden in amper tien jaar tijd met ruim 15% was afgenomen. Volgens de bond werd het hoog tijd om via indexering de ambtenarensalarissen aan te passen aan de gestegen kosten van levensonderhoud. De financiële staat van het land was echter zo erbarmelijk dat daar maar minimaal aan kon worden voldaan. Degenen die daar nog het meest van te lijden hadden, waren de gepensioneerden. De twee pensioenfondsen waar de regering zeggenschap over had, bleken volledig te zijn uitgehold. Gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel en daadkracht van politici, gecombineerd met hun gewoonte om Sinterklaas te spelen, waren fataal geweest.

HET ALGEMEEN PENSIOEN FONDS ARUBA

In de periode 2009-2010 werd de Arubaanse gemeenschap herhaaldelijk opgeschrikt door slecht nieuws over het Algemeen Pensioen Fonds Aruba (APFA). De problemen waren vooral het gevolg van de toepassing van regels uit de Pensioenverordening Landsdienaren (PVL) die nog dateerde uit 1936.

In deze regeling werd de hoogte van het uiteindelijke pensioen gebaseerd op het salaris van de laatste twee dienstjaren. Dit pensioen kon, vanwege de 'tropenjaren', reeds vanaf het 55e levensjaar worden genoten. Vanaf het 60e levensjaar ontving de 'pensionado' daarnaast nog het AOV-pensioen waarna het totale pensioen aanzienlijk meer werd dan 70% van het laatstgenoten salaris. Voor velen was dit een bijzonder aantrekkelijke regeling.

Al decennialang was het duidelijk dat de PVL een te riante regeling was voor deze tijd en versoerd moest worden. De kosten vormden een onverantwoord zware belasting voor de overheid als werkgever. Tot concrete acties om de regeling aan te passen kwam het echter nooit. Uit vrees voor verkiezingsverlies en weerstand van de overheidsvakbonden werd deze zaak op zijn beloop gelaten. Nog ernstiger werd de situatie toen als gevolg van de financiële crisis vanaf 2008 wereldwijd de waarde van beleggingsproducten van financiële instellingen zoals banken, verzekeraars en pensioenfondsen onderuit ging. Ook het APFA kreeg te maken met een waardevermindering van omstreeks Af. 300 miljoen van haar internationale beleggingen die 30% van haar totale vermogen uitmaakten op een totaal van Af. 1,7 miljard.

Ofschoon deze waardevermindering naderhand voor een deel weer werd goedge maakt door een stijging van de waarde van de beleggingen, waren de gevolgen voor het PVL-fonds dramatisch. De dekkinggraad (de verhouding tussen de contante waarde van de beleggingen en de contante waarde van de verplichtingen) zakte van 85% naar 65%. Internationaal geldt de norm dat pensioenfondsen moeten zorgen voor een dekkinggraad van minimaal 110%. Tegenover de licht verbeterde beleggingsresultaten stonden tegenvallende resultaten als gevolg van de lage rente op uitstaande gelden. Voor een pensioenfonds betekent dit dat de uitgekeerde pensioenen op den duur niet meer betaald kunnen worden uit de opbrengsten van belegd kapitaal maar rechtstreeks uit de betaalde premies moeten komen. Hierdoor krijgt het kapitaaldekkingstelsel van het APFA steeds meer het karakter van een omslagstelsel. In 2009 ging het APFA daarom over tot een premieverhoging van 34,1 naar 41%. Voor de regering had dit dramatische gevolgen. Waar de regering bij een premie van 25% indertijd reeds Af. 30 miljoen voor haar personeel per jaar betaalde, betekende de enorme premietoename, in combinatie met de duurtetoelag (vgl. indexering) een niet meer op te brengen verplichting voor de overheid.

Uit actuarisonderzoek, begin 2010, bleek dat de positie van het APFA zelfs voor de heel korte termijn feitelijk onhoudbaar was. Daarop kondigde het APFA in april 2010 aan dat het zich genoodzaakt zag haar premies te ver-

hogen van 41 naar 68%. Voor de overheid, die als werkgever het grootste deel van de premies verschuldigd is, betekende dit een onvoorziene uitgave van Af. 70-80 miljoen. Kort daarvoor had de regering eenzelfde bedrag laten schieten door de Belasting op Bedrijfs-omzetten (BBO) te halveren. Deze tegenvaller kwam bovenop het reeds voorziene begrotingstekort ad Af.225 miljoen. Er moesten op zeer korte termijn ingrijpende maatregelen genomen worden om zowel het pensioen van de ambtenaren onder het PVL-systeem als de overheidsfinanciën uit de directe gevarenzone te halen.

In de daaropvolgende Sociale Dialoog besprak de regering met haar sociale partners de problemen van het APFA. Met instemming van de meeste vakbonden werd overeengekomen dat de PVL-voorziening met ingang van 1 januari 2011 zou worden 'versoerd'. Met eerbiediging van 'reeds verkregen rechten' zou de pensioenleeftijd worden verhoogd tot 60 jaar. Verder zouden de pensioenuitkeringen worden gebaseerd op het middenloon en er zou een franchise gehanteerd worden vanwege de AOV. Hierdoor kreeg het APFA enige ademruimte maar zowel het IMF, de actuarissen als het APFA zelf gaven al aan dat deze maatregelen onvoldoende zijn om het PVL-fonds 'duurzaam' te maken. De deelnemers moeten dan ook ernstig rekening houden met een verdere verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd naar bijvoorbeeld 62 jaar, alsmede andere maatregelen.

Deze ingrijpende maatregelen werden genomen op een moment dat soortgelijke ingrepen in Europa tot ernstige rellen leidden. Het Franse voornemen om de pensioengerechtigde leeftijd te verhogen van 60 tot 62 jaar leidde tot landelijke stakingen en heftige demonstraties. In Aruba bleven deze uit omdat men maar al te goed beseftte dat het een kwestie was van slikken of stikken. Bovendien was er landelijk geen enkele bereidheid vanuit de vakbonden, de commerciële sector of de werkgevers om bij te dragen aan het alternatief: hogere belastingen ten behoeve van verhoogde premies voor de vele (onder meer overtollige) ambtenaren, die toch al een uitzonderingspositie in de gemeenschap innemen met hun luxe pensioenregeling. Toch is het op zijn plaats na te gaan hoe het zover heeft kunnen komen.

DE GESCHIEDENIS VAN DE APFA IN VOGELVLUCHT

Met de intrede van de Status Aparte werd het Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Antillen (APNA) opgesplitst in een Antilliaans en Arubaans deel (APFA). Het APFA kreeg Af 200 miljoen toegewezen op basis van het aantal aangesloten ambtenaren. Tussen 1986 en 1990 werd door de medewerkers hard gewerkt om het APFA vorm en inhoud te geven. In 2000 was het vermogen van het APFA gegroeid tot Af 1,7 miljard als het gevolg van premie-inkomsten

en door het rendement op haar binnen- en buitenlandse beleggingen.

Reeds in 1990 was echter duidelijk dat de financiële basis van het pensioenfonds niet duurzaam was. Vroeg of laat zouden de verplichtingen van het fonds de premie-inkomsten en het rendement uit beleggingen overstijgen. Daarom stelde de Minister van Financiën de 'Commissie Modernisering PVL' in om samen met de vakbonden na te gaan hoe het fonds duurzamer kon worden gemaakt. Na een aantal bijeenkomsten van de commissie verwarterde het initiatief en de PVL-regeling bleef zoals die was. Toen versoering in de regeling van het Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Antillen (APNA) in 1995 een feit was geworden verzocht het APFA de overheid bij verschillende gelegenheden om dit voorbeeld na te volgen. Niet alleen het APFA, ook de Centrale Bank en internationale financiële instellingen als het IMF wezen de regering erop dat het uitblijven van maatregelen rampzalige gevolgen zou hebben voor het fonds en de financiën van Aruba. De bestuurders van Aruba trokken geen enkele consequentie uit deze waarschuwingen. Dat had een simpele reden.

Als 'publiekrechtelijk lichaam', was het APFA tot 2005 feitelijk slechts een 'uitvoeringsorgaan' binnen de overheid. De werknemers waren ambtenaren die het beleid van de regering uitvoerden. Het in het vooruitzicht stellen van deelname aan het ambtenarenpensioenfonds was voor elke regering een belangrijke stemmentrekker. Een algemeen pensioenfonds voor alle werknemers ontbrak namelijk op Aruba. Veel werknemers uit de commerciële sector aasden op een benoeming in overheidsdienst en gaven graag hun stem en hun loyale steun aan de partij die daarvoor kon zorgen. Het pensioenfonds kreeg in relatief korte tijd te maken met een grote aanwas van leden die wel premie afdroegen maar bij lange na niet wat nodig was voor de PVL-regeling. Dit negatieve effect werd nog versterkt doordat regeringen vaak een promotiesysteem toepasten waarbij ambtenaren aan het einde van hun loopbaan enkele schalen vooruit gingen, al dan niet met terugwerkende kracht. Daardoor was hun pensioengrondslag (gebaseerd op de laatste 2 jaren van hun dienstverband) niet meer in overeenstemming met de premie die zij gedurende hun carrière hadden betaald. Deze was namelijk afgestemd geweest op een lager pensioen uit een lagere schaal. Voor het APFA betekende dat een onverantwoorde (= ongedekte) verhoging van haar verplichtingen.

De financiële positie van het APFA werd verder negatief beïnvloed door het feit dat de overheid jarenlang in gebreke was gebleven met het storten van de premies. Daardoor kon het APFA minder beleggen, hetgeen de rendementen drukte. In 1999 nam de overheid het initiatief tot een onderzoek

ten behoeve van een nieuwe structuur van het APFA met onder meer een mogelijke verhoging van de pensioenleeftijd. Dit onderzoek, dat inmiddels bekend staat als 'Ticonomics' (naar de verantwoordelijke minister) hanteerde een nieuwe benadering van de zogenaamde rekenrente, een fictieve rentepercentage voor toekomstige rendementen. Voor de overheid betekende dit een verlaging van de verplichtingen met Af. 247 miljoen. Voor het APFA betekende het direct een waardedaling van haar vermogen van Af 247 miljoen, terwijl de werkelijke problemen naar de toekomst werden doorgeschoven.

Het APFA fungeert ook als een belangrijke kredietverstrekker voor de overheid. Hoewel de Centrale Bank aangeeft dat uit zorg voor een verantwoorde risicospreiding het APFA niet meer dan 10% van haar vermogen zou mogen lenen aan de overheid, komen de leningen reeds jarenlang uit op 25% van het totaal. Gezien de zorgwekkende financiële positie van de overheid betekent dit een zeer groot risico.

Nadat het APFA daar bij de ministerraad op aangedrongen had, werd het fonds in 2005 omgezet in een privaatrechtelijk lichaam. De rechtsvorm NV maakte politieke inmenging moeilijker en de ouderwetse structuur werd vernieuwd. Onder de geldende wettelijke bepalingen kon de gezondheid van het fonds alleen door premieverhogingen op een verantwoord niveau worden gebracht. De overheid en dus de belastingbetaler kregen daarvoor direct de rekening gepresenteerd.

In 2005 werd ook een Nieuw Pensioenreglement (NPR) ingevoerd voor werknemers die vanaf dat moment in dienst van de overheid of aanverwante instanties (WEB, ELMAR, enz.) traden. Dit fonds werd opgezet op basis van middelloon, franchise en pensionering vanaf 60 jaar. De rechtspositie van PVL 'oude werknemers' die onder de PVL vielen, werd ongemoeid gelaten, met alle gevolgen van dien.

MEA CULPA

Het zou te ver gaan om het falen van het APFA volledig af te wentelen op de politiek. Dit blijkt onder meer uit de bevindingen van de Centrale Bank van Aruba (CBA), neergelegd in het 'Rapport van bevindingen naar aanleiding van het bij de Stichting Algemeen Pensioenfonds Aruba gehouden deelonderzoek naar de kwaliteit van de beleggingen en governance in de periode juli/augustus 2009'. Het ontbrak het APFA aan 'een vastgesteld en goedgekeurd beleggingsbeleid en een daarvan afgeleid (meerjaren) beleggingsplan hoewel dit een statutair vereiste is'. De CBA constateert verder dat

‘de buitenlandse beleggingen risicovoller zijn dan volgens het overigens zeer globaal geformuleerde beleggingsbeleid is toegestaan. Ook is in producten belegd die volgens het concept beleggingsbeleid expliciet niet zijn toegestaan (bijv. derivaten en niet- beursgenoteerde aandelen). APFA heeft teveel de nadruk gelegd op het behalen van een hoog rendement en te weinig oog gehad op de daaraan verbonden risico’s. De financiële situatie van het fonds laat het niet toe dat risicovol wordt belegd. Er zijn geen buffers om verliezen op te vangen’. Een bijkomend probleem volgens de CBA is dat ‘de beheersing en monitoring van de beleggingen te kort schieten’ en dat er bij het APFA ‘onvoldoende kennis omtrent complexe beleggingsproducten bestaat’.

Ook bij de directie van het APFA constateert de CBA een groot aantal (elf) tekortkomingen. Zo dateerde het laatste beschikbare jaarverslag uit 2006. De opsomming eindigt met de stelling dat het APFA ‘geen adequate informatieverstrekking aan de belanghebbenden verschaft over alle voor hen relevante ontwikkelingen binnen APFA, alsook over de door hen opgebouwde pensioenrechten’. Zij concludeert dat het APFA ‘traag is met het oplossen van knelpunten’ en dat deze ‘niet voortvarend worden aangepakt’. Zij adviseert het APFA dan ook om op korte termijn met ‘een gedetailleerd verbeterplan te komen’ en ‘een voortgangsrapportagesysteem te introduceren’.

Uit voorlopige berekeningen bleek dat het PVL-pensioenfonds het jaar 2010 afsloot met een financieringstekort van Af. 544 miljoen. Dat is een kleine vooruitgang vergeleken met 2009, toen het tekort Af. 626 miljoen bedroeg, zonder de benodigde buffers, waardoor het tekort eigenlijk stond op Af. 856 miljoen.

EEN PENSIOENGRATIFICATIE ONDANKS EEN BANKROET PENSIOENFONDS

Jarenlang waarschuwde een breed scala van nationale en internationale instanties Aruba dat het pensioenstelsel onbetaalbaar zou worden indien er geen veranderingen kwamen. De opeenvolgende regeringen ontliepen hun verantwoordelijkheid en schoven de hete aardappel steeds door naar een volgende regeerperiode. Toen in de beginjaren van het nieuwe millennium door de toenmalige regering eindelijk besloten werd om een Nieuwe Pensioen Regeling (NPR) te introduceren, werd dit in de financiële wereld dan ook alom toegejuicht. Helaas schuilden er in het nieuwe systeem gebreken die niet werden onderkend. Daarbij zag men tevens een goed verscholen ader onder het gras over het hoofd.

De voorstellen, die tot doel hadden de pensioenkosten op de lange termijn te verlagen, bevatten een grote onrechtvaardigheid. Afkondigingsblad # 84 van

5 november 2003 vermeldt dat de overheid de pensioengrondslag voor een deel van degenen met de hoogste salarissen (enkele directeuren in schaal 16) met 25% zal verhogen. Dit viel gelijk met het moment dat het voorstel tot bezuinigingen werd gedaan om de pensioengerechtigde leeftijd in het NPR-systeem met 5 jaar te verhogen.

Een directeur in schaal 16 verdiende in die tijd Af. 8.480,-. Met een aanvulling van 25% kwam hij uit op Af. 10.600,- per maand. Als pensioen kreeg hij opeens 70% van Af. 10.600,- in plaats van 70 % van Af. 8.480,-. Een verschil van bijna Af. 1500,- extra per maand, oftewel Af. 18.000,- extra per jaar. Voor tien directeuren die 20 jaar van hun pensioen genieten, moest de Arubaanse gemeenschap rekening houden met Af. 180.000,- extra kosten per jaar. Over een pensioenduur van 20 jaar is dat minimaal Af. 3,5 miljoen. Aangezien de begunstigen hier geen premie voor hebben betaald, moet dit geld worden opgebracht door diegenen die dit wél hebben gedaan en die ook nog eens op hun pensioen hebben moeten inleveren.

Dit voorstel gold slechts voor een deel van de directeuren in schaal 16. Zij werden voorgetrokken boven anderen in een gelijke situatie. Sowieso druiste het besluit in tegen de intentie van de overheid om een nieuw bezoldigingsstelsel te ontwikkelen voor het hele ambtenarenkorps. Het leek erop dat de overheid erop uit was om slechts een kleine groep te bevoordelen. Ook de bespreking van het voornemen in het officiële overlegorgaan ('Georganiseerd Overleg') werd vermeden. Volgens het gelijkheidsbeginsel zou deze verhoogde pensioengrondslag op zijn minst hebben moeten gelden voor alle directeuren in schaal 15 en 16 met een 25% toelage op hun salaris. Daarbij was het niet toevallig dat deze regeling (verhoging van de pensioengrondslag met 25%) ook door zou werken op het pensioen van ministers en parlementariërs aangezien deze wettelijk gerelateerd zijn aan de hoogste ambtenarsalarissen.

HET AOV-DEBACLE: VAN LOLLYPOPBELEID NAAR STRUISVOGELPOLITIEK

Een onderwerp waar politici liever helemaal over zwijgen, is de financiële toestand van het AOV-fonds van de Sociale VerzekeringsBank (SVB), de basispensioenregeling voor alle burgers van 60 jaar en ouder op Aruba. Dit fonds is daarom bij uitstek geschikt om politiek mee te bedrijven. Beloften dat de pensioengerechtigde leeftijd verlaagd wordt of dat de pensioenuitkeringen omhoog gaan en niet de premie, doen het altijd goed bij de kiezer.

Dat deze korte termijn douceurtjes het voortbestaan van het AOV-fonds op de langere termijn in gevaar brengen liet de politici over het algemeen vol-

slagen koud. Tot voor kort zwegden dan ook alle politieke partijen die aan het AOV-festijn hadden meegedaan het probleem dood. Pas toen in 2010 in de Sociale Dialoog met de sociale partners een akkoord werd bereikt om de grote problemen van Aruba te bespreken en aan te pakken, kwam het AOV-fonds ter sprake. De regering zag bij deze gelegenheid de kans schoon om haar verantwoordelijkheid voor de oplossing af te wentelen op haar 'partners'. De aandacht werd handig afgeleid van de directe oorzaak van de zorgwekkende situatie waarin het fonds verkeerde. Afspraken om in de toekomst het fonds te vrijwaren voor misbruik ten behoeve van electoraal gewin zijn niet gemaakt.

Voor een goed begrip van de ernst van het AOV/SVB-probleem is het nodig om te weten dat het AOV/SVB-fonds gebaseerd is op het omslagstelsel. Hierbij betalen de werkenden direct voor de gepensioneerden. (Dit in tegenstelling tot het kapitaaldekkend pensioensysteem van het APFA waarbij werknemers in samenwerking met de werkgever voor hun eigen pensioen sparen). Toen de regeling van kracht werd, dekten de inkomsten (premies) de uitgaven (pensioenuitkeringen). Er was zelfs voldoende over om een spaarfonds te vormen, waar de overheid natuurlijk graag uit leende. Voor de pensioengerechtigden was het AOV-fonds bedoeld als basis. Men ging ervan uit dat de bedrijfstakken in overleg met de vakbonden zelf aanvullende pensioenregelingen zouden opzetten.

Op Aruba is decennialang consequent nagelaten dit daadwerkelijk te doen. De opeenvolgende overheden hebben de noodzaak daartoe ook minder urgent gemaakt door het AOV/SVB-pensioen met regelmaat te verhogen. De premies werden daarbij onvoldoende aangepast, noch werden andere maatregelen getroffen om de financiële situatie van het fonds zeker te stellen. Met het omslagstelsel als uitgangspunt betekent dit een tijdbom onder de pensioengarantie van alle Arubanen. Wettelijk staat de regering garant voor de tekorten van de AOV-pensioenen. Aangezien de politici er blijkbaar van uitgingen dat het Land, wegens de goedlopende economie, over een onuitputtelijke geldbron beschikte, werd daar verder niet al te zwaar aan getild.

DOVEMANSOREN

In de loop der jaren werd de politiek bij verschillende gelegenheden terdege gewaarschuwd voor de gevolgen van haar beleid met betrekking tot de AOV. Onder andere gebeurde dit in het Rapport 'Naar een integraal en duurzaam pensioenstelsel in Aruba' van 1 maart 2004 van de commissie evaluatie ontwerp-Landsverordening wijziging landsverordening algemene ouderdomsverzekering.

De volgende tabel laat de achtereenvolgende ingrepen zien in de AOV-regeling door de verschillende overheden. Opvallend is dat bij praktisch elke ingreep de overheid direct ernstig gewaarschuwd werd door zowel de SVB-directie zelf als het accountantskantoor. Telkens negeerde de overheid de waarschuwingen. De tabellen over de vergrijzing, de snel oplopende tekorten en het versneld interen op de reserves, laten zien dat het AOV/SVB-fonds, dat voor 70% van de Arubaanse bevolking de enige bron van inkomsten na hun pensionering is, als zodanig geen lang leven meer beschoren is.

BELANGRIJKE DATA IN DE GESCHIEDENIS VAN HET 'OUDERDOMSPENSOEN'

JAAR	WAT VOND ER PLAATS?
1960	VORMING VAN HET PENSIOENFONDS <ul style="list-style-type: none"> • Pensioen van Af. 411,- voor alleenstaanden en Af. 692,- voor een echtpaar. • Men komt in aanmerking voor het pensioen vanaf 65jaar. • Premie van 7,2%
1975	1e INITIATIEF VAN 'DE POLITIEK': DE PENSIOENLEEFTIJD WORDT VERLAAGD <ul style="list-style-type: none"> • Van 65 naar 62jaar. • Dit is de 1e keer dat er wordt getornd aan het pensioenstelsel dat werd overgenomen vanuit Nederland.
1992	NIEUW INITIATIEF VAN 'DE POLITIEK': VERDERE VERLAGING PENSIOENLEEFTIJD <ul style="list-style-type: none"> • Van 62 naar 60 jaar. • De verhoogde uitgaven worden niet 'gecompenseerd'. • De SVB en KPMG waarschuwen dat dit het fonds in gevaar brengt.
1993	MEP VERHOOGT HET PENSIOEN MET 40% <ul style="list-style-type: none"> • Af. 411,- wordt Af. 575,- voor alleenstaanden. • Af. 692,- wordt Af. 969,- voor echtparen. • De verhoogde uitgaven worden wederom niet gecompenseerd.

1994	<p>AVP 'VERDUBBELT' HET PENSIOEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het oorspronkelijke pensioen wordt verdubbeld (dus niet dat van 1993!) • Af. 411,- wordt Af. 822,- voor alleenstaanden. • Af. 692,- wordt Af. 1384,- voor echtparen. • De premie wordt verhoogd van 7,2% naar 11,5%, hetgeen volle dig ontoereikend is. • SVB en KPMG waarschuwen dat dit zal leiden tot het bankroet van het pensioenfonds. • De regering negeert deze waarschuwing om electorale reden ("Dit rapport heb ik niet ontvangen")
1998	<p>VERDERE VERHOGING VAN HET PENSIOEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Af. 822,- wordt Af. 900,-. • Af. 1384,- wordt Af. 1516,-.
2003	<p>De waarnemend directeur van Financiën waarschuwt voor de noodzaak om op korte termijn een actuariële studie te doen naar de financiële haalbaarheid van het AOV-AWW-stelsel aangezien het Land garant staat voor de tekorten van de SVB-fondsen.</p>
2004	<p>'INTERNE' PREMIEVERANDERING</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oorspronkelijk bedroeg de totale premie (AOV en AWW) 9,5%. • Hiervan was 7,2% bedoeld voor de AOV (pensioen). • In 1994 werd de totale premie verhoogd tot 13,5%. • Hiervan was 9,5% bedoeld voor de AOV (pensioen). <p>Dit bleek niet voldoende en 9,5% werd verhoogd tot 11,5% ten koste van de AWW (van 4% naar 2%).</p>
2005	<p>HET ILO-RAPPORT WAARSCHUWT!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onder de huidige omstandigheden moet de premie verhoogd worden tot 16% om de veranderingen die AVP en MEP hebben doorgevoerd, te kunnen dragen, daar wordt niets mee gedaan! • Er worden andere voorstellen gedaan die eveneens genegeerd werden door de 'politiek'.
2008	<p>ER KOMEN STEEDS MEER SIGNALLEN DAT HET FONDS ERNSTIGE FINANCIËLE PROBLEMEN TE WACHTEN STAAN.</p>

VERGRIJZING IN ARUBA

JAAR	% BEVOLKING OUDER DAN 60 JAAR
1960	6
1970	7 (TOENAME 1%-PUNT)
1980	8 (IDEM)
1990	9 (IDEM)
2000	10 (IDEM)
2008	± 14 (VERSNELD)
2010	± 16 (VERSNELD)
2030	± 30 (VERSNELD)

Tot 2000 → toename van
1%-punt per 10 jaar.

Daarna → 5 – 8%-punten
per 10 jaar.

Tezamen met de ontgroening
waardoor de aanwas
van jongeren afneemt, is dit
een levensgroot probleem
voor Aruba.

TEKORT SVB

JAAR	TEKORT
2008	-/- Af. 9 MILJOEN
2009	-/- Af. 20 MILJOEN
2011	-/- Af. 30 MILJOEN
2016	-/-Af.100 MILJOEN

RESERVES SVB

JAAR	RESERVE
2005	Af. 190 MILJOEN
2008	Af. 180 MILJOEN

Bovenstaande tabellen werden opgesteld aan de hand van cijfers van 2008. In december 2009 maakte de directeur van de SVB echter bekend dat het tekort van 2009 uitkwam op bijna Af. 40 miljoen. Dat is een verdubbeling van de berekende prognose van amper een jaar eerder. In dit versnelde tempo zal de reserve in 2013 volledig opgesoupeerd zijn en is een bankroet onvermijdelijk. Aangezien de overheid garant staat voor het fonds, betekent dit een enorme aanslag op de begroting van het Land met catastrofale gevolgen. Zeker als men in aanmerking neemt dat de jaarlijkse tekorten gemakkelijk nog verder kunnen oplopen tot 30 en zelfs 100 miljoen florin. De 'reserves' zullen hierdoor in 2035 een negatief saldo bereiken van Af. 2,5 miljard!

Traditiegetrouw zullen de politici op het naderend gevaar van een bankroet van het SVB-fonds reageren met een emotioneel beroep op de meest verdienenden in de samenleving. Het verzoek zal zijn om, op basis van de solidariteitsgedachte, meer bij te dragen aan het fonds. Dat is echter niet reëel.

HOE REKBAAR IS SOLIDAIR?

Lange tijd bedroeg de maximale AOV jaarpremie Af.12.150,-, terwijl de maximale AOV uitkering toen 10.800 florin was. Indien een burger gedurende 40 jaar een spaarpolis van jaarlijks 12.150 florin zou afsluiten, zou hij een eind kapitaal van 1,8 miljoen hebben opgebouwd. Daaruit zou hij een jaarlijkse uitkering van Afl. 179.561,- kunnen krijgen voor de rest van zijn leven, oftewel Af.14.963,42 per maand. De schamele Af.900,- AOV uitkering die hij nu krijgt, valt daarbij in het niet. Het is dan ook niet reëel om wederom met een premieverhoging een beroep te doen op het solidariteitsgevoel van de burgers met de hogere inkomens. Met hun huidige premiebijdrage aan het fonds is de solidariteitsgedachte reeds tot het uiterste opgerekt. Zij kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor het zeker stellen van het toekomstige basisinkomen van Aruba's gepensioneerden. Eerder zal het aankomen op de inventiviteit van degenen die door toedoen van hun handelen zelf het fonds de das hebben omgedaan. Het is echter maar zeer de vraag of zij in staat zijn de oplossingen te vinden. Ervaringen met beleidsbeslissingen van politici uit de jonge geschiedenis van Aruba temperen de hoop hierop.

Niet alleen de achteruitgang van de koopkracht en pensioenen bemoeilijkt het leven van burgers in sociaal zwakkere posities. Ook hun zorg voor huisvesting is een levensgroot probleem. Het financiële kortwieken van de huizenbouwstichting als gevolg van allerlei verwickelingen, maakte het voor veel Arubanen erg moeilijk om zich op Aruba een betaalbare eigen woning te verschaffen.

FUNDACION CAS PA COMUNIDAD ARUBANO (FCCA) IN DE PROBLEMEN

Aan het begin van het nieuwe millennium werd bekend dat de FCCA die in 1979 was opgezet om de schaarste aan betaalbare woningen te verhelpen, zich ook met andere activiteiten bezighield. Voor Af. 1,- had FCCA de zieltogende Interbank overgenomen met een schuld van Af. 100 miljoen. De deal was onder geheimzinnige omstandigheden tot stand gekomen. Informatie werd door betrokkenen niet gegeven. In verkiezingstijd dreigden alleen politici van de tegenpartij dat zij opening van zaken zouden geven door compromitterende documenten over deze zaak vrij te geven. Uiteindelijk kon echter niet verhuld blijven dat de familiebank miljoenenleningen aan politici had verstrekt op basis van 0% rente. Om de bank voor omvallen te behoeden werd de sociale woningbouw geofferd. Na de 'overname' van de Interbank ontbrak het de FCCA jarenlang aan gelden om woningen te bouwen.

VERVOLG

Het financiële beleid van de overheid heeft de koopkracht van haar burgers en de bestaanszekerheid van haar gepensioneerden zeer nadelig beïnvloed. Door haar toedoen is ook de sociale woningbouw behoorlijk beperkt. Het welzijn van de bevolking wordt ook nadelig beïnvloed door de achterblijvende kwaliteit van dienstverlening door de overheid. Decennialang wordt er veel te weinig gedaan om het onderwijs, het milieu en de infrastructuur aan te passen en te verbeteren. Criminaliteitsbestrijding, armoedebestrijding, indexering, en vele andere zaken blijven achter... omdat er geen geld is. In het volgende hoofdstuk passeert in vogelvlucht een aantal geruchtmakende gevallen de revue.

NOS FITNOTS

Sabionan a siña nos cu sobrevivencia di un especie den naturalesa ta depende grandemente di oportunidadnan cu ta presenta. Esnan cu sobrevivi ta esnan cu por adapta nan mes y usa pa beneficio propio tur loke keda presenta na cuminda, proteccion, camouflage, etc. Esaki ta basico di naturalesa. Esaki jama e teoria di ‘survival of the fittest’ of ‘natural selection’.

Na Aruba nos a interferi asina largo den e naturalesa politico cu contra di tur sentido di rason, nos a laga nace, desaroya y crece un especie di politico cu berdaderamente mester a disperse for di e escenario hopi tempo caba, pero cu artificialmente ta keda manteni, alimenta, tolera, y ayuda pa asina nan por sobrevivir. Nos por jamanan ‘the fitnots’.

Mientras den naturalesa politico e ‘fitnots’ lo a disperse di nan mes, na Aruba e realidad ta diferente. Aki ta parse cu e ‘fitnots’ no solamente ta sobrevivir, pero nan ta florese y multiplica den e ambiente cu nos a crea. Aki e ‘fitnots’ cu a huramenta pa defende e constitucion y mantene ley, en realidad nan mes ta viola of otronan ta yudanan pa viola e mesun constitucion y nos leyman. Aki e ‘fitnots’ cu a ricibi e responsabilidad pa cuida placa di pueblo, nan mes ta considera esaki como nan propiedad priva y cu nan por malgaste y distribi esaki segun nan capricho. Aki mientras e ‘fitnots’ semper a priminti di actua eticamente, en berdad nan ta actua di un forma no etico y totalmente repudiable. Aki mientras cu e ‘fitnots’ ta papia di e digno pueblo, loke nan ta haci ta privilegia nan ‘friends and family’.

Aunke e especie di politiconan aki lo no tin ningun chens di sobrevivir den un escenario normal, na Aruba nos tin duele di nan, nos ta disculpa errornan costoso, violacion di leyman, y nos ta sigui alimenta y proteha nan y nos ta permiti nan elogia nan logronan pa pueblo. Aunke e especie di politiconan aki lo no sobrevivir den un ambiente normal, na Aruba no solamente nan ta demanda e derecho di proteccion di nan mesun estupides sino tambe e derecho pa enrikese nan mes y e derecho di califica tur esnan cu ta lanza critica como traidor di patria. Tambe nan ta demanda e derecho di hereda posicion di honor a base di fama y gloria di otro. Y nan ta demanda e derecho di ricibi recompensa manera rey pa nan “servicio” na pueblo.

Ta bisto cu na Aruba a desaroya un sistema den cual sobrevivencia di ‘fitnots’ ta normal. Awor nos tin un especie di ‘fitnots’ den posiconnan poderoso, cu no ta capas di reconose of coregi nan fayonan y cu no ta interesa pa cambia e sistema aki. Nan tin e poder pa traha leyman y pa selectivamente ignora of

kibra nan segun nan conveniencia. Nan a pone e pueblo den estado di sclavitud, unda no a keda otro opcion pa e pueblo di keda keto y traha duro pa trese entrada pa e 'fitnots' por sigui malgasta. Esnan cu expresa nan disgusto ta keda castiga cu submission of corumpi den silencio.

Ta berdad cu naturalesa ta permiti parasiet, pero no asina hopi parasiet politico den un lugar asina chikito. Mester ta claro cu e situacion aki no por sigui sin limite, pasobra naturalesa tin e tendencia di crea su mes solucion den situacionnan asina. Historia ta siña nos cu ora un pueblo tin di carga un peso grandi pa un grupito por goza, ademas ta keda trata sin decencia y ta sinti su mes insegur y sin poder, ta yega un punto cu un pueblo asina lo lanta pa trese cambionan ni maske con halto e costo ta. Nos ta spera cu esnan cu ta alimenta e 'fitnots' of ta keda alimenta dor di nan studia algun caso recien di historia mundial y asina haña e curashi pa hasi cambio prome cu cambio keda impone riba nan.

6- HET GEZICHT VAN DE OVERHEID

Bestuurders en hun parlementariërs geven hun daden graag zoveel mogelijk glans met een zorgvuldige public relations strategie. Enig uiterlijk vertoon hoort daarbij. Wanneer een publieke figuur naar buiten treedt, dwingen zaken als een mooie auto of een duur pak met das nu eenmaal respect af. Hoe anders is het echter gesteld met de gebouwen waar het Arubaanse beleid gemaakt en uitgevoerd wordt. Dat ook de fysieke staat van de departementen het gezicht van de overheid bepaalt, is iets waar weinigen zich druk over maken. Hoe symbolisch de belabberde en vervallen staat van gebouwen is voor de kwaliteit van haar functioneren, lijkt bij de overheid zelf al lang niet meer op te komen. Liever besteedde de regering het geld waarover zij door de jaren heen beschikte aan de benoeming van getrouwen in het ambtenarenapparaat en terugbetaling van verkregen sponsorgelden. De noodzaak van onderhoud van haar bezittingen kreeg geen enkele prioriteit. Hetzelfde gold voor noodzakelijke investeringen om het normale functioneren van de diensten mogelijk te maken, laat staan te verbeteren.

Overall waar de overheid een vinger in de pap had en verantwoordelijk was voor behoud of verbetering van de infrastructuur en kwaliteit van de dienstverlening, trad uiteindelijk verpaupering en verloedering op. Alleen wanneer het volkomen uit de hand gelopen was, werd actie ondernomen. Waar de Technische Inspectie zich genoodzaakt zag om een afdeling af te keuren en het personeel vervolgens gedwongen werd 'onder de boom' te gaan werken, werd inderhaast een dure hersteloperatie ingezet. Gewoonlijk voerde de overheid geldgebrek aan als rechtvaardiging voor het achterwege laten van onderhoud en de verminderde kwaliteit van haar dienstverlening.

Om een beeld te geven van de 'zorg' die de overheid aan haar burgers besteedde, volgt hier een summier overzicht van de problemen die zich in de loop der jaren voordeden bij de meest naar buiten tredende diensten. De vele andere diensten 'van mindere prioriteit' werden met dezelfde en vaak zelfs grotere problemen geconfronteerd.

HET BESTUURSKANTOOR, HET GESCHONDEN GEZICHT VAN DE OVERHEID

De zetel van de regering is de plek waar de aanwezigheid van overheid het meest voelbaar is. Op Aruba staat het regeringsgebouw in het centrum van Oranjestad, langs de drukst bereden weg en in het volle zicht van flanerende toeristen en cruiseschepen. Dat neemt niet weg dat de opeenvolgende regeringen van Aruba dit gebouw, dat zij zelf als monument bestempelden, volledig hebben laten verpauperen. Veel gasten hoorden de ratten boven

het plafond dansen en zagen de totaal beschimmelde en verkleurde plafondplaten en muren. Nadat de meeste ministers hun heil in andere lokaliteiten hadden gezocht, verliet ook de kapitein in 2009 het zinkende schip. Het verval van het regeringscentrum was niet meer te stuiten en het centrum was een krot rijker.

HET BELASTINGKANTOOR: GELD INNEN EN ALLEEN MAAR AFDRAGEN

Directie Financiën, Directie Belastingen, Inspectie der Belastingen, de Belasting-accountantsdienst en het Ontvangstkantoor vormen de kassa van de overheid. Miljoenen belastingaanslagen gingen hier de deur uit en miljarden florin aan belastinggeld werd hier geïnd. Jarenlang waren deze diensten ondergebracht in een uit 1985 daterende hoogbouw aan de Paardenbaaistraat, het hoogste overheidskantoor van Aruba. Ondanks de mooie staat waarin het gebouw bij de feestelijke opening verkeerde, maakten uitvallende airco's en lekkages effectief werken na enige jaren onmogelijk. Nadat uiteindelijk werd vastgesteld dat herstel een te kostbare operatie zou worden, werd het gebouw aan de elementen en de zwervers overgelaten. Op Camacuri verrees een nieuw complex om de diensten voortaan te huisvesten.

HET DOUANEKANTOOR IN HETZELFDE SPOOR

Na het belastingkantoor is het douanekantoor het overheidsgebouw waar de meeste inkomsten (middels invoerrechten) van Aruba binnenvloeien. Ook dit gebouw staat in het hart van het centrum van Aruba langs de Lloyd G. Smith Boulevard en waar alle toeristen bij een bezoek aan Aruba langskomen. De toeristen die hun schip verlaten, lopen langs dit gebouw de stad in. Hoewel de buitenkant van dit gebouw niet zodanig is dat er direct schande over zal worden gesproken, is de toestand binnen in het gebouw zorgelijk: bij regenval dringt het water verschillende kantoren in waardoor er gevaarlijke situaties ontstaan als het water ook de lichtbakken inloopt. De airco's laten het steeds vaker afweten zodat het personeel in slecht geventileerde en warme ruimten moet werken. In 2011 gaf de minister van Financiën aan dat een radicale opknopbeurt van het hele gebouw weinig zinvol is en dat er op een andere locatie moet worden overgegaan tot nieuwbouw.

HET VERVALLEN TEHUIS VAN DE RECHTERLIJKE MACHT

In 2008 werd het gerechtgebouw wegens gebrek aan onderhoud ontruimd. Langer werken daarin was vrijwel onmogelijk geworden hoewel slechts enkele jaren daarvoor het gebouw ook al uit de roulatie was geweest om de lekkages en de gevolgen daarvan te verhelpen. Deze opknopbeurt had dus op de langere duur weinig effect gehad. Wat wél lang duurde was het wachten op de start van de volgende verbouw. Het benodigde geld hiervoor kon niet

worden vrijgemaakt.

ONDERWIJS, DE GARANTIE VOOR EEN SCHITTERENDE TOEKOMST

Wie de infrastructuur van het onderwijs op Aruba in ogenschouw neemt, kan maar één conclusie trekken. Hier heerste volkomen gebrek aan aandacht van 'de politiek'. Het onderhoud van de gebouwen beperkte zich tot minder dan een minimum net als de vernieuwing van lesmaterialen. Het was normaal dat kinderen in dezelfde banken zaten en zelfs dezelfde schoolboeken in handen kregen als hun ouders een kwarteeuw eerder. Aangezien geen enkel schoolboek fysiek bestand is tegen zo'n lange gebruikstermijn, krijgen veel kinderen kopieën. De enorme vlucht qua opzet en de aantrekkelijkheid van de jongste generaties lesmateriaal gaat grotendeels aan het Arubaanse onderwijs voorbij. Dit werkt niet bepaald bevorderlijk op de motivatie van leerlingen.

Voortdurend melden de media gevallen van inbraak en vandalisme in scholen. Indringers verschaffen zich toegang tot de gebouwen door hekken waarvan niet zelden alleen de pilaren nog overeind staan. Eenmaal binnen valt er, op computers en airco's na, weinig waardevols te vinden. Meestal sluiten zij hun bezoek af met vernieling van meubilair en leermiddelen. De school gaat, zeker na meerdere 'bezoeken', zwaar gehandicapt door. Een door leerkrachten en ouders opgezette actie voor vervanging is meestal de enige mogelijkheid om de situatie nog enigszins te verlichten.

Overstelpend is het aantal gevallen van schoolgebouwen die direct afgekeurd worden voor verder gebruik, meestal naar aanleiding van regenperioden, wanneer er net zoveel water door de daken naar binnen stroomt als er buiten op het schoolplein valt. Wat er nog aan schoolmateriaal resteert, is in één klap onbruikbaar. Inderhaast wordt op zoek gegaan naar 'vervangende ruimten'. Wat beschikbaar is, leent zich in de verste verte niet voor normaal schoolgebruik. Toch zullen leraren en leerlingen het ermee moeten doen, wat evenmin bevorderlijk is voor de motivatie.

Ook in financieel opzicht loopt men voortdurend achter de feiten aan met deze reddingsoperaties. Het opknappen van totaal ontredderde gebouwen en vervangen van beschadigd lesmateriaal zijn als onnodig kapitaalverlies te beschouwen. Vaak komt daar nog een exorbitant hoge huur bij voor feitelijk ongeschikte gebouwen en/of trailers, die provisorisch aangepast zijn voor schoolgebruik.

BIBLIOTHEKEN ALS EEN VERGIET

In 1982 en 1989 werden met veel tamtam de nieuwe bibliotheken van Oranje-

stad en San Nicolas geopend. Tezamen met de bibliobussen die ‘het boek naar de klant in de wijken zou brengen’ zou volgens de trotse bestuurders de grote stap voorwaarts gemaakt zijn die moest leiden tot de noodzakelijke algemene verbreding van de leescultuur. Daarna liet men Gods water over Gods akker lopen. In 2006 moest de bibliotheek van San Nicolas worden afgekeurd wegens niet te stoppen lekkages die bovendien een behoorlijk deel van de inventaris hadden beschadigd.

Vervolgens was het in 2010 de beurt aan de bibliotheek te Oranjestad, waar reeds jaren eerder een onwerkbaar situatie was ontstaan door uitval van airco's die blijkbaar niet meer hersteld en bij gebrek aan geld ook niet vervangen konden worden. Fikse regenbuien waarbij het water de plafondplaten naar beneden deed komen en de boeken aantastte, werden de genadeslag voor het instituut. De werknemers restte een enorme verhuizing naar een voorlopige behuizing. Wekenlang was men in de weer om de resterende boeken in veiligheid te brengen. Als bibliotheek was de nieuwe ruimte ongeschikt.

SPELEN MET VUUR

Veelbelovend was de aanschaf van een aantal moderne brandweerwagens in 1997. Maar ook bij deze dienst werden de onderhoudsnormen niet nageleefd, waardoor de veiligheid van de gemeenschap onmiddellijk in het gedrang kwam. In 2009 waren de wagens zodanig verslechterd dat de brandweer geen garantie kon geven dat zij nog uit kon rukken in geval van brand. Zij wees erop dat een eventuele brand in een hotel grote gevolgen kon hebben en het imago van Aruba in het buitenland ernstig zou aantasten. Verder beklagde de brandweer zich erover dat haar reeds jaren een kantine was toegezegd die nooit was gekomen. Deze penibele situatie werd door de overheid gemaskeerd door eind 2010 de aanschaf van zestig helmen voor het brandweerpersoneel breed uit te meten in alle media. Voor degenen die bijna een heel leven dit gevaarlijke werk deden, was dit de eerste keer in twintig jaar dat dit levensbeschermende materiaal werd vervangen.

AMBULANCES IN DE INTENSIVE CARE

Om de zoveel jaar wordt door de overheid met veel tamtam een aantal nieuwe ambulancewagens aangekocht en overgedragen aan de ambulancedienst. Vervolgens houdt de bemoeienis op, dus ook met het onderhoud. Sluipenderwijs ontstaat een situatie dat van de vier ambulances er soms slechts één werkelijk dienst kan doen. Zo vielen er medio 2010 binnen anderhalf uur drie ambulances uit zodat de dienst een beroep moest doen op de ambulances van de olieraffinaderij Valero en het Rode Kruis. Ook kon nog een 10 jaar oude ziekenwagen van stal worden gehaald om ambulante

hulp te verlenen. De drie uitgevallen ziekenwagens vertoonden technische mankementen 'die niet voorzien waren'. Het betrof ambulances die feitelijk waren afgeschreven maar die uit kostenoverwegingen nog steeds werden gebruikt. Volgens de dienst gingen de wagens ook niet zo lang mee als in het buitenland, wegens de warmte en de staat van het Arubaans wegdek. Pas toen het de gemeenschap duidelijk werd dat dit levensbedreigende situaties opleverde werd druk op de overheid uitgeoefend om in te grijpen. De actie die de overheid daarop ondernam beperkte zich, wegens geldgebrek, tot het opkalefateren van de wagens. Wat niet kon voorkomen dat die uiteindelijk toch helemaal de geest gaven. Vervolgens werden weer financiële noodgrepen uitgevoerd waarmee nieuwe ambulances konden worden aangeschaft en men weer enige jaren ademruimte kreeg.

VUILNISWAGENS VOOR DE DUMP

Overvolle vuilnisbakken domineren het straatbeeld in steeds wisselende wijken in Aruba. Oorzaak daarvan zijn defecte vuilniswagens. Een groot deel van het wagenpark van de ophaaldienst is verouderd. Nieuwe wagens worden zó intensief gebruikt dat ze veelvuldig in de reparatie moeten. Vroeger beschikte men nog wel over reservemateriaal dat in tijd van nood ingezet kon worden, maar door deficiëntie van de overheid is deze mogelijkheid verdwenen. Dit dwingt de bewoners ertoe om hun zakken huisvuil naast de overvolle afvalbakken te plaatsen. De vele straathonden zien deze als een welkom onderzoeksobject hetgeen weer leidt tot een grote toename van zwerfvuil.

AMBULANTE VERBLIJVEN VOOR DRUGSVERSLAAFDEN

Het centrum voor vrijwillige opname van drugsverslaafden in Seroe Colorado verkeerde al jaren in een deplorabele staat. Na de eerste regenbui in september 2010 moest de instelling worden ontruimd. Het dak lekte dusdanig dat er levensgevaarlijke situaties met de elektriciteit ontstonden. De inwoners werden tijdelijk elders ondergebracht, onder meer in het drugsverslaafdencentrum in Oranjestad dat al acht jaar buiten gebruik geweest was wegens gebrek aan onderhoud. Dankzij veel financiële injecties konden de verslaafden hier net op tijd terecht.

DE POLITIE IN BESCHERMING

In de jaren '90 had Aruba te maken met een reeks brute overvallen waarbij het gebruik van vuurwapens niet werd geschuwd. Maandenlang verzocht de politie om kogelvrije vesten voor haar medewerkers. Uiteindelijk kregen zij die, niet van de overheid, maar van een bank die zich het lot van de politie aantrok. Ook de surveillancehelikopter, een prestigeproject van de toenmalige minister van Justitie, werd door banken gesponsord. Daarnaast had de

overheid geen geld om de politiewachten naar behoren te onderhouden.

Aan het begin van het nieuwe millennium kondigde de regering aan dat zij definitief ging afrekenen met de onveiligheid in de wijken: het concept van de barrieregisseur (wijkpolitie) werd ingevoerd. De politie zou dichterbij het volk komen te staan wat een preventieve werking op de criminaliteit zou hebben. In de wijken moesten eenvoudige kantoren komen van waaruit de barrieregisseur kon opereren en waar hij voor de omgeving makkelijk bereikbaar was. Heden ten dage bestaan verschillende van deze kantoren nog slechts op papier. In kantoren die wel zijn opgezet ontbreken veelal elementaire zaken als meubilair en computers. Ook bestaat er nog steeds geen duidelijke invulling van de functie. Degenen die desondanks als barrieregisseur optreden doen dat hoofdzakelijk naar eigen inzicht, omdat zij erin geloven dat hun aanpak werkt.

DE GEVANGENIS, EEN IDEEAAL KORREKTIE-OORD AAN ZEE

Ook de gevangenis KIA (Korrektie Instituut Aruba) bleef achter bij de internationale normen. Dit leidde tot een aanklacht door het Europees Comité ter Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling dat Aruba (en dus ook het Koninkrijk) zich onvoldoende inspande(n) voor naleving van de mensenrechten in de gevangenis. Onder meer werden onhygiënische toestanden gemeld door de riolering die zwaar te wensen overliet. In december 2010 protesteerde een grote groep gevangenen wegens belabberde leefomstandigheden in de gevangenis. Door de enorme wateroverlast door zware regenbuien werd de situatie steeds nijpender in de overvolle cellen met drie gedetineerden op 9 m². De overheid kan echter de miljoenen die nodig zijn voor een grondige onderhoudsbeurt niet bij elkaar schrapen.

DE GENADEKLAP VOOR DE LAGO-KOLONIE

Meer dan een halve eeuw gold de Amerikaanse 'Colony' op de uiterst zuid-oostelijke punt van Aruba als een model-gemeenschap. Hier had de Amerikaanse olieraffinaderij LAGO een heel dorp opgezet uitsluitend ten behoeve van haar (hogere) Amerikaanse personeel. De straten en groenvoorziening kregen alle aandacht. De huizen verkeerden als vanzelfsprekend in uitstekende staat. Tot de infrastructuur behoorden ook schitterende sportcomplexen met bloeiende verenigingen en een populair restaurant annex feestgelegenheid die menig Arubaan jaloers maakten. Er heerste dan ook een jubelstemming toen LAGO, na haar vertrek, haar raffinaderij en bijbehorende Colony voor de symbolische prijs van Af 1,- overdroeg aan het Land. Eindelijk konden alle Arubanen hier zelf recreëren of zelfs een woning betrekken. Lang werd er niet gejubeld. Eerst moest de unieke populatie enorme leguanen het ontgelden.

De Arubaanse leguanensoep-traditie won het van de beschermde status die deze dieren onder de LAGO hadden genoten. De achteruitgang zette zich in hoog tempo voort. Sportvelden werden bij gebrek aan beheer onbespeelbaar; huizen werden na jarenlange leegstand uiteindelijk gekraakt of tijdelijk bewoond door huurders die alle gebreken voor lief namen; het clubgebouw verpauperde volledig en de natuur legde bijkans het loodje. De totale aftakeling van de roemrijke Colony nam 15 jaar in beslag. Voor diegenen met goede herinneringen aan de Colony was deze teloorgang typerend voor de wijze waarop Aruba geregeerd werd.

Een enkele keer werd het klassieke doemscenario bij de overheidsdiensten toch doorbroken. Dan slaagde de overheid erin om een ommekeer te bewerkstelligen. Met name lukte dit bij belangrijke diensten waar veronachtzaming van het onderhoud direct tot stemmenverlies zou leiden. Een manier was het oprichten van een apart fonds voor onderhoud.

EEN ONTOEREIKEND FONDS VOOR DE OPENBARE WEGEN

De gevolgen van achterstallig onderhoud van wegen wordt direct door iedereen gevoeld. Aan het begin van het millennium verkeerden praktisch alle wegen in een schrikbarende staat van onderhoud. Alleen met een stevige terreinwagen maakte men nog kans om de vele gaten, hobbels en kuilen in de wegen heelhuids te passeren. Gezien de enorme bedragen die als gevolg van de 'auto-economie' in het laatje van de overheid binnenstroomt, was dit onverkoopbaar. De invoerrechten op auto's brengen gemiddeld Af. 38 miljoen per jaar in het laatje; de accijns op benzine Af. 60 miljoen; de motorrijtuigenbelasting Af. 18 miljoen. In totaal levert dit, samen met de BBO op andere autogerelateerde zaken, uiteindelijk meer dan Af. 120 miljoen per jaar op. Hiervan kwam maar bitter weinig ten goede aan het onderhoud of de nieuwbouw van wegen. Het was dan ook een grote opluchting voor autobezitters toen in 2002 een fonds werd ingesteld waarin jaarlijks een miljoenenbedrag werd gestort om verdere achteruitgang van de wegen te voorkomen. In hoeverre Af. 13 miljoen per jaar, amper 10% van de autogerelateerde belastingen, verdere achteruitgang kan voorkomen, blijft de vraag. Het fonds lijkt slechts toereikend voor de hoogste nood. Bijvoorbeeld wordt het asfalt zo dun mogelijk gelegd om zoveel mogelijk wegen te behappen met als gevolg dat pas aangelegde wegen na een goede regenbui alweer vol kuilen zitten.

In sommige gevallen werden de onderhoudsverplichtingen van een object overgedragen aan een privé-instantie die daar belang bij had. Dit bleek dan een effectieve oplossing te zijn.

DE REDDING VAN EEN PARK

Het nieuwe Prinses Wilhelminapark vervulde halverwege de 20e eeuw elke rechtgeaarde Arubaan met trots. Het kleine maar statige park in het centrum van Oranjestad lag schuin tegenover het Bestuurskantoor. In de weekeinden trok het park veel gezinnen die genoten van de mooie en veilige omgeving. Het duurde echter niet lang of gebrek aan onderhoud van beplanting en betonnen banken deden afbreuk aan de glorie van de eerste jaren van het park. Zwervers en vrijende paartjes zorgden ervoor dat de bevolking het park uiteindelijk helemaal meed. Een naastgelegen hotelproject dat zich geen probleemplek op zo'n korte afstand kon veroorloven kreeg het park overgedragen op voorwaarde dat zij verder ook voor het onderhoud zou zorgen. Aan deze afspraak wordt keurig voldaan.

STICHTINGEN DREIGEN TE VERDRINKEN

Halverwege 2001 was de financiële situatie zo slecht dat de overheid niet meer kon voldoen aan haar wettelijke verplichting om stichtingen voor algemeen welzijn naar behoren te subsidiëren. Een van de eerste stichtingen die hier de dupe van werd, was de Stichting Algemene Bejaardenzorg Aruba (S.A.B.A.). De subsidie die zij nodig had voor haar exploitatie werd niet meer of onvoldoende ontvangen. Steeds meer ging de overheid over tot het bekorten van subsidies aan stichtingen als deze. Hun lot was overgeleverd aan gunsten van bedrijven en particulieren. Hoe erkentelijk de overheid deze weldoeners was, bleek toen zij in 2008 de giftenaftrek beperkte, een fiscaal steuntje in de rug voor hen die zich het lot van deze stichtingen aantrokken.

Het structurele gebrek aan geld zorgde niet alleen voor verwaarlozing van gebouwen en andere infrastructuur. Ook de kwaliteit van de dienstverlening van een groot aantal overheidsdepartementen is met de jaren achteruit geshold.

VAN HET UITERLIJK VAN DE OVERHEID NAAR HAAR FUNCTIONEREN

Het rapport 'Abuso di mucha' van 2001 stelt dat 'de problemen van kindermisbruik, -verwaarlozing en -mishandeling een zeer reëel probleem vormen in de samenleving'. Directie Sociale Zaken wordt overspoeld met problemen als gevolg van disfunctionele gezinnen. Het gaat om een eindeloze reeks gevallen van overmatig drank- en/of drugsgebruik door een of beide ouders; incest, verwaarlozing of andere vormen van kindermisbruik. Regelmatig moeten kinderen uit het gezin worden weggehaald. De Voogdijraad is de enige officiële instantie die daartoe bevoegd is. Hij mag, na een rechterlijke uitspraak daarover, ouders uit hun ouderlijk gezag ontzetten of kinderen uit huis laten plaatsen voor hun bescherming. In 2010 erkende de verantwoordelijke

minster dat 'de Voogdijraad zelf disfunctioneerde, omdat de overheidsdienst werd verwaarloosd'. Op deze instantie was al jaren zware kritiek van burgers en maatschappelijke organisaties die (seksueel) misbruik van kinderen tegengaan en zich inzetten voor kinderbescherming. De overheidsdienst had bijvoorbeeld lange tijd geen directeur, en kampte met een onderbezetting van personeel.

De Voogdijraad is echter bij lange niet de enige overheidsinstantie die niet 'naar behoren' functioneert. Bij het Bevolkingskantoor stonden klanten regelmatig uren in de zon te wachten; bij de Vreemdelingendienst kwamen alleen zij die vanaf 3.00 uur in de ochtend stonden te wachten aan de beurt; het jaarlijks gedoe met omslachtige procedures om nieuwe nummerplaten te krijgen veroorzaakte lange rijen wachtenden; het uitblijven van onderzoeksresultaten bij de politie, het gebrek aan landbouwmateriaal bij de Dienst voor Landbouw, Visserij en Veeteelt; de uiterst schaarse plaatsingsmogelijkheden voor (probleem)kinderen op een passende school, zijn slechts een kleine greep uit de vele voorbeelden.

'HET HEEFT ONZE AANDACHT'

In de praktijk kwam de overheid vaak niet verder meer dan de publieke vaststelling van een probleem. Daarvoor had zij inmiddels haar eigen slogan: 'Het heeft onze aandacht'. Het is dan ook niet vreemd dat het vertrouwen van de burger in het oplossend vermogen van de overheid zwaar is ondermijnd.

VERVOLG

Aan het eind van hun regeerperiode is het gebruikelijk dat politici zich uitbundig op de borst kloppen onder verwijzing naar projecten die onder hun verantwoordelijkheid tot stand zijn gekomen. Dit lijkt in tegenspraak met het bovenstaande. Het is daarom zaak dit aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

RING... RING... RING.....

*“Bo ta conecta cu e sistema automatico di telefon CU STATUS APARTE
Bo yamada ta importante pa nos, pero tur nos hendenan ta ocupa,
Keda na liña y nos lo atende bo pronto,
of bo por primi awor:*

Si bo ta un ‘friends and family’– primi 1

Si bo kier campaña durante ora di trabao primi -2

Si bo tin placa pa pasa bou mesa primi -3

Si bo kier haya of bende tereno erfpacht primi -4

Si bo tambe kier ‘finders fee’ primi -5

Si bo tambe kier usa placa sin presupuesto - primi -6

Si bo tambe kier bringa y zundra den parlamento primi -7”

RING ...RING... RING ...

*“Bo ta conecta cu e sistema automatico di telefon CU STATUS APARTE
Bo yamada ta importante pa nos. Keda na liña y*

7- VERDACHTE PROJECTEN

De Arubaanse bestuurders besteedden decennialang erg veel energie op nieuwe en opzienbarende projecten. Daarbij gold geen hindernis als onneembaar en geen moeite was te veel. De reguliere fondsen waaruit middelen vrij gemaakt moesten worden voor (mede)financiering van dit soort projecten boden de overheid echter te weinig armslag. Dus zochten bestuurders hun toevlucht tot creatievere manieren om aan het benodigde geld te komen. Een van de projecten, die op zo'n wijze werd gefinancierd, was het uitbreidings- en moderniseringsproject van luchthaven Reina Beatrix, dat ik in mijn eerste boek 'Goed bestuur & de politieke realiteit' (zie www.armandhessels.com) reeds ter sprake heb gebracht. Het project vertoont opvallend veel gelijkenis met werkzaamheden aan het vliegveld van Trinidad & Tobago, die door dezelfde firma's bijna tegelijkertijd werden uitgevoerd.

EEN INTERNATIONAAL NETWERK VAN INTRIGE

Volgens senator Mary King uit Trinidad & Tobago was er bij het luchthavenproject Piarco van haar land sprake van 'een internationaal netwerk van intrige tussen lokale en internationale aannemers en lokale bestuurders om het land voor miljoenen dollars op te lichten'. De informatie die zij daarbij naar voren bracht, was zo herkenbaar voor Aruba, dat het interessant is de meest markante feiten naast elkaar te leggen.

LUCHTHAVENPROJECT TRINIDAD & TOBAGO 1996 - 2001	LUCHTHAVENPROJECT ARUBA 1990/1994 - 2002
Zowel Birk-Hillman (belangrijkste consultant voor de constructie van het vliegveld) als Calmaquip (aannemer) moesten en zouden het project in handen krijgen. Om hen de projecten te gunnen werden allerlei foefjes bedacht.	Zonder dat er een duidelijk onderbouwd besluitvormingsproces was of een deugdelijk aanbestedingsproces drukte de betrokken minister de gunning van de contracten aan Birk-Hillman door. Hij was hiertoe niet bevoegd. De minister bracht tevens Calmaquip en Paine-Webber (financierder) in om de luchthaven te bouwen respectievelijk te financieren.

<p>De betrokken bedrijven hadden de campagne van de premier financieel gesteund.</p>	<p>De zaakwaarnemer van Calmaquip trad ook op als adviseur van de regering van Aruba. Hij stond bekend als een belangrijke sponsor van de betrokken minister van Vervoer en Communicatie. De vertegenwoordiger van Paine-Webber was een persoonlijke vriend en adviseur van de minister en tevens directeur van een familiebank.</p>
<p>De begroting, opgesteld door Birk-Hillman viel omstreeks 30-40% hoger uit dan de raming van de eigen experts. Op het akkoord gaan met deze begroting door de regering nam de landsingenieur ontslag uit protest.</p>	<p>Birk Hillman werd 'ingebracht' om de oorspronkelijke opzet en raming van NACO (de oorspronkelijke consultant) 'aan te passen' en over te nemen (t.b.v. Calmaquip). Zijn raming bedroeg US\$ 51,2 miljoen (= bijna 30% hoger).</p>
<p>Een onderzoekscommissie die werd ingesteld om het contract te onderzoeken, adviseerde om het contract te beëindigen. Dit werd niet gedaan. De premier drukte het contract door.</p>	<p>De Werkgroep Project Luchthaven concludeerde dat het voorstel van Calmaquip niet voldeed aan de gestelde eisen, noch technisch, noch operationeel noch financieel. De minister nam dat slechts ter kennisgeving aan.</p>
<p>De laagste inschrijving (van Calmaquip) was hoger dan de raming. Bij de rechtszaak bleek dat er prijsafspraken waren gemaakt met andere bedrijven.</p>	<p>De laagste inschrijving (van Calmaquip) bedroeg US\$ 67.876.490 (= US\$17 miljoen meer) dan de raming. Volgens de Algemene Rekenkamer bood de gevoerde procedure van voorselectie het risico dat er prijsafspraken werden gemaakt tussen bedrijven.</p>
<p>De oorspronkelijke bouwkosten bedroegen US\$66 miljoen. Dit werd vervolgens US\$ 100 miljoen, daarna US\$150 miljoen en uiteindelijk US\$ 267 miljoen. Ruim 4x zo veel.</p>	<p>De oorspronkelijke bouwkosten bedroegen US\$ 40 miljoen. Na 'aanpassing' door Birk-Hillman US\$ 50 miljoen. Uiteindelijk werd dit US\$ 86 miljoen. Ruim 2x zo veel.</p>

<p>De wijze van financiering van het Piarco project is mij (Armand Hessels) niet bekend.</p>	<p>Ondanks haar gebrek aan ervaring met dergelijke projecten in de regio, te hoge vergoeding die gevraagd werd en gestelde voorwaarden die niet in het belang van Aruba zouden zijn, werd toch in zee gegaan met de financieringsinstelling Paine Webber.</p>
<p>Veel protesten uit de gemeenschap leidden, ondanks weerstand van de regering, uiteindelijk tot een onderzoek door een internationale onderzoekscommissie. Deze gaf duidelijk aan dat er fraude was gepleegd. De premier hield het rapport uit de openbaarheid. Dit leidde uiteindelijk tot zijn val.</p>	<p>Na vragen uit de gemeenschap volgde een onderzoek door de Algemene Rekenkamer. Deze stelde veel gebreken en onjuistheden vast. Daar bleef het echter bij: noch Ministerraad, noch Parlement vond het nodig om tot verder onderzoek over te gaan.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Birk-Hillman heeft schuld bekend aan de samenzwering*. • Eduardo Hillman-Waller (mede-eigenaar van Construction Supervising Company in Miami) bekende te hebben samengezworen* en fraude gepleegd in het Piarco-project. • Raul Guitierrez (President van Calmaquip) bekende te hebben samengezworen en fraude gepleegd. Hij moet miljoenen dollars terugbetalen en 6 jaar gevangenisstraf uitzitten. • De premier en aannemers voerden vervolgens een rechtszaak in Trinidad & Tobago om uitlevering aan de V.S. te voorkomen. 	<p>Het initiatief van de PG voor een onderzoek werd gedwarsboomd door de AVP-OLA- regering. Uit het rapport 'Met alle respect' blijkt dat 'de Landsrecherche in het voorjaar van 1995 aanleiding zag om gegevens te gaan verzamelen en de PG te vragen om een oriënterend onderzoek te mogen starten.' Ondanks afspraken tussen de minister van Justitie van Nederland en de minister-president en minister van Justitie van Aruba om op aanwijzing van het OM de Landrecherche uit te breiden om een van de projecten waar de minister bij betrokken was grondig uit te zoeken, 'bleef actie van Arubaanse zijde uit en werd er niet gereageerd op rappel'.</p>

Birk-Hillman en Raul Gutierrez kregen strafvermindering door de betrokkenheid van o.a. de premier van Trinidad te bewijzen.	Zowel de AVP-OLA-regering als de MEP-regering (de betrokken ex-minister was een volle neef van de toenmalige minister van Justitie van het nieuwe MEP-kabinet) weigerden verder onderzoek naar het luchthavenproject door het OM.
Trinidad and Tobago hebben inmiddels US\$ 30 miljoen terugontvangen	Door de weigering voor verder onderzoek liep de Arubaanse bevolking mogelijk vele miljoenen florin mis.

* Het doel van de samenzwering was om de Regering van Trinidad en Tobago op te lichten. De aanbestedingspakketten werden zodanig gemanipuleerd dat de betrokkenen zichzelf excessief konden verrijken. Schaduw-bouwbedrijven schreven veel hoger in om Calmaquip of een ander bevriend bedrijf als beste uit de bus te laten komen. Door de opgeschroefde contracten werd veel geld ontvangen dat vervolgens snel op buitenlandse rekeningen werd gezet om de herkomst te verbergen.

- Ondanks het terugontvangen van US\$ 30 miljoen verklaarde de PG van Trinidad & Tobago dat ‘we nooit zullen weten hoeveel geld er exact is gestolen van het volk. Dit was geld dat goed gebruikt had kunnen worden om armoede te bestrijden’.
- Het grootste obstakel voor onderzoek was de bijzonder trage gang van zaken bij het OM van Trinidad & Tobago. Voor kleinere landen die zelf te weinig expertise in huis hebben voor een dergelijk onderzoek is dit altijd een groot probleem. Er kwam pas schot in het onderzoek nadat een internationaal onderzoeksbureau (van Robert Lindquist uit de V.S) was ingeschakeld.

Het Arubaanse Openbaar Ministerie slaagde er in enkele gevallen toch in om op lokaal niveau gesjoemel van politici met publiek geld aan het daglicht te brengen. Dit lukte mede dankzij voorwerk van een onderzoekscommissie zoals de Waarheidscommissie. Dit leidde zelfs tot strafrechtelijke veroordelingen van enkele betrokkenen.

FONDO DESAROYO NOBO SAN NICOLAAS (FDNSN)

De Algemene Rekenkamer van Aruba (ARA) bespreekt in haar Jaarverslag

2000-2004 de gang van zaken rond het Sasakiplan, onderdeel van de Fondo Desaroyo Nobo San Nicolas (FDNSN). Het ging onder meer om de verbetering van de infrastructuur in en nabij San Nicolaas. De ARA komt tot de conclusie dat de in acht te nemen maatregelen om een ordelijk, controleerbaar, zorgvuldig, transparant en integer verloop van besluitvorming te garanderen, veel te wensen overlieten. Zo waren de na te streven doelstellingen die aan het (Sasaki)plan van de FDNSN ten grondslag lagen, niet geconcretiseerd in meetbare vast te stellen resultaten. Kosten noch investeringen van de twaalf deelprojecten waren technisch en financieel onderbouwd. Het plan werd op 31 oktober 1996 aan de Staten aangeboden, zonder dat het in een openbare vergadering was behandeld. Ook de latere deelprojecten die bij het FDNSN werden ondergebracht, waren niet gebaseerd op een plan. De Staten werden nimmer ingelicht omtrent vervolgstappen van het plan.

De voorbereiding, aanbesteding en directievoering werden ondergebracht bij het Projectbureau Projecto Desaroyo Nobo (PDN) dat speciaal daartoe werd opgericht. Het bureau kwam niet verder dan het uitvoeren van de administratieve controle. Op de directievoering was het niet berekend. Verder zou een zogenaamd Sasakifonds worden opgericht maar deze instelling is er nooit gekomen. De niet-begrootte eerste storting ad Af. 25 miljoen was daarom volgens de ARA onrechtmatig. Verder plaatste de ARA grote vraagtekens bij de wijze waarop mogelijk met gelden is 'gesleept'.

De ARA constateert verder dat 'de financiële verantwoording van de gelden van het nog in te stellen Sasakifonds (bedrijf 7) niet volledig is, veel onjuiste en niet tijdige boekingen bevat'. Tevens is nimmer verantwoording omtrent het fonds afgelegd. Ruim Af. 50 miljoen uitgaven voor de onderzochte deelprojecten was volgens de ARA onrechtmatig uitgegeven wegens het ontbreken van autorisatie door de Staten om deze gelden ten behoeve van het Sasakifonds te gebruiken.

Verder bleek voor een groot aantal deelprojecten, met name werken die uitgevoerd werden in 2001, geen kredietruimte beschikbaar. Deze projecten werden aanbesteed en gegund in de tijd dat het kabinet Eman-3 zijn ontslag had aangevraagd. Het demissionaire kabinet handelde aldus in strijd met het verzoek van de Gouverneur om slechts lopende zaken af te handelen. Omdat deze deelprojecten niet eens begroot waren, handelde de betrokken minister bovendien in strijd met de Comptabiliteitswet. Door goedkeuring aan de deelprojecten te verlenen, maakte de gehele ministerraad zich medeverantwoordelijk en financieel medeaansprakelijk.

Er waren geen schriftelijk vastgelegde procedures voor het meer- en minderwerk van de deelprojecten. Voorts ontbraken op grote schaal duidelijke werkomschrijvingen, bestekken, plannings, gunningbrieven en proces-verbalen van oplevering van werken. De ARA komt dan ook tot de conclusie dat 'door het treffen van maatregelen, om een ordelijk en controleerbaar financieel beheer tot stand te brengen, na te laten, de verantwoordelijke minister(raad) onzorgvuldig handelde'.

Voor zover de ARA nog na kon gaan is er door de Staten slechts een beperkt aantal vragen gesteld naar aanleiding van het Sasakiplan. Deze vragen werden niet volledig beantwoord. In de antwoorden die wél werden ontvangen werd vaak een onjuiste voorstelling van zaken gegeven.

Onder zware druk vanuit de gemeenschap stelde de nieuwe regering-Oduber in 2002 een waarheidscommissie in om deze zaak te onderzoeken. Op grond van documentenonderzoek kwam deze tot de conclusie dat er veel onregelmatigheden waren gepleegd waarbij de namen van acht personen werden genoemd, onder wie de voormalig minister van Financiën en leider van de AVP. Hierop werd een strafrechtelijk onderzoek ingesteld. Alle acht werden zowel in eerste aanleg als in hoger beroep veroordeeld.

Uit de verklaringen van de belangrijkste beschuldigen in de corruptie- en fraudezaak FDNSN blijkt dat 'onder grote druk van de toenmalige premier en minister van Financiën aanbestedingsregels en procedures voor interne controles en evaluatie zijn overtreden'. De op handen zijnde verkiezingen van 2001 speelden hierbij een rol. Ambtenaren kregen opdracht om projecten buiten de geldende regels om aan toegewezen bedrijven toe te kennen. Naderhand zou deze handelwijze via een ministeriële beschikking 'gelegaliseerd' worden (Amigoe 9, 10 en 11 januari 2008).

Twee bestuurders, de een jurist en de ander politicoloog, gaven ondergeschikten dus de opdracht om illegale handelingen te verrichten. Uiteraard wisten zij maar al te goed dat eventuele ontdekking, als zij die handelingen zelf hadden uitgevoerd, hen niet alleen politiek de kop zou kosten maar ook tot persoonlijke ten laste legging zou leiden. Veel ministers omringden zich dan ook met ondergeschikten die tegen betaling of andere gunsten, het vuile werk voor hen wilden opknappen om zelf formeel buiten schot te blijven. De Algemene Rekenkamer constateerde namelijk dat veel meer projecten niet volgens de officiële richtlijnen waren verlopen.

Door projecten aan bevriende bedrijven toe te wijzen dienden bestuurders uiteraard een geheel ander belang dan dat waarvoor zij waren aangesteld. Het was hen er op de eerste plaats om te doen om een deel van de toegewezen gelden terug te laten vloeien naar de partijkas of zelfs naar hun eigen bankrekening. Zeker bij projecten die volledig werden uitbetaald door het Land, en die soms niet eens werden uitgevoerd of niet volledig, konden de bedragen die te verdelen vielen in de miljoenen lopen. De partij kreeg de beschikking over een goed gevulde verkiezingskas en de minister had een mooie aanvulling op zijn pensioen.

NIEUWE CLOWNS IN HETZELFDE CIRCUS

Intussen deed de MEP, de ‘partij voor het gewone volk’ het voorkomen alsof deze volksoplichterij typisch iets van de AVP was. Niets was echter minder waar. Voor alle partijen die tot dan toe in de regering hadden gezeten, hoorde deze werkwijze tot de normale modus operandi. Het was onderdeel van de overheersende politieke cultuur. Een van de eerste daden van de premier van de nieuwe MEP-regering in 2001 was een brandbrief aan alle directeurs van departementen waarin zij op straffe van zware sancties werden gewaarschuwd dat zij geen enkele informatie naar buiten mochten laten lekken. Zo probeerde hij te voorkomen dat al te nieuwsgierige buitenstaanders laakbaar overheidshandelen op het spoor zouden komen.

Uit de vele miljoenen kostende campagne van 2005 werd duidelijk dat de MEP in de jaren daarvoor enorme hoeveelheden geld moet hebben vergaard. Over de oorsprong daarvan wenste men geen enkele mededeling te doen. Duidelijk is wel dat er onder de MEP ongebreideld uitgifte gedaan is van terreinen en vergunningen voor hotel- en condominiumbouw. Op grond daarvan kunnen de komende jaren nog 4000 hotelkamers worden bijgebouwd, een uitbreiding van de huidige capaciteit (van ruim 7000 kamers) met meer dan 50%! Bekend is ook de omstreden gang van zaken bij verschillende kleine en grote projecten. De Namdar-zaak doet sterk het vermoeden rijzen dat ministers vergunningen aan de hoogste bidders gaven. Uit deze Namdar-zaak werd ook duidelijk hoe groot de belangen waren waarom op nietsontziende wijze gestreden werd. Daarover straks meer.

DE FDA, EEN POLITIEK-BESTENDIG INVESTERINGSFONDS?

In 1997 werd in overleg met Nederland besloten de ontwikkelingshulp aan Aruba stop te zetten. Aruba werd met ‘haar goedlopende economie en hoge levensstandaard’ door de toenmalige (AVP-)overheid in staat geacht haar eigen boontjes te doppen en financieel onafhankelijk te worden van Nederland. Volgens afspraak zou Nederland fondsen vrijmaken om de schulden van

Aruba af te lossen als Aruba 3 jaar een sluitende begroting zou presenteren. Die doelstelling werd niet bereikt. Bij wijze van overgang werd een investeringsfonds opgezet dat projecten zou gaan financieren zowel met geld van Nederland als Aruba. Gedurende tien jaar zou totaal Af. 400 miljoen in het fonds worden gestort waarvan Nederland Af. 220 miljoen voor haar rekening nam en Aruba Af. 180 miljoen. De stortingen van Nederland namen gedurende die 10 jaar af terwijl die van Aruba jaarlijks toenamen.

Het bestuur van de stichting Fondo Desaroyo Aruba (FDA- Arubaans Ontwikkelings Fonds) bestond uit een vertegenwoordiger van Nederland, een uit Aruba en een voorzitter. De Aruban Investment Bank (AIB) beheerde de gelden waarover het fonds de beschikking heeft. De prioriteiten en procedures werden duidelijk vastgesteld. Duurzaamheid, haalbaarheid en relevantie speelden een belangrijke rol bij de beoordeling van projecten. Met name zouden de projecten gericht moeten zijn op goed bestuur, justitie en onderwijs. In gezamenlijk overleg met de overheid werden de projecten aangewezen.

Volgens een van de medeoprichters is het FDA gedurende haar eerste 10-jarig bestaan het enige fonds geweest dat investeringen in de publieke sector heeft gefinancierd. In het algemeen waren de ervaringen goed. De afspraak dat de politiek noch met het geld, noch met de algemene gang van zaken rechtstreeks bemoeienis had, bleek te hebben gewerkt. Behalve bij één project waarbij de politiek er toch weer in slaagde twijfels te zaaien over of de gang van zaken correct was geweest. Vanwege de jarenlange en felle discussies die rond dit project plaatsvonden, krijgt het hier ruime aandacht.

DE DUMP. EEN PROJECT MET EEN LUCHTJE

Al lange tijd is de dump te Parkietenbos de officiële stortplaats waar vrijwel elke soort afval op Aruba heen gebracht wordt. Door de explosieve groei van het toerisme en de bevolking werd de capaciteit te klein. Bovendien was er geen enkele vorm van controle of beheer. Rond de millenniumwissel was de situatie danig uit de hand gelopen en moest er dringend een oplossing worden gezocht voor het grote afvalprobleem.

In 2002 werd een overeenkomst aangegaan met Caribbean Integrated Waste Systems NV (CIWS) die een tijdelijke oplossing moest brengen. Dat bedrijf stopte de vuilverbranding, organiseerde de afvaltoevoer en beheerde de dump tot augustus 2004. Volgens de overeenkomst moest deze nieuwe 'landfill' voldoende capaciteit bieden voor vijf jaar.

Daarnaast werd naar een andere oplossing gezocht voor de lange termijn. Er zou een installatie moeten worden gebouwd om zowel het huis- als commercieel afval op effectieve wijze te verwerken, zonder schade aan het milieu. De minister van Volksgezondheid en Milieu wilde hierbij gebruikmaken van expertise uit de privésector. Hij schreef uit hoofde van de regering bedrijven aan en baseerde zich daarbij ondermeer op informatie uit het rapport 'Waste Management Aruba 2000+' van ir. J. Lacle uit 1999. Het zou per jaar om een totaal van 151.000 ton afval gaan.

Op 5 april 2004 publiceerde de minister een uitnodiging om uiterlijk 26 april 2004 blijk te geven van interesse om het afvalverwerkingproject in Aruba uit te voeren. Zowel Arubaanse als buitenlandse bedrijven met expertise op het gebied van afvalverwerking konden reageren. Als belangrijkste eis werd gesteld dat er gebruik moest worden gemaakt van 'technologie die zichzelf reeds heeft bewezen om zowel huis- als commercieel afval te verwerken'. De installatie moest het afval dusdanig verwerken dat na vijf jaar nog slechts maximaal 10% van het afval in de landfill zou hoeven te worden gedumpt. Verder zou de installatie geen schade aan het milieu mogen toebrengen.

Aangezien de Regering deze investering niet uit haar eigen begroting kon financieren, moesten de bedrijven zelf een offerte indienen hoe zij hun project konden financieren tegen een redelijke prijs. Op grond van hun 'blijk van interesse', zouden de ondernemingen uiterlijk 26 mei 2004 een uitnodiging ontvangen om de regering hun visie te geven op het afvalbeheer in Aruba. Er werd ook duidelijk benadrukt dat zo'n 'blijk van interesse' de regering op geen enkele wijze aan enige onderneming zou binden.

Nadat verschillende ondernemingen een 'blijk van interesse' hadden ingediend, berichtte de regering hen eind juni dat zij hun gedetailleerde voorstel uiterlijk 21 juli 2004 in een verzegelde enveloppe op een aangewezen notariskantoor moesten inleveren. Dit keer vroeg de regering veel meer details. De ondernemingen moesten aangeven hoe zij jaarlijks 115.000 ton (!) huizen bedrijfsafval dachten te verwerken met daarbij nog afval van schepen en vliegtuigen en de 'modder' (mogelijk zelfs radioactief slib) van de waterzuiveringsinstallatie te Bubali. Verder moesten alle gegadigden aangeven waarom hun technologie de beste oplossing bood.

Ten slotte hoorde nog bij de eisen inzage in hun financiële situatie, de mogelijkheid van een bankgarantie en een modelcontract voor het ontwerp, de bouw en financiering van het complex. Op 6 juli zou een informatieve bijeenkomst worden belegd, waar alle ondernemingen vragen konden stel-

len. De selectiecriteria zouden na twee weken worden nagezonden en ook werd aangegeven hoe de selectieprocedure zou verlopen. Voor verschillende ondernemingen (met uitzondering van de Amerikaanse onderneming Bouldin & Lawson) was dit reden voor een verzoek om de sluitingsdatum met een tot drie maanden uit te stellen. Hieraan werd gedeeltelijk voldaan met een uiterlijke datum van 11 augustus 2004.

Bepaalde ondernemingen die een voorstel hadden ingediend ontvingen van de betrokken minister vervolgens ruim 8 maanden lang maandelijks het verzoek om de geldigheid van hun voorstel aan te houden omdat er nog geen definitieve beslissing genomen was. Andere ontwikkelingen wezen echter in de richting dat er allang een beslissing genomen was en dat deze ondernemingen dus aan het lijntje werden gehouden.

Ofschoon de regering aangaf dat de enveloppen op 11 augustus 2004 zouden worden geopend, was reeds op 8 juni 2004 op de website van 'The McMinn recycling business WastAway', een dochterbedrijf van Bouldin & Lawson, te zien dat het bedrijf een contract had gesloten met het land Aruba. Dit wees er op zijn minst op dat er een voorlopig contract bestond tussen de regering van Aruba en het betrokken bedrijf. Als onderhandelaar namens het Amerikaanse bedrijf trad een lokaal advocatenbureau op dat heel goede familie-, vrienden- en commerciële relaties onderhield met exponenten van de toenmalige regering en tevens landsadvocaat was.

Opvallend was dat het bedrijf niet aan de belangrijkste eis van de Regering voldeed, namelijk dat er gebruik moest worden gemaakt van 'een bewezen technologie'. Het betrof namelijk een volkomen nieuw procedé, dat sinds 2003 slechts in één klein Noord-Amerikaans dorpje werd toegepast en op één Amerikaanse militaire basis werd uitgetest. De resultaten waren niet overtuigend, en zeker konden daaruit geen positieve conclusies worden getrokken voor toepassing op grotere schaal. Het bedrijf gaf ook expliciet aan dat het zich richtte op de verwerking van huisvuil. Dit zou op verschillende plaatsen worden ingezameld, waarbij ook enige selectie van soorten afval plaatsvond. De Arubaanse Regering had echter als eis geformuleerd dat 'zowel huis- als commercieel afval verwerkt moest worden'. Aangezien dit laatste altijd een deel metalen en giftige stoffen bevat, was het maar zeer de vraag of de installaties van Bouldin & Lawson 'fluff' konden afleveren die geen negatieve gevolgen zou hebben voor de volksgezondheid en het milieu.

Ook de capaciteit van de installaties en de kwaliteit van de fluff waren niet bewezen. De grootste installatie die Bouldin & Lawson in gebruik had, in het

39.000 zielen tellende stadje McMinnville, Tennessee was toereikend voor nog geen 9000 ton huisvuil per jaar. Die hoeveelheid vormde al een probleem: de krant 'The Southern Standard', meldde dat het stadsbestuur al vanaf de ingebruikneming geconfronteerd werd met klachten over stankoverlast van burgers uit de omgeving van het bedrijf. De capaciteit die Aruba destijds nodig had, werd in het rapport 'Waste Management Aruba 2000+' geschat op ruim 151.000 ton afval per jaar. Hiervan bestond omstreeks 66.000 ton uit huisafval en 85.000 ton uit bedrijfsafval. Dit kwam neer op vijftien keer de productie van de genoemde installatie van Bouldin & Lawson in Tennessee. Een voorzichtige schatting gaf aan dat de hoeveelheid 'fluff', die Aruba uit de verwerking van alleen al het huisvuil moest zien kwijt te raken, ongeveer 50.000 ton zou bedragen. Daarnaast zou nog iets gedaan moeten worden met een massa van omstreeks 10.000 ton, bestaande uit plastic, metalen en glas. Volgens een Nederlandse expert in milieuvraagstukken was Aruba veel te klein om de 'fluff' in deze hoeveelheden zelf weer weg te werken, bijvoorbeeld als tuinaarde. Bovendien is de omzetting van fluff tot tuinaarde slechts mogelijk na een intensieve behandeling, waarbij de zouten er (met veel duur water!) uit worden gespoeld.

DIRECTIE WETGEVING EN JURIDISCHE ZAKEN WAARSCHUWT

Verontrusting ten aanzien van het project klinkt door in een brief van 10 februari 2005 door de waarnemend directeur (WD) van Directie Wetgeving en Juridische Zaken. Hij spreekt zijn zorgen uit over de snelheid waarmee de onderhandelingen plaatsvinden. Reeds op 24 november moest het tweede conceptcontract worden besproken dat door het betrokken advocatenkantoor was geproduceerd. De WD herinnert eraan dat Directie Wetgeving en Juridische Zaken herhaalde malen met klem gewaarschuwd had om heel voorzichtig te onderhandelen met het bedrijf Bouldin & Lawson om ernstige financiële gevolgen voor Aruba te voorkomen. Verder had hij ondanks herhaalde verzoeken nooit de notulen van de vergaderingen ontvangen zodat voor hem niet viel na te gaan of het Land Aruba zich reeds gebonden had aan het Amerikaanse bedrijf. Volgens de WD was het bijzonder 'dubieus offertes te beoordelen op grond van criteria en de criteria vervolgens bij te stellen als de aanbieders niet blijken te voldoen aan de vereisten van de aanbesteding'. Tevens wees hij erop dat 'gedurende de procedure allerlei voorwaarden geruisloos verdwijnen'. De WD is bijzonder verbaasd dat Bouldin & Lawson opeens het hoogst zouden scoorden, 'daar zij eerst in het geheel niet goed scoorden'.

De WD plaatste veel kritische kanttekeningen bij verschillende punten uit het contract. Zo had het advocatenkantoor niet vermeld of het contract was op-

gesteld naar Arubaans recht. Dit betekende dat de inhoud ook naar Amerikaans recht kon worden geïnterpreteerd al naar gelang dit het bedrijf het beste uitkwam. Hij had moeite met een clause in het 2e concept-contract, dat het land Aruba een ongewenste verantwoordelijkheid gaf. Deze clause zou zelfs inhouden dat het Land Aruba een donatie doet aan het bedrijf. In dit geval moest Aruba de bepalingen van de Comptabiliteitswet navolgen. In dit kader waarschuwde hij de minister ervoor dat de persoon van de minister gebonden zou zijn en niet het land Aruba. Ook waarschuwde hij ambtenaren die de ministers foutief zouden voorlichten, en daardoor strafrechtelijk vervolgd konden worden.

De WD sprak zijn vrees uit dat de contractprijs gemakkelijk zou kunnen worden verhoogd, aangezien bepaalde kosten niet correct werden gedefinieerd. Vreemd was ook dat Aruba blijkbaar het benodigde water en de elektriciteit niet in rekening zou brengen aan het bedrijf. Nog erger was de clause dat Aruba de mensen en het materiaal gratis ter beschikking zou stellen en de verzekeringsverplichtingen op zich moest nemen, hetgeen tegen alle wettelijke bepalingen inging. Alleen al op basis van deze ene clause konden de minister en zijn ambtenaren strafrechtelijk vervolgd worden waarbij de persoon van de minister ook financieel aansprakelijk gesteld kon worden.

Tussendoor vraagt de WD zich af waarom er geen openbare aanbesteding was gehouden voor het milieu-onderzoek. Bovendien leverde hij zware kritiek op het beding dat eventuele geschilpunten zouden worden opgelost door internationale arbitrage, wat zeer kostbaar en tijdrovend is. Veel logischer was dat conflicten voorgelegd zouden worden aan de Arubaanse rechter. De WD suggereerde zelfs dat het punt van arbitrage door Bouldin & Lawson bedacht was, voor het geval dat het Fondo Desaroyo Aruba dit project niet zou willen financieren.

De WD verbaasde zich er over dat zijn adviezen niet waren opgevolgd en dat verwerping van zijn adviezen verstrekkende gevolgen kon hebben. In dat geval kwam alle verantwoordelijkheid bij de minister te liggen als later het contract gedetailleerd zou worden onderzocht. De WD wees er op dat politici en ambtenaren die tegen de bepalingen van de Comptabiliteitswet hadden gehandeld in de zaak van Fondo Desaroyo San Nicolas, daar al rekenschap voor moesten afleggen bij de rechter.

OOK DIENST OPENBARE WERKEN (DOW) WAARSCHUWT

Net zoals de WD van Directie Wetgeving en Juridische Zaken uitte ook de vertegenwoordiger van de Dienst Openbare Werken (D.O.W.) in een brief

d.d. 12 november 2004 zijn ernstige twijfels bij de keus van het Amerikaanse bedrijf voor de verwerking van het Arubaanse afval. Volgens hem voldeed het bedrijf op geen enkele wijze aan de eisen die de regering gesteld had. Zo had Bouldin & Lawson niet de beschikking over een 'zich bewezen technologie'. De grootste installatie die het bedrijf gebouwd had, was op dat moment nauwelijks 1,5 jaar in bedrijf en veel te klein voor Aruba. Volgens de expert van D.O.W. was er ook geen duidelijk zicht op mogelijke verborgen kosten. Het ontbreken aan gegevens over de bedrijfszekerheid van de technologie van Bouldin & Lawson achtte hij een onaanvaardbaar risico voor Aruba. Ook de onduidelijkheid of de restproducten hergebruikt konden worden, voerde hij aan als een reden om niet met het bedrijf in zee te gaan. Hij benadrukte dat het voor Aruba veel voordeliger was om met het lokale bedrijf (ATCO) dat het laagste bod had uitgebracht, verder te onderhandelen. Hier lag voor de regering veel meer technische en financiële ruimte voor een gunstiger overeenkomst.

Dit standpunt werd ondersteund door CE-Delft, een onafhankelijke onderzoeks- en adviesorganisatie, gespecialiseerd in het ontwikkelen van innovatieve oplossingen van milieuvraagstukken. In een brief van 12 januari 2005 geeft zij aan 'dat na het afwegen van alle voor- en nadelen, het Arubaanse bedrijf ATCO de beste keus is'. Indien de regering toch zou besluiten om voor Bouldin & Lawson te kiezen, zou in ieder geval bedongen moeten worden, dat het bedrijf zorg draagt voor de afvoer van de fluff. Gezien de kleine schaal van Aruba was het geen optie om de fluff weg te werken als 'landfill', zoals de minister indertijd geopperd had.

Het Fondo Desaroyo Aruba (FDA) ging voor een onafhankelijke en deskundige mening te rade bij NautaDutilh, een van de meest vooraanstaande advocatenkantoren in de Benelux. Dit komt tot de conclusie dat ook de verwerking van de fluff wel degelijk onder de opdracht van de regering valt om het Arubaanse afval te verwerken, zoals ATCO in tegenstelling tot Bouldin & Lawson in zijn voorstel opneemt. Zo blijkt uit een brief van dat kantoor d.d. 16 augustus 2005. In een volgende brief van NautaDutilh van 24 augustus 2005 wordt daar aan toegevoegd dat 'beide voorstellen niet voldoen aan de eis van 90% reductie en dat beide daarom ongeldig zijn'. Het kantoor stelt tevens dat 'de voorgestelde oplossing door het land Aruba zware aansprakelijkheidsrisico's met zich meebrengt'.

Het voorgaande maakt duidelijk dat internationale deskundigen geen enkel argument zien om de voorkeur aan Bouldin & Lawson te geven. Integendeel. In de meeste beoordelingen spreken zij zich uit voor het Arubaanse bedrijf

ATCO. Daarbij zijn nog niet eens de financiële aspecten meegewogen. Het Arubaanse bedrijf zou ook nog eens minder dan de helft van Bouldin & Lawson in rekening brengen voor de afvalverwerking. Er waren echter nog meer overwegingen die de nodige twijfels veroorzaakten.

NOG MEER ONAFHANKELIJKE EN DESKUNDIGE MENINGEN

De Centrale Bank stelde in haar brief d.d. 2 juni 2004 dat zes van de zeven bedrijven, die zich hadden ingeschreven voor het 'Dump-project', gecertificeerde jaarrekeningen konden tonen. Het enige bedrijf dat in gebreke bleef, was Bouldin & Lawson. In een volgende brief, op 18 juni 2004 beoordeelde de Centrale Bank Bouldin & Lawson als 'het slechtste bedrijf in cijfers'. Niet alleen beschikte het over een beperkt eigen vermogen, maar ook de resultaatontwikkeling over de jaren 2002-2003 was negatief. In de brief d.d. 24 februari 2005, kwam de Bank met de exacte cijfers. Bouldin & Lawson had 2002 afgesloten met een nettoverlies van US\$ 59.484,-, terwijl in 2003 een bescheiden winst werd geboekt van US\$ 43.796,-.

De toenmalige waarnemend directeur van Volksgezondheid voegde hier nog een inschatting van de gezondheidsrisico's aan toe. Volgens hem vormde de fluff een 'minimale bedreiging voor de volksgezondheid, indien de kwaliteit beneden de gestelde Amerikaanse milieunormen (IPE-standaard) blijft'. Volgens CE-Delft viel hier vooraf moeilijk iets over te zeggen. De kwaliteit van Arubaanse fluff zou slechts via monsteronderzoek bepaald moeten worden.

Ook NautaDutilh uit haar twijfels en schrijft dat 'het niet zeker is dat de Fluff voldoet aan de normen van de Europese Unie voor het Milieu'. Het kantoor adviseert het bestuur van het FDA dan ook om in het contract op te nemen dat Bouldin & Lawson moet voldoen aan de milieunormen van de Europese Unie. Het bedrijf zelf dient aansprakelijk te worden gesteld voor alle negatieve gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu. Toch is hieraan, noch door de verantwoordelijke minister, noch door het FDA dat de verantwoordelijkheid voor de financiering van het project draagt, gevolg gegeven.

In een later stadium begon het FDA zich blijkbaar toch zorgen te maken over eventuele claims als gevolg van gezondheidsproblemen van burgers of milieuschade. Het verzocht zijn advocaat om na te gaan of het zich hier tegen kon indekken. Het antwoord was, 'dat wij moeten erkennen dat de kwaliteit van de fluff onzeker is'. Indien het spul inderdaad schadelijk zou zijn voor de volksgezondheid, dan had niet alleen de Arubaanse bevolking, maar ook het FDA een probleem.

Inmiddels werd duidelijk dat de totale kosten van dit project niet 36 miljoen florin zouden bedragen, zoals oorspronkelijk begroot, maar bijna 50 miljoen. Daarvan nam het FDA 28 miljoen florin op zich, zoals eerder was bepaald. De regering zou de rest betalen en kwam dus voor hogere uitgaven te staan. Dit werd aan de begroting van Serlimar onttrokken, zowel voor 2005 als 2006 met 15 miljoen florin (dus totaal 30 miljoen) onder de post: 'Request for Proposals'. Daarmee was de financiering van het project voor de Amerikanen rond, ruim vier keer zo duur als het voorstel van de Arubaanse concurrent.

In interviews verklaarde de betrokken minister dat de gunning niet per definitie aan de laagste inschrijver hoefde te worden verleend. De technologie van de Amerikaanse inschrijver was volgens hem meer geavanceerd ofschoon hij dat op geen enkele wijze toelichtte. Verder wilde hij de leden van de selectiecommissie die zich kritisch hadden opgesteld vervangen. Alles wees erop dat hij koste wat kost het Amerikaanse bedrijf het contract wilde gunnen, zonder enige garantie dat het afvalprobleem tegen een redelijke prijs zou worden opgelost.

Het procédé van het uitverkoren bedrijf week af van de bestaande vormen van afvalverwerking. Bouldin & Lawson concentreerde zich namelijk op het maken van het restproduct fluff ('WastAway'), voornamelijk uit huisafval. De omzetting van huishoudelijk afval in Fluff kost veel (dure!) energie. De meest gangbare manieren van afvalverwerking daarentegen zijn gericht op het zo volledig mogelijk elimineren van alle soorten afval. Veel bedrijven verbranden het afval al dan niet volledig en leveren de vrijkomende energie juist terug ('Waste-to-Energy'). Op deze manier verkleinen zij de afhankelijkheid van olie van de gemeenschap. Dit is een technologie die in tientallen landen en door honderden bedrijven wordt toegepast en geperfectioneerd. Dit gebeurt met installaties die voor minimaal 20 jaar gegarandeerd worden (en waarvan sommige reeds 30 jaar in bedrijf zijn), zodat hier zonder enige twijfel gesproken kan worden van een 'bewezen technologie'

'DE DUMP' IN HET PARLEMENT

Uiteindelijk werd op 9 november 2005 achter gesloten deuren een discussie gehouden tussen het parlement en de minister van Volksgezondheid en Milieu over het nieuwe dumpproject. Slechts twee dagen voor deze vergadering kregen de kersverse parlementariërs een 185 pagina's tellend Engels-talig pakket thuisbezorgd, met daarin ook al het ondertekende contract met Bouldin & Lawson. Dinsdag 8 november, de dag voor de vergadering, ging geheel op aan een urenlange gedachtewisseling in het parlement over de oproep van de Gouverneur van Alabama tot boycot van Aruba in verband met

de affaire Natalee Holloway. Dit maakte het voor de parlementsleden nog extra moeilijk om zich in te lezen en voor te bereiden. Toen de vergadering de volgende dag begon, werden alle letterlijk duizenden documenten die over de zaak bestonden, binnengebracht. Deze konden uitsluitend staande ter besloten vergadering worden ingezien. De meerderheidsfractie in het parlement die al wist dat zij het voorstel van haar ministers zou steunen, vond het niet nodig om de informatie door te nemen. De grootste oppositiepartij vaardigde slechts 2 van haar 8 leden af die de beschikbare tijd benutten met zich door de documenten heen te worstelen. Daarmee liet de partij zich de enige kans om via taakverdeling een goed beeld te krijgen van die informatie, ontglippen. Een parlementariër van een eenmansfractie, die het waagde om vragen te stellen nadat hij de documenten had ingezien, kreeg de wind van voren van de minister van Volksgezondheid en Milieu. De minister viel de parlementariër voortdurend op persoonlijke (beledigende) wijze aan. Hij had daarbij vrij spel doordat de Statenvoorzitter nog onervaren was.

Het bovenstaande tekent het functioneren van het Arubaanse parlementaire stelsel. De regering neemt het parlement absoluut niet serieus. Informatie wordt op het laatste moment, niet zelden pas tijdens de vergadering ter bestudering aangeboden en gelijktijdig besproken. Niet alleen de parlementariërs van de regerende partij doen geen enkele serieuze poging om het beleid van bestuurders met een kritisch oog te bekijken en vragen te stellen. Zelfs de meerderheid van de grootste oppositiepartij blijft zonder bericht van verhindering weg bij de bespreking van een project dat de gemeenschap tientallen miljoenen florin te veel kan kosten en grote risico's voor volksgezondheid en milieu met zich meebrengt. Kritische vragen van parlementariërs worden door de minister gepareerd met persoonlijke aanvallen. Het is een farce dat deze bespreking niet in het openbaar plaatsvond en dat de bevolking (die uiteindelijk de rekening betaalt) willens en wetens onwetend werd gehouden hoe deze belangrijke beslissing tot stand kwam.

Na de parlementaire 'discussies' werd het contract met Bouldin & Lawson goedgekeurd door de meerderheid in het parlement. De bouw van de installaties werd met de gebruikelijke fanfare aangevangen. Al gauw echter ontstond een conflict tussen Bouldin & Lawson en de Arubaanse aannemer. Bouldin & Lawson zou zich niet aan de betalingsafspraken gehouden hebben en de aannemer weigerde daarom het project af te ronden. De rechtszaken hierover sleepten zich jaren voort en zorgden voor grote vertraging en hoge kosten.

Toen het conflict was ‘opgelost’ leek het er lange tijd op dat Bouldin & Lawson niet aan haar verplichtingen kon voldoen om de benodigde apparatuur te leveren. Pas nadat het bedrijf door de minister onder grote druk was gezet, dreigen met boetes wegens te late levering, werd uiteindelijk jaren na de oorspronkelijk geplande opleverdatum, de installatie in werking gesteld. Lang duurde de euforie niet. Al gauw ontstonden problemen in de machines, onder meer wegens te zware afvaldelen. Ook na herstel vielen de machines regelmatig uit. Het leek er dan ook op dat Aruba zich weer eens een kat in de zak had laten verkopen onder druk van een minister.

EIND GOED, NIET GOED

Na een gevoelige verkiezingsnederlaag in 2009 van de regeringspartij trad een nieuwe regering aan. Deze stelde direct een diepgaand onderzoek in naar de gang en stand van zaken rond het dumpproject. De bevindingen waren verre van rooskleurig. Volgens het onderzoeksrapport van het ingenieursbureau Iv-Caribbean voldeed het project in verschillende opzichten niet aan de gestelde verwachtingen. Zo had het FDA aangegeven dat de exploitatiekosten jaarlijks omstreeks Af. 8,2 miljoen zouden bedragen. In de praktijk bleken deze uit te komen op Af. 15 miljoen.

De vuilnisophaaldienst Serlimar zou Af. 16 miljoen moeten genereren door retributies te heffen op de vuilophaal en –verwerking. De uitvoering hiervan vond echter nooit plaats. Geldgebrek had tot gevolg dat de nieuwe installatie regelmatig niet volledig in bedrijf was bij gebrek aan onderdelen: wegens overmatige slijtage moesten voortdurend (dure) onderdelen vervangen worden. Dit werd weer veroorzaakt doordat er op Aruba geen sprake is van enige afvalscheiding. Met het grootste gemak worden huisafval, naast giftige stoffen en hele motorblokken door elkaar gedumpt. Daar zijn de machines niet op berekend en dat was ook vooraf bekend. Een andere factor die de bedrijfszekerheid in de weg stond, was het hoge ziekteverzuim onder de werknemers (ambtenaren!), die daarnaast volop gebruik maakten van hun ATV-dagen.

De plant leverde weinig reductie van de hoeveelheid afval. Slechts een deel van het Arubaanse afval kon verwerkt worden tot fluff. Daarbij bleef nog altijd veertig procent van het oorspronkelijke volume over. De verwerkingskosten lagen gemiddeld op ruim Af. 400,- voor een ton fluff. Naast de fluff bleef ook een stroom vloeibaar afval over die gewoon weer op de dumpplaats werd geloosd. Deze substantie bleek bij analyse zeer vervuilend te zijn en mocht eigenlijk helemaal niet in de grond gedumpt worden. Iv-Caribbean dringt er in haar rapport dan ook op aan om de lozing onmiddellijk te staken.

Aangezien de geldverslindende waste-away plant volgens het rapport niet de gewenste reductie oplevert van het afval te Parkietenbos, volgt de aanbeveling om de plant tijdelijk stop te zetten en zich eerst te beraden op de te volgen werkwijze in de toekomst. In februari 2011 besloot de regering dit advies te volgen. Na amper anderhalf jaar in bedrijf te zijn geweest werden de poorten gesloten en konden de vijftig werknemers naar huis. Volgens de nieuwe minister van Infrastructuur kan de investering worden afgeschreven. Hiermee lijkt de kans groot dat de Af. 28 miljoen uit de FDA-pot eveneens tot fluff is verwerkt en verdwenen in de dump. Vervolgens is nog maar de vraag óf en zo ja, op wie dat geld verhaald kan worden.

Achteraf is het verbijsterend hoe dit allemaal heeft kunnen gebeuren. Het rapport van Iv-Caribbean stelt dat er 'slechts een commissie', maar geen volledige en adequate projectorganisatie voor dit project was aangesteld. Verder waren in de planningsfase de hoofdeisen van het project niet helder geformuleerd en uitgewerkt tot meetbare criteria. Bovendien was de planningsfase op enig moment voortijdig afgebroken waarna meteen werd overgegaan tot de uitvoeringsfase, zonder dat daarvoor een projectdossier was opgesteld.

Ook de gang van zaken tijdens de uitvoeringsfase vertoonde veel tekortkomingen. Volgens de onderzoekers was er geen eenduidig proces van pre-kwalificatie, bidprocedure of evaluatieproces. De installatie waar uiteindelijk voor gekozen werd voldeed absoluut niet aan het criterium van 'bewezen technologie'. Uit het rapport komt verder naar voren dat het contract met Bouldin & Lawson onvolledig was. Voor het Land Aruba was een aantal zaken niet sluitend geregeld. Zo was bijvoorbeeld het contractuele betalings-schema niet gedefinieerd. Het gaat gezien de aard van dit boek te ver om alle tekortkomingen uit het rapport te bespreken. Geïnteresseerden kunnen het volledige rapport inzien middels de website www.armandhessels.com.

Tot slot is het vermelden nog wel waard dat Bouldin & Lawson na de totstandkoming van het contract een factuur ad. Af. 1 miljoen indiende bij de Aruba Investment Bank (als uitvoeringsorgaan van het FDA) voor bewezen diensten van een Arubaanse advocatenkantoor. Opmerkelijk is dat de eigenaar van dit kantoor tevens optrad als landsadvocaat.

Het beroep van landsadvocaat is goed voor miljoenen aan honoraria per jaar. Het lucratieve van het beroep kan te maken hebben met de speciale positie die de landsadvocaat inneemt ten opzichte van 'gewone' advocaten. Niet voor niets stelt de ARA in haar Jaarverslag 2000-2004 heel voorzichtig

dat 'het zeer de vraag is of er sprake is geweest van objectief, transparant handelen waarbij alle (advocaten)kantoren een eerlijke kans hebben gekregen om een opdracht in de wacht te slepen'. De ARA heeft zich (nog) niet uitgesproken over het verschijnsel van rechtszaken die worden voortgezet of aangespannen terwijl bij voorbaat vaststaat dat die verloren zullen worden (zoals het geval was bij de LAR-zaken over vergunningen, die praktisch allemaal verloren werden).

Als de landsadvocaat gebouwen opzet en deze middels jarenlange contracten verhuurt aan de overheid, kan dit aardig wat aan huurinkomsten opleveren. Ondernemingen die zich op Aruba willen vestigen, krijgen het 'advies' van bestuurders om vooral gebruik te maken van de diensten van een advocatenkantoor dat in handen is van familieleden of vrienden van de betreffende bestuurders. Ook voor bemiddeling ter verkrijging van vergunningen kunnen goede betrekkingen tussen bestuurder en advocatenkantoor van essentieel belang zijn. Zeker als daar een ruime vergoeding tegenover staat.

Hoewel het dumpproject de gemoederen in de samenleving jarenlang bezighield, was dit nog niet eens het grootste overheidsproject waar bestuurders de nodige steekjes lieten vallen. Die eer viel te beurt aan het havenproject.

DE JACHT OP DE KIP MET HET GOUDEN EI

Al decennialang schermden verschillende overheden met plannen om het maritieme gezicht van Aruba eens groots aan te pakken. De haven zou grondig gemoderniseerd, verfraaid en gedeeltelijk zelfs verplaatst moeten worden. Hoewel de daadwerkelijke uitvoering uitbleef, was het duidelijk dat de haven hoog stond genoteerd op de prioriteitenlijst van projecten van politici.

Aan al deze schijnbewegingen leek een eind te zijn gekomen toen aan het begin van het nieuwe millennium de nieuwe overheid aankondigde dat de modernisering van de haven en de verhuizing van de containerhaven het speerpunt zouden worden van haar beleid. Vervolgens bleef het weer jaren stil.

De werkelijke actie werd ingeluid toen in maart 2007 het blad van Seatrade tijdens de Miami Seatrade Cruise Shipping convention bekendmaakte dat de prestigieuze Royal Caribbean Cruise Line (RCCL) in overleg was met de Aruba Ports Authority (APA)-, de entiteit die officieel de haven beheert. De RCCL had Aruba op het oog als een belangrijke aanlegplaats en wilde zelf investeren in de benodigde aanpassingen van de haven en in winkelcentra en andere vastgoedontwikkeling. Deze belangstelling deelde RCCL met een

zekere Namdar-groep uit New York. Voor de APA was dit een unieke gelegenheid voor financiering van haar lang gekoesterde wens: de verhuizing van de containerhaven naar het nieuw te ontwikkelen industriegebied te Barcadera. Vanzelfsprekend zorgde dit nieuws voor de nodige opwinding in de Arubaanse gemeenschap.

De jubelstemming duurde niet lang. Kort na de bekendmaking maakte de minister van Transport en Toerisme bekend dat een Spaanse groep (Trusam-Fresno) eveneens belangstelling had om geld te steken in een aanlegplaats voor cruiseschepen. Alleen verlangde deze groep een veel groter terrein dan in eerste instantie beschikbaar was. Een andere Spaanse groep (Grup Maritim TCB), zo zei de minister, wilde zich wel ontfermen over de ontwikkeling van de containerhaven.

In dezelfde periode (september 2007) verscheen een (ongedateerde) brief van de Amerikaanse zakenman Namdar van de Namdar-groep, waarin hij de Arubaanse regering Af. 1 miljoen bood in ruil voor een vergunning om een groot winkelcentrum op te zetten aan de haven van Oranjestad. Zijn voorstel leidde tot grote verontwaardiging in de gemeenschap: Namdar moest vooral niet denken dat Aruba te koop was. Toen bleek dat Namdar op andere eilanden hecht samenwerkte met RCCL, rezen er twijfels over de reputatie van RCCL. De onderhandelingen tussen de APA en RCCL liepen schade op, ofschoon RCCL zich direct openlijk distantieerde van Namdar en zijn praktijken. Uiteindelijk strandden de onderhandelingen op 'onoverbrugbare verschillen'. RCCL verlegde haar belangstelling vervolgens naar Curaçao waarop kort daarna bekend werd gemaakt dat de onderneming US\$ 300 miljoen zou gaan investeren in een nieuwe thuishaven.

De herkomst van de Namdar-brief bleef geheimzinnig. Zo werd er druk gespeculeerd dat de publicatie een poging van oprecht bewogen burgers was om aan te tonen hoe gemakkelijk corruptie was. Dat was echter niet het geval. Aannemelijker was dat degene die erachter zat de lopende onderhandelingen wilde torpederen tussen de APA en RCCL waarvan bekend was dat zij samenwerkte met Namdar. Het mislukken van deze onderhandelingen zou de weg vrijmaken voor de Spaanse groep Trusam-Fresno (TF) voor de ontwikkeling van Oranjestad en voor de Spaanse groep Grup Maritim TCB voor de ontwikkeling van Barcadera.

TF is een 'Real Estate Developer' en was al geruime tijd, alleen buiten het oog van de gemeenschap, in gesprek met de toenmalige minister van Transport. In eerste instantie was TF aangetrokken voor het Bushiri-project, een failliet

hotel naast de haven dat al jaren lang de politieke gemoederen intensief bezig hield. Al snel verplaatste de aandacht zich naar het havenproject. Wat opvallend was, omdat dit project vrijwel een onmogelijke opgave was voor een bedrijf dat geen enkele ervaring had op dit gebied. Desalniettemin rondde TF haar volledige 'offerte' af met een presentatie van het project aan de ministerraad en parlementariërs van de regeringspartij op 13 februari 2007.

Een eventuele 'deal' met TF (en hun Arubaanse 'counterparts') zou betekenen dat het hele terrein van het Bushiri hotel tot de pier vóór Hotel Renaissance in handen zou komen van deze groep. Dit belang was goed voor een enorme economische en politieke macht. De APA zou de havenactiviteiten op het terrein blijven runnen terwijl de opbrengsten daarvan naar de nieuwe eigenaren zouden vloeien.

Daartegenover stond de deal met RCCL waarbij Aruba de zeggenschap over het haventerrein zou behouden en RCCL zou zorgen voor de inkomsten, via allerlei activiteiten voor toeristen. Vanwege de duidelijke voordelen voor het RCCL-project steunde de premier dit in eerste instantie. Daarbij werd hij door twee van zijn ministers gesteund.

Hier waren enorme financiële belangen in het geding. Dit bracht lokale belanghebbenden ertoe om grof spel te spelen ten behoeve van TF. Door de brief van Namdar in de publiciteit te (laten) brengen, werd het imago van de groep RCCL te grabbel gegooid. Dit zou TF weer in de race kunnen brengen. Het verlies van de Af 1 miljoen aan 'vergunningsgeld' voor Namdar stond niet in verhouding tot de vele miljoenen die binnen te halen waren met de 'finder's fee' voor TF. Daarnaast lonkte een percentage van de investeringen voor de aanpassingen van de haven en de verhuizing van de containerhaven en de vrije zone. Er was voorzien dat het om het astronomische bedrag van tussen de Af. 500 miljoen en Af 1 miljard zou gaan. Al snel raakten de ontwikkelingen in een stroomversnelling waar niemand meer greep op leek te hebben.

De regering had in het verleden ondervonden met hoeveel standvastigheid verschillende directeuren van de APA zich teweer stelden tegen pogingen van ministers om buiten de rechtmatige weg om de APA te binden aan overeenkomsten. Om dit te voorkomen stelde hij op 21 december 2007 een 'Independent Project Leader' aan. Deze projectleider kwam boven de directeur van de APA te staan met alle beslissingsbevoegdheid. Daartegenover had hij geen verplichtingen aan de APA, zodat de directeur alle aansprakelijkheidsrisico's bleef dragen.

De projectleider zou de APA 'begeleiden' op de weg die de belanghebbenden in de deal met TF wilden inslaan. Na de vertragingen als gevolg van de Royal Caribbean Cruiselines/Namdar-affaire wilde men hier de nodige vaart achter zetten. In hoeverre de directeur van de APA en de Staten hierin gekend waren, was onduidelijk, net als de vraag tot welke hoogte een door een minister ondertekend contract voor het havenproject bindend zou zijn voor de APA.

Op 26 maart 2008 werd een contract ondertekend door de toenmalige minister van Toerisme en Transport met de directeur van Maritime & Transport Business Solutions B.V. (MTBS). Het doel van dit contract was om advies uit te brengen aan de regering omtrent investeringen ten behoeve van de volgende vier projecten:

- Container terminal – door Grup Maritim TCB
- Cruise terminal – door Cruceros de Barcelona
- Free Zone – door verschillende gegadigden
- Real Estate – door Sol Melia and Trusam

Daarvoor zou zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van materiaal uit reeds gedaan onderzoek en andersoortige informatie. De kosten voor het advies werden begroot op ruim € 275.000,- oftewel US\$ 495.000,-. Daarbij waren niet inbegrepen de reis- en verblijfskosten van de verschillende vertegenwoordigers van MTBS, noch de kosten voor het lokale advocatenkantoor (bij toeval tevens landsadvocaat) en de lokale counterparts die hun bijdrage leverden aan dit project.

Er waren twijfels over de ondertekening van het contract en de vraag hoe de inhoud tot stand gekomen was. Het rapport waarin het uiteindelijke advies verscheen, wekte de indruk dat de consultant zijn pijlen vooral had gericht op het koste wat kost doordrukken van het havenproject zoals de betrokken minister dat wilde. De uiteindelijke conclusies en aanbevelingen van MTBS wezen in die richting en riepen dan ook de nodige twijfels op.

De Comptabiliteitswet verplicht de regering om voor elk contract dat de Af. 100.000,- te boven gaat, een openbare aanbesteding te houden. In dit geval betrof het een contract van meer dan Af. 750.000,-. Het was dan ook vreemd dat de minister dit contract onderhands had verleend. Daarnaast had het contract moeten worden voorgelegd aan Directie Financiën en Directie Wetgeving en Juridische Zaken. Het omzeilen hiervan betekende een overtreding van de Comptabiliteitswet met mogelijk strafrechtelijke vervolging van de minister tot gevolg. Ook het OM zette grote vraagtekens bij de gang van zaken, omdat duidelijk was afgeweken van de comptabiliteitsregels, wat zeker

gezien de omvang van de investeringen absoluut nooit had gemogen.

Alsof dit bij elkaar nog niet genoeg was, werd op 9 oktober 2008 een tweede contract door MTBS aan de minister aangeboden voor 'Selection of the concessionaire for the Barcadera Port Concession and Implementation of the Concession Agreement'. Ter vergoeding voor deze 2e fase werd €245,000,- exclusief 'legal support, travel expenses, board and lodging and out of pocket expenses' in rekening gebracht. Ook dit contract werd 'niet conform' de Comptabiliteitswet gegund.

Het feit dat de minister op voorhand had vastgesteld welke bedrijven de containerhaven, de cruiseterminal en de 'real-estate' zouden gaan beheren was in strijd met de regels. Niet alleen waren dit overtredingen van de Comptabiliteitswet, maar vermoedelijk ook van de regels van de WTO (World Trade Organisation) waarbij Aruba sinds 1996 via Nederland is aangesloten. Ten aanzien van Aruba is duidelijk bepaald dat 'management consulting services' ten behoeve van onder meer de APA die boven US\$ 193.000,- uitgaan, internationaal aanbesteed moeten worden in een openbare procedure. Ditzelfde geldt voor de gunning van genoemde havendiensten aan derden. Door overtreding van deze regels kan Aruba op een zwarte lijst worden geplaatst, met sterk negatieve implicaties tot gevolg. Niet alleen voor het 'integriteits-*imago*' van Aruba, maar ook dat van Nederland.

De schrijver van dit boek en de leider van de 'Integriteitspartij RED' deden in april 2008 aangifte bij de Procureur Generaal tegen de minister-president en de minister van Transport en Toerisme, vanwege de bedenkelijke gang van zaken bij het havenproject. Daarmee werd een halt toegeroepen aan de lopende ontwikkelingen en kozen de betrokkenen voor een procedure die meer recht deed aan de wettelijke regels.

Maar ook dat verliep niet vlekkeloos. Leden van de raad van commissarissen van de APA traden af onder de intense druk die op hen lag. Zij hadden veel moeite met het beleid van de regering. De regering zag haar kans schoon om zelf nieuwe leden te benoemen, onder wie de eigenaar van een terrein in de onmiddellijke nabijheid van de haven. Met zijn plannen voor de bouw van een condominium had hij er persoonlijk belang bij dat het havenproject van de regering door zou gaan. Met de inbreng van dit nieuwe lid aan haar zijde trachtte de regering opnieuw 'haar project' koste wat kost door te drukken. De procedure verliep echter niet snel genoeg om met succes te kunnen worden afgerond nog vóór de verkiezingen van 2009. Zoals eerder aangegeven, was de uitslag van die verkiezingen voor de zittende regeringspartij 'teleurstellend'.

PARLEMENTAIRE OBSTRUCTIE

De strijd die rond het havenproject woedde, was heftig. De hoofdrolspelers waren de minister van Transport en Toerisme, uiteindelijk gesteund door de minister-president en de elf parlementariërs van hun partij. Hun tegenstanders waren de oppositiepartijen, vakbonden en werkgeversorganisaties. De strijd spitste zich toe op de volharding van de regering om belangrijke documenten niet in de openbaarheid te brengen en de weigering om belangrijke financiële instanties zoals de Aruba Investment Bank (AIB) op onafhankelijke wijze en in alle openbaarheid hun licht te laten schijnen op het project. Dit ging lijnrecht in tegen de elementaire principes van transparantie en goed bestuur.

Een groot strijdpunt was ook de intentie van de regering om het Arubaanse stuwadoorsbedrijf ASTEC aan de kant te zetten en te vervangen door een 'internationaal gerenommeerd bedrijf'. Op zijn minst wekte dit bevreemding omdat ASTEC altijd zonder klachten of problemen met de overheid had gefunctioneerd. De sluiting van het bedrijf zou zeer onheus zijn tegenover de werknemers. De beëindiging van het contract met ASTEC zou volgens ingewijden de Arubaanse belastingbetalers ook nog eens Af. 30 à 40 miljoen kosten, juist tijdens het hoogtepunt van de mondiale financieel-economische crisis die ook gevolgen had voor Aruba. Daarnaast beschikte de overheid niet over de financiën om deze tegenvaller op te vangen.

De elf parlementariërs stelden alles in het werk om een onderhoud met de commerciële sector over de havenproblematiek uit de weg te gaan. Blijkbaar rekenden deze 'volksvertegenwoordigers' het niet tot hun taak om informatie met de gemeenschap (hun werkgever!) uit te wisselen. Wel beweerden sommigen van hen dat de tarieven van het stuwadoorsbedrijf ASTEC het hoogste waren van de hele regio. Nader onderzoek toonde aan dat dit niet klopte. Volgens het gerenommeerde accountantskantoor Deloitte & Touche behoorden de stuwadoorstarieven van Aruba juist tot de laagste in de regio.

Uitgaande van de aanbevelingen van MTBS, was het de bedoeling dat de overheid het nieuwe stuwadoorsbedrijf een jaarlijks rendement zou garanderen van 12% op het geïnvesteerd vermogen. Indien dit niet behaald werd, kon dat de overheid komen te staan op een jaarlijkse vergoeding van omstreeks 5 miljoen florin aan het buitenlandse bedrijf dat de activiteiten van ASTEC zou overnemen. Een dergelijke garantie ging veel verder dan een belastingvrijstelling.

Intussen had de overheid geen geld om haar ambtenaren en gepensioneerden een indexering te betalen en had zij haar bijdrage aan stichtin-

gen voor algemeen welzijn ingekort. Voor de elf parlementariërs speelde dit kennelijk op geen enkele manier mee in hun afweging wat de risico's van deze garantie waren. In het MTBS rapport werd ook voorgesteld om de stuwadoorstarieven te verhogen ten laste van de bijdrage aan de APA. Dat zou automatisch het einde van de APA betekenen.

In november 2008 vroeg een onafhankelijke parlementariër een doorlichting van het MTBS-rapport door een erkend Arubaans financieel instituut, zoals de Centrale Accountantsdienst of de Arubaanse Investeringsbank. Dit verzoek werd weggestemd door de 11 MEP-parlementariërs die reeds op de hoogte waren van de conclusies van een dergelijke doorlichting door de zgn. Stuurgroep van de APA. Deze Stuurgroep adviseerde de APA reeds jaren op legaal, financieel en andersoortig gebied. Hun analyse van het rapport leverde ruim 40 kritiekpunten op. Publieke bekendheid van dit rapport kwam de regeringspartij niet goed uit.

Korte tijd later, op 29 december 2008, diende dezelfde onafhankelijke parlementariër een motie in voor een parlementaire enquête naar de politieke touwtrekkerij rond de haven. Ook deze motie werd door de elf parlementariërs onmiddellijk verworpen.

BEHOUD VAN DE DEMOCRATIE

Het voorgaande maakt duidelijk dat de regering zich van alle mogelijke middelen heeft bediend om het havenproject door te voeren. Zij heeft, ondanks aandringen van de werkgeversorganisatie, geen 'economische impact study' laten uitvoeren. Voor een project dat uiteindelijk ruim Af. 1 miljard zou kosten is dat bedenkelijk. Het niet beschikbaar stellen van een financiële analyse was verdacht, net als de toetreding in de RvC van de APA van een persoon die daarnaast commerciële belangen had bij het project. Het bevoordelen van een buitenlands stuwadoorsbedrijf ten koste van een goedlopend Arubaans bedrijf was op zijn zachts gezegd, onverantwoordelijk.

Door de regeringswisseling kwamen degenen die het plan bedacht hadden niet aan de uitvoering toe. Directe negatieve gevolgen, zoals bij het dump-project, lijken Aruba voor deze keer, althans tot nu toe, bespaard te zijn gebleven. Behalve dan dat de kans op de vestiging van een bijzondere aanlegplaats van RCCL op Aruba definitief verkeken is.

De vraag blijft nog steeds waarom de minister en de zijnen er op uit waren om 'hun havenproject' op illegale wijze te realiseren. Duidelijk was in elk geval dat het op de eerste plaats om heel veel geld ging. Uiteindelijk zouden

de totale investeringen in de vier projecten (container haven, cruise-terminal, vrije zone en real-estate voor hotel en jachthaven) waarschijnlijk omstreeks Af. 1 miljard bedragen. De direct betrokkenen die zo'n project mogelijk maken, kunnen daarbij op miljoenen florin rekenen. Een 'finder's fee' van 1-2 % is bij dit soort grote deals namelijk heel gebruikelijk. Waarschijnlijk niet geheel toevallig weigerde de toenmalige minister-president in die tijd om een unaniem door het parlement aangenomen motie uit te voeren die partijfinanciering aan banden wilde leggen. De hoeveelheid geld die via dit project in partijhanden zou zijn gekomen, zou enorm zijn geweest.

Verder zouden de initiatiefnemers aandelen of andere vormen van participatie in deelnemende bedrijven hebben kunnen bedingen, om hun vermogen en economische invloed te vergroten. Met deze overeenkomst zouden de deelnemers en hun partij wellicht de macht hebben gekregen over de belangrijkste economische entiteit van Aruba. De concentratie van zoveel geld en economische invloed binnen één partij zou de definitieve doodsteek betekenen voor de reeds fragiele democratie van Aruba.

EINDE VERHAAL?

Op 29 december 2009 vierde een familielid haar verjaardag op het strand van Boca Catalina. Toevallig raakte ik daar in gesprek met een man, van wie ik op het eerste gezicht dacht dat hij een Amerikaanse toerist was. Met de volle hotelstrook vóór ons sprak ik mijn tevredenheid uit dat het de vorige regering niet gelukt was om haar sterproject erdoor te rammen, de vestiging van het prestigieuze Ritz Carlton hotel (waarover straks meer). Mijn gesprekspartner hielp mij meteen uit de droom: "Het hotel komt er! Dat staat als een paal boven water. De financiering is al helemaal in kannen en kruiken. Het gaat Aruba veel geld kosten als dit nog afgeblazen wordt". Hij ging verder: "Ik kan het weten, want ik zit zelf in de investeerdersgroep die dit project gefinancierd heeft. Jammer genoeg is ons tweede project dat we zouden financieren: de haven, niet doorgedaan. Dat was nog veel groter want het ging om een bedrag van US\$ 1 miljard!" Ik onderbrak hem: "het ging inderdaad om 1 miljard, maar dan wel Arubaanse florin." Hij vervolgde: "Volgens onze analyse kostte het project US\$ 550 miljoen, dus inderdaad Af. 1 miljard florin, maar toch vroeg Aruba ons om US\$ 1 miljard. Wij vroegen nog wel wat zij met de rest van dat geld gingen doen. Ze zeiden dat ze er enkele wegen mee wilden aanleggen. Nu zal dat enkele tientallen miljoenen dollar kosten, maar zeker geen honderden miljoenen. Niet dat het ons probleem was, maar wij kregen de indruk dat er een paar mensen heel rijk zouden worden van het verschil. Maar ons ging het om gewoon een goede belegging, omdat Aruba nog steeds een goede rating heeft. Bovendien weet je: mocht het fout gaan,

dan neemt Nederland het nog altijd over.” Ik was met stomheid geslagen...

Niet alleen zeer grote projecten van de laatste MEP-regering riepen de nodige vraagtekens en twijfels op in de gemeenschap. Daar tussendoor zorgden ook kleinere projecten voor discussies en conflicten. De bevolking beleefde nooit een saai moment!

EEN RIGOUREUZE AANPAK VAN DE ‘CHOLLER’PROBLEMATIEK

De eerder genoemde minister van het dumpproject had naast milieuzaken ook volksgezondheid in zijn portefeuille en ook daar voerde hij een doortastend beleid. Toen de jarenlange overlast van drugsverslaafden (chollers) echt uit de hand liep, besloot hij het probleem in zijn wortels aan te pakken. Aangezien vooral de binnenstad van Oranjestad door chollers onveilig werd gemaakt, richtte hij midden in de stad een ‘vrijwillig opvangcentrum’ in. Daarvoor gebruikte hij een ter ziele gegaan voormalig hotel dat eigendom was van een fanatiek partijlid. Uit de hele gemeenschap rezen protesten waarom hij uitgerekend voor deze locatie had gekozen. Ook zonder dat het als opvangcentrum was ingericht had het hotel al een grote aantrekkingskracht op chollers uitgeoefend en tot veel overlast geleid in het commerciële hart van de stad. Dit kon alleen maar erger worden.

De minister was niet van plan om gehoor te geven aan de protesten. Ook het feit dat het hotel wegens achterstallig onderhoud een bouwval was, bracht de minister niet aan het twijfelen of op het idee ook nog eens naar een andere oplossing uit te kijken. Uiteindelijk namen commerciële instellingen in de omgeving het initiatief om een stichting te vormen die het mogelijk maakte voor chollers om zich op vrijwillige basis in Santo Domingo te laten behandelen. Langzaam maar zeker leidde dit tot een vermindering van de problematiek. Het was typerend dat de betrokken minister daar op geen enkele wijze zijn medewerking aan verleende.

NIEUW ZIEKENHUIS IN ORANJESTAD EN HARTKLINIEK IN SAN NICOLAAS

Zoals alle goede ministers wilde dezelfde minister van Volksgezondheid en Milieuzaken de Arubaanse gemeenschap een monument nalaten dat nog tot in lengte van jaren van zijn visie en inzet zou getuigen. Daartoe besloot hij het bijna 35 jaar oude Horacio Oduber Hospitaal te vervangen door een compleet nieuwe versie. En om zijn roem over het hele eiland te spreiden wilde hij ook zijn verkiezingsbelofte inlossen door San Nicolas een hartkliniek toe te bedelen die ook aantrekkelijk zou zijn voor patiënten uit het buitenland. Beide projecten zorgden jarenlang voor de nodige ophef in de samenleving.

De financiële positie waarin de Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) verkeerde, was alles behalve rooskleurig. Ook het ziekenhuis zelf zat reeds jarenlang zwaar in de financiële problemen. De Regentenraad van het ziekenhuis zag zelf een goede renovatiebeurt en uitbreiding van het bestaande complex als de meest realistische oplossing. De minister had daar echter geen boodschap aan. Het ziekenhuis voldeed volgens hem niet meer aan de moderne eisen en hij stelde dat renovatie de bestaande problemen onvoldoende zou oplossen, dat nieuwbouw de beste optie was en dat het ziekenhuis op dure grond stond die beter voor uitbreiding van de toeristische infrastructuur gebruikt kon worden. Er zou volgens hem een nieuw ziekenhuis moeten verrijzen op een plek die vanuit Santa Cruz en San Nicolas sneller te bereiken was dan de bestaande locatie. De bouwkosten van het project zouden volgens hem door een kleine premieverhoging van de AZV gedragen kunnen worden. Eenmaal aan het rekenen werd duidelijk dat de bouwkosten dermate hoog waren en de financiële situatie en vooruitzichten van de AZV dermate slecht dat hij geen verdere uitvoering kon geven aan zijn project.

Met zijn plan voor de toegezegde hartkliniek kwam de minister enige stappen verder. In mei 2008 maakte de Minister bekend dat hij een cardiokliniek in San Nicolas zou vestigen. Voor het beheer had hij de Venezolaanse stichting Fundacardio uit Valencia op het oog. Zoals bij elk initiatief van de betrokken minister was de kardinale vraag wat de Arubaanse bevolking ook hier weer uiteindelijk te wachten stond en wat het haar dit keer zou kosten.

Volgens de Arubaanse cardioloog Dr. Sprok die in Costa Rica werkt, is het voor het maken van een dergelijke keuze heel belangrijk dat geanalyseerd wordt of de hoge investerings-, onderhouds- en operationele kosten van de kliniek opwegen tegen het aantal patiënten dat behandeld gaat worden. Zeker in het perspectief van de zieltogende AZV had de minister moeten inzien dat het belang van zo'n analyse niet door een simpele verkiezingsbelofte overruled kon worden.

Er was echter meer. Gezien het fanatisme waarmee de minister zijn nieuwe project propageerde, was het op grond van voorgaande ervaringen (zoals Bouldin & Lawson in het dumpproject) interessant wat de achtergronden van de Venezolaanse organisatie waren. Onderzoek via de web-site van het bedrijf (www.fundacardio.org) leverde indertijd niets op, aangezien de site geruime tijd (!) 'in onderhoud' was. In elk geval was het bestaande praktijk dat de interne commissie van de AZV die adviezen geeft voor behandelingen in het buitenland, hartpatiënten bij voorkeur naar Valencia doorverwees.

Deze verwijzingspraktijk kon erop duiden dat er reeds een deal bestond met de betreffende Venezolaanse cardiokliniek. De vraag bleef daarom op welke gronden de minister had gekozen voor de betrokken kliniek. Zowel in Venezuela als Colombia bestaan zeer goede hartklinieken, die veelal verbonden zijn aan goede ziekenhuizen. Internationaal worden de medische verrichtingen in Colombia echter al decennialang op een hoger peil aangeschreven dan die van Venezuela.

Voor de verdere uitwerking van zijn plannen voor de kliniek verliet de minister zich blijkbaar op zijn steun en toeverlaat, de toenmalige directeur van het Medisch Centrum San Nicolas. Deze combineerde zijn functie van directeur met die van inspecteur Volksgezondheid, wat op Aruba blijkbaar niet door enige wet verhinderd wordt. Zo konden mogelijke oneffenheden bij de uitvoering probleemloos worden weggestreken. Volgens de meeste departementshoofden bij Volksgezondheid profileerde de directeur-inspecteur zich door 'gebrek aan kennis van de volksgezondheid, het niet bezitten van managementcapaciteiten en zijn gebrek aan kennis van taakstelling, structuur en werkwijze van de overheid in het algemeen en de volksgezondheid in het bijzonder'. De kans dat dit project, waarvan de bouw inmiddels was begonnen, net zo'n flop zou worden als het dumpproject, leek met dit alles wel erg groot.

Ondanks zware tegenstand van onder anderen de medisch directeur van het ziekenhuis Horacio Oduber zette de minister wederom zijn plannen onversaagd door. De uitslag van de verkiezingen zorgden ervoor dat het doek voor hem viel. Hoewel de kliniek nog wel werd afgebouwd, kreeg zij niet meer de bestemming die de minister voor ogen had.

HET RITZ CARLTON PROJECT

Direct na aantreden van de nieuwe regering, eind 2009 werd bekend dat de voormalige regering nog net op de valreep in de kleine uurtjes een contract had getekend dat de bouw van het prestigieuze Ritz Carlton hotel mogelijk moest maken. Centraal in dit contract stond de uitgifte van het benodigde terrein, naast het Marriot complex. Voor de meeste partijen en een groot deel van de bevolking was dit een zeer onaangename verassing. Het ging om het laatste stukje van het lange Arubaanse strand dat nog voor algemene recreatie beschikbaar was. Een stuk strand en zee dat Aruba op de kaart had gezet als windsurfparadijs, zou ontnomen worden aan de vele beoefenaren van die sport uit binnen- en buitenland. De plek was ook bijzonder omdat zeeschildpadden er eieren legden. Tenslotte was dit hotel de zoveelste aanslag op de reeds ontoereikende infrastructuur, niet alleen door nog

meer toeristen maar ook door nieuwe buitenlandse arbeidskrachten die nodig zouden zijn.

Uit het parlement en de regering werd protest aangetekend tegen dit besluit. Al gauw bleek echter dat annulering van de overeenkomst zware financiële offers zou vergen van de reeds noodlijdende overheid. Velen vroegen zich af waarom de voormalige regering in volledige stilte Aruba had opgezadeld met dit project.

VAN ALLES EN NOG WAT

Van de minister van Justitie was inmiddels genoegzaam bekend op welke wijze hij de scepter zwaaide over zijn departementen, speciaal waar het zijn vergunningenbeleid betrof. Zelfs was dit aanleiding geweest om een groot aantal bevoegdheden buiten zijn beheer te plaatsen. Dit was gebeurd mede onder zware druk van Nederland. Maar zelfs zo was hij er nog in geslaagd om een familielid zonder enige vorm van aanbesteding een project voor verkeersdrempels toe te laten vallen, nota bene als opdracht van een departement dat niet eens onder zijn beheer viel. Na 'ontdekking' kon dit nog teniet worden gedaan.

In het kader van het vergunningenbeleid van de regering leefden er ook veel vragen ten aanzien van het imposante RIU-hotel waarin de echtgenote van de minister-president een lucratieve spa beheerde. Voor de Arubaanse gemeenschap was het wrang dat dit hotel zijn eigen werknemers uit de Dominicaanse Republiek had meegenomen.

Ondoorzichtig was het terreinenbeleid van de minister van Infrastructuur. Op schijnbaar ongecontroleerde wijze werden terreinen uitgegeven ten behoeve van grote hotel- en condominiumprojecten, wat haaks stond op de 'carrying-capacity-filosofie' van Aruba, uit oogpunt van een gezonde economische ontwikkeling. Ook de exclusieve toewijzing aan een grote onderneming van wegenbouw en andere projecten deed vermoeden dat hier een terugbetaling van sponsorgelden in het spel was. De bouw in opdracht van de overheid van een dure brug bij een terrein dat eigendom was van de familie van de minister, was reden om aan belangenverstrengeling te denken.

De hierboven beschreven gevallen vormden met elkaar de meest gerucht-makende zaken die dan ook uitgebreid aandacht in de pers kregen. Daarnaast waren er nog vele kwesties die de publiciteit niet haalden maar wel de indruk bevestigden dat het in de bestuurspraktijk vooral om ging om 'zaken te doen'. De handtekening van de minister onder een vergunning moest hierbij

de deal bezegelen.

Bovenstaande voorbeelden hadden vooral betrekking op beslissingen en handelen van bestuurders en 'de politiek'. Daar omheen ligt een veld van entiteiten die wat verder van de overheid af staan. De instellingen die zich hiermee bezighouden staan bekend als semi-overheid. Zij staan derhalve niet onder controle van de CAD. Vooral waar zij over hoge inkomsten beschikken, wil er nog wel het een en ander misgaan.

DE SPORTLOTTO, EEN FAMILIEBEDRIJF

De Arubaanse sportlotto (Fundacion Lotto Pa Deporte-FLDP) genereert jaarlijks tientallen miljoenen florin (Af. 40 miljoen in 2009). De opbrengst is bedoeld om sportieve projecten te ondersteunen. De organisatie van deze loterij is in handen van de Fundacion Lotto pa Deporte (FLDP). Ofschoon FLDP formeel los staat van de overheid, zijn veel medewerkers via de politiek benoemd en gelieerd aan de (voormalige) minister van Sportzaken al dan niet via familiebanden.

In augustus 2008 maakte de voorzitter van de Raad van Commissarissen van de FLDP melding van onregelmatigheden binnen de instelling. Voor de juiste toedracht was een nader onderzoek door een accountantsbureau noodzakelijk. Vooruitlopend hierop zat de directeur van FLDP thuis. Deze vroeg zelf om een onpartijdig onderzoek door de Centrale Accountantsdienst en de Landsrecherche (!) aangezien er onfrisse zaken plaatsvonden. Later werd hij tot aftreden gedwongen.

Zonder dat er een sollicitatieprocedure plaatsvond, werd een nieuwe directeur benoemd. Het was de voormalig bestuursvoorzitter van FLDP en broer van de eigenaar van de radio en partijkrant van de zittende regering. Op basis van zijn MBO-diploma laboratoriumlaborant was hij opeens directeur van een miljoenenbedrijf. De verantwoordelijke minister hield zich stil. Hij had op dat moment genoeg aan zichzelf na de heftige reacties rond beschuldigingen wegens verkrachting van een personeelslid.

Net als de regering vaak een dekmantel bedacht om extra inkomsten te genereren (de nieuwe omzetbelasting BBO moest meer dan Af. 100 miljoen opbrengen), zo maakte ook de Sportlotto gebruik van deze truc. Terwijl de bedragen van de prijzen werden verhoogd, gingen de kansen op een prijs drastisch omlaag. Aanvankelijk was de kans op een prijs met 29 nummers (balletjes) 1 op 118.755. Dit leverde regelmatig een winnaar op. Toen daar steeds 2 nummers aan toegevoegd werden daalde het aantal keren dat die

prijs ook gewonnen werd drastisch: met 31 nummers werd de kans 1 op 169.911 en met 35 nummers 1 op 324.632! Het extra geld dat de Sportlotto op die manier overhield, kon de instelling heel goed gebruiken. Op de website van FLPD (<http://www.lotteryinsider.com/lottery/aruba.htm>) is te lezen dat er in 2005 150 mensen werkzaam waren bij de stichting en dat de omzet Af. 20 miljoen bedroeg.

Kort na de verkiezingen van 2009 werd een onderzoek ingesteld dat uiteindelijk leidde tot het ontslag van de (nieuwe) directeur dat later goedgekeurd werd door de rechter. Vanwege de gronden van het ontslag kon hij geen aanspraak maken op een vergoeding. De stichting bleek zich, ondanks haar enorme inkomsten, ook diep in de schulden gestoken te hebben.

Het onderzoeksrapport van 2010 door het accountantsbureau Ernst & Young komt tot de conclusie dat de financieel directeur geen controle had over de financiën. Er was een situatie ontstaan waarin allerlei onregelmatigheden konden plaatsvinden. Dit was al het geval onder de voormalige directeur die zich schuldig had gemaakt aan creditcardfraude en tot aftreden werd gedwongen. Bovendien was de interne controle van de financieel directeur zwak en bijna 'non-existent'.

Uit de administratie van FLPD bleek dat er in 2008 een totaal bedrag van Afl. 794.950,50 door de 'petty cash' van FLPD was gegaan en Afl. 586.258,49 in 2009. Zowel de externe accountant als de internal auditor van FLPD maakten herhaaldelijk melding van misbruik van de petty cash. Zij wezen de directie van FLPD erop dat de Petty Cash een kleine kas behoorde te zijn die te allen tijde niet meer dan een paar duizend Arubaanse florin mocht bevatten. Ook had de directeur gehandeld in strijd met de bepalingen in de Statuten van FLPD ten aanzien van het sluiten van geldleningen.

De kleine groep bestuurders van FLDP bleken over een reislust te beschikken die vergelijkbaar was met die van de bestuurders en parlementariërs van Aruba. Jaarlijks besteedden zij tussen de Af. 100.000,- à Af. 200.000,- aan reis- en verblijfskosten. Daarbij plaatst Ernst & Young de kanttekening dat 'de verwerking van de kosten niet systematisch is en via cheques, credit cards en/of petty cash wordt betaald. Daarnaast is uit de administratie van FLPD gebleken dat de reiskosten niet altijd zijn toegelicht en/of onderliggende documentatie ontbreekt. De volledigheid van de overzichten van specifiek onderkende reizen is hierdoor dan ook niet gewaarborgd. Uit de financiële administratie van FLPD is gebleken dat FLPD in 2008 een bedrag van Afl. 109.715,00 heeft uitgegeven aan reis- en verblijfskosten. Van voornoemd

bedrag is Afl. 82.027,- niet onderbouwd met onderliggende bescheiden. Daarnaast is uit de administratie van FLPD gebleken dat de functiescheiding tussen aanvraag en goedkeuring niet altijd aanwezig en/of toereikend is'.

Ook op het gebied van personeelsbeleid kon de stichting wedijveren met de overheid. Volgens het rapport traden in oktober en november 2009 tien nieuwe mensen in dienst bij FLPD. Dit was vlak voordat het bestuur haar functie ter beschikking moest stellen op verzoek van de nieuwe minister die over sportaangelegenheden ging. De benoemingen betroffen drie managementfuncties, vier staffuncties en drie parttimers. Voor het merendeel daarvan was geen vacature geweest. Ook de internal auditor van FLPD maakte hier melding van in een van zijn rapporten. Hij categoriseerde de benoemingen als onregelmatig handelen van het bestuur en de directie van de stichting. Toch bleken dit nog niet de grootste uitgavenposten.

Volgens het rapport betaalde FLPD in 2008 en 2009 Af. 5 miljoen aan bedrijven van de broer van de directeur. De directeur zou zelf ook aandeelhouder zijn van een aantal van deze bedrijven. Verschillende van die bedrijven bleken zelfs niet ingeschreven te zijn bij de Kamer van Koophandel of pas kort voor de overmakingen. Belangrijke recipiënten waren onder andere belangrijke spreekbuizen van de MEP-partij, de krant en het radiostation van de broer van de nieuwe directeur. Quality Marketing & Entertainment was het bedrijf dat verantwoordelijk was voor de marketingactiviteiten van FLPD. Uit de administratie van FLPD bleek dat een kwart of meer van het bedrag dat FLPD in 2009 aan Quality Marketing & Entertainment had betaald, terechtgekomen was bij andere bedrijven. Volgens de facturen van Quality Marketing & Entertainment ging dit geld naar radiostations waarvan de broer van de directeur eigenaar of aandeelhouder was, soms samen met de directeur van FLPD zelf: Solo di Pueblo, Top 95 en Rumba FM. Gedurende 2009 werd 45% van de advertenties van FLPD gepubliceerd in de krant die in handen was van de broer van de directeur en 29% van de radiospots gedraaid door zijn radiozender.

Deze handelwijze ging lijnrecht in tegen de eigen 'Governance Code of Principles' en 'Code of Ethics and Conduct' van FLPD. De internal auditor van FLPD, die tot taak heeft te beoordelen hoe zijn organisatie het bedrijfsproces en de daarmee samenhangende risico's beheerst, rapporteert hierover in een Internal Audit Memorandum van 14 december 2009 op pagina 4, punt 1 onder de kop 'Irregularities and Conflicts of Interest noted' het volgende: 'Advertisements by Quality Promotions was directly outsourced (without consulting with the Internal Audit department). This agreement was originally approved by the board and the now Managing Director (and then Presi-

dent of the board). This implies a direct violation of the legal regulations and corporate governance code of the FLPD as the director of Quality Promotions is the kinsman of the president of the board’.

In dezelfde tijd daalde de bijdrage van FLPD aan de Arubaanse sport aanzienlijk. In 2008 kreeg de Sportsubsidiecommissie Afl. 210.000,- minder ten opzichte van 2007. Volgens de directeur van FLPD had dit te maken met de gestegen marketingkosten. In dat jaar werd een contract gesloten met het bedrijf Quality Promotions.

Ook op het gebied van het gunnen van projecten gebeurden soms vreemde dingen bij FLDP. Dit bleek uit administratieve bescheiden die ter beschikking werden gesteld. De directie van FLPD had tussen 5 maart 2009 en 31 december 2009 bij het selecteren van externe partijen die goederen en diensten aan de organisatie leverden, niet volgens de regels gehandeld. De directeur had dit moeten doen volgens beleidsrichtlijnen en procedures van FLPD: Governance Code of Principles, de Code of Ethics en Conduct Policy; het Tenderreglement; de Procedure Betaalbaarstelling facturen en de Tekeningbevoegdheid voor het verrichten van betalingen. Het ging hier om projecten van soms miljoenen florin.

Daarnaast is uit het onderzoek gebleken dat de directeur betalingen geaccordeerd en verricht had aan bedrijven die op dat moment niet waren ingeschreven bij de Kamer van Koophandel van Aruba. Ook de financieel directeur heeft dergelijke betalingen geaccordeerd en verricht aan niet ingeschreven bedrijven. Dit is in strijd met de vigerende procedure voor het betaalbaar stellen van facturen van FLPD.

Per 1 april 2009 trad de directeur van FLPD in dienst als Algemeen Directeur. Uit de financiële administratie van FLPD bleek dat hij vanaf dat moment 31 ongeautoriseerde betalingen heeft verricht met cheques en overschrijvingen per bank. Het totale bedrag van deze ongeautoriseerde betalingen is vastgesteld op Afl. 2.270.420,58.

VERVOLG

De overheid was decennialang danig gefixeerd op de realisering van haar projecten. Daardoor bleef er vaak weinig tijd en energie over om belangrijke overheidstaken te analyseren en problemen op te lossen via concreet beleid. Op de verschillende beleidsgebieden liepen die problemen door de jaren heen dan ook steeds verder uit de hand.

E SOÑO DI BUCHI

Un storia pa tur esnan cu ta campa na Rincon , Boca Grandi , Baby beach y Rogers Beach

Buchi, sosegando bou di pal'i kwihi parib'i su cas a pega un dushi soño. Buchi a soña cu su grandinan a laga un tereno grandi pe banda di Rincon y Grapefield te na Baby Beach. Buchi ta gusta bai cana cu su yiunan band'i lama y tin biaha e ta tira un cabes na awa. El a siña su yiunan aprecia e bunitesa di e ambiente y di e tranquilidad cu ta reina ey nan. Tambe el a ripara cu mas y mas hende mescos cu ne ta bin disfruta di e paisahe y su naturaleza y ta bin campa durante vacacion.

Diripiente den su soño un persona desconoci a aserca Buchi y a bisé:

“Buchi.. Buchi... Lanta riba Bo tin e tereno basta tempo caba, bo no a hasi nada cu ne. Ami a bin pa desaroyé pa bo !”

“Pero meneer” Buchi a contesta, “mi ta contento cu e tereno manera e ta , mi no kier desaroyé . E naturalesa ta masha bunita, e luga ta pacifico, y hopi famia ta bin usé den weekend y pa campamento”.

“Buchi, mi por desaroyé pa turismo, y bo sa cu turismo ta hopi importante pa nos pais. Mi lo traha dos hotel, dos golfcourse, 400 cas luhoso, esakinan lo atraé un gran cantidad di turista pa nos isla. Pero bo mester yudami si !”
“Pero meneer, mi no kier desaroya e tereno aki. Mi kier lagé manera e ta y manera nos Señor a creé.”

“Buchi, mi lo desaroya e tereno di siguiente manera:

Prome, bo ta pasa e tereno na mi nomber. Mi lo verkavel e y bende pida pida pa traha casnan di luho pa hendenan rico. Tambe mi lo traha dos hotel di 5 estrella y dos cancha di golf pa turistanan.

Buchi, abo mester pidi Gobierno pa traha un caminda pa e turistanan por yega na e sitio aki sin tin cu pasa den trafico of den holo di San Nicolas.

Tambe bo mester percura pa mi haña permiso pa importa trahadornan di afo y permiso pa construi y opera un casino y tur otro sorto di negoshi. Y ta claro cu mi mester di tax-holiday tambe pa asina tur entrada keda pa mi, como recompensa pa mi esfuerzonan pa desaroya e tereno”.

“Pero meneer...” Buchi a trata di interumpi en vano.

“Buchi, SCUCHAMI BON” e meneer a cuminsa papia duro “ Mi lo crea empleo pa mas di mil hende, y abo y bo yiunan por bin traha den e hotelnan- abo como security guard, y bo yuinan como labado di co'i kibra.

Mi a papia cu Minister caba y e ta full di acuerdo pa mi desaroya e tereno y

e ta elogia e projecto grandi aki y el a primintimi tur su apoyo.”

“Pero mener...” E persona no ta duna Buchi ni chens di papia mes! E no sa cu Buchi y su yiunan tin bon trabou caba, y e ta sigui:

“Buchi, Minister a dunami un Letter of Understanding y mi ta cla pa start sali cu e projecto. Tuma, ata aki un papel pa bo firma...”

Net ora cu e persona tabata pusha e papel den cara di Buchi pa firma, tur spanta, Buchi a spierta for di e soño straño aki! Buchi a cuminsa pensa....

“Pero ta kico e soño aki kier meen? Ta con mi por ta soña cu na Aruba lo ta biba un Rubiano asina chombon, pa pasa terenonan hereda di su grandinan, pa un ‘developer’ hasi negoshi cu n’e y ademas acorda pa tur gastonan ta pa e Rubiano y tur entrada pa e ‘developer’! Imposibel!! Na Aruba nos no tin hendenan asina.... Pero kico e soño kier meen anto?”...

Na e mes momento ey, un yiu di Buchi a cana drenta cu un corant popular den su man. E articulo riba ‘front page’ ta sclama cu :

“ MINISTER TA FIRMA PA DOS HOTEL Y DOS GOLFCOURSE RIBA TERENO DI PUEBLO NA GRAPEFIELD Y SEROE COLORADO, ADEMAS PA DUNA TAX-HOLIDAY Y TRAHA CARETERA NOBO CU TA BY-PASS SAN NICOLAS...”

Mesora Buchi a comprende su soño y loke e mester hasi:

“Mi mester lanta fo’i soño y alerta mi pueblo pa no acepta cu esnan corrupto ta deshaci di tereno di pueblo, tereno cu nos grandinan a laga pa nos, bou di pretexto di yuda turismo, yuda San Nicolas of yuda Aruba mientras cu ta nan saco nan ta yuda yena”.

Awor si Buchi a lanta fo’i soño – e ta alerta !

8- GEEN BELEID IS OOK BELEID

Zoals in vorige hoofdstukken aangegeven, beperkten de politici zich gedurende de eerste 25 jaar van Status Aparte veelal tot patronagepolitiek en het realiseren van prestigeprojecten. Daardoor ontbraken tijd en aandacht om zich te buigen over belangrijke problemen of voor serieuze discussies over thema's die de Arubaanse gemeenschap (en daarmee samenhangend ook het Koninkrijk) bezighielden. Bijvoorbeeld de jeugdproblematiek, bepalend voor de toekomst van Aruba.

DIE JEUGD VAN TEGENWOORDIG!

In 2000 en de jaren daarna werd Aruba opgeschrikt door vechtpartijen tussen verschillende 'gangs'. Daarbij werd zelfs het gebruik van vuurwapens niet geschuwd. Er vielen weleens doden en gewonden. Hoewel geïntegreerd jeugdbeleid officieel een onderdeel is van het regeringsbeleid, moest in de praktijk de politie alle initiatieven nemen om het geweld onder de jeugd te beteugelen. De aandacht van de politiek met betrekking tot de jeugd beperkte zich meestal tot de verkiezingstijd in de vorm van strandspelen en rockconcerten. Mager, als men bedenkt met welke problemen veel kinderen te maken hebben. Ouders die altijd moeten werken, voortdurend ruzie hebben, scheiden, overspannen raken, drinken of aan andere middelen verslaafd zijn. Van deze kinderen valt te verwachten dat zij dit patroon voortzetten omdat zij niet anders hebben geleerd.

Op 17 januari 2011 vierde Aruba de 10e verjaardag van de inwerkingtreding van het internationaal Verdrag inzake Rechten van het Kind (IVRK). Reden om dit te vieren was er niet. De verantwoordelijke minister verklaarde zelfs dat 'de weg nog lang is'. Vergeleken met de rest van het Koninkrijk, inclusief het Caribische deel, loopt Aruba flink achter bij de invoering van het verdrag. Zo is er nog steeds geen leerplicht en een integraal jeugdbeleid. Dit laatste wordt al jaren door justitie bepleit om jeugdcriminaliteit beter (preventief) te kunnen aanpakken, temeer omdat Aruba nog steeds geen jeugdstrafrecht kent.

De Arubaanse overheid heeft de verplichting om elke 5 jaar verslag uit te brengen over de stand van zaken met betrekking tot de invoering van het kinderrechtenverdrag. Dat moet aan het VN-kinderrechtencomité in Genève dat vervolgens met aanbevelingen komt. Na Aruba's eerste rapportage in 2002 merkte het comité op dat Aruba zo snel mogelijk met de ontbrekende wetgeving en beleid moest komen. In 2008 diende Aruba haar tweede rapportage in. De conclusie van het comité was dat er bijna niets met de aan-

bevelingen uit het eerste rapport was gedaan en er ook geen actieplan was (Amigoe 17-1-2011).

Een zeer belangrijke basis om grip te krijgen op de ontwikkeling van de jeugd is het verzorgen van goed onderwijs.

DE INVOERING VAN DE LEERPlicht: EEN SPEERPUNT

Volgens de Nota van Toelichting van Directie Onderwijs van 23-11-'95 ten behoeve van het Landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ter uitvoering van verschillende artikelen van de Landsverordening voortgezet onderwijs, staat dat 'de regering voornemens is op korte termijn een leerplicht in te voeren' (art. 2) . Dat 'korte termijn' in de Arubaanse politiek een rekkelijk begrip is, wordt duidelijk nu we vaststellen dat 15 jaar later nog steeds alleen gedacht wordt over het eventueel invoeren van de leerplicht. Hoewel onder meer in februari 2000 een ontwerp-landsverordening (BE 077 no.17) voor advies naar allerlei instanties werd verstuurd, is er 11 jaar later hierover nog steeds geen beslissing genomen. Slechts tijdens verkiezingscampagnes werd er even aandacht besteed aan dit probleem, waarna het naar de achtergrond verdween. De sociaaldemocratische regering gaf aan dat Aruba niet over de noodzakelijke fondsen en mankracht beschikte om de leerplicht werkelijk te realiseren. De daarop volgende christendemocratische regering wimpelde dit bezwaar in eerste instantie weg door aan te geven dat de kosten meevielen. Om later bekend te maken dat de leerplicht wegens de kosten gefaseerd zou worden ingevoerd. Veel kinderen van buitenlandse arbeidskrachten vallen uiteindelijk wegens te hoge leeftijd buiten de boot. De bestuurders zijn blijkbaar niet op de hoogte van het gezegde: "If you think education is expensive, try ignorance". Maar ook voor schoolgaande kinderen bestaat geen garantie voor een schitterende toekomst.

GEEN HOOPVOL TOEKOMSTBEELD

De schoolresultaten in het algemeen vertonen zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs traditioneel een vrij hoog zittenblijverspercentage. Volgens het rapport van de SER, 'Veiligheid voor opgroeiende kinderen in Aruba' van januari 2005 is de kans groot dat het percentage zittenblijvers de komende jaren alleen maar toeneemt. De SER schrijft dit toe aan de grote veranderingen in onze samenleving die een negatieve invloed hebben op het gevoel van veiligheid bij de kinderen. Bijvoorbeeld de 'individualisering van het gezin' (weg van opa en oma), waardoor kinderen vereenzamen (door werkende ouders), de stijging van het aantal echtscheidingen (tot wel 70%!), de frequente vorming van nieuwe (multiculturele) relaties (met onduidelijkheid over normen, waarden en grenzen) en de inferieure kwaliteit van som-

mige crèches door afwezigheid van wettelijke bepalingen. Op de basisschool signaleert men een toename van agressieve en onhandelbare kinderen. Volgens de SER komen steeds meer kinderen aandacht, begeleiding en sturing tekort. De motorische en cognitieve ontwikkeling van het kind blijft achter, wat medebepalend is voor het hoge aantal zittenblijvers op de basisschool. Tekort aan affectie, begeleiding en sturing tijdens de jeugd bepalen het soort volwassene dat ontstaat. Gebrek aan 'self-esteem', gewetensvorming, zelfdiscipline en verantwoordelijkheidsgevoel onder een groot deel van de bevolking is een slechte basis voor de ontwikkeling van een samenleving.

De SER ziet daarom een belangrijke taak voor de overheid weggelegd om educatieve programma's voor zowel ouders als mensen die met kinderen werken op te zetten en te ondersteunen. Bovendien moet de overheid het aantal betaalbare naschoolse opvangplaatsen uitbreiden, zodat kinderen uit alle economische lagen van de bevolking onder geschoolde begeleiding hun vrije tijd pedagogisch verantwoord kunnen doorbrengen.

Maar ook het onderwijs zelf vertoonde de nodige tekortkomingen. Niet voor niets vonden op initiatief van de onderwijzersvakbond reeds vanaf de jaren '70 regelmatig congressen plaats die de tekortkomingen van het onderwijs blootlegden en pleitten voor vernieuwing. Het duurde echter tot het eind van de 90'er jaren tot de overheid haar verantwoordelijkheid in deze serieus nam en met initiatieven kwam om het onderwijs grondig te vernieuwen in navolging van de grote onderwijsvernieuwingen in Nederland. De 'couleur locale' moest echter een dominante plaats krijgen. Deze filosofie leidde tot de idealistische SHA-nota. Veel idealen strandden echter door gebrek aan voldoende gekwalificeerd kader.

ONDERWIJSVERNIUWING OF -VERNIELING?

In maart 2006 gaven vertegenwoordigers van Directie Onderwijs en de SHA (Stuurgroep Hervorming Algemeen Voortgezet Onderwijs) een exposé van de stand van zaken in het onderwijs en de laatste ontwikkelingen in onder meer de Ciclo Basico (Basisvorming). Daarbij werd een nogal rooskleurig beeld geschapen van hetgeen gaande was in de Ciclo Basico.

Ondanks de vele goede initiatieven en werkzaamheden van functionarissen en leerkrachten gedurende vele jaren, werd veel daarvan teniet gedaan door het simpele feit dat onderwijs bij de Regering geen prioriteit had. De toenmalige minister van Onderwijs verklaarde wel dat 'de kosten van boeken voor het vernieuwd onderwijs voor de initiële aanschaf eenmalig worden vergoed door de Regering', maar de toezeggingen werden niet nagekomen.

De leerkrachten van verschillende vakken van het tweede leerjaar van de Ciclo Basico moesten schipperen met kopieën van Nederlandse en andere methoden. Er was geen Af. 800.000,- beschikbaar voor de bestelde boeken, die reeds enige maanden klaar lagen in Nederland. Aangezien het kopiëren van een boek vaak duurder is dan het drukken, kostte deze 'besparing' van de Regering de Arubaanse gemeenschap uiteindelijk een veelvoud van de benodigde Af. 800.000,-.

Inmiddels was ook duidelijk geworden dat de aspiraties van de SHA mogelijk te hoog gesteld waren. Was het in eerste instantie de bedoeling om in ieder geval voor de eerste 3 leerjaren van het Voortgezet Onderwijs eigen methoden samen te stellen, pas na gemiddeld 4-5 jaar konden met veel moeite de methoden voor de eerste 2 leerjaren worden afgerond. Een deel van de oorspronkelijke (Nederlandse) schrijvers had het eiland inmiddels verlaten en er stonden weinig landskinderen klaar om de schrijverstaak over te nemen. Het zag er dan ook niet naar uit dat er 'eigen' methoden voor het derde jaar van het Voortgezet Onderwijs ontwikkeld zouden worden. Dus moest er na verloop van tijd weer teruggегреpen worden op methoden voor de Nederlandse markt, die niet of slechts gedeeltelijk aansloten op de hier ontwikkelde eigen methoden.

Een tweede verandering betrof het opschorten van de keuze voor een bepaald type voortgezet onderwijs. In tegenstelling tot het oorspronkelijke HAVO en VWO systeem waarbij leerlingen op basis van hun intellectuele potenties voor HAVO of VWO werden geselecteerd, werd deze selectie in het huidige systeem met één jaar uitgesteld. De gedachte hierachter was dat het samenblijven van de verschillende niveaus een 'liftende' functie zou hebben voor de meeste leerlingen. Deze gedachte bleek niet reëel. In werkelijkheid had het uitstel van de selectie eerder een naar beneden nivellerend effect op leerlingen. Niet alleen werden kinderen niet naar behoren op hun potenties aangesproken, ook de gemeenschap kan dit duur komen te staan, aangezien onvoldoende basis wordt gelegd voor de ontwikkeling van hoger kader. Bovendien werden de zeer soepele overgangsnormen in de Ciclo Basico en met name de 3e klas als funest beschouwd.

Dat dit geen loze vrees was, bleek uit een onderzoek eind 2010 aan het Colegio Arubano, de enige school voor HAVO en VWO onderwijs op Aruba. De normen die Arubaanse onderwijsexperts ten tijde van de onderwijsvernieuwing aan het begin van het nieuwe millennium hadden vastgesteld voor de eerste jaren van het Algemeen Voortgezet Onderwijs (AVO), zorgden voor een uitval van ruim 30% in de hogere klassen waar wèl realistische normen werden

aangehouden en waar de officiële examennormen werden gehanteerd. Uit het onderwijsveld klonken al vroeg geluiden dat de normen niet realistisch waren en dat kinderen een vals beeld van hun mogelijkheden werd voorgehouden als in het eerste jaar al duidelijk was dat zij de school niet zouden kunnen doorlopen. Desondanks werd strak vastgehouden aan het nieuwe beleid waarin zittenblijven zoveel mogelijk werd uitgebannen. Uiteindelijk toonde het onderzoek aan dat van alle leerlingen die met 3 of meer onvoldoendes bevorderd werden, geen enkele zonder zittenblijven de eindstreep haalde en dat 30% zelfs de school zonder diploma moest verlaten.

De soepele overgangsnormen in de onderbouw maken dat veel leerlingen pas in de hogere klassen uiteindelijk met de neus op de feiten worden gedrukt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de overgangs- en slagingspercentages van HAVO 4 en 5 zelden boven de 50% uitkomen. Daarbij speelt ook mee dat de beheersing van het Nederlands de afgelopen jaren verder achteruit is gegaan. De invoering van het Papiaments (bij gelijktijdig gebruik van Nederlandstalige methoden!) op de basisschool heeft grote gevolgen gehad voor de beheersing van het Nederlands. De achterstanden zijn nauwelijks in te halen en leiden tot grote problemen in HAVO en VWO, die grotendeels gericht zijn op voortgezette studies in Nederland. Voor Arubaanse studenten die met een HAVO-diploma een opleiding volgen in Nederland, blijkt de gebrekkige beheersing van het Nederlands vaak een te groot obstakel te zijn om de studie af te ronden. Dit is het directe gevolg van de onmacht van regering en onderwijsinstellingen om een duidelijk taalbeleid vast te stellen.

DOORLICHTING COLEGIO ARUBANO, EEN OPEN DEUR

Naar aanleiding van tegenvallende examenresultaten in 2005 voerde de Inspectie van het Onderwijs in de eerste helft van 2007 een onderzoek uit. Het doel van dit onderzoek was om de kwaliteit van het onderwijs op de HAVO-VWO-school te verbeteren. Zoals de Inspectie terecht opmerkte was er ruim 20 jaar lang sprake van tegenvallende resultaten. Een van de redenen was de chronisch hoge werkdruk die reeds decennia door zowel de schoolleiding als het lesgevend personeel ervaren en aangegeven werd. Deze druk was met de onderwijsvernieuwing alleen maar groter geworden. Het rapport stelde verder onder meer dat de infrastructuur van de school op vele gebieden tekort schoot. Zolang onderwijs geen prioriteit is van het overheidsbeleid en daar dus structureel onvoldoende geld in wordt geïnvesteerd, zullen gebreken in de infrastructuur voor alle scholen een punt van zorg blijven.

Zoals het regeringsprogramma 2001-2005 terecht stelt 'is het huidige subsidiesysteem voor het schoolmateriaal inadequaat en niet van deze tijd'. De

regering zei daarom toe om over te stappen op het systeem van lumpsumfinanciering waarbij de scholen zelf en direct zouden beslissen hoe ze het geld het best kunnen besteden om hun belangrijkste problemen op te lossen. Dit zou de scholen meer armslag geven om hun eigen beleid op maat maken. De toezegging werd echter niet waargemaakt.

Een probleem is ook dat het belang van schoolresultaten op Aruba relatief niet hoog gewaardeerd wordt. Deze mentaliteit motiveert leerlingen niet om zich serieus voor een opleiding in te spannen. Daarbij speelt ongetwijfeld mee dat goede connecties beslissender zijn voor een goedbetaalde baan in de overheid dan vooropleiding: men streeft wel naar hoge ambten, maar niet naar de kennis die nodig is om die te bekleden.

Verbeteringen op school en van de school zijn hard nodig. Er waren echter nog vele andere gebieden waar door tekortschietende aandacht van de overheid de problemen steeds verder uit de hand liepen.

ONE FATTY ISLAND

Reeds uit het voedingsonderzoek van 1993 bleek dat het probleem van overgewicht en obesitas ernstige bedreigingen vormen voor de Arubaanse bevolking. Vanaf vroege leeftijd worden kinderen zoet gehouden met grote hoeveelheden frisdrank, snoepgoed en vet eten als patat, pastechi's en kroketten. Internationale hamburgerketens doen het heel goed bij de lokale bevolking en het welslagen van een feest wordt vaak gemeten naar de hoeveelheid snacks, taarten of complete maaltijden die verstrekt worden. De gevolgen zijn niet alleen overal zichtbaar, maar worden steeds merkbaarder. Uitval in het arbeidsproces wegens ziekten gerelateerd aan overgewicht komt steeds meer voor. Bij 'ongewijzigd beleid' bestaat de vrees dat de kosten van de gezondheidszorg omhoog zullen gaan en de arbeidsproductie omlaag.

In de beleidsnota 2001-2005 wordt gesignaleerd dat de levensverwachting bij de geboorte de laatste jaren gedaald is: 'De cijfers liegen niet. Ze laten zien dat de volksgezondheid achteruit is gegaan. De lagere levensverwachting is vooral te wijten aan chronische ziekten'. Aruba kan daarom gerekend worden onder de landen waar de welvaartsziekten de overhand hebben. 'Dit komt vooral door een ongezonde levensstijl, te veel en te vet eten, weinig groente en fruit en te geringe lichaamsactiviteit'. Directie Volksgezondheid (DVG) wijt de uit de hand gelopen situatie voor een belangrijk deel aan zichzelf: 'Wij zijn tekort geschoten in het bevorderen van de volksgezondheid in het algemeen en ook in het toezicht op een behoorlijke naleving van de wettelijke regelingen'. DVG wijst op de onduidelijke organisatiestructuur en

pleit voor een spoedige kerntakenanalyse om te bepalen welke taken door de overheid en welke door de particuliere sector kunnen worden uitgevoerd. Zij hoopt daarmee de uitholling die de laatste jaren heeft plaatsgevonden in de gezondheidszorg te kunnen bestrijden. Inmiddels werd kort daarop de kerntakenanalyse wel opgesteld en betaald, maar niet uitgevoerd. Er werd dan ook niets wezenlijks veranderd en de situatie liep nog verder uit de hand.

OVERMATIG ALCOHOLGEBRUIK, EEN VASTGEROEST PATROON

Regelmatig geven vertegenwoordigers van het ziekenhuis een evaluatie van de aard van verkeersongevallen. Volgens hun analyse is 90% van alle ernstige ongevallen het gevolg van alcoholmisbruik. Daardoor verliezen jaarlijks omstreeks 20 mensen hun leven. Een nog groter aantal komt in het geneeskundig circuit terecht, gaan er vele arbeidsuren verloren en wordt voor miljoenen florin schade aangericht. Overmatig alcoholgebruik is niet alleen een probleem in het verkeer. Bij veel gezinsproblemen speelt alcohol een dominante rol net als bij veel conflicten die zich in de openbare ruimte of in het uitgaansleven voordoen.

Het vreemde is, dat er desondanks geen overheidsbeleid is dat zich richt op het terugdringen van alcoholgebruik. Ook het Parlement maakt zich blijkbaar weinig zorgen hierover. Integendeel, toen eind jaren negentig de nieuwe Wegenverkeersverordening werd ingevoerd, protesteerde een parlementariër heftig tegen de bepalingen waarin stond dat er strenger moest worden opgetreden tegen chauffeurs onder invloed van alcohol. Volgens deze politicus ging dit al te zeer tegen 'de lokale traditie' in.

Kort daarop werd deze parlementariër 'gepromoveerd' tot Minister van Justitie. Zijn persoonlijke mening had ongetwijfeld effect op het justitieel beleid. Gedurende vele jaren bleef het ijk van de aanwezige blaastestapparatuur achterwege zodat de politie niet kon beoordelen in hoeverre iemand onbekwaam was om aan het verkeer deel te nemen. Een duidelijk signaal van de minister dat de Regering alcoholmisbruik en de bescherming van mensenlevens niet serieus nam

VERMINDERDE VEILIGHEID, EEN DAGELIJKSE ERVARING

Volgens de Criminaliteitsbeeldanalyse van augustus 2007 was de situatie op het gebied van verkeers-, vermogens-, gewelds-, milieu- en zedendelicten, integriteitschendingen, drugs- en vuurwapenhandel en -gebruik, illegale immigratie, witwaspraktijken, choller- en jongerenproblematiek zorgwekkend. Bij ongewijzigd beleid kon de veiligheid in Aruba niet langer worden gegarandeerd. De veiligheidssituatie vergde een gecoördineerde aanpak met samenvoeging

van diensten om verdere versplintering tegen te gaan. Ook het ontwikkelen van het juridisch instrumentarium en het beschikbaar komen voor de Politie van middelen voor handhaving en bevoegdheden waren dringend noodzakelijk.

Terecht groeide het gevoel van onveiligheid van de Arubaanse burgers jaarlijks. Het aantal inbraken door chollers (drugsverslaafden) was enorm. Het wettelijk kader bood hiervoor geen afdoende bescherming van de bevolking. Ook het aantal autodiefstallen was schrikbarend. Vaak ging het om redelijk nieuwe auto's waarop de eigenaar vervolgens nog jaren moest afbetalen. De vele auto-ongevallen die een welkome vulling betekenen voor de dagbladen, berokkenden verder veel ellende. Gewelddadige vechtpartijen tussen jeugd-gangs; gewapende roofovervallen op supermarkten, loterijkantoren en wo-ningen zorgden ervoor dat Aruba zich in een richting ontwikkelde die niemand wenste. De politiek besteedde aandacht aan het voorval van de week. Tot afdoende beleidsmaatregelen kwam het verder niet.

VERKEER VERKEERD!

In januari 2006 verklaarde een vertegenwoordiger van de Ontvanger der Belastingen dat er inmiddels 55.000 auto's aan het verkeer in Aruba deelnamen en dat dit aantal jaarlijks met 5% groeit. Een eenvoudig rekensommetje leerde dat er bij deze groei 5 jaar later ruim 70.000 auto's over onze wegen zouden kruipen en 10 jaar zouden er 90.000 auto's staan, waarschijnlijk in aaneengesloten files. Wie dit schrikbeeld alvast wil ervaren hoeft slechts naar Sint Maarten te reizen om de gevolgen te zien van ongebreidelde uitbreiding van het toerisme in combinatie met een sterke bevolkingsgroei en een achterblijvende infrastructuur. Geen ideaal oord voor de 'betere' toerist.

De vraag is natuurlijk, hoe we onze verkeersproblemen gaan oplossen, rekening houdend met de voorziene groei. Hiervoor zal heel snel een beleid voor de lange termijn moeten worden vastgesteld. Aangezien het hierbij gaat om een breed maatschappelijk probleem, moet dit ook breed worden aangepakt. De sociale partners en bewuste burgers zullen met bijdragen tot een oplossing moeten komen, die voor de Arubaanse gemeenschap acceptabel is. Ook het gedoogbeleid van zogenaamde quadracers zal op de helling moeten. Volgens de politie is Aruba het enige land ter wereld waar quadracers op de openbare weg zijn toegestaan met de nodige ernstige ongevallen die vermeden kunnen worden.

Welke keuzes er uiteindelijk gemaakt worden, zal enerzijds afhangen van de dialoog tussen beleidsmakers en planologen en andere betrokkenen. Anderzijds zullen ook financiën de doorslag geven bij het maken van keuzes. Het is

daarbij de vraag hoeveel fysieke ruimte er nog is voor mogelijke uitbreiding van het wegennet.

ARUBA. ÉÉN GROTE OLIEBOL

Anno 2011 telt Aruba minimaal 60.000 auto's, motoren, bussen, trucks en zware machines. Om deze goed te laten functioneren in het hete en stoffige klimaat moet een verbrandingsmotor twee keer per jaar van verse olie worden voorzien. Gemiddeld komt dat elke keer neer op bijna vier liter (één gallon), oftewel acht liter per jaar per motor. Samen met andere soorten afvalolie (voor transmissie, reiniging, enzovoorts) komt dit neer op een hoeveelheid afvalolie van omstreeks 500.000 liter per jaar. Wat er in de jaren sinds de sluiting van Valero met deze grote hoeveelheden afgewerkte olie gebeurde, wil niemand weten. Vóór de sluiting van Valero werd de afgewerkte olie van alle grotere autogarages door een gespecialiseerd bedrijf opgehaald en naar de olieraffinaderij gebracht om te worden verwerkt. Wat er met de olie van de vele eenmansgarages gebeurde die dit zelf 'opruimden' laat zich raden.

Een vergelijkbaar probleem doet zich voor met de oude braadolie die door alle grote en kleine hotels en restaurants wordt geproduceerd. Oorspronkelijk ging alles het riool in, tot de rioolwaterzuiveringsinstallatie te Bubali kwam en erdoor stagneerde. Als 'oplossing' werden grote containers op de dump te Parkietenbos geplaatst waarin de olie wordt verzameld. Enzymen zouden moeten zorgen voor de afbraak maar helaas blijkt dit idee niet te werken. Uit de containers die vol zijn, wordt de olie dus maar in een grote kuil op de dump geloosd. Het vermoeden is dat de olie zich met het grondwater vermengt en zo achter de dump in zee terecht komt. Technisch gesproken zijn er prima alternatieven voorhanden. Naar hedendaagse milieunormen zou deze olie moeten worden verbrand of omgezet in biodiesel. Concrete en effectieve acties in die richting vinden onvoldoende plaats.

Er bestaat evenmin een goede oplossing voor het 'rioolslib-probleem' (het restant van het rioolwaterzuiveringsproces). De dagelijkse productie bedraagt omstreeks 20 m³ wat leidt tot een berg van 7300m³ per jaar waar iets mee gebeuren moet. Vanwege vliegenplagen en stankoverlast bij het nabijgelegen hotel als gevolg van het droogproces van het rioolslib op Bubali werd dit voortaan in de buurt van Parkietenbos gebracht en gedumpt. Sinds die tijd zitten de omwonenden daar met de problemen waar de gasten van het hotel van bevrijd zijn. De Gezondheidsdienst heeft beslist dat hier een einde aan dient te komen. Nog steeds is niet duidelijk wat er met de dagelijks doorgaande stroom rioolslib moet gebeuren.

DE UITDAGING VAN HET HOMO-HUWELIJK

In 2005 hield het homohuwelijk de gemoederen in Aruba bezig. Tegenstanders baseerden zich op het Oude Testament, dat een stortvloed aan verschrikkelijke hemelse straffen in het vooruitzicht stelt aan ongelukkigen met 'immorele verlangens'. De Minister van Justitie beklom de barricades en verklaarde dat het homohuwelijk niet thuishoorde in de Arubaanse cultuur. De clerus en de Minister van Justitie bundelden de krachten in een kruistocht die Aruba voor dit gevaar moest behoeden.

Zoals vaker het geval is, liet Aruba zich in de discussies door vergaande emoties leiden met gebruikmaking van curieuze argumenten. De angstwekkende teksten uit het Oude Testament bijvoorbeeld, zijn allang weersproken door het Nieuwe Testament met zijn duidelijke boodschappen van Liefde en 'het niet veroordelen van elkaar als je zelf een zondaar bent'. Ook het beroep dat de Minister van Justitie deed op 'onze cultuur' was twijfelachtig. Bedoelde hij daarbij ook de gewoonte om het mannelijk zaad willekeurig over het eiland te verspreiden met vele 'kinderen zonder vader' als resultaat?

Ook de opstelling van de katholieke kerk ten opzichte van homoseksualiteit werd in de discussie als argument gebruikt. Dat de Kerk zich in de loop der eeuwen vooral gemanifesteerd heeft door gebrek aan verdraagzaamheid, systematische onrechtvaardigheid en andere kwalijke tekortkomingen, bleef buiten beschouwing. Tot de dag van vandaag zet de katholieke kerk deze traditie voort. Het standpunt om anticonceptie te verbieden in een wereld vol miserabele omstandigheden door overbevolking, is onbegrijpelijk. De praktijk om het misbruik van kinderen door priesters in de doofpot te stoppen, heeft geleid tot voortzetting van het misbruik met als gevolg intense trauma's en verdriet bij de talrijke slachtoffers. In dit licht bezien was het de vraag of de Kerk de morele autoriteit had om de ban uit te spreken over samenlevingsvormen van mensen. Maakte het verschil in geslacht werkelijk zoveel uit dat er een heilige kruistocht moest worden opgezet, die naderhand mogelijk weer als een 'vergissing' moet worden afgedaan?

Het is onjuist gewoonten die onder 'onze cultuur' vallen als een onveranderlijk statisch gegeven te beschouwen. Elke cultuur is aan veranderingen onderhevig. Zo heeft de gewoonte om kinderen te slaan plaatsgemaakt voor het inzicht dat slaan niet gewenst is in een goede opvoeding. In 'onze cultuur' was het normaal dat vrouwen niet veel scholing kregen, aangezien hun taak op aarde bestond uit kinderen baren. Lang waren de beroepsmogelijkheden voor vrouwen beperkt en was hun salaris lager dan dat voor mannen, zelfs voor dezelfde werkzaamheden. Tegenwoordig is het in 'onze cultuur' nor-

maal geworden dat vrouwen dezelfde scholing krijgen als mannen, dat alle beroepsmogelijkheden voor haar open staan en dat er niet meer gediscrimineerd wordt op basis van inkomen. Daarmee verandert ook de traditionele rolverdeling tussen man en vrouw. Zo verandert 'onze cultuur' in de loop der jaren voortdurend. Een groepering op Aruba die hier profijt van heeft getrokken vormen de gehandicapten. Tot nog niet eens zo lang geleden werden ze door hun familie uit schaamte verborgen gehouden voor de buitenwereld.

Dat homoseksuelen het religieuze huwelijk wordt onthouden op grond van de Bijbelse doctrine, is geen argument om ook de mogelijkheid van een burgerlijk huwelijk tegen te houden. Veel Westerse landen hebben staat en kerk gescheiden en een open samenleving ontwikkeld voor mensen met uiteenlopende achtergronden. Om vreedzaam met elkaar te kunnen samenleven geldt dat er niet gediscrimineerd mag worden op basis van geloof, ras, politieke voorkeur, of seksuele geaardheid. In dit verband is het niet houdbaar dat homoseksuelen een recht onthouden wordt die heteroseksuelen wel hebben, namelijk het recht om een ander blijf te geven van duurzame liefde in het symbolische verbond van het huwelijk. Bovendien zijn allerlei wettelijke regelingen opgehangen aan het burgerlijk huwelijk die bedoeld zijn voor alle burgers, zoals de regelingen van pensioenen en erfenissen.

Na een eerste storm werd de kwestie van het homohuwelijk weer doodgzwegen, zoals met veel politieke items gebeurt. Slechts wanneer Nederlandse politici er een punt van maakten om de homoseksuelen op Aruba en de Antillen gelijke rechten te gunnen, werden de onverzoenlijke opvattingen weer van stal gehaald.

Zo waren veel meer kwesties die zich decennialang voortsleepten zonder serieuze poging om tot een definitieve oplossing te komen. Daarbij kregen politici vaak kant en klare oplossingen geboden die het werken van departementen effectiever zou maken. Gezien het onuitputtelijke reservoir van voorbeelden neem ik één belangrijk departement ter illustratie. Het gaat om een selectie van beleidszaken waarover geen beslissingen werden genomen ofschoon deze van groot belang waren voor de financiële gezondheid van Aruba. Op vele andere, minder belangrijke beleidsterreinen is het woord beleid niet eens van toepassing.

DPO KRIJGT NUL OP REKEST

Uit het jaarverslag 2004 van de Dienst Personeel en Organisatie (DPO) blijkt dat zij een aantal projecten ter overweging aan de regering had voorgelegd in de hoop daar op zo kort mogelijke termijn duidelijkheid over te verkrijgen.

Dit verzoek was aan dovemansoren gericht hoewel het om een aantal zeer belangrijke projecten ging:

- Door de MEP-regering werd kort na haar installatie in 2001 de Kerntakenanalyse aangevraagd via het accountantsbureau KPMG. Toen dit haar bevindingen en aanbevelingen na jarenlang onderzoek uiteindelijk aan de regering ter hand stelde, deed deze wat met zoveel andere eveneens duur betaalde rapporten werd gedaan, namelijk wegstoppen in een diepe lade om weer tot de orde van de dag over te gaan.
- Eveneens op verzoek van de regering was jarenlang gewerkt aan een Nieuwe bezoldigingsregeling (HBRA). Deze was nodig aangezien de vele politieke benoemingen en bevorderingen voor totaal scheve verhoudingen binnen het ambtenarenapparaat hadden gezorgd die dringend moesten worden gecorrigeerd. Ook dit rapport vond de weg naar een diepe lade.
- Het probleem van de 'non-actieven' (ambtenaren, hoog en laag die door bestuurders opzij waren gezet maar jarenlang hun salaris ontvingen zonder daarvoor te werken) vormde jarenlang een bron van irritatie binnen de gemeenschap. Ofschoon menig Minister-president strijdvaardig aangaf deze kwestie voor eens en altijd tot een oplossing te brengen, bleef dit probleem voor eens en altijd bestaan.
- Het ambtenarenapparaat was niet alleen berucht om zijn omvang en lage productiviteit, maar ook om zijn hoge ziekteverzuim. Het was dan ook logisch dat DPO de Regering dringend verzocht om een 'Beleid ziekteverzuim' vast te stellen om het ziekteverzuim drastisch terug te dringen. Dat verzoek ligt er nog steeds.
- Het verzoek van DPO om een 'Beleid voor het verlenen van studieopdrachten' (ambtenaren die met behoud van salaris enige jaren gaan studeren) vast te stellen, leidde alleen maar tot nog meer studieopdrachten zonder dat er enige moeite werd gedaan voor beleidsvorming.
- DPO maakte zich ernstige zorgen om de lage arbeidsproductiviteit binnen het ambtenarenapparaat. Zij verzocht daarom om een 'Productiviteitsbeleid t.b.v. verhoging rendement'. Bij de regering kreeg dit op geen enkele wijze dusdanig prioriteit dat er daadwerkelijk aandacht aan werd besteed.
- Gezien de vele problemen die zich in de praktijk van alledag voordeden, verzocht DPO om een 'Beleid deeltijdarbeid, t.b.v. bezuinigen +

sociaal-humanitaire overwegingen', speciaal ten behoeve van vrouwelijke ambtenaren met jonge kinderen. Ook dit verzoek bleek voor bestuurders teveel gevraagd om in hun druk bezette programma op te nemen.

Behalve het gebrek aan beleid en daadkracht dat op soortgelijke wijze op veel beleidsterreinen speelde, is er ook nogal eens sprake van ronduit slecht beleid. Het beste voorbeeld hiervoor is wel het vreemdelingenbeleid, dat gestalte kreeg via het departement DIMAS (Departamento di Integracion, Maneho y Admision di Stranhero) en haar voorgangers DOOV (Directie Openbare Orde en Veiligheid) en DINA (Departamento di Imigracion y Naturalizacion Aruba).

HET IMMIGRATIEBELEID

Een belangrijke overheidsdienst waar wegens voortdurend wisselend en twijfelachtig beleid door de jaren heen wekelijks wel iets te doen was, was het departement dat de toelating van buitenlanders tot de Arubaanse woon- en werkmarkt moest regelen. Haar imago was zó slecht dat de beleidsmakers het regelmatig nodig vonden om, onder de belofte van een nieuwe aanpak, de dienst onder een nieuwe naam te reorganiseren. Voor de immigranten veranderde er in de praktijk echter weinig. Vooral het beleid dat vreemdelingen (een term waaronder ook rijksgenoten werden gerekend) jaarlijks hun verblijfs- en werkvergunningen moesten hernieuwen, zorgde voor veel ongemak. De gebrekkige administratieve verwerking van aanvragen leverde enorm lange wachttijden en veel ergernis op. Daarbij kwam het regelmatig voor dat er papieren kwijtraakten zodat klanten het hele proces van hun aanvraag weer van voor af aan konden opstarten.

Juan vroeg in 2000 zijn 1e vergunning bij de DOOV in San Nicolas. Nadat hij zich ruim dertig keer binnen een jaar vanaf 3 uur 's ochtends aansloot bij de rij wachtenden om maar aan de beurt te komen (om 8.00 uur werden tickets aan de eerste vijftig mensen vergeven. De anderen konden naar huis en een volgende dag terugkomen), vond men uiteindelijk zijn papieren in een archief dat al vele maanden in een kamer had gelegen. In eerste instantie werd hem verteld dat zijn aanvraag inmiddels verlopen was en hij opnieuw moest beginnen. Van de daaropvolgende 2 jaar ontving hij slechts de betalingskwitanties, 'aangezien die volgens de beampten belangrijker waren dan de vergunningen zelf'. Bij alle volgende pogingen doken voortdurend nieuwe problemen op. Om zich verdere tijd en moeite te besparen schakelde hij een van de kantoortjes in die als paddenstoelen uit de grond waren geschoten en die tegen een dikke vergoeding beloofden elke vergunning te regelen. Deze dienstverlening kostte Juan het nodige geld, maar de begeerde vergunningen

leverde het hem niet op. Ook zijn vrouw Elsa, die later was aangekomen, slaagde er ondanks betalingen aan tussenpersonen niet in, enige vergunning te verkrijgen. Jarenlang werden Juan en Elsa, evenals vele honderden en mogelijk zelfs wel duizenden immigranten op gewetenloze wijze uitgebuit door tussenpersonen die hen van het kastje naar de muur stuurden en zich voor elk wissewasje honderden en uiteindelijk zelfs duizenden florin lieten betalen door vreemdelingen die van een minimumsalaris moesten rondkomen. Voor Aruba en deze kantoortjes was dit jarenlang big business!

Er werd echter niet alleen misbruik gemaakt van de zwakke positie van immigranten en hun klaarblijkelijke onmacht om zich tegen dat onrecht en misbruik te verdedigen. Sporadisch kwam het voor dat immigranten door machthebbers in de watten werden gelegd. Daarvoor moesten ze dan wel over speciale kwaliteiten beschikken. Zo had een voormalige Minister het speciaal voorzien op vrouwelijk schoon. Wie daarmee ruim was gezegend kon erop vertrouwen dat de hierboven beschreven gang van zaken haar en haar familie bespaard bleef. Dit voorrecht genoot een Venezolaanse schone, die niet alleen haar vergunningspapieren en die van haar vader en 2 broers binnen 2 weken 'geregeld' zag, maar daarbij ook nog huisvesting verkreeg in een gegoede buurt. Ook een Colombiaanse vreemdelinge werden belangrijke voordelen geboden. In ruil daarvoor moest ze regelmatig de spanningen waar de minister onder leed, zien weg te masseren. Hun inspanningen leverde hen soms zelfs een kind op. Toen Nederland de betrokken minister uiteindelijk van een aantal van zijn bevoegdheden onthief, konden de families van de dames fluiten naar de eerder verkregen voorkeursbehandeling. Een deel van hun verwanten zag zich gedwongen om naar hun land van herkomst terug te keren.

Het blijkt dat de bestuurders niet alleen grote problemen hebben om voor relatief eenvoudige overheidstaken een beleid vast te stellen. Hun gebrek aan inzicht en verantwoordelijkheidsgevoel komt op de grote beleidsterreinen het duidelijkst tot uiting. De vele rapporten en adviezen die zij met de klok der regelmaat voorgeschoteld kregen om de financiële positie van de overheid te verbeteren, mochten niet baten.

RAPPORTENEILAND

In september 2009 besteedde de Regering veel aandacht aan de publicatie van het rapport dat door Arubaanse financiële experts werd samengesteld ten behoeve van de Regering om uit de financiële malaise te geraken. Een uitstekend rapport met waardevolle aanbevelingen maar jammer genoeg het zoveelste uit een eindeloze reeks rapporten die de afgelopen decennia

met hetzelfde doel en met grotendeels dezelfde aanbevelingen, afwisselend voor een MEP of AVP-Regering waren geproduceerd.

Zo kunnen onder meer genoemd worden het Rapport van de Gemengde Commissie uit 1976, verschillende rapporten van het Internationaal Monetair Fonds, de rapporten van de Centrale Bank, de jaarverslagen van de Algemene Rekenkamer, de vele rapporten van de SER, het Rapport Calidad, het rapport 'Met alle respect' en het Rapport van Lennep. Alle constateren ze hetzelfde: politieke patronage (met name politieke benoemingen) en gebrek aan begrotingsdiscipline belemmeren een gezonde financiële ontwikkeling van Aruba. Vanzelfsprekend volgden hieruit aanbevelingen om politieke benoemingen uit te bannen, het ambtenarenapparaat in te perken en de begrotingsdiscipline te verbeteren.

De bestuurlijke ervaringen in de loop der jaren maken één ding heel duidelijk. De twee partijen die gedurende deze periode afwisselend aan de macht waren, bewezen noch over de vereiste volwassenheid, noch over de noodzakelijke discipline en het verantwoordelijkheidsgevoel te beschikken om een behoorlijk beleid te voeren. Alle adviezen werden beschouwd als vrijblijvend en het traditionele beleid werd voortgezet. De principes van goed bestuur werden keer op keer met voeten getreden. Ongetwijfeld bood deze houding een zekere garantie om aan de macht te blijven. Hoe ernstig daarbij de Arubaanse bevolking werd benadeeld telde niet mee. Het enige rapport dat ooit letterlijk en in recordtijd werd uitgevoerd was het (niet-financiële) 'Rapport van de Griendt' dat de AVP-Regering in staat stelde de beslissing van de Gouverneur om de OLA-minister (die jarenlang zeer discutabel beleid had gevoerd) niet-ministeriabel te verklaren, ongedaan te maken. Het betrokken rapport werd zodoende slechts aangewend voor het ongestoord voortzetten van wanbeleid.

De MEP-Regering had inmiddels verklaard dat zij het rapport van de Commissie overheidsfinanciën 'steunt'. Over 'uitvoeren' repte zij met geen woord. Een parlamentslid van de MEP stelde kort daarop in een ontmoeting met de Commissie dat 'met het oog op de komende verkiezingen de personeelskosten niet kunnen worden verlaagd'. Hiermee gaven zowel de Regering als een meerderheid van het Parlement automatisch aan dat de bevolking wederom niet op enige verbetering van het overheidsbeleid hoefde te rekenen. De enige werkelijke garantie die zij daarmee de Arubaanse bevolking gaven, was dat er na 3-4 jaar weer een nieuwe kostbare deskundige commissie zou moeten worden ingesteld, die dezelfde conclusies zou trekken als voorheen, met in een nieuw rapport weer dezelfde aanbevelingen.

Daarmee kon de Arubaanse gemeenschap er van uit gaan dat de nationale schuld na enige jaren opnieuw met enige honderden miljoenen florin zou zijn toegenomen, de overheidskosten de inkomsten nog meer zouden overtreffen en accijnzen en belastingen verder zouden worden opgeschroefd om de groeiende financiële problemen weer enige tijd het hoofd te kunnen bieden.

VERVOLG

Het is voor velen een raadsel hoe het mogelijk was dat bestuurders decennialang op een dusdanig grote schaal wanbeleid hebben gepleegd zonder dat hen enige strobreed in de weg werd gelegd. Voor een land dat zich erop voorstaat dat het een democratische rechtstaat is, zou het Parlement de geëigende instantie moeten zijn die de bestuurders corrigeert en op het rechte pad houdt of brengt. Inzicht hoe onze parlementariërs zich in de 25 jaar van de Arubaanse Status Aparte van hun taak gekweten hebben, is daarom heel belangrijk.

RAPPORT

*Colegio Dushi-Stul
Bestuursboulevard, Oranjestad*

Klas: Kabinet 1

Nomber Alumno: M.I. Nister

<i>Materia</i>	<i>Cifra</i>
<i>Rekenen (af)</i>	<i>10</i>
<i>Taal (Gaña)</i>	<i>10</i>
<i>Tekenen (sin lesa)</i>	<i>9</i>
<i>Natuur (destrui)</i>	<i>9</i>
<i>Optellen (conta placa)</i>	<i>10</i>
<i>Aftrekken (gasta placa)</i>	<i>10</i>
<i>Verzuim</i>	<i>9</i>
<i>Geschiedenis (falsifica)</i>	<i>9</i>

Eindavies:

Proficiat! Excelente alumno! Sigui asina!

Ta bai over: NO

Ta keda sinta un año mas: SI

*Cabezante di scol,
Mr. E. Man*

9- STEMPELPARLEMENT, EEN GEVAAR VOOR DE RECHTSSTAAT

In de Arubaanse gemeenschap bestaat weinig waardering voor het werk van het Parlement. Het Parlement doet er weinig aan om zijn reputatie te verbeteren. Verspilling van gemeenschapsgeld en torenhoge leningen die door het Parlement zijn goedgekeurd, hebben geleid tot zware lasten voor de gemeenschap: hogere belastingen en vermindering van de koopkracht. De parlementariërs hebben hun plicht verzuimd om zich in te zetten voor het algemeen belang en de burgers te beschermen tegen een onverantwoordelijk bestuur. Ook het beleid om niet te protesteren tegen de vele politieke benoemingen is een kwalijke tekortkoming. Deze praktijk betekent een inbreuk op het principe van gelijke behandeling van de burgers. Ook in dit opzicht lieten de volksvertegenwoordigers de gemeenschap in de steek.

In een begeleidend persbericht bij haar jaarverslag 1996-1999 spreekt de Algemene Rekenkamer (ARA) haar ongenoegen uit over het feit dat haar rapporten niet in openbare vergaderingen van de Staten worden behandeld. Zij betreurt het ook dat haar constatering uit het verleden niet worden gebruikt om te leren voor de toekomst. Zelfs na de publicatie van de rapporten inzake "Viertal projecten Vervoer en Communicatie" en het "Radisson-project" waarin de besluitvorming op veel punten gebrek aan structuur en transparantie vertoont en wettelijke procedures niet worden nageleefd, ziet zij dezelfde fouten terugkeren bij projecten van 'Desaroyo Nobo pa San Nicolas', het 'Racebaanproject' en het 'Computerproject voor schoolverlators'.

Het was niet alleen voor de ARA, maar voor de hele gemeenschap duidelijk dat het Parlement niet voldeed aan haar plicht om de regering te controleren. Veeleer stelde het Parlement zich op als instrument dat alle initiatieven en handelingen van de regering blindelings legitimeerde, ongeacht of deze illegaal waren of nadelig voor de gemeenschap. De regering kon zich verschuilen achter het standpunt dat zij functioneerde volgens de principes van de democratische rechtsstaat. Daarom werd naar wegen gezocht om twijfelachtig bestuurshandelen aan een nader onderzoek te onderwerpen.

PARLEMENT OF WAARHEIDSCOMMISSIE?

Begin 2002 stelde de regering, in navolging van de Waarheidscommissie van Zuid-Afrika, een eigen Waarheidscommissie in. Deze commissie moest gevallen van overtredingen tegen de principes van goed bestuur en corruptie onderzoeken in een aantal geruchtmakende projecten onder de vorige

regering. Deze commissie diende reeds binnen enkele maanden haar conclusies in op grond van een uitgebreid documentenonderzoek. Op grond van het onderzoek stelde het O.M. een strafrechtelijk onderzoek in. Een onafhankelijke rechter uit Nederland veroordeelde een ex-minister en ex-leider van de AVP tot een voorwaardelijke gevangenisstraf en taakuren wegens fraude en omkoperij. Zeven andere ambtenaren en ondernemers werden eveneens veroordeeld. Het ging om alle acht personen die zich volgens de Waarheidscommissie schuldig hadden gemaakt aan overtredingen. De partij van de veroordeelden en de aan haar gelieerde media begonnen daarop een jarenlang durende hetze tegen de Waarheidscommissie. Hun kritiek richtte zich daarbij onder meer op de kosten van het onderzoek dat nog geen drie maanden had geduurd: Af. 700.000,-.

Het was goed dat de betrokken partij en media zich zorgen maakten om de Af. 700.000,- die de werkzaamheden van de Commissie de gemeenschap zouden hebben gekost. Hun beschuldigingen kwamen echter hypocriet over gezien de vele miljoenen die Aruba mede als gevolg van overheidsfalen van dezelfde partij had verloren. Alleen al het bedrag van US\$. 110 miljoen (Af. 200 miljoen) dat Aruba in diezelfde tijd ten behoeve van overheidsgaranties voor mislukte hotelprojecten moest afdragen, kwam neer op Af. 550.000,- per dag oftewel het maandsalaris van 450 families met een minimuminkomen. Het totale bedrag van Af 200 miljoen zou voldoende zijn om deze 450 families een maandelijks inkomen van Af. 1200,- te garanderen gedurende 30 jaar. Toen later bleek dat de werkelijke kosten van de Waarheidscommissie amper 15% van de begrootte (!) Af. 700.000,- waren geweest, verstomde de ophef.

Bij al hun bezwaren verloren de betrokken partij en media uit het oog, om welke reden de Waarheidscommissie werd ingesteld. Omdat de bestaande controlemechanismen niet effectief functioneerden, ontstond vanuit de gemeenschap de behoefte om met name het financieel handelen van het Kabinet Eman-3 te onderwerpen aan een grootschalig onderzoek door een onafhankelijke commissie.

De vraag is waarom de normale wettelijke controlemechanismen niet werkten. Dit was een rechtstreeks gevolg van het feit dat het Parlement als hoogste controlerende instantie tekortschoot. Zowel de Algemene Rekenkamer (ARA) als het Openbaar Ministerie hebben tijdens het symposium van de Waarheidscommissie in juni 2002 duidelijk aangegeven dat de politieke cultuur en een niet capabel Parlement hun controlerende taken onmogelijk maken.

In zijn voordracht tijdens het symposium 'Rechtmatig en doelmatig openbaar bestuur in Aruba' stelde de voorzitter van de Algemene Rekenkamer dat het 'in de parlementaire geschiedenis nimmer is voorgekomen dat de Staten een minister, die ter verantwoording is geroepen omtrent het door hem/haar gevoerd financieel beheer, hebben weggestuurd, ook al waren de financiële gevolgen van de verrichte rechtshandelingen rampzalig voor het Land'. En verder: 'Uitgebrachte Rekenkamerrapporten zijn tot nu toe nimmer in een openbare vergadering door de Staten behandeld. Kennelijk nopen zij de Staten dus niet tot het ter verantwoording roepen van de minister(s). Gelet op het voorgaande zou de gedachte hebben kunnen postvatten, dat op het voeren van financieel wanbeheer geen sanctie bestaat'. Volgens de voorzitter heeft het falen van de toezichthoudende taak van het Parlement tot gevolg dat 'er geen beweging is in het vlot trekken van misstanden binnen de overheidssector, alle controlerapporten ten spijt. Dit verklaart dan ook dat controle-rapporten van de Centrale Accountantsdienst jaren achtereen op dezelfde tekortkomingen wijzen zonder dat maatregelen worden genomen om het getij te keren'.

De voorzitter geeft aan dat de werkelijke ziekte van de overheidsfinanciën ligt in 'het ontbreken van een ordelijk en controlebaar financieel beheer, gebaseerd op een goede administratieve organisatie en goede interne (accountants)controle binnen de overheidsdiensten'. Hij eindigt zijn betoog heel scherp: 'Aangezien de Rekenkamer werkt ten behoeve van de Staten, zal zij zich in haar rapportage primair richten tot deze toezichthouder. De Rekenkamer heeft als controleorgaan voor de Staten met lede ogen moeten zien, dat haar rapporten niet door de Staten worden behandeld. Gevolg is dat de geschiedenis zich keer op keer herhaalt. De uitvoerende macht maakt zich keer op keer schuldig aan handelen in strijd met de wet. De Rekenkamer heeft zich afgevraagd, wat de redenen kunnen zijn om de Rekenkamerrapporten onbehandeld te laten.

Één van de motieven zou kunnen zijn, dat voorkomen wordt dat een kabinet valt (partijpolitieke overwegingen). Een andere reden zou kunnen zijn, dat het gezien de kleinschalige omvang van de Arubaanse gemeenschap moeilijk is kritiek te leveren op ministers/coalitiegenoten. Voorts zal een rol spelen dat Statenleden zijn gekozen vanwege hun politieke aspiraties en niet op basis van hun financieel-economische en juridische deskundigheid. De rapporten van de Rekenkamer zijn voor Statenleden die geen financieel-economische achtergrond hebben waarschijnlijk niet te verteren'.

Ook de procureur-generaal laat zich tijdens datzelfde symposium ten aanzien van het functioneren van de Staten in kritische bewoordingen uit: 'Van het Openbaar Ministerie in het algemeen en de procureur-generaal in het bijzonder wordt soms actief optreden verwacht in de vorm van onderzoek of vervolging bij aanwijzingen dat een bestuurder of ambtenaar onrechtmatig heeft gehandeld, terwijl de primair verantwoordelijke toezichthouders van het bestuur –de regering zelf of de Staten- geen sancties aan het onrechtmatig handelen hebben verbonden. De principiële vraag kan dan worden gesteld welke legitimatie het Openbaar Ministerie eigenlijk heeft en welk draagvlak er bestaat voor een strafrechtelijke vervolging als de desbetreffende toezichthouders ter zake zelf stil zitten en daarmee het onrechtmatig handelen impliciet goedkeuren'. Zij maakt tevens het standpunt van het OM duidelijk: 'Het strafrecht is er niet om het falen van andere instanties achteraf op strafrechtelijke wijze te dekken'.

De Waarheidscommissie heeft behalve de constatering die leidden tot vervolging en een aantal veroordelingen in de zaak Fondo Desaroyo Nobo San Nicolaas nog een andere ontdekking gedaan. Documenten met betrekking tot een bedrag van Af. 25 miljoen bleken verdwenen te zijn in het Fondo Desaroyo San Nicolas. Daardoor had de ARA bij haar controle geen volledig beeld.

De belangrijkste verdienste van de Waarheidscommissie is het feit dat zij gewezen heeft op de noodzaak van een mentaliteitsverandering ten aanzien van behoorlijk bestuurlijk handelen in Aruba. Het effectief versterken van de reeds bestaande controlemechanismen is een onderdeel daarvan, een mening die ook de Algemene Rekenkamer is toegedaan. Dit zou meteen een nieuwe Waarheidscommissie in de toekomst overbodig maken. De omstreeks Af. 100.000,- die de Commissie uiteindelijk heeft gekost, kan dan wel eens een zeer vruchtbare investering blijken te zijn geweest voor de Arubaanse gemeenschap!

PEANUTS!

In de eerste helft van 2005 kwam de eerste (en tot nu toe enige) parlementaire enquête in de geschiedenis van Aruba tot stand. De media beschreven deze noviteit vooral als een politiek circus dat de gemeenschap Af. 500.000,- kostte.

Dat die parlementaire enquête tekortkomingen had, viel niet te ontkennen. De voorzitter had op grond van zijn verleden nooit benoemd mogen worden. Kort daarvoor was hij tot twee keer toe door het gerecht schuldig bevonden

wegens zijn gedrag na een auto-ongeval waarbij overvloedig alcoholgebruik in het spel was.

Bovendien was het beter geweest indien de leden van de parlementaire commissie over meer juridische en financiële expertise hadden beschikt. Daarmee hadden zij scherper en directer kunnen reageren op antwoorden van getuigen en zouden de vragen minder amateuristisch zijn gesteld.

Ondanks alle tekortkomingen waren de voordelen van die parlementaire enquête uiteindelijk toch groter dan de nadelen. Het feit dat bewindslieden, ook na hun aftreden, publiekelijk ter verantwoording werden geroepen, betekende een grote vooruitgang. Het was opmerkelijk voor een land, waar het gebruikelijk was dat een stempelparlement als hoogste controlerend orgaan kritiekloos de (wan)daden van haar opdrachtgevers (de Regering) toeliet. Bestuurders ondervonden voor het eerst dat ook zij niet ongestraft onwettige en onzorgvuldige handelingen konden blijven verrichten. Deze omslag kon de gemeenschap in de toekomst miljoenen florin uitsparen. De investering van Af. 500.000,- kon in deze zin dan ook als 'peanuts' worden beschouwd.

Als gevolg van de parlementaire enquête naar de bouwfraude in Nederland ontving de Nederlandse Staat indertijd enkele honderden miljoenen euro's terug van de betrokken ondernemers. Bovendien werd hierdoor bij veel lopende projecten een korting toegepast van 10%. Door dit alles heeft de Nederlandse Staat uiteindelijk in totaal omstreeks 1 miljard euro teruggekregen c.q. uitgespaard, hetgeen veel meer was dan de kosten van de parlementaire enquête. Ook voor Aruba kunnen parlementaire enquêtes naar dubieuze projecten miljoenen in het overheidslaatje terugbrengen. Bovendien ervaren de burgers, die aan dubieuze projecten toch al reeds honderden miljoenen florin hebben verloren, enige genoegdoening.

Na twee decennia Status Aparte was het duidelijk dat het Parlement op geen enkele wijze voldeed aan haar plicht om op te komen voor het belang van de gemeenschap. Voornamelijk werd er partijpolitiek bedreven op een legaal platform. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Nederland, de grootste Koninkrijkspartner, zich zorgen maakte over de kwaliteit van het bestuur. En aangezien het waarborgen van deugdelijkheid van bestuur een koninkrijksaangelegenheid is, was er voldoende reden om een nader onderzoek hiernaar in te stellen.

‘CORRUPTIEONDERZOEK’: BEHOUD VAN DE ARUBAANSE AUTONOMIE

In de eerste helft van 2009 beraadde politiek Nederland zich op de mogelijkheid om middels het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC) een diepgaand onderzoek in te stellen naar de kwaliteit van de democratie en rechtsstatelijkheid en mogelijke gevallen van corruptie op Aruba. Vanaf de eerste tekenen dat dit kon gebeuren verzette de MEP-regering zich hiertegen met hand en tand. Daarbij wist zij zich gesteund door een meerderheid in het Parlement. Opnieuw werd hiermee bewezen dat opdrachten van haar minister(s) blindelings werden uitgevoerd.

De halsstarrige houding van de 11 parlementariërs van de MEP om koste wat kost hun regering te beschermen, toonde opnieuw aan dat de Arubaanse parlementaire democratie niet functioneerde als behartiger van het algemeen belang. De gronden voor het onderzoek werden afgedaan als ‘geruchten’. Het was echter bekend dat deze ‘geruchten’ meer publieke geheimen waren die te ernstig waren om nòg langer te negeren.

De partij stelde voor om de ‘geruchten’ met eigen middelen (Arubaans OM) verder uit te zoeken. Daar het O.M. en de landsrecherche al jaren kampten met een groot tekort aan personeel zou een dergelijke aanpak zeker jaren duren. Bovendien had het OM aangegeven dat het zich liever niet meer met onderzoek inliet waarbij (ex-)politici betrokken waren, ‘aangezien het OM dan meteen op een negatieve manier in het politieke spel betrokken raakte’. Het OM riep daarom het Parlement op om zelf haar controlerende rol eens kritisch te bezien.

Het Rapport Calidad geeft aan dat de manier waarop het Parlement functioneert een kritische rol wel heel moeilijk maakt. Zolang parlementariërs van de regerende partij doorgeschoven kandidaten zijn die met slechts enkele voorkeurstemmen hun ministers met juist veel voorkeurstemmen moeten controleren, valt er weinig verbetering te verwachten. De taak van dergelijke parlementariërs bestaat voornamelijk uit het applaudisseren op commando voor hun minister-opdrachtgevers, om ze tegen kritiek te beschermen en hun wandaden te legaliseren. Dit is al decennialang de code bij elke partij die aan de macht is.

Voor de bevolking was het onderzoek door Nederland dus een welkom initiatief. Deze situatie vertoonde overeenkomsten met die van 2001, toen vanuit de gemeenschap gevraagd werd om een onafhankelijk onderzoek naar het beleid van de AVP in de afgelopen regeringsperiode. Dat onderzoek had echter een bittere nasmaak achter gelaten. De resultaten hadden lang op zich

laten wachten waarop vervolgens de twee grootste partijen er op kwalijke wijze politiek mee bedreven.

De vrees was, dat er net als destijds bij het onderzoek van Fondo Desaroyo Nobo San Nicolaas, belangrijke en compromitterende documenten zouden verdwijnen en dus niet in handen zouden komen van een toekomstige onderzoekscommissie. De belangrijkste figuren zouden daardoor buiten schot blijven: geen lijk, geen zaak! De wetenschap dat er belangrijke documenten verdwenen zijn, is op zich een indicatie dat er wat te verbergen valt. De paar documenten die niet vernietigd konden worden omdat ze al te veel gemeengoed zijn geworden, leveren echter al een duidelijk beeld op hoe er bestuurd werd. Dat de miljoenenfraudeur in de zaak van het Landslaboratorium een lagere straf kreeg opgelegd dan geëist omdat de verantwoordelijke minister ondanks herhaalde en duidelijke signalen nagelaten had om in te grijpen, zegt bijvoorbeeld genoeg.

Het verweer van de MEP dat een onderzoek door Nederland een inbreuk is op de autonomie van Aruba is in feite struisvogelpolitiek. De ontredde van het land wegens wanbestuur en corruptie, met als gevolg de afhankelijkheid van donorlanden, dát is de grootste aanslag op de autonomie!

PARLEMENTAIR FALEN

Volgens het democratisch bestel nemen de parlementariërs het initiatief voor wetsontwerpen en zien zij er op toe dat bestuurders de wettelijke richtlijnen volgen. In onze jonge democratie waren onze volksvertegenwoordigers voornamelijk spreekbuis en public relationsfunctionaris van de bestuurders. Vaak gingen zij daarbij zelfs zover dat zij overtredingen van wettelijke regels goedpraatten en legitimeerden.

Hiermee ondergraaft het Parlement haar eigen bestaansrecht. In de gedachte van de Trias Politica vervullen de volksvertegenwoordigers een uitermate belangrijke, zo niet de belangrijkste taak in het staatsbestel. Op basis van prikkels uit de gemeenschap formuleren zij voorstellen die erop gericht zijn de gemeenschap beter te laten functioneren. Belangrijk daarbij is het criterium dat een voorstel het welzijn van zoveel mogelijk burgers beoogt. In de fase van verdere uitwerking worden die voorstellen door de vertegenwoordigers gecontroleerd op hun wetmatig- en doelmatigheid. Tevens moet het Parlement er op toe zien dat de beschikbare gelden efficiënt zijn gebruikt. Zoals uit de voorgaande hoofdstukken valt af te leiden, heeft het Arubaans Parlement al vanaf het begin daarin gefaald en draagt de gemeenschap daar de komende decennia de lasten van.

Ofschoon fouten van verschillende ministers de gemeenschap vele miljoenen florin hebben gekost, heeft het Parlement nog nooit een minister van zijn taak ontheven. Misschien is voor parlementariërs de norm om een minister naar huis te sturen, vervolging vanwege een criminele daad. Maar omdat zaken als politieke benoemingen officieel niet onder corruptie vallen en dus niet als een criminele daad worden beschouwd, houdt het Parlement zich op de vlakte. Daarmee legitimeert het wanbestuur.

Het predicaat stempelparlement geldt niet alleen voor leden van de regeringspartij. Ook van de parlamentsleden van de oppositiepartij wordt kadaverdiscipline volgens de partijlijn vereist. Elke afwijking daarvan leidt intern tot kritiek die naar buiten toe weliswaar nogal eens wordt afgezwakt. Elke parlementariër heeft immers het recht om er een eigen mening op na te houden, heet het dan. Stemmen voor de tegenpartij kan de overtreder in de praktijk zelfs op uitsluiting komen te staan. Dit ervoeren twee leden van de MEP-fractie die in december 2010 bij de stemming over de versobering van de voorzieningen van ministers en parlementariërs met de coalitie meestemden. Zij werden daarop door hun partijleiding voor verrader uitgemaakt en verordonneerd hun zetels aan de partij 'terug te geven'.

De eerder aan de orde gestelde Parlatinoreizen (zie Hoofdstuk 2) droegen in sterke mate bij tot het disfunctioneren van het Parlement. Voortdurend waren parlementariërs op reis om met hun collega's uit Latijns-Amerika te 'overleggen'. Urgente problemen van binnenlandse aard bleven zodoende liggen. Zo was er onvoldoende of geen tijd voor een openbare behandeling van het Rapport Fowler met voorstellen om de positie van ministers en parlementariërs aan te passen. Achterwege bleef ook de bespreking en het zoeken naar oplossingen van de politieke patronage, al 20 jaar lang de belangrijkste oorzaak van de financiële en sociale problemen. Aandacht en tijd ontbraken ook steeds voor een gezamenlijke reflectie op het gebrekkig functioneren van het Parlement; het uitzetten van een duidelijke visie voor Aruba; oplossingen vinden voor de polarisatie tussen groen en geel die de politieke sfeer verzieken; het onderwerp partijfinanciering te bespreken, een belangrijk thema bij corruptie; om te discussiëren over de kwaliteit van de dienstverlening ten behoeve van de bevolking; om oplossingen te zoeken voor verkeers- en alcoholproblemen, de verwaarlozing van de jeugd.

Het parlementair falen wordt ook in het rapport 'Met alle respect' benadrukt: 'Een opmerkelijk aspect is dat het parlement, de Staten, geen rol van betekenis speelt als het op controle van de regering aan komt. Aruba heeft een parlementaire democratie en een de jure dualistisch systeem. De praktijk

is echter monistisch in die zin, dat de regeringsgezinde statenleden zonder meer de regering steunen, terwijl de oppositie wel zeer kritisch, maar machteloos is'.

ENIGE BESCHEIDEN ZELFREFLECTIE

Hoewel het hierboven geschetste verschijnsel 'stempelparlement' betrekking heeft op de regeringspartij, mag hieruit niet geconcludeerd worden dat slechts een bepaalde partij verantwoordelijk is voor het disfunctioneren van het Parlement vanaf de Status Aparte. Het probleem strekt zich uit over alle regeringsperiodes waarin kabinetten van verschillende politieke kleur elkaar beurtelings opvolgden. Jammer genoeg ontbrak het alle partijen aan de benodigde politieke wil, moed en verantwoordelijkheid om vanuit zelfkritiek, in besloten kring of openbaar, te beginnen aan een andere benadering van hun taken.

Toch klinken er uit de hoek van individuele politici zo nu en dan kritische geluiden over hun eigen functioneren. Ofschoon de leider van de grootste oppositiepartij na de verkiezingen in 2001 aanvankelijk verklaarde dat zij de verkiezingen hadden verloren 'wegens fouten in de campagne', kwam hij later met de mededeling dat 'mogelijkerwijs de nederlaag te wijten was aan enkele foutjes die door de vorige Overheid van zijn partij begaan waren'. Binnen onze nationale politiek was dat een enorme stap. De betrokken politicus had echter meer vertrouwen kunnen wekken voor zijn oprechtheid, indien hij ook had aangegeven welke fouten zijn partij gedurende zijn regeringsperiode had begaan; hoeveel deze fouten de gemeenschap hadden gekost en op welke wijze hij dacht die fouten te kunnen corrigeren en hoe de gemeenschap daarvoor kon worden gecompenseerd. Een andere parlementariër verklaarde dat het salaris en de privileges van politici wat kritischer bekeken mochten worden terwijl een andere collega zich zelfs afvroeg of de functie van parlementariër werkelijk zinvol was voor Aruba.

Als we bekijken wat de effectiviteit en efficiency van het parlement is, dan rijst de vraag of het inderdaad zinvol is om er een dergelijk uitgebreid parlement op na te houden. Pleidooien van verschillende politici om het parlement verder uit te breiden wegens 'uitgebreide werkzaamheden' lijken elke grond te missen, zeker wanneer in aanmerking wordt genomen dat parlementariërs naast hun werkzaamheden in het Parlement er nog een advocaten- of artspraktijk op na kunnen houden. Het is daarnaast een bekende misvatting, zowel bij de overheidsdepartementen als de Ministerraad, dat het gebrek aan kwaliteit kan worden gecompenseerd door kwantiteit.

VERVOLG

Nu duidelijk is op welke wijze bestuurders en parlementariërs hun verantwoordelijkheden hebben ontlopen en hun plicht verzaakt, is het interessant om te bekijken waar de politici zich dan wél mee bezig hielden. Dat wordt het onderwerp van het volgende hoofdstuk.

UN BON AÑA PARLAMENTARIO

Relato anual di con nos parlamento ta proteha pueblo y hubentud

Luna	Loke a pasa	Loke parlamento a hasi
<i>Januari:</i>	<i>Aruba no tin presupuesto nobo</i>	<i>nada</i>
<i>Februari:</i>	<i>BBO ta redobla prijs di cuminda</i>	<i>nada</i>
<i>Maart:</i>	<i>Minister ta hinca lenga den orea di trahado</i>	<i>nada</i>
<i>April:</i>	<i>Parlamentario blo sunu na beach</i>	<i>nada</i>
<i>Mei:</i>	<i>Carta di soborno den gobierno ta aparece</i>	<i>nada</i>
<i>Juni:</i>	<i>Parlamentario ta bende tereno di gobierno</i>	<i>nada</i>
<i>Juli:</i>	<i>Gangnan ta bringa te mata otro</i>	<i>nada</i>
<i>Augustus:</i>	<i>Prijs di awa y coriente ta redobla</i>	<i>nada</i>
<i>September:</i>	<i>Gang ta bringa cu polis y horta su auto</i>	<i>nada</i>
<i>October:</i>	<i>Gang ta drenta warda di polis y kima auto</i>	<i>nada</i>
<i>November:</i>	<i>Gang ta tira polis cu arma di candela</i>	<i>nada</i>
<i>December:</i>	<i>Parlamentario ta bisti guayabero blanco</i>	<i>awor si:</i>

Awor si cu urgencia ta prohibi guayabero den parlamento, pasobra cu esaki e parlamentario ta duna mal ehempel na nos hubentud!

10- EEN POLITIEK VERZIEKT KLIMAAT

Aan het eind van de 90'er jaren werd voor het eerst de term 'politiek verziekt klimaat' gebruikt om de onderlinge sfeer van aantijgingen en conflicten tussen de Arubaanse politieke partijen te beschrijven. Opmerkelijk was dat deze uit de mond kwam van de bekende Curaçaose bankdirecteur Lio Capriles. Zoals te verwachten was, werden hem zijn opmerkingen door de Arubaanse politiek niet in dank afgenomen. Vooral omdat hij zich als 'buitenlander' met de interne politiek van Aruba bemoeide. Vanuit de gemeenschap klonk echter waarde-ring voor de rake wijze waarop hij het politieke gekrakeel typeerde.

Ook waarnemend Procureur Generaal Jörg benoemde in 2008 zaken als de vijandschap tussen de twee grootste partijen, het onbehoorlijk functioneren van het Parlement, de grote hoeveelheid partijbenoemingen, het gebrek aan transparantie bij aanbestedingen, wat uitmondde in een 'naargeestig politiek klimaat'. Zijn opmerkingen trokken destijds grote aandacht. Ook had het OM volgens hem zelf ervaren dat bij strafrechtelijk onderzoek en vervolging van partijleden, door hun partij met de daaraan gelieerde media een intensieve lastercampagne werd gevoerd die de geloofwaardigheid van het OM moest aantasten.

Meer dan 10 jaar daarvoor vonden de samenstellers van het rapport 'Met alle respect' de grote tegenstellingen tussen de politieke partijen reeds 'opmerkelijk'. Zij constateerden dat 'een echt debat over zaken van landsbelang niet wordt gevoerd, het wantrouwen over en weer groot is en verdachtmakingen aan de orde van de dag zijn. Omdat door patronage deze politieke scheidslijnen zich ook sterk onder de burgers doen gevoelen, bestaat onze-kerheid, zelfs angst'.

HET GELIJK VAN DE POT EN DE KETEL

De laatste 25 jaar valt er een ogenschijnlijk felle polarisatie tussen de AVP en de MEP op te merken. Het lijkt erop dat beide partijen elkaar naar het (poli-tieke) leven staan en een hevige strijd voeren tegen de corruptie op grote schaal waaraan de 'andere partij' zich schuldig maakt. Wie de ontwikkelingen nauwlettend volgt, krijgt echter de indruk dat het gaat om schijn, een spel dat gericht is op het gelijkelijk verdelen van de macht en de rijkdom. Beurte-lings zorgen de partijen vanuit de oppositie voor een klimaat van oplopende stemmingkwekerij tegen de zittende Regering. Na de volgende verkiezingen zijn de rollen omgedraaid en begint hetzelfde ritueel.

Elke regeringsperiode opnieuw roepen de vertegenwoordigers van de grootste oppositiepartij dat er een hoop overheidsaangelegenheden slecht worden behartigd: het financiële beleid, politieke benoemingen, politieke vervolgelingen, privileges voor overheidsgezindten, het grote aantal adviseurs, het huren van kantoren in gebouwen van vriendjes, deelname aan twijfelachtige projecten, mislukte projecten die de gemeenschap miljoenen kostten, een stempelparlement, het negeren van de oppositie. Opvallend is, dat deze klachtenlijst bij elke oppositie identiek is. Nog opvallender is, dat al degenen die vanaf het begin van de jaren negentig, dit deuntje hebben gezongen in feite gelijk hadden. Het gaat om tekortkomingen die ook door instanties als de Algemene Rekenkamer, de Centrale Accountantsdienst, de Centrale Bank, de Sociaal Economische Raad worden onderschreven. Het is een vorm van schijnheiligheid dat de grootste oppositiepartij steeds weer dezelfde soort wandaden die zij zelf recentelijk tijdens haar eigen regeringsperiode heeft bedreven, aan de kaak stelt. Even schaamteloos verdedigt de regeringspartij haar wandaden met het argument dat de oppositiepartij als regeringspartij precies hetzelfde of erger heeft gedaan. Elke nieuwe regering van Aruba is daartegenover tot vervelens toe in de weer om de fouten van de vorige regering uit te vergroten.

Voorbeeld van zo'n klaagzang is het voortdurend aanhalen van de slechte afloop van de hotelprojecten en de Racetrack waarvoor de AVP garanties heeft uitgegeven die het Arubaanse volk zouden hebben benadeeld voor Af. 225 miljoen. Aan de andere kant zou de MEP de Arubaanse gemeenschap weer voor Af. 25 miljoen hebben laten opdraaien als gevolg van het beruchte Laguna Dorada project. Een zelfde leven leidt de aanklacht tegen de AVP voor de 'diefstal' van Af. 50 miljoen in het Fondo Desaroyo Nobo San Nicolaas, terwijl anderzijds de MEP wordt beschuldigd van politieke benoemingen op grote schaal die de gemeenschap jaarlijks omstreeks Af. 100 miljoen zouden kosten.

Voor de Arubaanse gemeenschap is het moeilijk te beoordelen hoe schadelijk het optreden van de partijen in de Regering is en welke beschuldigingen terecht zijn of niet. Volgens de Algemene Rekenkamer werd de mislukking van de hotelprojecten veroorzaakt door gebrek aan deugdelijke controle gedurende het hele proces. Daar beide genoemde partijen deel uit maakten van de Overheid tijdens de uitvoering van de meeste projecten, dragen zij als regerings- én oppositiepartij beide verantwoordelijkheid voor de mislukking. Voor het beruchte Racetrackproject lag de situatie anders. Dat was een exclusief project van de coalitieregering AVP-OLA.

De ‘diefstal’ van Af. 50 miljoen van de Fondo Desaroyo San Nicolaas kan op dezelfde wijze beschouwd worden. In letterlijke zin is er geen sprake van ‘diefstal’ van Af. 50 miljoen. Veeleer gaat het om fraude die gepleegd is met het bedrag van Af. 50 miljoen. Bijvoorbeeld teveel geld in rekening brengen voor werkzaamheden; geld innen zonder dat daar werkzaamheden voor werden uitgevoerd of teveel in rekening brengen voor materiaal. Dit gebeurde doordat een deugdelijke controle door een onafhankelijke instantie ontbrak.

Omtrent de ‘politieke benoemingen’ speelde het volgende. Volgens de AVP had de MEP na jaren in de regering grote aantallen mensen die gelieerd waren aan een minister of de partij benoemd in overheidsdienst, zonder dat de noodzaak daartoe bestond en er ook geen geld daarvoor beschikbaar was. De MEP-Regering verdedigde zich met het argument dat deze mensen nodig waren voor een goede service aan het publiek. De oppositie op haar beurt verwees naar de Centrale Accountantsdienst. Deze stelde dat er voor ruim de helft van deze benoemingen geen vacatures waren geweest en dat de wettelijke bepalingen inzake benoeming van personeel waren overtreden. De Minister van Financiën erkende in 2008 dat de personeelskosten een zware last vormden voor de gemeenschap, uitgaande van een gemiddelde per werknemer indertijd van minimaal Af. 60.000,- aan kosten per jaar.

In hun wedijver om de schanddaden van ‘de andere partij’ aan de kaak te stellen, lieten partijen natuurlijk wel eens enkele steken vallen.

SCHIJNHEILIGHEID TEN TOP

De regeringspartij MEP beschuldigde regelmatig ‘de dieven van AVP’ die rijk zouden zijn geworden dankzij de Fondo Desaroyo Nobo San Nicolas (FDNSN), de hotelgaranties, de radar, de modernisaties van de haven en het vliegveld. Het zou onbegrijpelijk zijn dat de verantwoordelijke personen nog steeds vrij rondliepen.

Hoewel er inderdaad leden van de AVP betrokken waren bij fraude in het FDNSN- en de hotelgarantieprojecten (in het bijzonder het Radisson hotel), kan in andere projecten de AVP hoogstens beschuldigd worden van medeplichtigheid. Volgens verschillende rapporten, onder meer van de Algemene Rekenkamer, was de leider van coalitiegenoot OLA de hoofdverantwoordelijke voor onder meer de koop van de radar; de modernisering van de haven en luchthaven; het debacle met de lucht- en zeebrieven; het bankroet van Air Aruba en de dubieuze ‘deal’ met FABELA (zie: ‘Goed bestuur & de politieke realiteit’).

Onderzoek van de ARA toonde aan dat het handeltje met de radar het Arubaanse volk minimaal Af 23 miljoen heeft gekost en het 'onderzoek' naar de haven Af. 900.000,-, beide zonder enig resultaat voor de gemeenschap. Aruba moest meer dan Af. 1 miljoen ophoesten voor illegaal handelen van de betrokken leider/minister in de zaak van de zeebrieven. SETAR heeft berekend dat de FABELA-kwestie (die in Curaçao leidde tot een gevangenisstraf van de verantwoordelijke bewindsman wegens corruptie) haar Af. 50 miljoen heeft gekost aan gederfde inkomsten. Het project om het Postkantoor te verzelfstandigen, door dezelfde leider, kostte Aruba Af. 700.000,-, zonder resultaat. De kosten van de bouw van virtuele postkiosken bedroegen Af.400.000,-. Het bankroet van Air Aruba dat plaatsvond onder zijn verantwoordelijkheid, betekende een gevoelig verlies voor het toerisme van Aruba. Toppunt was het luchthavenproject met de vervanging van de directie voor de constructie en de verandering van het ontwerp die zorgden voor een kostenstijging van enige tientallen miljoenen florin. Het bedrijf Calmaquip, dat hij de bouw van het project gunde, is kort daarop in Trinidad schuldig bevonden aan grootschalige corruptie. De schade die de toenmalige leider van de OLA in zijn eentje Aruba met dit alles heeft toegebracht kan zodoende geschat worden op totaal tussen de Af. 50 en Af. 100 miljoen. Daarbij zijn niet inbegrepen het grote aantal politieke benoemingen onder zijn verantwoordelijkheid. De kosten van zijn 'beleid' zijn aanmerkelijk meer dan de Af 50 miljoen van het FDNSN-project!

Het was daarom onbegrijpelijk dat de toenmalige MEP-regering dezelfde persoon (die een volle neef is van haar Minister van Justitie) bij Directie Casinowezen benoemde en wel in schaal 14. Dit was geheel in strijd met de geldende personeelstop terwijl er ook geen sprake was van een openbaar gemaakte vacature. Met andere woorden, de MEP-Regering gaf iemand een hoge positie van wie bekend was dat hij zich schuldig had gemaakt aan dezelfde en zelfs nog meer 'misdaden' waar zij de AVP van beschuldigde. In feite beloonde de MEP de pleger van de wandaden van de Regering AVP-OLA terwijl zij diezelfde wandaden zei te verguizen. De MEP kon het beschuldigen van de AVP van diefstal en corruptie dus niet volhouden zonder daarbij ook de hand in eigen boezem te steken.

In maart 2007 benoemde de Minister van Justitie voornoemde neef en ex-minister in een hoge functie in de nieuw op te richten Gaming Board. De Minister van Justitie noemde 'de financiële expertise' van deze neef als reden voor zijn benoeming. Daarnaast benoemde de minister nòg een neef in de Gaming Board. Deze had zich de afgelopen jaren al ingewerkt door het innen van gelden voor het 'onroerend goed' van het familiebedrijf

dat voor een belangrijk deel met gemeenschapsgelden was opgezet. Twee familieleden in een nieuw op te richten Gaming Board die geldstromen van casino's moest gaan 'controleren'. Het wekte minstens de indruk dat deze overheidsbemoediging uiteindelijk zou worden omgezet in een familiebedrijf.

De betrokken Minister van Justitie was dankzij de populariteit van zijn overleden broer Minister van Justitie geworden. Gezien zijn gebrek aan expertise op justitieel gebied kon van hem op dat moment misschien geen goed beoordelingsvermogen in deze worden verwacht. Desondanks zou hij ook uit de vele corruptiegevallen die in de loop van de jaren in verschillende departementen onder zijn verantwoordelijkheid plaatsvonden, lering hebben kunnen trekken. Verschillende van die gevallen hadden zelfs geleid tot zijn gedeeltelijke 'onder-curatele-stelling'. Verschillende waren gepleegd door partijgetrouwen die door hem benoemd waren zonder dat zij over de nodige know-how beschikten. Bloedverwantschap of loyaliteit aan de partij waren voor hem voldoende kwalificaties. Veelzeggend voor deze praktijk was het spraakmakend schandaal van de rijbewijsfraude waarbij blijkbaar de zoon van een van zijn coördinatoren betrokken was. Deze persoon kwam tot zijn daad omdat hij volgens de minister 'teveel verantwoordelijkheid te dragen had voor het salaris dat hij ontving'.

PARTIJPOLITIEK GEKRAKEEL MET GROTE FINANCIËLE GEVOLGEN

De redeloze rivaliteit tussen de twee grootste partijen zette niet alleen het sociale klimaat op Aruba danig onder druk. Ook de negatieve financiële gevolgen waren groot. Zo beperkte de aandacht van de twee partijen bij afgegeven garanties voor de hotels in de 90'er jaren zich op meningsverschillen omtrent welslagen of falen en niet op de feitelijke inhoud. Daardoor werden bestaande fouten niet gecorrigeerd maar uitvergroot met als enig resultaat dat een garantie van US\$ 110 miljoen moest worden betaald, wat overheidsinstanties door goede begeleiding hadden kunnen voorkomen.

Volgens het rapport 'Met alle respect' uit 1996 was het gemeenschappelijk kenmerk van projecten dat er bij het aantreden van de nieuwe regering sprake was van aanmerkelijke wijziging van plannen of van het verbreken van al gesloten contracten. De onderzoekers vonden het merkwaardig dat er steeds sprake was van een klein aantal Arubaanse actoren die in verschillende combinaties optreden.

In hetzelfde licht staat de hetze die door de oppositie in 2005 werd gevoerd om te voorkomen dat het pensioensysteem zou worden aangepast. Deze aanpassing was volgens de regering nodig om de soliditeit van het systeem te

garanderen. In principe durfde de toenmalige MEP-regering het aan om, met steun van de sociale partners, noodzakelijke grootscheepse veranderingen door te voeren. Struikelblok werd echter de intensieve mediacampagne van oppositiepartij AVP die het zogenaamd opnam voor de 'kleine man'. Uiteindelijk zag de overheid af van de introductie van de nieuwe pensioenregeling. De daaropvolgende 5 jaar liepen de problemen verder uit de hand. In 2010 stond de AVP als regeringspartij voor het blok om dezelfde maatregelen door te voeren. Vanzelfsprekend was het nu de oppositiepartij MEP die zich als beschermer van 'de belangen van de kleine man' hiertegen teweer stelde.

Via de lokale media bestreden de twee partijen elkaar middels intensieve perscampagnes. De Arubaanse autonomie stond daarbij hoog in het vaandel. Ondanks hun lippen dienst voor handhaving van de Arubaanse autonomie, deden beide partijen voortdurend verwoede pogingen de talrijke overtredingen van de beginselen van goed bestuur door de regering van 'de andere partij' aan te kaarten bij het moederland. In deze zin toonden beide partijen zich niet afkerig om, hun roep om autonomie ten spijt, Nederland tot ingrijpen in het wanbestuur van de regering van 'de andere partij' te bewegen.

NEDERLAND ALS SCHEIDSRECHTER

In een brief van 17 februari 1999 richtte de leider van de oppositiepartij MEP zich tot de toenmalige gouverneur als vertegenwoordiger van de Koningin in Aruba. De oppositieleider wijst hem op het disfunctioneren van het Parlement en het onbehoorlijk bestuur. Geheel in zijn straatje verwijst de schrijver naar de rapporten Koerten, De Ruiters en van de Algemene Rekenkamer, die zijn beweringen moesten staven. Het onverantwoordelijke benoemingsbeleid van de AVP-regering heeft in zijn ogen in amper 4 jaar tijd geleid tot 'een toename van de betalingsrol met Af.100 miljoen'. Het parlement schiet in zijn optiek 'schromelijk tekort in zijn plicht om de regering te controleren' en is verworpen tot 'een verlengstuk van de –volslagen- corrupte regering'. Hij stelt dat 'patronage en corruptie walgelijke vormen hebben aangenomen door handelingen van bestuurders van het eiland'. Gelukkig ziet hij nog een rol weggelegd voor zijn partij als laatste resterende rots in de branding tegen 'deze totale verloedering en verlies aan elk normbesef van onze huidige bestuurders'. Hij eindigt met een emotionele oproep aan de Gouverneur 'in zijn hoedanigheid als Landsorgaan en Koninkrijksorgaan op te treden, ten einde de rechtszekerheid en deugdelijkheid van bestuur op ons eiland te garanderen'. Mooier kon het niet.

Onder andere politieke gesternten liet ook de tegenpartij zich niet onbetuigd. Zo reisde een delegatie van de oppositiepartij AVP in de eerste helft van 2007

af naar Nederland om premier Balkenende persoonlijk op de hoogte te stellen van de talrijke inbreuken op de principes van goed bestuur en de (mogelijke) corruptie die in Aruba plaatsvonden onder het MEP-bewind. Nederland werd gevraagd om te garanderen dat Aruba goed bestuur zou krijgen en daartoe stappen te ondernemen. Daarmee bracht de AVP premier Balkenende in een lastig parket.

Nederland heeft vanaf de invoering van het Statuut telkens aangegeven zich niet te willen mengen in de 'binnenlandse aangelegenheden van de autonome Koninkrijkspartners'. Eenvoudigweg omdat het zich als ex-kolonisator niet kan permitteren om wegens al te grote bemoeienis door een internationaal forum op de vingers getikt te worden. Deze afzijdige houding verdedigt Nederland al jaren met het argument dat Aruba een functionerend parlementair rechtssysteem kent dat door de bevolking kritisch gevolgd en gecorrigeerd kan worden.

Natuurlijk is Nederland terdege op de hoogte van het wanbeleid dat de diverse regeringen van wisselende politieke kleur steeds hebben gevoerd in Aruba. De Nederlandse politiek is zich terdege bewust van het falen van het Arubaanse Parlement en van de redenen daarvan. Aangezien de Arubaanse economie sterk genoeg leek om een totale ineenstorting van haar financiële positie te voorkomen, maakte Nederland zich niet al te druk over de Arubaanse politiek. Het lag meer voor de hand om haar aandacht tot Curaçao te richten waar de situatie door gelijksoortige praktijken al volledig uit de hand was gelopen.

Het zou de geschiedenis echter geen recht doen als iemand beweerde dat de verhoudingen tussen de twee partijen uitsluitend getypeerd werden als een verbeterd strijd. Soms was er vanwege een gemeenschappelijk belang ook reden om de strijdbijl even te begraven. Bijvoorbeeld het moment dat er besluiten werden genomen over een heimelijke verbetering van salaris en secundaire voorwaarden voor de politici. Dit zeldzame geval herhaalde zich toen het nodig werd geacht het politieke gezicht van beide partijen te redden.

HETGEEN NEL EN HENNY ONDERTEKENDEN

Tijdens het Tripartite Overleg van juni 2006 in Nederland werd de Arubaanse delegatie verrast met een protocol uit 1993 van bilaterale gesprekken tussen Nederland en Aruba op 24, 25 en 26 juni 1993. Hoofdrospelers daarbij waren destijds Ruud Lubbers (premier van Nederland), Nel Oduber (leider van de MEP) en Henny Eman (toenmalig leider van de AVP). In dit protocol bleken verregaande afspraken te bestaan tussen Nederland en Aruba. Enerzijds ging

het hierbij om de omzetting van de 'voorgenomen' onafhankelijkheid van Aruba in het 'behoud van de Koninkrijksband', anderzijds om de toen ook al bijzonder slechte financiële situatie van Aruba.

Voor Aruba zou de uitvoering van dit Protocol onder meer een welkome oplossing betekenen voor haar financiële problemen. Nederland toonde zich bereid te helpen met het bereiken van een evenwichtige begroting en belangrijke bestuurlijke verbeteringen. Volgens het protocol moest er in het kader van openbaarheid van bestuur openheid ten aanzien van de financieringsbronnen van politieke partijen worden nagestreefd (art. 6c). De comptabiliteit (correct financieel staatsbeheer) moest aan kwaliteitseisen voldoen, zoals 'een tijdige aanbieding van de begroting aan het Parlement, een goede administratieve organisatie die een rechtmatige en doelmatige begrotingsuitvoering mogelijk maakt, een goede financiële informatievoorziening en een zodanige inrichting en presentatie van ontwerpbegrotingen, suppletoire begrotingen, budgettaire nota's en rekeningen dat het Parlement in staat wordt gesteld het budgetrecht volledig uit te oefenen' (art. 9). Gezien de slechte financieel-economische situatie van Aruba moest een evenwichtsherstel plaatsvinden via een breed opgezet politiek en maatschappelijk overleg. Het 'zo breed mogelijk gedragen financieel-economisch evenwichtsprogramma moet geënt zijn op het binnen afzienbare tijd bereiken van een evenwichtige begroting'. In art. 10 wordt besloten dat 'de begrotingsnormering zal worden toegespitst op het bereiken c.q. handhaven van een evenwichtige begroting, de financierbaarheid voor de begroting, de economie van de met de overheidsschuld gepaard gaande rentelasten en de samenhang van het budgettaire beleid met het monetair beleid en de betalingsbalans'.

Beide grote partijen hebben zich sindsdien in een volledig stilzwijgen gehuld ten aanzien van het Protocol. Het zou een ieder duidelijk zijn geworden dat beide leiders door hun ondertekening van het Protocol in 1993 de autonomie van Aruba op financieel gebied hadden ingeleverd. In de jaren na de ondertekening van het Protocol hadden opeenvolgende regeringen echter bewezen dat ook hun handtekening in de praktijk niets waard was. De afspraken met betrekking tot het voorgenomen behoorlijk financieel bestuur waren immers op geen enkele wijze nageleefd.

Tekenend voor de Arubaanse politieke realiteit was ook de constatering dat behalve de twee leiders geen enkele medewerker uit de eigen partijgelederen op de hoogte bleek te zijn van het Protocol. Blijkbaar was de inhoud voor de ondertekenaars dermate compromitterend dat bekendheid ervan maar beter vermeden kon worden. Dat hun inschatting klopte, bleek toen

een statenlid die publiekelijk aangaf achter het Protocol te staan, door beide partijen werd uitgemaakt voor verrader van de Status Aparte.

De hetze van de politieke partijen was niet alleen gericht tegen partijpolitieke tegenstanders, maar tegen een ieder die er een andere mening op na hield, ongeacht zijn of haar status.

DE CENTRALE BANK ALS PISPAAL

In november 2005 toonde de president van de Centrale Bank zich bezorgd over het financiële regeringsbeleid voor de komende jaren. De belastingverhogingen waarvoor de Regering had gekozen om de overheidsfinanciën te verbeteren, zouden volgens hem juist een averechts effect hebben op de economie. De financiële problemen onder de Arubaanse bevolking zouden erdoor verergeren.

De leider van de grootste oppositiepartij stelde direct daarop dat de Centrale Bank het overheidsbeleid publiekelijk aan de schandpaal zou moeten nagelen. Daarbij ging hij ervan uit dat de president van de Centrale Bank het rampzalige financiële beleid van de afgelopen 3 jaar op het oog had. De oppositieleider bleek nogal selectief te hebben gelezen. De president van de Centrale Bank gaf namelijk weer dat 'de belangrijkste reden voor al onze financiële problemen het feit is dat de opeenvolgende regeringen bewezen hebben niet over begrotingsdiscipline te beschikken'. Onmiskenbaar viel daar ook de betreffende oppositiepartij onder. Geheel afkeurend was de reactie van de regerende (MEP)partij die verklaarde dat de president van de Centrale Bank loog en negatieve en tendentieuze informatie had verstrekt.

De waarschuwingen van de president van de Centrale Bank betekenden niet meer en niet minder dan hetgeen elke instantie met enige financiële expertise reeds decennia van de daken schreeuwt. Het is echter traditie dat politieke partijen nooit aandacht schenken aan dit soort gefundeerde waarschuwingen. Nieuw deze keer was de praktische oplossing waarmee de president van de Centrale Bank kwam om begrotingsdiscipline op te leggen aan de bestuurders.

Het voorstel van de president was dat het Parlement van Aruba zijn verantwoordelijkheid moest nemen met een wet die de Regering verplichtte om alleen binnen de beperkingen van de begroting te kunnen opereren. Voor beide grote partijen was deze pil heel moeilijk te slikken, aangezien zo'n wet de ruimte voor machtsmisbruik door ministers behoorlijk zou beperken.

NEDERLAND ALS PISPAAL

Het strijdtoneel van de polarisatie betrof niet alleen de twee grootste partijen, personen en instituties op Aruba en de Nederlandse Antillen. Ook Nederland moest het regelmatig ontgelden. In de laatste maanden van 2009 reageerden zowel de Minister-president als de minister van Justitie van Aruba bijzonder verontwaardigd op een uitgelekt weekbericht van de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba (VNO) waarin op sarcastische wijze melding werd gedaan van het politieke reilen en zeilen in Aruba. Gewoontegetrouw was hun reactie zuiver emotioneel. De Minister-president repte van 'onherstelbare schade in de relatie tussen beide landen' en de minister van Justitie beschuldigde Nederland van 'spionagepraktijken'. De liaison met Venezuela en een tweetal politieke partijen werden direct als de boosdoeners aangemerkt. Als klap op de vuurpijl werd het vertrek aangekondigd van twee hoofdofficieren van justitie.

De reactie van beide bewindslieden was echter niet alleen emotioneel, maar ook hypocriet. Het bericht had slechts betrekking op zaken die in de Arubaanse gemeenschap in verschillende kringen algemeen bekend waren en zorg baarden. Het zou vreemd geweest zijn als dit soort informatie niet langs verschillende kanalen ook bij onder meer de VNO terecht gekomen zou zijn. Logisch was ook dat zij daar, weliswaar op sarcastische toon, verslag van deed. De vraag is waarom deze gewiekste politici als ongeleide projectielen reageerden en kozen voor een gezamenlijke ramkoers jegens Nederland.

Feitelijk kwam dit bericht de toenmalige Arubaanse Regering goed uit. Het was duidelijk dat de machthebbers niets moesten hebben van wat zij noemden Nederlandse bemoeizucht. Daarnaast waren zij bijzonder huiverig voor de grotere controle die indertijd in de Nederlandse Antillen werd ingevoerd. Het College financieel toezicht (Cft) maakte het daar wel heel moeilijk om door te gaan met het financieel wanbeheer en de corruptie. De vrees bij onze bestuurders was dan ook groot dat deze ontwikkelingen met de passaatwind over zouden waaien naar Aruba. Toespelingen op 'toezicht door het moederland' deed zij af als 'inmenging in de binnenlandse aangelegenheden' en 'rekolonisatie'.

De zaak werd verder op de spits gedreven om een grotere verwijdering te bewerkstelligen tussen Nederland en Aruba. Ook het vertrek van de twee Nederlandse pottenkijkers op het Openbaar Ministerie gaf de Arubaanse bewindslieden meer armslag om hun zaakjes te regelen. Dat was nodig om door te kunnen gaan met grote discutabele projecten waarbij transparantie tot elke prijs moest worden voorkomen.

Als de Nederlandse politiek inderdaad belang hechtte aan het behoud van de banden met Aruba, moest er een belangrijke keuze worden gemaakt. Het ging om voortzetten van het beleid van pappen en nathouden, waarbij krampachtig werd getracht de collega's in de West niet (meer) voor het hoofd te stoten of werkelijk opkomen voor de bevolking en het herstel van de democratische rechtstaat. Werd er gezocht naar het 'lek in de keten' om die vervolgens te laten boeten of moest er serieus worden nagegaan of de beweringen van 'de zeer betrouwbare bron' inderdaad klopten? Koos men voor het gesloten houden van het Aruba-dossier of voor een radicale opening van zaken in het Nederlandse Parlement betreffende de vele rapporten over Aruba? Duidelijke keuzes zouden grote gevolgen hebben voor de rechtszekerheid en het welzijn van de Arubaanse burgers.

Stemmen binnen de Nederlandse politiek die het liefst hun handen af wilden trekken van 'de corrupte bende in de West' en aanstuurden op de onafhankelijkheid van Aruba, speelden de Arubaanse machthebbers op dat moment volledig in de kaart. Deze hadden immers al jaren hun zinnen gezet op die onafhankelijkheid. Of dit, met hun erbarmelijke staat van dienst, jammerlijke consequenties zou hebben voor de bevolking, was hen net als hun Nederlandse 'counterparts' een rotzorg.

SAMENZWERING

De polarisatie binnen de politiek zorgde ervoor dat iedereen met op- of aanmerkingen op het regeringsbeleid, een positieve of negatieve (commerciële) actie ondernam of op welke wijze dan ook in het nieuws kwam, een politiek kleur kreeg aangemeten. Men was vriend of vijand want neutraal bestond niet. Toen Valero de commerciële activiteiten op Aruba staakte (mogelijk mede door de nieuwe BBO-belasting op de export), kwalificeerde de MEP-regering dat als heulen met aartsvijand AVP om het de MEP-regering zo moeilijk mogelijk te maken. Hetzelfde verwijt kreeg KLM toen die haar vluchten 'wegens de ingezakte markt' voorlopig opschortte. Ook Nederland kreeg regelmatig een veeg uit de pan. Het was dan ook niet te vermijden dat de relaties met Nederland vooral in de laatste jaren van het MEP-bewind (2008-2009) behoorlijk bekoelden. Dit paste goed in de isolationistische politiek die de betrokken regering voerde en samenwerking met andere landen afwees evenals controle middels onderlinge afspraken.

VERVOLG

Hoewel het bestuurlijke falen en de gevolgen daarvan zowel bij de lokale als internationale adviserende instanties al geruime tijd bekend zijn, lukt het de regering om ongestoord haar wanbeleid vol te houden. Het Parlement als

hoogste wetgevende en controlerende orgaan, gesteund door wettelijk vastgestelde controle-instituten, is niet in staat of bereid om falende bestuurders te corrigeren of uit hun functie te ontsetten. Ook Justitie, de derde pijler van de trias politica, lijkt in dit opzicht onvoldoende te functioneren. Resultaten van justitiële onderzoeken laten, indien die al worden uitgevoerd, jaren op zich wachten, vaak met onderbezetting als argument. Het OM wijst er in dit kader wel op dat het Parlement een belangrijke taak heeft als controle-orgaan. Bij rechtszaken waar politieke (ex-)gezagsdragers betrokken zijn, lijkt het erop dat de kool en de geit worden gespaard. Het ligt dan ook voor de hand zich af te vragen of er geen andere controlerende instanties te bedenken zijn, die enige tegenwicht konden bieden in deze situatie.

Doño den mi cas

*Cu mi status den mi man
mi ta doño den mi cas
Mi'n ta laga otro hende
Manda of dicta riba mi*

*Mi por dicide mi mes
Ken por drenta mi cura.
Tambe ken por keda
Y kende mester bai.*

*Mi por usa mi tereno
Na manera cu mi kier
Mi por rosa mi cunucu
Y lag'e mondi blo bashi*

*Mi por traha shopping malls
Unda y cuanto cu mi kier
Tur e playanan ta dimi
Pa mi turista den mi hotel.*

*Mi t'un hende di bon scol
Cu por papia varios lenga
hulandes a bira zwak
Mi spaño si ta hopi bon
Y cu ingles, mi ta campeon!*
KENTUCKY FRIED, PAPA JOHNS, BURGER KING, MACDONALDS,
WENDY, DUNKIN DONUTS, SUBWAY,
BASKIN ROBBINS, LITTLE CEASARS
GREENHILL, WINTERGARDEN,
HOOTERS, HARD ROCK,

*Pero mi orguyo mes,
ta mi palabranan chines!*
"MI YEN, BO WAH, BO CHANG, WEI PAU, HUGH SUE, HENG SING,
PONG FUI, LEE FENG, RAI HING, TAI LIE, HUAN ZHAN, TEN SING
WIN LEE, FANG YA, FUN LAM, HEE FA, HONG WING, TINGWEI, YUANKWAI,
WEI DA, HEE FA, YIN LONG, FUN DA, WAN BOY, KINGFUNG, KINGDO, KOWLOON"

*Cu mi status den mi man
Mi ta doño den mi cas?*

11- DE POLITIEK EN DE CONTROLERENDE GEMEENSCHAP

Bij bestuurlijke macht hoort toezicht (controle). Iemand met politieke macht kan nog zulke goede bedoelingen hebben, zonder controle komt er een dag waarop de integriteit van handelen verslapt. Een democratische rechtsorde hoort zó opgezet te zijn dat dit voorkomen wordt. De verdeling van bevoegdheden is gebaseerd op de gedachte van 'checks and balances': controle van elkaar middels een geheel van onafhankelijke instellingen. De realisering hiervan vraagt in de praktijk veel tijd. Voor jonge landen is dit het moeilijkste onderdeel van de democratie. Vandaar de noodzaak dat 'in den beginne' meerdere groeperingen in de gemeenschap een bijdrage leveren aan die controle. Het meest geschikt daarvoor zijn de pers, de sociale partners en de burgers zelf.

A. EEN KRITISCHE EN ONAFHANKELIJKE PERS?

PvdA-europarlementariër Emine Bozkurt over mediamagnaat en premier Silvio Berlusconi van Italië: 'De trend dat kranten en televisiestations steeds vaker in handen zijn van enkele grote machtige bedrijven is een groeiende bedreiging voor de persvrijheid in Europa. Als zo'n mediabedrijf ook nog in handen is van een politicus en premier van een land, dan is dat een alarmerende situatie. Ik snap niet dat onze collega's, inclusief die van het CDA, niet het gezonde verstand hebben om te zien dat dit een ontoelaatbare verstrengeling is van belangen.'

Persvrijheid en vrijheid van meningsuiting zijn belangrijke pijlers onder een democratische samenleving. Volgens de Verenigde Naties gaat het hier om voorwaarden voor politieke, sociale, economische en culturele stabiliteit. In het Koninkrijk der Nederlanden zijn deze vrijheden grondwettelijk verankerd. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om middels drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. Dat laatste houdt in dat bijvoorbeeld een journalist achteraf kan worden aangeklaagd als zijn publicatie smadelijk, lasterlijk of discriminerend is, of aanzet tot haat.

In Aruba is kritiek op het functioneren van de pers een telkens terugkerend fenomeen. 'De pers', althans een deel daarvan zou politiek gekleurd zijn. Media zouden hun voorkeur voor een of meerdere politieke partijen duidelijk uitspreken en aan die partijen gelieerd zijn. De verslaggeving over hun 'tegenstanders' zou minder gebaseerd zijn op feiten en meer op meningen. Dit staat een objectieve meningsvorming in de weg.

Wie de mediapraktijk in Aruba ook maar een beetje volgt, ziet dat de twee grootste partijen gesteund worden door kranten-, radio- en televisiejournalisten, die 'hun' partij positieve publiciteit bezorgen en hun tegenstanders voortdurend afmaken, zelfs tot op het persoonlijke vlak. Tot vervelens toe worden insinuerende beweringen herhaald waarbij vaak sprake is van desinformatie. Veel informatie lijkt op indoctrinatie te zijn gericht.

Dit overkwam vertegenwoordigers van een kleine politieke partij die een aanklacht hadden ingediend tegen leden van beide grote partijen, onder meer wegens verkeerd omgaan met overheids gelden. Toen vanwege de zaak Fondo Desaroyo Nobo San Nicolaas (FDNSN), alle acht aangeklaagde personen door een onafhankelijke, speciaal uit Nederland ingevlogen rechter waren veroordeeld, bleven zowel de partij als de daarmee geassocieerde media het gooien op een 'politieke vervolging'. Ook werd er voortdurend gehamerd op exorbitante kosten ad Af. 700.000,- voor de 'Waarheidscommissie' die het gesjoemel met de fondsen in het FDNSN aan het licht had gebracht, terwijl bekend werd dat de commissie amper Af. 100.000,- had gekost. De berichtgeving van die kleine partij werd daarna regelmatig geboycot. Daarnaast werden zowel de partijleider, die medeverantwoordelijk was voor de aangifte, als de ARA en het OM die het onderzoek hadden uitgevoerd, onophoudelijk door het slijk gehaald.

Na de aanklacht tegen twee leden van de ministerraad in 'de havenzaak' vond iets vergelijkbaars plaats. De verantwoordelijken voor de aanklacht werden in de media persoonlijk aangevallen. Door systematische beledigingen werd getracht hun geloofwaardigheid in twijfel te trekken.

De zaak FDNSN werd door de MEP en geassocieerde media nog jarenlang misbruikt voor hun politieke strategie. Met de havenzaak gebeurde dit door de AVP. Na een aanvankelijke miskleun (doordat zij zich uitsluitend vastbeten in de Namdar-brief en de mogelijke implicaties daarvan) zette de AVP-gezinde media zwaar in op de zaak en werd een campagne gevoerd en spiegelden ze de zaak voor alsof de ontdekking ervan uit hun eigen koker kwam.

Typerend voor beide grote partijen en de aan haar gelieerde media was het eendrachtig optrekken tegen hun grootste bedreiging. Een voormalig priester voerde een kruistocht tegen wanbestuur en corruptie. De ene groep concentreerde zich op de 'onterechte politieke vervolging' die geleid werd door de 'niet-vergevingsgezinde' priester. De andere groep zette in op de net losgebarsten internationale polemiek over immorele priesters. De daarvóór intens populaire priester werd systematisch bestempeld als pedofiel en op

gelijke laagte geplaatst als de duivel. Jarenlang werd deze beschuldiging door hoofdredacteurs en redactieleden in hun wekelijkse publicaties herhaald zonder dat er enige ruimte werd geboden voor weerwoord. Uiteindelijk begonnen de krantenlezers, radioluisteraars en televisiekijkers de boodschap voor waar aan te nemen. De priester-politicus werd zodoende effectief buitenspel geplaatst.

Dat bepaalde media een partij al dan niet welgezind zijn, hoort bij politiek. Maar zodra een mediabedrijf werkelijk eigendom is van bestuurders ontstaat een 'ontoelaatbare verstreming van belangen' zoals Europarlementariër Emine Bozkurt met betrekking tot Italië terecht aangeeft. Met eigen media kan een politicus zich jarenlang verzekeren van de nodige aandacht die hem uitsluitend in een gunstig daglicht plaatst. Wanneer zijn bedrijf het commercieel niet goed doet, kan het land extra diensten betrekken van zijn mediabedrijf. Daarmee kan een penibele financiële situatie worden opgelost en kan 'de positieve beïnvloeding' op kosten van de gemeenschap zelf ongehinderd worden voortgezet. Publiek geld wordt dan ingezet voor zuiver propagandistische doeleinden die de betrokken media genoeg oplevert om een effectieve mediabeïnvloeding op te zetten in de volgende campagneperiode.

Het is, zeker binnen onze huidige politieke cultuur, natuurlijk essentieel dat de pers het overheidsbeleid kritisch volgt. Maar als delen van de media zich, net als 'hun' partij, uitsluitend concentreren op de fouten van de 'tegenpartij' is dat niet professioneel. Het is echter inacceptabel dat politieke partijen de media inzetten als spreekbuis en propagandamiddel voor 'hun' partijbelangen en dat mediabezitters gebruik maken van de politiek om hun doelstellingen te realiseren.

Zo bestempelde een medium met regelmaat een minister als 'de beste minister die Aruba ooit had gehad', terwijl dezelfde minister nota bene door de Algemene Rekenkamer stevig op de vingers werd getikt wegens ontoelaatbare handelen bij een groot aantal projecten met grote negatieve financiële gevolgen voor Aruba. Mogelijk speelde de intentie van de minister mee om de eigenaar van het medium een lottovergunning te verstrekken. Dit werd door de rechter tegengegaan met een felle lastercampagne door hetzelfde medium jegens deze rechter tot gevolg.

De propagandacampagne die hetzelfde medium voerde voor een andere minister, die belast was met terreinuitgifte, sloeg onmiddellijk om nadat deze een aan de eigenaar van het medium eerder gegeven optie op een waardevol terrein introk omdat deze ondanks vele aanmaningen niet was

betaald. De hetze die daarop jarenlang door het medium tegen deze minister werd gevoerd, leidde uiteindelijk tot een zware aantasting van haar imago. Dit kwam haar in de daaropvolgende verkiezingen duur te staan. In de Arubaanse gemeenschap leeft dan ook de vraag op welke wijze de eigenaar van het betrokken medium dit keer voor zijn jarenlange hand- en spandiensten aan de huidige regeringspartij beloond wordt. De mogelijke kwijtschelding van een belastingschuld die in de miljoenen loopt, waar de voormalige minister-president recent melding van heeft gemaakt, zou hierin een aanwijzing kunnen zijn.

B. VAKBONDEN EN WERKGEVERSORGANISATIES ALS OPPOSITIE

De opeenvolgende regeringen hebben het recht op indexering van ambtenarensalarissen steeds tegengehouden onder het voorwendsel dat er geen geld was. In de praktijk ontving de regering wel degelijk voldoende extra geld om de koopkracht van haar personeel te handhaven. Alleen werd dit extra geld in politieke benoemingen en promoties gestoken en andere verkwistingen. De potentiële koopkrachtverbetering voor ambtenaren werd opgesoupeerd door partijpolitieke vriendjes die een baan of promotie cadeau kregen.

De heersende praktijk om partijgetrouwen in overheidsdienst te benoemen of te bevorderen waarbij vaak incapabele mensen in te hoge functies terechtkwamen met te hoge salarissen had zeer negatieve gevolgen voor de sfeer op de werkvloer. Zittende en wél capabele mensen werden gedemotiveerd wat weer leidde tot verlaging van de productiviteit. Daarbij kreeg een deel van de partijgetrouwen een toelage van 25% op het salaris, bij wijze van indexering. Voor de 'legitieme' ambtenaren die deze toelage niet kregen, was dit onrechtvaardig. Door dit overheidsbeleid, moest de taart niet alleen door te veel mensen worden gedeeld, maar ook oneerlijk in ongelijke porties. De vakbonden waren op de hoogte, maar deden niets.

De regering had de taak om dit uit de hand gelopen personeelsbeleid te financieren. Omdat er geen geld voor een normale indexering was, zocht men oplossingen in budgetneutrale 'voorzieningen'. En zo werd de 'arbeidstijdverkortings' (ATV-dagen) geïntroduceerd. Hoezeer de arbeidsproductiviteit er nog verder door verlaagd werd, was voor de regering van secundair belang. Ook werden de tarieven van een groot aantal overheidsdiensten fors verhoogd, soms zelfs verdubbeld. De invoerrechten gingen omhoog en de Belasting op Bedrijfsomzetten (BBO) werd geïntroduceerd. De hele beroepsbevolking draaide op voor het partijpolitieke personeelsbeleid van de overheid.

Voor de vakbonden was dit alles nog steeds geen reden om het voor alle werknemers van Aruba op te nemen. Hooguit werden enkele schuchtere pogingen ondernomen om het overheidsbeleid in een gezonde richting te doen ombuigen. Al snel lieten zij zich door de regerende partij overbluffen met beschuldigingen dat zij met de oppositiepartij een samenzwering opzetten tegen het regeringsbeleid. Daarop lieten de vakbonden hun pogingen al gauw varen. Ter verdediging van hun houding voerden zij aan dat zij zich niet met politiek inlieten. In werkelijkheid verzaakten zij hiermee hun verantwoordelijkheid om de belangen van hun leden te behartigen. Zij wilden zich alleen nog sterk maken voor de indexering. Voor het benodigde geld zou echter het ambtenarenapparaat moeten worden afgeslankt, de productiviteit van het overheids personeel moeten worden verbeterd en alle andere vormen van geldverkwisting moeten worden uitgebannen.

Ook de werkgeversorganisaties kregen het verwijt dat zij politiek bedreven en met de oppositie tegen de overheid samenspannen zodra zij deze of gene regering waarschuwden dat het gevoerde beleid nadelig was voor de ontwikkeling van Aruba. Over het algemeen ging het om herhalingen en uitwerkingen van eerder gegeven waarschuwingen door lokale en internationale financiële instanties. Maar gewoonlijk schoten ze bij de machthebbers in het verkeerde keelgat waarna de woordvoerders van deze organisaties jarenlang door de politiek werden verguisd. Haaks op deze waarschuwingen door werkgeversorganisaties stond de financiële steun die de politiek uit het bedrijfsleven ontving ten behoeve van de verkiezingscampagnes, wat weer duidde op instemming met het beleid of opportuniste.

Vakbonden en werkgeversorganisaties gaven aan dat zij betrokken wilden worden bij het overheidsbeleid om de ontwikkeling van Aruba in betere banen te leiden. Toch werd hun aanbod steevast door de machthebbers afgewezen. Het idee in 2003 van een 'nationale dialoog', in navolging van het Nederlandse poldermodel, werd afgehouden. De machthebbers vreesden voor een 'gremiocratie' (een staat die geleid wordt door vakbonden en werkgevers), een bedreiging dus van de bestaande 'familiecratie' die op Aruba al zo lang heerste. Vakbonden en werkgeversorganisaties werden slechts bij het beleid betrokken indien de overheid zelf geen enkele uitweg meer zag voor haar problemen en partners zocht om de klappen op te vangen.

D- BURGERS EN DE POLITIEK

THE GOVERNMENT'S 23rd PSALM

The government is my shepherd,
Therefore I need not work
It alloweth me to lie down on a good job
It leadeth me in the path of unproductivity
It destroyeth my initiative
It leadeth me in the path of the parasite
For politics' sake
Yea though I walk through tha valley
Of laziness and deficit spending
I will fear no evil
For the government is with me
It prepareth an economic utopia for me
By appropriating the earnings of my grandchildren
It filleth my head with false security
My inefficiency runneth over
Surely the government shall care
For all the days of my life
And I shall dwell in a fool's paradise for ever.

BLACK BOX: Those who are ignorant of the past are condemned to repeat it

Na een vliegtuigongeval concentreert de aandacht van vliegtuigmaatschappijen, -bouwers en regeringen van de betrokken landen zich altijd op de black box. Geen moeite is te veel, geen prijs te hoog om die te vinden. Miljoenen dollars worden uitgegeven, de zeebodem wordt afgezocht, de laatste steen omgedraaid om de black box met de vluchtgegevens op te sporen. Alleen hiermee kan de oorzaak van het ongeluk worden achterhaald en lering getrokken voor de toekomst.

Tijdens de verkiezingscampagnes zijn zowel partijen als kiezers geneigd om niet naar fouten uit het verleden te kijken, maar vooral naar plannen voor de toekomst. Dat is echter kortzichtig. Zolang er geen lering wordt getrokken uit de fouten uit het verleden, zullen deze gegarandeerd worden herhaald. De korte geschiedenis van de Status Aparte sinds 1986 leert dat de vele problemen op Aruba veroorzaakt zijn door keer op keer dezelfde fouten door dezelfde partijen. Blijkbaar vallen wij daarbij steeds opnieuw in de valkuil van partijen die ons de schitterendste toekomst voorspiegelen.

Tijdens de verkiezingscampagnes worden graag de fouten van ‘anderen’ als misdaden afgeschilderd. Het door de ander verkwanselde geld moet de kiezers overtuigen van het eigen gelijk. De betrokken partijen laten echter na om hun kiezers de belangrijkste informatie te geven. Het gaat er namelijk niet zozeer om WAT er is misgegaan maar WAAROM het heeft kunnen gebeuren.

Een scherpe kijk op wat de werkelijke reden van al het gerotzooi door opeenvolgende regeringen, ongeacht hun politieke kleur, vinden we bij Miguel Pourier. De ex-Minister-president van de Nederlandse Antillen gaf in 1995 een treffende visie tijdens het Koninkrijkssymposium ter herdenking van het 40-jarig bestaan van het Statuut: ‘Deugdelijkheid van bestuur in kleine landen’.

Volgens Pourier is mede door de kleinschaligheid van onze eilanden politieke patronage een vastgeroest onderdeel geworden van onze politieke cultuur. Hierdoor is politiek verworden tot ‘een ruilhandel, waarbij politici de kiezer materiële voordelen biedt in ruil voor politieke macht’. Volgens Pourier is ‘politieke patronage voor veel mensen de enige manier om vooruit te komen in het leven’. Hij stelt dat ‘het patronagesysteem ongetwijfeld een zeer slechte invloed heeft gehad op de kwaliteit van het bestuur op onze eilanden en in zekere zin zelfs op de mentaliteit van onze mensen, die immers het verband niet meer zagen tussen eigen inzet en persoonlijke vooruitgang. Politieke benoemingen van ondeskundige vrienden tot in leidinggevende functies toe ondermijnden de kwaliteit van het bestuursapparaat. De kiezer kreeg op zijn beurt meer belangstelling voor politieke beloften dan voor zakelijke beleidsvoornemens van de partijen. Hierdoor kwamen weer juist mensen aan de macht die zich graag met dergelijke praktijken inlieten en verder in veel gevallen onbekwaam of ongeschikt bleken voor een bestuurlijke taak’.

Hiermee is bijna alles gezegd. Voeg daaraan toe hetgeen de Arubaanse staatkundige Mito Croes in het uitstekende Rapport Calidad heeft gesteld, namelijk dat ‘de kleinschaligheid van Aruba belemmerend werkt voor een goede scheiding van verantwoordelijkheden tussen de uitvoerende macht en de volksvertegenwoordiging als controleur van de uitvoerende macht overeenkomstig de leer van ‘Trias Politica’. Maar zoals Mr. Mito Croes ook stelde is ‘good governance’ in de regel blijkbaar ‘bad politics’ en zelfs ‘killing’ voor de politicus. En dus verandert er (bijna!) niets.

Tijdens zijn toespraak in 1995 wees Minister-president Pourier op een factor die een extra belemmering vormde, namelijk geld dat binnenkwam zonder dat daar inspanningen voor geleverd hoefden te worden: ‘Al met al werd de

grootschalige verspilling van publieke middelen om de patronage te kunnen financieren, gecompenseerd door de geldstromen van de off-shore inkomsten en de ontwikkelingshulp. Pas toen de welvaart uitbleef en de bevolking de gevolgen van het patronagesysteem in de eigen beurs voelde, drong langzaam het besef door dat men op de verkeerde weg was'. Dat is de eerste stap voor werkelijke veranderingen. Dat deze veranderingen niet zozeer van politici te verwachten zijn, bewijst het volgende.

DE GROTE VERLIEZER

De verkiezingen van 2005 brachten de MEP niet de winst waar zij op had gerekend. Een teleurgestelde Minister-president verklaarde bij verschillende gelegenheden dat zijn partij (bestaande uit 29 partijtjes en wel alle kandidaten op de verkiezingslijst) haar conclusies moest trekken uit de 'shocktherapie'. De traditionele manier van campagne voeren met vlaggen, stickers, muziekgroepen, eten, drank, autoparades en het op grote schaal benoemen van personeel in het ambtenarenapparaat was blijkbaar geen garantie meer om de steun van de meerderheid van de bevolking te krijgen. Hij gaf te kennen dat hij met een volledige verandering zou komen van zijn laatste kabinet om zich met zijn nieuwe ploeg beter te kunnen richten op de werkelijke problemen van Aruba.

De algemene verwachting bestond dat de Minister-president zich dit keer wél aan zijn woord zou houden. Eindelijk leek hij zich bewust van de vele problemen waar bevolking en instanties in Aruba mee kampten. Maar in plaats van zijn team te veranderen zoals aangekondigd, koos hij er uiteindelijk toch voor om het vorige kabinet zonder noemenswaardige veranderingen te behouden. Hij probeerde zijn keuze te verantwoorden met het argument dat 'alle kandidaten voor hun eigen belang opkwamen'. Maar in feite gaf hij toe dat hij, ondanks zijn goede voornemens, het hoofd niet had kunnen bieden aan de strijd die zijn kandidaten hadden gevoerd om de taart te verdelen.

Opnieuw stond Aruba vier jaar wanbestuur te wachten onder politici die hun bestuursverantwoordelijkheid uitsluitend op basis van hun populariteit hadden verkregen en niet vanwege hun expertise. Aan het eind van de regeerperiode zou het ambtenarenapparaat nog verder zijn uitgedijd en de nationale schuld nog verder uit de hand zijn gelopen. Aruba naderde daardoor gevaarlijk dicht de voltrekking van het scenario dat Curaçao jaren geleden getroffen had. Daar moesten duizenden ambtenaren worden ontslagen en was de kwaliteit van de overheidsdiensten drastisch achteruit gegaan.

De politici zelf zullen naar alle waarschijnlijkheid zelf niet gebukt gaan onder de negatieve financiële gevolgen van hun beleid in de afgelopen 25 jaar. De benadeelden zijn in de eerste plaats de Arubaanse burgers. Zij dragen de gevolgen van een beleid dat zich niet of nauwelijks verantwoordelijk lijkt te voelen voor de toekomst van ons land. De bijkomende vraag is echter wel waarom de gemeenschap zo weinig doortastend is als het gaat om kritiek op het overheidsbeleid.

DE REPRESAILLECULTUUR

Van de zijde van verantwoordelijke instanties heeft het door de jaren heen niet ontbroken aan kritiek op het regeringsbeleid. Die kritiek spitste zich toe op het uitdijende ambtenarenapparaat, de daarmee gepaard gaande oplopende overheidskosten en –schulden en de verkeerde oplossingen die de regering voor haar problemen koos namelijk de bevolking steeds verder opzadelen met de financiële lasten van haar (wan)beleid.

De regering op haar beurt houdt de boot af door alle critici op één lijn te stellen met de grootste oppositiepartij. De president van de Centrale Bank, de directeur van AHATA, de secretaris van de Raad van Advies en functionarissen van de Kamer van Koophandel en Aruba Trade & Industry Association (A.T.I.A) zouden vazallen zijn van de aartsvijand in de oppositie en als zodanig partijpolitiek bedrijven. Dat een instantie, of het nu aan het adres van MEP of AVP is, haar kritiek uit op grond van haar oprechte bezorgdheid en verantwoordelijkheidsgevoel wordt systematisch ontkend.

Deze houding typeert de regering. Elke criticaster wordt het liefst bij voorbaat het zwijgen opgelegd. Hierbij hanteert zij op de eerste plaats het wapen van de polarisatie, die het eiland in twee felle kampen verdeelt. Nog kwalijker zijn de aanvallen op iemands persoon en openlijke represailles. Opmerkelijke acties tijdens het laatste MEP-bewind waren het 'ontslag' van de president van de Centrale Bank en de dreiging met weigering de koningin op Aruba te ontvangen.

Het gaat hier niet om excessen maar veeleer om een patroon, dat zich overal in de samenleving manifesteert. Zo zal elke burger in overheidsdienst het nalaten om openlijk enige kritiek te uiten, hoe gefundeerd dan ook, op het overheidsbeleid. Onherroepelijk leidt dit tot bijvoorbeeld een verhuizing naar een kamertje zonder kantoorfaciliteiten, verlies van promotiemogelijkheden of verbanning uit 's lands kantoren. Kritiek van niet-overheidsdienaren kan leiden tot benadeling van familieleden in overheidsdienst op soortgelijke wijze.

Ook zelfstandige ondernemers houden liever hun kiezen op elkaar. Kritiek kan namelijk verlies aan klandizie van de overheid opleveren. Op een eiland, waar de regering zo'n grote klant is, staat dat gelijk aan economische zelfmoord. Ondernemers worden door de regering in het gareel gehouden door ze slechts tijdelijke vergunningen te verlenen om hun bedrijf uit te oefenen. De afhankelijkheid van de overheid voor de verlenging van vergunningen houdt de ondernemers rustig. De partij aan de macht verzekert zich op deze manier tevens van de nodige inkomsten in verkiezingstijd.

Ook duizenden immigranten aan wie enig uitzicht op een definitief verblijf onthouden wordt, zitten in de tang. Op schaamteloze wijze worden zij financieel uitgekleed. In de verkiezingstijd worden zij nog eens extra herinnerd aan hun afhankelijkheid van de machthebbers.

De legitimiteit van een landsregering, die op dergelijke wijze de bevolking systematisch terroriseert, staat op gespannen voet met de principes van goed bestuur en het grondwettelijke recht van gelijke behandeling die gelden voor het gehele koninkrijk.

BANANENREPUBLIEK OF RECHTSSTAAT?

Weinig vleidend wordt Aruba regelmatig gestigmatiseerd als een bananenrepubliek, vanwege het feit dat de regering geen tegenspraak duldt en geen inzicht geeft in haar beleid. In 2001 gaf de nieuwe Minister-president van Aruba direct aan het begin van zijn regeringsperiode alle hoofden van dienst op straffe van sancties de strikte opdracht om geen enkele informatie naar buiten te brengen. Daarmee voorkwam hij echter niet dat er af en toe toch berichten naar buiten kwamen gesijpeld die erop wezen dat er binnen diverse departementen of door de regering zelf, een twijfelachtig beleid werd gevoerd.

De reactie van de regering op dit soort berichten was steeds hetzelfde. Er werd niet of nauwelijks moeite gedaan om de inhoud van het bericht te ontcrachten of nagegaan wat er werkelijk aan de hand was. Wel werd er direct een diepgaand onderzoek ingesteld waar het lek zat. De regering riep daarbij zelfs de expertise in van onderzoeksbureaus uit Curaçao. Zij gaf zodoende het signaal af dat negatieve berichtgeving over haar handel en wandel niet getolereerd werd.

De onverdraagzaamheid jegens opvattingen die de regering niet aanstonden, ging nog veel verder. Zo was het voor nieuwe partijen bijna onmogelijk om goede kandidaten op hun lijst te krijgen. Daarvoor was de angst voor repre-

sailles door de regering te groot. Zelfs was het zo dat grote bedrijven ontslag aanzegden aan werknemers die geïnteresseerd waren in de kandidatuur voor een politieke lijst. Elke betrokkenheid van het bedrijf bij een andere partij zou voor haar negatieve gevolgen kunnen hebben. Kritiek van mensen die zakelijke relaties hebben met de regering was ondenkbaar. Uit angst voor represailles werd ook alle onrecht die bedrijven en individuen werd aangedaan met vergunningen volledig doodgezwegen, samen met veel andere gevallen van misbruik van bevoegdheden en corruptie.

Kritiek op overheidsbeleid door burgers is sinds de Status Aparte heel uitzonderlijk. Slechts een enkeling die niet voor zijn baan of promotie hoeft te vrezen, waagt het om zijn nek uit te steken. En dan nog wordt die kritiek meestal niet lang volgehouden, omdat de boodschap in de politieke praktijk volledig wordt genegeerd en kritiek dus feitelijk zinloos is. Kritiek op overheidsbeleid is daardoor slechts een zaak van de oppositiepartijen. Deze wekken makkelijk de indruk dat zij tegen het kwade zijn en alleen het goede voorhebben voor Aruba. Het tegendeel is echter waar. In de praktijk blijkt dat de wandaden van de ene partij in de regering door haar criticasters, zodra die zelf in de regering zitten, tot in details worden geïmiteerd. De belangrijkste functie van kritiek door oppositiepartijen is mooi weer spelen voor het publiek. De eensgezindheid tussen de grote partijen die er aan beide kanten opeens bleek te zijn toen het om de verbetering van hun eigen salarissen en pensioenen ging, is in dit opzicht niet vreemd. De enige kritiek daartegen kwam toen van de bevolking, en daar trokken de politieke partijen zich niets van aan.

DEMOCRATISCH DEFICIT

Aan het begin van het nieuwe millennium was er in de Arubaanse politiek ineens een nieuw begrip in zwang: het democratisch deficit. De Arubaanse politici gaven hiermee uiting aan hun gevoel dat de Antillen en Aruba in een zogenaamd Koninkrijksparlement onvoldoende waren vertegenwoordigd om tegenwicht te kunnen bieden aan beslissingen van de Koninkrijksregering. Dit was de Arubaanse politici een doorn in het oog. Veel ernstiger voor de kwaliteit van de Arubaanse democratie is echter het democratisch deficit dat de politiek systematisch in stand houdt aan het thuisfront.

Aruba pretendeert met trots dat zij een democratische rechtsstaat is. Toch hebben we in vorige hoofdstukken kunnen zien dat een aantal basisprincipes van de rechtsstaat door de overheid zelf voortdurend met voeten wordt getreden. Zo heeft de overheid er geen moeite mee om de wijze van uitvoering van regels afhankelijk te stellen van de relatie met de betrokkene. Be-

noemings- en promotiebeleid van overheids personeel zijn gebaseerd op de politieke voorkeur van kandidaten, hetgeen feitelijk een vorm van discriminatie is. Het vrijelijk uiten van een mening kan de betrokkene duur komen te staan. Voor een goed functionerende democratie is het essentieel dat de regering de bevolking goed informeert over haar werkzaamheden en daarbij voor transparantie zorgt. Ook dat blijkt een te zware opgave te zijn geweest voor de verschillende overheden.

Een goed functionerende democratie is ook afhankelijk van het vermogen van burgers om de overheidsverrichtingen te volgen en hun stem (beargumenteerd) te kunnen laten horen. En ook daar schort het nodige aan. Op Aruba is het gemiddelde scholingspercentage relatief laag: slechts acht procent van de bevolking heeft HBO-onderwijs of hoger genoten. Er is nauwelijks tot geen leestrategie. In brede kring bestaat een grote aversie jegens het politieke functioneren. Dit alles heeft tot gevolg dat het grootste deel van de bevolking zich nauwelijks laat informeren over bestuurlijke zaken. Deze groep bepaalt in kwantitatieve zin echter wél de verkiezingsuitslag. Het ligt voor de hand dat de grote partijen vooral deze groep met alle middelen trachten te paaien. Daarna maken zij met het grootste gemak misbruik van het in hen gestelde vertrouwen.

De berichtgeving van de overheid naar de bevolking beperkt zich hoofdzakelijk tot propaganda. Slechts incidenteel vindt enige voorlichting plaats, bijvoorbeeld wanneer een of andere epidemie dreigt die ernstige gevolgen kan hebben voor het toerisme als belangrijkste inkomstenbron van Aruba. Er zijn voor de bevolking nauwelijks bronnen beschikbaar om zich naar behoren te kunnen verdiepen in belangrijke zaken. Ook het beleid van de media, zoals in het voorgaande aangegeven, is hier debet aan. Goede feedback van burgers naar de overheid op basis van behoorlijke informatie lijkt eigenlijk bij voorbaat al uitgesloten.

De Arubaanse democratie kent daarmee een zeer rudimentair karakter. De betrokkenheid van de bevolking gaat niet verder dan eens per vier jaar de gang naar de stembus. De keuze van de meesten komt tot stand aan de hand van twee maanden public relations. Wie het luidst campagne voert, oogst een daarmee evenredig deel van stemmen. Vervolgens worden de burgers weer jarenlang door de politiek noch bij de verdere besluitvorming betrokken, noch op hun verantwoordelijkheid aangesproken, bijvoorbeeld waar het de controle op bestuurlijk handelen betreft. Zo werd het de politiek relatief makkelijk gemaakt om decennialang ongestraft haar gang te gaan, met alle gevolgen van dien.

VERVOLG

De voorgaande hoofdstukken hebben op verschillende terreinen de gevolgen in kaart gebracht van 25 jaar autonomie voor de Arubaanse gemeenschap. Belangrijke conclusies daaruit zijn het onderwerp van het volgende hoofdstuk.

CUA RUBIANO BO POR CULPA?

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano,
ta para den rij pa mira dokter,
ta para den rij pa servicio di gobierno,
ta para den rij pa paga awa y electricidad.
Te hasta trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano ta para den rij
pa busca un number pa para den rij pa busca number di auto.*

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano,
ta mira nivel di nos scolnan y educashon baha
ta acepta cu comestibles bieu y putri ta wordo bendi.
Y ta lesa con prensa comprometi ta keda dunabo noticia comprometi.
Trankilo y cu pasenshi ABO Rubiano a keda cariñoso, humilde y docil
Mientras cu otronan ta para den rij pa haña chens pa probecha di bo.*

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano
Ta biba keriendo cu placa di pueblo no por yega su fin
Y sin por comprende pakico no tin placa pa cuida nos grandinan y esnan den
necesidad.
Y sin sa con placa di pueblo por disparce of wordo scondi pa pueblo.*

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano
no ta precupa bo mes cu no tin control riba gobernacion.
y cu nos leynan por wordo poni un banda
y cu corrupcion a penetra den pueblo manera un virus maligno.*

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano
Bo tin culpa cu bo tin miedo di lanza critica
Bo tin culpa cu bo tin miedo di represaya
Bo tin culpa cu bo no ta exigí miho.
Bo tin culpa cu bo no por cambia nada
Bo tin culpa cu nada lo no cambia pabo
Bo tin miedo di biba sin tene miedo*

*Trankilo y cu pasenshi Abo Rubiano
Ta biba sin realisa cu Abo Rubiano ta Ami Rubiano
Y cu Ami Rubiano ta mes culpabel cu Abo Rubiano*

12- CONCLUSIES

De voorgaande hoofdstukken maken duidelijk dat de politieke patronage en parlementaire en burgerlijke lijdzaamheid grote problemen op Aruba hebben veroorzaakt. Wil het land de verdere criminalisering en verpaupering van de samenleving tegengaan, dan zal een drastische ommezwaai gemaakt moeten worden in de wijze waarop Aruba bestuurd wordt.

Het ontbreken van verantwoordelijkheidsgevoel bij bestuurders en hun minachting voor wetten en regels moeten plaats maken voor een bestuur dat handelt vanuit transparantie, integriteit en verantwoording. Het beleid zal gecontroleerd moeten worden door officiële instanties in samenwerking met een onafhankelijk en kritisch parlement. Alleen met een dergelijke politiek kan de jaarlijkse verspilling van minimaal 100 miljoen florin stoppen.

Ook zal er een einde moeten komen aan de politieke benoemingen teneinde de omvang van het ambtenarenapparaat via natuurlijke afvloeiing tot normale proporties terug te brengen. Ook dit levert op den duur een jaarlijkse besparing van omstreeks 100 miljoen florin op. Helaas zullen de sporen van decennialang wanbeleid voorlopig nog niet zijn uitgewist: de jaarlijkse rente en aflossing van samen gemiddeld meer dan 200 miljoen florin zullen nog lang als een molensteen om onze nek hangen.

DE ACCUMULATIEVE SCHADE VAN DE POLITIEK

De gevolgen van decennialang wanbeleid bestrijken veel terreinen. In het oog springende zaken zijn in elk geval:

- Achteruitgang van zekerheden met betrekking tot betaalbaarheid en kwaliteit van de volksgezondheid.
- Slecht onderhoud van wegen en overheidsgebouwen.
- Gebrekkig functioneren van overheidsdiensten.
- Mislukte projecten en ontspoorde overheidsbemoedeningen: hotelgaranties, Air Aruba, dump, racebaan, enz.
- Opgelopen schulden door verspilling van overheidsmiddelen, onder andere door politieke benoemingen.
- Onbeheersbare begrotingstekorten.
- Voortdurende belastingverhogingen.
- Verminderde koopkracht en achteruitgang van welzijn en zekerheid over pensioenaanspraken.

Het is lastig een berekening te maken van de economische schade door verspillingen en gederfde inkomsten met directe gevolgen voor het wel-

vaartspeil en welzijn van de bevolking. Alleen al de uitgaven door politieke benoemingen door de jaren heen zijn vrijwel onmogelijk in te schatten. Het gaat daarbij namelijk niet alleen om de directe kosten als salaris, secundaire arbeidsvoorwaarden en bijkomende kosten die anno 2011 gemiddeld Af. 75.000,- per werknemer bedragen. Ook de verminderde arbeidsproductiviteit en de kosten die zijn gemaakt om feitelijk onnodig werknemers uit het buitenland aan te trekken zoals extra kosten aan zaken als huisvesting, nutsvoorzieningen, gezondheidszorg en onderwijs spelen hierbij een rol. Op deze manier zijn door de jaren heen wegens politieke benoemingen en bevorderingen vele honderden miljoenen florin verkwist, die bij een andere inzet het welvaartspeil en het welzijn van de burgers op een veel hoger plan hadden kunnen brengen. Let wel, het gaat alleen al bij de kosten van politieke benoemingen van de laatste 10 jaar om een veelvoud van het bedrag dat Aruba heeft ontvangen via ontwikkelingshulp uit Nederland (Af. 220 miljoen in 10 jaar tijd via het FDA). Het is dan ook niet overdreven te stellen dat de totale schade die door de politiek gedurende 25 jaar Status Aparte aan Aruba is toegebracht enkele miljarden bedraagt.

De beslissing door Nederland en Aruba in 1997 om de ontwikkelingshulp af te bouwen ('Op eigen benen') lijkt daarom gerechtvaardigd. De Arubaanse economie heeft ruim voldoende geproduceerd om van Aruba een goed ontwikkeld en welvarend land te maken. Dat de feitelijke ontwikkeling van Aruba hierbij is achtergebleven en daarmee jaren is teruggezet is voornamelijk te wijten aan de wijze waarop politiek bedreven werd. Uiteraard speelde niet alleen geld daarbij een grote rol.

Insamenging van de overheid in het economisch en persoonlijk leven met de illusie dat de overheid een onbegrensde welvaartsmaatschappij kon garanderen hebben het besef van individuele verantwoordelijkheid van de burgers danig ondermijnd. Dit gebrek aan eigen verantwoordelijkheid is een remmende factor voor de ontwikkeling van Aruba. Zolang burgers en instanties hun verantwoordelijkheid blijven afschuiven op de overheid en alle initiatieven van bovenaf verwachten en misstanden kritikeloos voor lief nemen, blijft de kans op reële veranderingen uit. Uiteindelijk zullen niet alleen zij zelf, maar ook hun kinderen en kleinkinderen met enorme schulden en achterblijvende ontwikkelingen worden opgezadeld.

ZULLEN ONZE KINDEREN ONS HATEN?

Indien we de staatsschuld van Aruba omrekenen naar het aantal inwoners, komen we uit op omstreeks Af. 75.000,- per gezin. Voor de werkende bevolking betekent dit een schuld van ruim Af. 45.000,- per persoon.

De vraag is wat de overheid nog kan doen om deze druk te verlichten. Door jarenlang bekibbelen op de overheadkosten van departementen valt daar verder niets meer te halen. Inkrimpen van het ambtenarenbestand zal uit sociale en partijpolitieke overwegingen afgehouden worden. Het zal daarom nog decennia kunnen duren voor er werkelijk sprake kan zijn van evenwichtige begrotingen en vermindering van de staatsschuld, zo dat al haalbaar is binnen de huidige kaders.

Het vooruitzicht op noodzakelijke investeringen in overheidsdiensten om de kwaliteit daarvan te verbeteren lijkt dan ook een ver ideaal. Voor de kinderen, die nu opgroeien zal de vraag rijzen hoe het zover heeft kunnen komen. Het is niet ondenkbaar dat zij het de vorige generatie bijzonder kwalijk nemen dat deze zich slechts heeft bezighouden met persoonlijke korte-termijn belangen en verzuimd heeft om algehele misstanden aan de orde te brengen 'om problemen te voorkomen'. De kans is levensgroot dat zij ervoor bedanken om op te moeten draaien voor het echec van hun ouders en de voorkeur geven aan een toekomst in een nieuw vaderland om daar een bestaan op te bouwen zonder de last van het verleden.

DRIJZAND ONDER DE ARUBAANSE AUTONOMIE

Decennialang wanbeleid heeft niet alleen grote financiële problemen voor de korte en lange termijn veroorzaakt. Ook is de Arubaanse autonomie als zodanig hierdoor verkwanseld. Het is alsof onze politici zich hebben gedragen als houtluizen die de fundering van de Status Aparte hebben weg-geknagd en zodoende de autonomie van Aruba praktisch om zeep hebben geholpen. Juist de partij die zich het hardst op de borst slaat als initiator en beschermer van de autonomie, heeft het meest bijgedragen aan dit verval. Zij heeft daarmee zelf het ideaal van haar oprichter verpatst. Zij gedoogde geen enkele inmenging, ook al was die gericht op het blootleggen van bestuurlijke zwakheden als die in strijd waren met de principes van goed bestuur. Het intensieve beleid van persoonlijke patronage gedurende haar regeringsperiodes is de hoofdoorzaak van de financiële malaise die nog lang voelbaar zal zijn. Een eventuele 'rekolonisatie door Nederland' zoals zij steeds van de daken schreeuwt heeft zij dan ook helemaal aan zichzelf te wijten. Daarnaast heeft dat beleid grote negatieve gevolgen gehad voor de sociale structuur op het eiland, onder andere door de toestroom van buitenlandse arbeidskrachten die het systeem draaiend moesten houden. Het streven van die partij om Aruba voor de Arubanen te behouden, heeft zij daarmee zelf de das omgedaan.

HET WIEL IS AL UITGEVONDEN

In 2010 waren het begrotingstekort en de nationale schuld van Griekenland zodanig uit de hand gelopen dat zij zich niet meer zelfstandig uit de problemen kon redden. De Europese Unie en het IMF boden hulp, maar slechts op basis van zeer strakke voorwaarden. De regering moest streng bezuinigen en voerde draconische maatregelen door. Dit leidde tot heftige demonstraties en onlusten. Het was echter een goede indicatie wat Aruba te wachten staat indien de Regering nalaat 'bijtijds' maatregelen te nemen om het traditionele beleid om te buigen.

Het wordt daarom tijd dat de Regering gebruik maakt van de opbrengsten van de economie en de talloze rapporten van deskundige instanties om haar structurele financiële problemen op te lossen. Dit kan alleen indien zij haar uitgaven voor personeel, die momenteel ruim 75% van haar totale inkomsten bedragen, terugbrengt tot het in ontwikkelde landen gebruikelijke percentage van 45-50%. Daardoor komt veel meer geld vrij voor de noodzakelijke overheidsinvesteringen. Dit vereist echter visie, moed en daadkracht. De regering kan hierbij leren van ervaringen van landen die eerder in een gelijksoortige situatie zaten.

In 1984 was de financiële situatie van Nieuw Zeeland penibel. Er was een werkloosheidspercentage van 11,6%, men had 23 jaar overheidstekorten tot soms zelfs wel 40% van het BNP; de nationale schuld was gegroeid naar 65% van het BNP en de kredietwaardigheid werd almaar verlaagd. Overheidsuitgaven bereikten 44% van het BNP, de kapitaalvlucht was enorm en overheidsmaatregelen en micromanagement drongen door tot op elk niveau van de economie. Er waren vastgestelde prijzen voor alle goederen en diensten, in alle winkels en voor alle zaken. Er waren vastgestelde lonen en loonbevrozingen, importverboden, subsidies op bedrijfstakken om ze in leven te houden. Jongeren verlieten het land in drommen.

Toen er in 1984 een andere regering werd gekozen, stelde men 3 problemen vast: 1) er werd teveel uitgegeven, 2) de belastingen waren te hoog en 3) er was teveel overheid! De nieuwe regering stelde dat er kritisch bekeken moest worden wat de burger terugkreeg voor haar belastinggeld. Om dat te bereiken voerde men in Nieuw Zeeland een nieuwe werkwijze in waarbij het belastinggeld niet simpel naar elk overheidsorgaan werd verdeeld, maar in plaats daarvan kwam een aankoopcontract waarbij de bazen van die instanties aangezegd kregen wat er voor dat geld verwacht werd. Er werden fundamentele vragen aan de overheidsinstellingen gesteld. De eerste vraag was: "wat doe je?" Gevolgd door "wat zou je moeten doen?" Gebaseerd op

die antwoorden zei de regering: “stop met wat je niet zou moeten doen”. Dat betekende dat als je iets aan het doen was wat niet de verantwoordelijkheid van de overheid was, dat dan daarmee gestopt moest worden. Daarna stelde men de basisvraag: “wie zou dit moeten betalen: de belastingbetaler, de gebruiker, de consument of de industrie?” Dit vroeg men omdat in veel gevallen de belastingbetalers dingen aan het subsidiëren waren waar ze geen voordeel aan hadden; en wanneer je de betaling van diensten niet laat doen door de gebruikers daarvan, moedig je misbruik en inefficiëntie aan en verlaag je het nut van wat je aan het doen bent.

Zodra de regering die ‘overbodige’ diensten verkocht, ging hun productiviteit omhoog en de kosten van hun diensten omlaag wat een enorme winst voor de economie betekende. Verder besloot men dat de andere instellingen als winstgevende en belastingbetalende ondernemingen geleid moesten worden. Tevens werd hen verteld dat ze geen investeringsgeld zouden krijgen van hun eigenaar, de overheid. Men deed dit met zo’n 35 overheidsinstellingen. Gezamenlijk moest de overheid daarvoor 1 miljard op toelagen; daarna betaalden de instellingen dat bedrag per jaar aan belastingen. Men verkleinde de totale overheidsomvang met zo’n 66%, gemeten in aantal werknemers. Het overheidsaandeel in het BNP daalde van 44 naar 27%. Daarna had Nieuw Zeeland begrotingsoverschotten die werden gebruikt om de staatsschuld af te lossen, zodat die van 63% BNP naar 17% BNP terugviel. Daarmee bewees Nieuw Zeeland (en andere landen die een zelfde aanpak volgden) dat een kleinere overheid en lagere belastingen veel gunstiger zijn voor de economie.

DE BEPERKING VAN DE INVLOED VAN DE POLITIEK, EEN NOODZAKELIJKE OVERLEVINGSSTRATEGIE

Uit het voorgaande kunnen we de conclusie trekken dat de politiek haar traditionele overheersende rol en invloed in de Arubaanse gemeenschap onder geen voorwaarde mag behouden. De toekomst van Aruba ziet er niet rooskleurig uit zolang politici die alleen blijven bepalen. Beter zou het zijn om de invloed van de politiek wettelijk terug te brengen naar een zo klein mogelijk aandeel. Het alternatief zou zijn dat de gemeenschap (onder andere via de sociale partners) meer betrokken wordt bij het algemeen beleid, waarmee de omvang van de overheid kan worden teruggebracht. Ook de uitvoering van het beleid kan op veel gebieden worden geprivatiseerd of eventueel overgedragen aan NGO’s. Dit voorkomt tevens politisering van de uitvoering.

Het is ook noodzakelijk de benoeming en bevordering van personeel volledig uit handen te halen van bestuurders-politici. De verenigde vakbonden Sindicatonan den Union (SdU) hebben daarom tijdens het Koninkrijkssymposium

sium van 26, 27 en 28 april 1995 een serieus voorstel gedaan aan de politiek om het personeelbeleid (hire & fire) volledig in handen te leggen van een onafhankelijk en deskundig orgaan. Dit voorstel is indertijd door de politiek afgewezen. Gezien de huidige stand van zaken, waarbij voor de vele problemen van Aruba het grenzeloze personeelsbeleid van de Overheid als hoofdoorzaak wordt aangewezen, is dit voorstel nog steeds actueel.

De overheid zoals we die kennen werkt niet naar behoren. Dat ligt niet alleen aan de kleinschaligheid van Aruba. Ook in grotere landen stelt de politiek door kortzichtig denken en opportunistisch handelen de levensvatbaarheid van de gemeenschap op de lange termijn in de waagschaal. Geen enkele economie (zelfs de olie-economie niet) is bij machte om ongelimiteerd wanbeleid te financieren. Op Aruba staat de economie reeds jaren niet in dienst van het algemeen belang maar van de overheidsbegroting. Opkomen voor het algemeen belang zoals de overheid dat pretendeert, komt zelden overeen met het algemeen belang zoals de gemeenschap dat voor ogen heeft. De gevolgen daarvan komen nu, na 25 jaar, steeds duidelijker aan het licht. En altijd is het de kleine man, op wie de politiek zich in haar campagnes zogenaamd richt, die aan het kortste eind trekt en het kind van de rekening wordt.

Het is opvallend dat Arubaanse bestuurders zelden of nooit enige achtergrond hadden als manager. Niet voor niets kregen bestuurders na hun bestuurdersfunctie bijna nooit een baan aangeboden in het bedrijfsleven. De gemeenschap bleef daardoor gauw 20 tot zelfs meer dan 30 jaar opgescheept met dezelfde politici die in de praktijk reeds na 10 jaar blind bleken te zijn voor de werkelijke noden van de gemeenschap.

De Status Aparte is dan ook een waar paradijs gebleken voor middelmatige politici. Zonder de eis van enige expertise is de politieke beroepsuitoefening verworden tot een bedrijf waar amateurisme, kortzichtigheid en opportunisme hoogtij vierden. Het ontbreken van controle bracht bestuurders in een positie waarin zij zich God op aarde waanden. Naar de consequenties van hun handelen kraaide geen haan. De vele misstappen werden vergeven en vooral vergeten. Dezelfde politici bepaalden daardoor decennialang het beleid. Gedurende 25 jaar Status Aparte benoemde een reeks regeringen zich dan ook als Eman respectievelijk Oduber 1,2,3 (en 4), als volgden zij elkaar op in een dynastie.

VAKMINISTERS OF POLITICI?

De grondlegger van de Status Aparte en overleden leider van de MEP-partij, dhr. Betico Croes, ontving op zijn verzoek van professor Gladstone Mills, politicoloog aan het gerenommeerde 'Department of Government' van de 'University of the West Indies' in Jamaica, advies over het beste bestuursstelsel voor Aruba. Wegens de slechte ervaringen met politieke patronage op verschillende Caribische eilanden die na verloop van tijd zorgde voor economische achteruitgang en toenemende armoede, adviseerde professor Mills om het bestuur op Aruba te laten plaatsvinden op basis van het vakministerchap. Hierdoor zouden ministers minder gevoelig zijn voor 'verplichtingen' aan kiezers en sponsors en zich volledig kunnen richten op de ontwikkeling van het land.

De belangrijkste filosoof van de AVP, mr. Mito Croes, stelt in Rapport Calidad dat "de kleinschaligheid van Aruba belemmerend werkt voor een goede scheiding van verantwoordelijkheden tussen de uitvoerende macht en de volksvertegenwoordiging als controleur van de uitvoerende macht overeenkomstig de leer van 'Trias Politica'. De 'checks en balances' die van wezenlijk belang zijn voor de waarborging van deugdelijkheid van bestuur, vallen hierdoor weg. Rapport Calidad pleit er dan ook voor om te zoeken naar een andere oplossing.

Bij de aanvang van de Status Aparte was de financieel-economische situatie van Aruba, mede wegens het wegvallen van het Venezolaanse kooptoeerisme en de sluiting van de Lago, bijzonder nijpend. Daarom riep de eerste regering van Aruba de hulp in van 2 onafhankelijke financieel-economische experts, die zij als vakministers aanstelde. Op grond van hun visie en expertise kwam Aruba in vrij korte tijd uit de problemen en ging het haar daarna jarenlang economisch voor de wind.

De succesformule van vakministers werd bij de daaropvolgende regeringswisselingen opzij geschoven en maakte plaats voor een regering die volledig uit politici bestond. Dezen hadden 'verplichtingen' tegenover hun kiezers en sponsors. Het resultaat liet niet lang op zich wachten: binnen korte tijd was de financiële situatie van Aruba enorm verslechterd. Als oplossing stelde de toenmalige MEP-regering haar tegenhanger AVP voor om een zakenkabinet aan te stellen, bestaande uit vakministers. Nadat dezen het puin zouden hebben geruimd, zou de politiek het beleid weer over nemen. De potentiële 'vakministers' bedankten voor deze eer.

Het is bekend dat het politieke patronage systeem (of 'clientilisme') de kern van het politieke probleem op Aruba is. Het is even bekend wat de oplossing is, namelijk een sterk en onafhankelijk Parlement in combinatie met ter zake kundige en integere ministers die onafhankelijk zijn van de op materieel eigenbelang gerichte eisen van kiezers en sponsors. Voor veel politici en partijen is dit niet aantrekkelijk. Hun macht wordt hierdoor grotendeels beperkt en ook hun (persoonlijke en partij)verdiensten vallen terug.

Voor de bevolking betekent de nieuwe politiek met vakministers een enorme verbetering. Daarbij wordt niet blindelings op hun expertise vertrouwd, maar aan het afleggen van verantwoording aan de hand van beleidsanalyses door daartoe ingestelde (maar steeds genegeerde) overheidsinstanties en kritische en van hen onafhankelijke parlementariërs. Zowel vakministers als parlementariërs handelen daarbij volgens de wetten en normen die voor hun functie gelden.

VERVOLG

De problemen van Aruba zijn niet primair het gevolg van externe oorzaken, zoals de prijs van olie, waarop geen invloed uitgeoefend kan worden. Onbehoorlijk bestuur en een tekortschietende democratie vormen de belangrijkste redenen. De meeste problemen kunnen dan ook binnen de landsgrenzen worden opgelost. Het beëindigen van zowel politieke benoemingen als een efficiënt financieel beleid is, technisch gezien, heel goed en snel mogelijk.

Verder kan de onwetendheid van veel burgers over allerlei belangrijke persoonlijke en maatschappelijke zaken middels systematische voorlichting effectief worden aangepakt. Zo zal de invulling van ieders leven met eigen verantwoordelijkheden worden gestimuleerd. Dit betekent een grote ontlasting voor de overheid. De belangrijkste voorwaarden voor dit alles zijn simpelweg visie, politieke wil en moed. Veel problemen kunnen daarnaast worden vermeden en opgelost als politieke partijen besluiten met elkaar en hun sociale partners 'een nieuwe weg' in te slaan. Dit keer niet in het belang van zichzelf, maar van de gemeenschap.

“Memoria di Papai”

scirbi Dia di Tata Juni 2020

*Papai, aunke bo no ta cu nos mas, awe, Dia di Tata, mi ta pensa hopi riba bo
Mi ta corda con bo tabata conta nos di bo hubentud riba nos isla, bo
‘Baranca Stima’*

*Mi ta corda con bo a siña nos honra nos himno y bandera, y con semper bo
tabata para cla pa defende bo ‘Baranca Stima’*

*Mi ta corda con bo voz tabata tembla di emocion, ora bo ta conta nos di e
lucha cu bo a yuda hiba pa libertad di bo ‘Baranca Stima’*

*Mi ta corda tambe cu bo tabata conta nos con bo por a bai pisca y coy druij
na costa pariba y bo por a bai landa y cana na tur nos playanan na Aruba.*

*Mi ta corda cu bo a conta di por a bai campa cu famia, amigonan na
cualkier sitio for di Arashi te Punta Basora.*

*Mi ta corda con bo tabata orguyoso di nos hendenan cariñoso y humilde, y
di nos gobernantenan cu tabata desaroya nos isla di punta pa punta.*

*Mi ta corda con, contento y cu orguyo bo tabata den un posicion clave pa
por a aproba plannan y terenonan pa construi hotelnan, canchanan di golf,
apartamentonan y casnan pa esnan cu placa cu kier a bin gosa di e baranca
stima. Mi ta corda tambe cu semper bo a para firme contra esnan cu tabata
protesta y continuamente kier a stop e desaroyo.*

*Papai, mi por imagina mi con bunita nos playanan mester tabata ta den bo
hubentud y con feliz bo mes mester tabata pa por a crece den tanto
libertad. Papai, semper mi lo stimabo y mi ta agradecido pa e memorianan
hopi valioso cu bo a laga pa nos.*

*Pero Papai, ta memorianan so mi a keda cu ne, pasobra nos no tin playanan
mas unda nos por cana tranquil. Tur caminda ta yen di construccion, yen di
hende, yen di hotel, yen di auto, yen di boroto y yen di susedad, yen di
droga y arma .*

*Papai, pakico ora di votacion den parlamento ni sikiera un biaha bo por a
vota pa preserva e bunitesa, e tranquilidad y e playanan cu abo si a conoce
den bo hubentud?*

EPILOOG NAAR EEN VOLWASSEN AUTONOMIE

In zijn nieuwjaarstoespraak in januari 2011 sprak de Gouverneur van Aruba uit dat 'wij elkaar een goed nieuw tijdperk moesten toewensen'. Precies 25 jaar Status Aparte zat erop en wij stonden op de drempel van de volgende 25 jaar. In de afgelopen periode had de aandacht volgens de Gouverneur te eenzijdig gelegen op de economie. Dit was ten koste gegaan van belangrijke gebieden als onderwijs, milieu, de kwaliteit van het ambtenarenapparaat en de sociale situatie. Hij pleitte er dan ook voor om de volgende periode te gebruiken om deze naar een hoger plan te verheffen en daarbij zorgvuldig om te gaan met de mensen en middelen. Aruba kan zich geen verdere bestuurlijke fouten permitteren. Het Land zal vanaf nu moeten voldoen aan de kwaliteitseisen die voor een volwassen democratie gelden, waarbij transparantie en een betrouwbaar bestuur onontbeerlijk zijn. Daarvoor is versterking nodig van de instituties waaraan de 'checks and balances' in ons bestuur zijn opgehangen.

Op 11 januari 2011 ging de minister van Binnenlandse en Koninkrijkszaken van Nederland tijdens een lezing op de Universiteit van Aruba een stapje verder. Met de nieuwe status van de eilanden van de oorspronkelijke 'Nederlandse Antillen van vijf' op 10-10-'10 was de Status Aparte van Aruba de facto beëindigd. Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de zgn. BES-eilanden) waren voortaan 'openbare lichamen van Nederland'. Curaçao en Sint Maarten hadden een autonome positie binnen het Koninkrijk ingenomen, vergelijkbaar met die van Aruba. Het nieuwe staatkundige bestel was voortgekomen uit grieven en onvrede met de oude situatie en was geen verandering op basis van een nieuwe visie op de toekomst. De minister riep daarom alle partners op om zich daadwerkelijk te bezinnen op de nieuwe werkelijkheid. Het in stand houden van het Koninkrijk had alleen nog zin als alle partners de principes van goed bestuur ten volle zouden accepteren. Centrale waarden daarbij zijn recht, vrede, integriteit, betrouwbaarheid, veiligheid en goede rechtspleging. De gezamenlijke verantwoordelijkheid hiervoor is tevens het belang van elke partner voor zich en dus ieders verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid mag niet slechts een afgeleide zijn van de waarborgfunctie van Nederland, noch door Nederland opgelegd. Als de nieuwe situatie tot een succes leidt dan zal het besef groeien dat het Koninkrijk een waardevolle vorm van samenwerking biedt. Mochten de veranderingen echter niet tot verbeteringen leiden dan resten er slechts twee staatkundige mogelijkheden: complete zelfstandigheid van de landen of integratie in Nederland in navolging van de BES-eilanden.

Voor Aruba betekent dit concreet dat er een einde gemaakt moet worden aan de status quo die zich gedurende de afgelopen 25 jaar Status Aparte heeft afgetekend. Er heeft zich een cultuur ontwikkeld van bestrijden en saboteren van de principes van onafhankelijke controle van 's Lands begrotingen, jaarrekeningen en financiën, het onafhankelijke rechtssysteem, zorg voor het milieu, enzovoorts. Uiteindelijk kan dit alleen nog leiden tot verdere criminalisering en desastreuze economische en monetaire ontwikkelingen. Bij de keuze voor de principes van goed bestuur daarentegen worden mogelijkheden aangeboden die tot nu toe ongebruikt zijn gebleven. Zij zal leiden tot een sterkere band met het Koninkrijk en de Europese Unie, een grotere welvaart en hoger niveau van welzijn van de bevolking. Er zal daarbij tevens een beter gebruik gemaakt kunnen worden van diverse Europese fondsen.

Onderzoek heeft uitgewezen dat Aruba met zijn huidige LGO-status (Landen en Gebieden Overzee) voor meer regelingen in aanmerking komt dan alleen het Europese Ontwikkelingsfonds (EOF). Voorbeelden daarvan zijn de programma's Interreg Caribbean Framework Programme 7, Competitiveness and Innovation Programme en goedkope investerings-financiering door de Europese Investerings Bank. Er zijn echter meer mogelijkheden.

In februari 2011 organiseerde de overheid een conferentie over zogenaamde public private partnerships (ppp). Dit zijn constructies die de overheid in staat stellen om financiering te krijgen voor infrastructurele projecten die dan op korte termijn uitgevoerd kunnen worden. De constructies zorgen er tevens voor dat de risico's beter gespreid worden over de projectdeelnemers. De premier acht deze werkwijze een garantie voor continuïteit aangezien de investeerders zelf voor het beheer van de projecten zorgen. Ook de noodzakelijke transparantie bij de totstandkoming van de projecten is volgens de premier een groot voordeel. Voor de regering is deze mogelijkheid van levensbelang: het investeringsfonds FDA is formeel een aflopende zaak en de regering was er niet in geslaagd eigen fondsen opzij te zetten voor dringende investeringen.

EEN NIEUWE REGERING, EEN NIEUWE POLITIEK?

In september 2009 werden de laatste verkiezingen vóór het zilveren jubileum van de Status Aparte gehouden. De AVP behaalde daarbij een absolute meerderheid. Zij begon haar nieuwe regeerperiode met veel elan. Eén jaar na de verkiezingen en met het jubileumjaar voor zich maakte de regering de balans op.

De eerste daad van de nieuwe regering was het opknappen van het verloederde en verlaten bestuurskantoor met behulp van vrijwilligers. Zij hoopte dit nog vóór haar installatie op 1 november 2009 te betrekken. Deze actie stond symbool voor de grote opknopbeurt die zij Aruba wilde geven. Ook de 'stadsharten' van Oranjestad en San Nicolas zouden worden vernieuwd met speciale aandacht voor het gerechtsgebouw en de historische watertorens. Scholen werden versneld opgeknapt en de criminaliteit zwaarder bevochten. Verder werden de woonwijken over het hele eiland aangepakt. De overheid, maar vooral de stichting voor sociale woningbouw (FCCA) leverden het materiaal (vooral verf), terwijl de bewoners en de jeugd werden ingeschakeld voor het handwerk. Grootse plannen werden gepresenteerd voor een langgerekt park (Linear Park) van de luchthaven in het midden van het eiland tot het laatste hotel twaalf kilometer verder naar het noord-westen. De toeristen zouden bij aankomst daarmee een goede eerste indruk van het eiland opdoen. De burgers zouden door dit park een aantrekkelijk recreatiegebied krijgen met wandel- en fietspaden tussen het groen. Voor het eerst kwam het daarbij voor dat de aanbesteding veel goedkoper uitkwam dan begroot. Verder zou een tramverbinding het de toeristen makkelijk maken om vanuit de cruiseterminal naar het stadshart heen en weer te rijden.

Kort na het aantreden van de nieuwe regering werd ook bekend dat Valero haar raffinaderij weer operationeel zou maken. Er was overeenstemming bereikt over het fiscale verschil waarom de oliemaatschappij mede was betrokken. Goed nieuws was ook dat de cruisemaatschappij Carnival Aruba weer in haar reisschema zou opnemen. De betrekkingen met Nederland tenslotte leken te ontgooien terwijl de contacten met de andere Koninkrijkspartners werden geïntensiveerd. Vermeldenswaard was ook de betrokkenheid van de overheid met Haïti na de dramatische aardbeving in januari 2010. De persoonlijke inzet van alle ministers tijdens inzamelacties voor de slachtoffers kwam de bereidwilligheid van de gemeenschap om geld te geven ten goede.

Ook het beleid op het gebied van de gezondheidszorg werd drastisch omgegooid. Er kwam meer aandacht voor preventie door sportieve recreatie aan te bevelen en faciliteiten daarvoor te creëren. Met een grote conferentie over alternatieve energie kreeg het energiebeleid een belangrijke impuls. De regering gaf aan dat zij hier een speerpunt van ging maken. Gezien de intensiteit van zon, wind en golfslag was dit een logische stap voor Aruba. Een directe stap in deze richting is al de instelling van belastingvoordelen voor energiezuinige voertuigen en installaties die groene energie opwekken of gebruiken. Verder zijn er plannen voor vestiging van een onderzoekscentrum van TNO op Aruba. De land- en tuinbouw en visserij kregen weer de

aandacht die nodig was en de vervoersproblematiek rond cruisepassagiers werd eindelijk adequaat aangepakt. Direct na haar installatie maakte de regering zich sterk om aan de eisen van de Financial Action Task Force (FATF), een internationale organisatie die onder meer het witwassen van geld tegengaat, te voldoen. Daarmee ontsnapte Aruba op het nippertje aan plaatsing op de zwarte lijst van landen die het niet zo nauw nemen met de normen voor een correcte financiële huishouding. Ter stimulering van de economie werd een 'investeringsaftrek' ingevoerd en een 'one-stop-loket' die de omslachtige ambtelijke procedure voor vestiging van een bedrijf sterk moest vereenvoudigen. Voor immigranten werden de bestaande regelingen versoepeld.

In juni 2010 startte de nieuwe regering de Sociale Dialoog met maatschappelijke organisaties als vakbonden en werkgeversverenigingen. De financiële situatie van het Land vereiste ingrijpende maatregelen waarmee een volledige ineenstorting op korte termijn nog afgewend kon worden. Binnen relatief korte tijd slaagde de regering erin een akkoord te bereiken met de sociale partners. Een onderdeel daarvan was de ombuiging van de ambtenarenpensioenen naar het NPR-systeem met ingang van 1 januari 2011. Ook vonden aanpassingen plaats van het AOV-stelsel. Het bankroet van dit fonds dat voorzien was voor 2013 kon daarmee worden uitgesteld tot 2015. Overeengekomen werd om per 1 januari 2012 een verplichte aanvullende pensioenverzekering voor alle werknemers in te voeren. In januari 2011 werd de Sociale Dialoog voortgezet over andere beleidsterreinen, zoals onderwijs, justitie en de economie. Daarnaast werd de discussie over een verdere aanpassing van het AOV-fonds voortgezet om haar voorziene bankroet in 2015 te voorkomen. Bij het merendeel van de sociale partners vond deze nieuwe werkwijze veel waardering. Dat gold ook voor het feit dat de Regering onder meer gebruik maakte van door een andere politieke partij ontwikkelde beleidsintenties. Hiermee gaf zij er blijk van om goede ideeën op hun echte waarde te willen schatten, ook als die niet binnen eigen kring waren ontwikkeld.

Op de valreep van 2010 werd een wet aangenomen die de rechtspositie van politieke ambtdraggers moest versoberen. De partners in de Sociale Dialoog hadden dit als voorwaarde gesteld omdat zij vonden dat van de gemeenschap geen verdere offers gevraagd konden worden zonder dat de bestuurders en parlementariërs het goede voorbeeld gaven. Het parlement liet merken dat het van transparantie een serieuze zaak wilde maken. Er kwam een nieuwe website waarop alle vergaderingen rechtstreeks te volgen waren. Ook andere informatie kon worden opgevraagd. In de geest van het duale stelsel kwam het zelfs voor dat (weliswaar slechts enkele) parlementariërs van de rege-

ringspartij kritische geluiden uitten tegen hun eigen regering en verbetering eisten van het voorgenomen beleid waar zij dat nodig achtten.

Naast het feit dat de ministers vanuit een duidelijker visie omtrent de toekomst van Aruba schenen te opereren, viel het op dat zij hun beleid ook onderling beter op elkaar leken af te stemmen. De bestuurders werden vaker in de wijken gesignaleerd om met bewoners over het beleid te spreken. Voorzichtig leek het erop dat de politiek aan het einde van 25 jaar Status Aparte enige stappen in de goede richting zette.

Om zoveel mogelijk te benadrukken dat het haar menens was met de beleidsvernieuwingen, voerde de regering een intensieve mediapropaganda waarin bijna dagelijks in herinnering werd gebracht hoe positief de nieuwe overheidsaanpak wel niet was voor de gemeenschap. Toch was het niet allemaal koek en ei.

NIEUWE POLITIEK IN EEN OUD JASJE?

Een belangrijke verkiezingsbelofte van de nieuwe regering was het (gedeeltelijk) annuleren van de omzetbelasting BBO. Op zich was dit onlogisch. In 2005 had in het verkiezingsprogramma gestaan dat de partij een groter deel van de totale belastinginkomsten wilde genereren door middel van indirecte belastingen. Het is dan ook onduidelijk waarop de verkiezingsbelofte tegen de indirecte belasting BBO, inmiddels door de oppositie ingevoerd, gebaseerd was. Bovendien werd er door praktisch alle adviserende instanties, inclusief de Centrale Bank, ervoor gewaarschuwd dat het afschaffen of halveren van de BBO ernstige financiële gevolgen zou hebben voor de Landskas. Eerder werd aangeraden om het cumulatieve karakter van de BBO door een ander systeem te vervangen. Deze adviezen waren echter tegen dovemansoren gericht. De halvering van de BBO op 1 januari 2010 leidde direct tot een vergroting van de overheidstekorten met ruim Af. 70 miljoen. Dit bracht de regering ertoe om haar oorspronkelijke voornemen om de BBO per 1 januari 2011 volledig in te trekken, op de lange baan te schuiven.

Hoewel de aanleg van een tramtraject op Aruba een goede bijdrage zou kunnen leveren als oplossing voor het toenemende verkeersprobleem, leverde dit plan van de minister veel kritiek op. Een lusvormige trambaan door het stadshart zou Af. 15 miljoen kosten. Dit was weggegooid geld als deze route uiteindelijk niet voldeed. Alternatieven die uitgingen van een dynamischer en veel goedkoper systeem werden systematisch terzijde geschoven.

De AVP voerde jaren een hetze tegen de benoeming van de gepensioneerde broer van de Minister-president van de laatste MEP-regering tot zijn adviseur. De partij achtte het niet juist dat gepensioneerden een dergelijk hoog salaris uit de landskas verdienden. Toch haalde ook de AVP bij haar aantreden als regeringspartij weer een aantal partijgetrouwen uit de pensioenstal voor een baan als adviseur van een minister. De bijbehorende salarissen (schaal 16) van verschillende bedroegen Af. 8.585,- + 25% toelage ad Af. 2.146,25 + autotoelage ad Af. 250,-. Zo toucheerden zij Af. 11.231,25 naast hun pensioen. Ook werden er weer functionarissen aangesteld of contracten verleend die tijdens de vorige regeringsperiode betrokken waren geweest bij (mogelijk) onfrisse zaken.

Na een van zijn vele bezoeken aan Nederland na zijn aantreden meldde de Minister-president dat hij zojuist een sponsorcontract had getekend met de Rotterdamse voetbalclub Sparta. Op de shirts van de spelers zou de naam Aruba prijken. Het ging om een meerjarig contract voor aanzienlijk meer geld dan Af. 100.000,-. Daarvoor was een openbare aanbesteding vereist. Het contract was niet opgenomen in de begroting en evenmin goedgekeurd door het parlement. Het was duidelijk dat de Minister-president hier naar eigen goeddunken over de Arubaanse financiën had beschikt. Uiteindelijk werd de overeenkomst toch nog ontbonden doordat Sparta degradeerde en niet meer in de Nederlandse eredivisie mocht uitkomen.

Aan het begin van de nieuwe regeringsperiode werden verschillende departementsdirecteuren vervangen door zogenaamde managementteams. Het argument daarvoor was dat er nader onderzoek gedaan zou worden naar vermoedelijk onrechtmatig gedrag onder de verantwoordelijkheid van deze directeuren. Met behoud van salaris konden zij thuis het resultaat van die onderzoeken afwachten. De vraag is wat deze handelwijze oplevert. Het per definitie in twijfel trekken van de integriteit van directeuren die door een vorige regering zijn aangesteld breekt de motivatie van jonge professionals om carrière te maken in de ambtenarij. Op den duur leidt dit bij de departementen tot een braindrain van hoger kader. Daar kwam bij dat de managementteams lang niet altijd uit doorgewinterde professionals bestonden. Zo moest het managementteam dat de directie van Financiën verving, voor advies te rade bij de geroyeerde directeuren.

Ook de rechter oordeelde dat de verantwoordelijke minister met deze ingrepen zijn bevoegdheden had misbruikt. Hij merkte op dat de uitkomsten van een zogenaamde quick scan van de belastingdienst in opdracht van de minister 'selectief zijn gebruikt'. Hij had gedaan alsof de uitkomst van de

scan was dat de problemen van de belastingdienst uitsluitend bij de (door de vorige overheid benoemde) directie lagen. In werkelijkheid blijkt uit de scan dat de problemen voor een belangrijk deel te maken hebben met personeelstekorten, onvoldoende financiële middelen en schaarste aan deskundigheid. Met deze problemen waarop de directie volgens de rechter geen of slechts zeer weinig invloed heeft, kampt vrijwel elk overheidsdepartement.

In november 2010 kondigde de regering met de nodige tamtam aan dat zij samen met het parlement bezuinigingen gingen doorvoeren ter sanering van de overheidsfinanciën. De riante regeling van hun eigen rechtspositie zou vervangen worden door een soberder regeling, voor een belangrijk deel zoals was voorgesteld in het Rapport Fowler. De regering sloeg zich op de borst met haar bereidheid om offers te brengen. Zij verloor echter wel uit het oog dat de oude situatie beschouwd moest worden als een scheefgroei van privileges tegen alle normen van rechtvaardigheid en fatsoen in. Daarbij was het maar zeer de vraag of de bestuurders al te zeer te lijden zouden hebben van hun offers. De bepaling dat hun pensioen niet meer gebaseerd zou worden op schaal 16 + 25%, maar op hun eigen salaris, leidde direct tot een pensioensverhoging van omstreeks Af. 4.500,- per maand. Het actuarisonderzoek dat aangaf dat de totale kosten van de nieuwe opzet minder waren dan de oude, maakte dat de meerderheid van het Parlement dit maar voor lief nam.

De actie van de regering om woonwijken op te knappen door vrijwilligers huizen te laten verven onder begeleiding van de regering oogstte zowel waardering als kritiek. Inderdaad zagen veel huizen er haveloos uit. De kritiek was alleen dat het rechtstreeks werken met vrijwilligers paternalisme en politisering in de hand zou werken. Wellicht was het beter dat de regering de uitvoering zou overlaten aan organisaties (NGO's) waarin de bevolking elkaar treft.

Ofschoon de regering de begroting voor 2011 al in september 2010 had moeten presenteren, was dit begin maart 2011 nog steeds niet gebeurd. Ook de jaarrekening was nog niet ingeleverd. Wellicht heeft dit te maken met de omstandigheid dat het begrotingstekort volgens de regering Af. 280 miljoen bedraagt, maar volgens financiële ingewijden Af. 480 miljoen. Het parlement kan op deze manier echter weinig anders dan achter de feiten aanlopen.

De regering beijvert zich om de gemeenschap vooral de zonnige zijden van haar inspanningen te laten zien. Daarvoor zorgt een mediabureau dat elke minister bij elke stap volgt. Volgens het officiële voorlichtingsbureau van de overheid hebben verschillende ministeries een extern PR- en communicatie-

bureau in dienst. Dit heeft een positief effect op het zelfvertrouwen van de nieuwe regering maar met het toenemende geloof in eigen kunnen eigent zij zich ook steeds meer macht toe.

Al snel rees er bij de nieuwe regering een conflict over de stichting voor volkswoningen, de FCCA. De minister van Infrastructuur vond het bestuur van de FCCA een afspiegeling van de (MEP)partij die de leden benoemd had. Hij wilde daarom niet met hen samenwerken en verzocht hen om ontslag te nemen. Toen duidelijk werd dat de meeste leden daar niets voor voelden, opperde hij om een nieuwe stichting op te zetten met een bestuur dat hem wel gunstig gezind was. Dit leidde tot protesten van zusterorganisaties van de FCCA in Curaçao en Nederland. De patstelling kon pas na maanden doorbroken worden na het ontslag van een enkel bestuurslid. Hierna wist de minister het bestuur zodanig in te richten dat de meerderheid achter hem kwam te staan. De FCCA opereert dus wederom onder invloed van de partij aan de macht.

Grootschaliger en dus ernstiger waren de pogingen van de regering om de goed draaiende luchthaven onder haar invloed te krijgen. Onder de MEP-regering was het verlies lijdende vliegveld opgekrabbeld tot een winstgevende entiteit. Net als bij de WEB was de politieke beïnvloeding geminimaliseerd. Daartoe was de MEP-regering in zee gegaan met de Schipholgroep die keurig de principes van good corporate governance toepaste. De nieuwe AVP-minister ging de intentie voor een grotere betrokkenheid van de Schipholgroep weer tegen. Hij stelde een gepensioneerde partijgenoot aan tot waarnemend directeur ter voorbereiding van een nieuwe directeur waar de nodige twijfels over bestaan.

Het plan van de minister van Toerisme om van het sterk gepolitiseerde Toeristenbureau volgens het sui generis-model een onafhankelijke entiteit te maken werd door de hotelorganisatie AHATA positief ontvangen. Zo zou een ideale samenwerkingsvorm ontstaan tussen overheid en bedrijfsleven. Of de door hem voorgestelde opzet inderdaad tot minder politieke invloed zou leiden, bleef echter de vraag. Niet alleen de Raad van Advies, maar ook parlementariërs van zijn eigen partij wezen op kwetsbare punten in de nieuwe opzet: 'de minister benoemt en ontslaat de directeur' en: 'de directeur legt verantwoording af aan de minister'. Hoewel de begroting van het nieuwe toeristenkantoor (omstreeks Af. 60 miljoen) gefinancierd wordt uit de (verhoogde) logeerbelasting, is de financiële controle onder de nieuwe opzet een zaak van de minister en niet van de CAD en het parlement. De minister hoefde zich hierbij ook niet te houden aan de bepalingen van de Comptabili-

teitswet. Na intensieve beraadslagingen in het parlement werd een stokje voor deze opzet van de minister gestoken.

Ondanks de dagelijkse beloften van een nieuwe politiek, blijven oude politieke gewoonten hardnekkig de kop opsteken. Om de gemeenschap enig vertrouwen te geven, zijn maatregelen nodig die terugval uitsluiten. Vooral in perioden van voorspoed, hopelijk zijn die voor Aruba weggelegd, blijken de verleidingen groot om weer in oude gewoonten te vervallen.

VAN DE THEORIE NAAR DE PRAKTIJK

In het vorige hoofdstuk is aangegeven dat terugdringen van de politieke invloed, professionalisering van het bestuurderschap en de grotere onafhankelijkheid van het parlement nodig zijn om de kwaliteit van de overheid te verbeteren. Bij de bevolking zal het wantrouwen jegens de politiek moeten verdwijnen. De praktische uitwerking hiervan spitst zich toe op een aantal zaken:

- Invoering van de Wet Partijfinanciering
- Op orde brengen en houden van 's Lands administratie. Op dit moment heerst er een grote administratieve chaos. Niet alleen zijn de jaarrekeningen van de meeste departementen structureel te laat, maar ook zodanig onbetrouwbaar dat zij niet te controleren zijn door de instanties die daarvoor zijn ingesteld.
- Het binden van de ministers aan begrotingsdiscipline.
- Het bij wet vastleggen van een maximale norm voor het begrotingstekort.
- Een gedegen analyse van alle overheidstaken en het vaststellen van de middelen (inclusief personeel) die daarvoor nodig zijn. Het regelmatig uitvoeren van een kerntakenanalyse.
- De invoering van een nieuwe, simpele, redelijke en duidelijke bezoldigingsregeling voor ambtenaren. Doordat veel ambtenaren door politieke benoemingen in te hoge schalen terechtgekomen zijn, is de huidige bezoldigingsregeling volledig scheef gegroeid en moeilijk te hanteren.
- De bevoegdheid tot benoeming van overheidsperoneel weghalen bij de minister(raad). Een onafhankelijke en professionele instantie benoemt personeel op basis van de werkelijke behoeften aan kwantiteit en kwaliteit.
- Het vergroten van transparantie, door alle controlerende en adviserende overheidsdepartementen te verplichten op kwartaalbasis publiekelijk verslag te doen van hun belangrijkste verrichtingen en bevindingen. Daarbij dienen zij aan te tonen dat zij zich hebben gehouden aan de principes van goed bestuur.
- Het vergroten van transparantie bij de toekenning van overheidscontracten en beslissingen over uitgaven. Mededelingen hierover moeten vooraf

worden gepubliceerd in daarvoor aangewezen media, inclusief het internet.

- De verplichting aan de Staten om rapporten van de controlerende en adviserende instanties openbaar te behandelen na bespreking met de betreffende instanties.
- Het vergroten van de autoriteit van adviserende instanties door het verplicht stellen van vernietiging of aanpassing van wetsvoorstellen die niet de goedkeuring van de meerderheid van deze instanties dragen.
- Het dwingend voorschrijven van een tijdsplanning bij het uitvoeren van voorstellen tot verbeteringen van het functioneren van de overheid (zoals reeds door de CAD en de ARA is bepleit) en het eisen van gefundeerde argumenten en alternatieven indien daar niet aan wordt voldaan.
- Een heldere beschrijving van uitgangspunten voor het vergunningenbeleid en een openbare controle op de naleving daarvan.
- Een zelfstandige bevoegdheid van het OM om op eigen initiatief en in samenwerking met instellingen als de CAD en de ARA incorrect handelen van bestuurders te onderzoeken en zo nodig te vervolgen.

Met deze punten zal het bestuur van Aruba kwalitatief verbeteren en verminderen de mogelijkheden van wanbestuur en corruptie. De sociale partners en de burgers zullen ze dan ook als *conditio sine qua non* moeten voorhouden bij hun onderhandelingen met de overheid. Daarbij moeten zij er wel op bedacht zijn dat de politiek deze bepalingen niet zonder slag of stoot zal accepteren. Toch zal de politiek zich bij deze eisen neer moeten leggen. Dit is de resultante van 25 jaar *laissez faire* beleid. Het is cynisch dat die keus hen door de gevolgen van hun eigen presteren opgelegd wordt.

FINANCIËLE ZORGEN

In januari 2011 verklaarde de Minister-president dat het begrotingstekort Af. 280 miljoen bedroeg. Andere –welingelichte- bronnen verklaarden dat het feitelijk meer ging om een begrotingstekort van Af. 480 miljoen. De regering zocht wanhopig naar wegen om Af. 200 miljoen extra binnen te halen aan belastingen. Nog in december 2010 schreef zij een obligatielening ad Af. 350 miljoen uit om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen. De vooruitzichten voor de begroting van 2012 zijn dan ook somber. Hoewel de regering in 2011 een grote economische opleving verwacht door herintreding van Valero, aantrekkend toerisme en uitgebreide investeringen in de infrastructuur, zullen ook de extra opbrengsten onvoldoende zijn om het begrotingstekort en de rente- en aflossingsverplichtingen van de overheid in voldoende mate op te vangen. De nationale schuld zal verder toenemen wat de kredietwaardigheid van Aruba verder in het gedrang brengt. Het vasthouden aan het voornemen van de overheid om het begrotingstekort

jaarlijks met Af. 75 miljoen te verminderen is dan ook absolute noodzaak.

Nu de financiering door het FDA-fonds voor nieuwe projecten afloopt, zal de door de premier geroemde Public Private Partnership (ppp) constructie als enige mogelijkheid resteren om noodzakelijke infrastructurele projecten van de grond te krijgen. De keerzijde van de medaille is tegelijk dat deze de financiële lasten van de overheid niet zullen verminderen. Hoewel de aanvankelijke investeringen voor de overheid laag zijn, zullen de aflossingen decennia-lang doorgaan en een te zware extra last kunnen betekenen voor de reeds maximaal opgerekte begroting. Voor potentiële investeerders vormt dit een extra risico. Daarnaast is bij het eerste project dat onder de voormalige overheid op deze basis werd opgezet ('Paleis van Justitie' in Santa Cruz) duidelijk geworden dat wat een uitstekende investering voor commerciële partijen is, voor de gemeenschap een zure druif kan betekenen. Uiteindelijk kan een project drie keer duurder uitpakken dan bij een volledig eigen financiering het geval zou zijn.

Het is dan ook de vraag of Aruba uiteindelijk in staat is om zelf uit het financiële dal te kruipen of dat zij de hulp moet inroepen van bijvoorbeeld het moederland. Ook in het laatste geval zullen zware eisen worden gesteld aan het financiële beleid. Gezien de grote bezuinigingen van €18 miljard die Nederland momenteel zelf doorvoert, hoeft Aruba immers niet te rekenen op een coulante behandeling. De Arubaanse politiek zal daarvoor zeker een knieval moeten maken.

FINANCIEEL TOEZICHT OF DOLLARISATIE?

Onder Arubaanse politici leeft een grote vrees hoe het zou zijn als zij het niet meer volledig voor het zeggen hebben maar zich moeten houden aan bindende regels en afspraken om binnen vastgestelde marges te regeren, zoals hun collega's van Curaçao en Sint Maarten. Een voorstel van Nederland in die richting werd zowel door de MEP als de AVP onmiddellijk naar de prullenbak verwezen. Toch zou een dergelijke inperking van de autonomie, met name wat de overheidsuitgaven betreft, voor de bevolking de enige garantie zijn dat haar welvaartsniveau niet nóg verder wegzakt. Om de weerstand van politici tegen toezicht van buitenaf (bijvoorbeeld door Nederland) te omzeilen, wordt weleens gespeculeerd over de mogelijkheid om een 'eigen' Commissie Financieel Toezicht op te zetten. De kans van slagen lijkt echter gering. De ervaring heeft geleerd dat lokale financiële experts wel uitzonderlijk sterk in hun schoenen moeten staan om het hoofd te bieden aan de druk van politici.

Aruba kan ook, zoals in het verleden met Curaçao is gebeurd, door Nederland voor hulp doorverwezen worden naar het IMF. Voor het gezond maken van overheidsfinanciën heeft deze instelling de Fiscal Responsibility Act opgesteld. De daarin gehanteerde criteria stellen strenge grenzen aan begrotingstekorten en de hoogte van de nationale schuld die in niets onderdoen voor de normen van het College Financieel Toezicht voor Curaçao en Sint Maarten. De Arubaanse gemeenschap kan zich dan ook maar beter voorbereiden op veel zwaardere offers dan die zij door de politieke partijen in hun laatste verkiezingsbeloften voorgespiegeld hebben gekregen. Wil de Arubaanse overheid 'buitenlandse inmenging' boven alles voorkomen, dan rest haar geen andere keuze dan op heel korte termijn eindelijk uitvoering te geven aan de honderden rapporten en adviezen die zich tijdens de afgelopen 25 jaar hebben opgestapeld. Daarbij is een niveau van discipline nodig die de laatste decennia ver te zoeken is geweest.

Een laatste alternatief waar nog wel eens over gesproken wordt, is het overgaan tot dollarisatie. De voormalige president van de Arubaanse Centrale Bank bijvoorbeeld, ziet hier mogelijkheden in. Dollarisatie houdt in dat een land zijn eigen valuta opheft en de Amerikaanse dollar vrijelijk laat circuleren. Dit beperkt de regering in haar mogelijkheden tot excessieve monetaire expansiedrift. Zij heeft minder mogelijkheden om gaten in de begroting op te vullen en daardoor geen of nauwelijks tekorten. Bij dollarisatie is vereist dat de begrotingsgrenzen in de wet zijn vastgesteld. Wanneer dit goed gebeurt, maakt dollarisatie het investeringsklimaat stabiel en aantrekkelijk.

De US dollar mag niet aangemaakt worden door enige centrale bank of monetaire autoriteit van buiten de VS. Het hangt dus van de prestaties van de economie af hoeveel dollars er circuleren. Door export van goederen en diensten (zoals toerisme) komen nieuwe dollars binnen en door investeringen van buitenaf. Zulke investeerders verwachten wel dat het land over voldoende verdien capaciteit of reserves aan dollars beschikt om hun investeringen zeker te stellen. Deze reserves moeten door een monetaire autoriteit (geen Centrale Bank, want die hebben nu geen bestaansrecht) worden opgespaard.

Welke methode er ook gekozen wordt, bij elke is vereist dat de regering zwaar in haar uitgaven snijdt en een stringent begrotingsbeleid volgt. Voor Aruba betekent dit noodgedwongen het einde van 25 jaar patronagepolitiek.

EEN NIEUWE TOEKOMST

De gemeenschap zou inmiddels ondervonden moeten hebben dat wat goed is voor de politiek lang niet altijd goed is voor het land. Zij moet zich daarom niet

langer voor het karretje van politici laten spannen die inspelen op de emotie van de bevolking met kreten van 'behoud van de hard bevochten autonomie' om vooral hun eigen positie veilig te stellen. De gemeenschap zou er goed aan doen om de bestuursverantwoordelijkheid niet meer volledig over te laten aan de politieke elite, maar zelf actief deel te nemen aan de ontwikkeling van Aruba via de Nationale (of Sociale) Dialoog en bijvoorbeeld een 'Burgerraad'.

Van de Arubaanse burger vereist dit een snelle evolutie van een passieve houding als onderdaan- en vervreemd burgerschap naar actief burgerschap. Het 'onderdaanschap' kenmerkt zich door passieve onderdanigheid met een groot gezag voor de gezagsdragers die zij niet of nauwelijks tegen durven spreken. 'Vervreemde burgers' bezorgen de bestuurders geen last want zij interesseren zich niet voor wat er gaande is. Zij brengen alleen hun stem uit. Elites van verschillende politieke kleur kunnen vervolgens met elkaar het staatsbestuur 'regelen'. 'Actieve burgers' zijn bereid om zelf na te denken over en deel te nemen aan de besluitvorming. Zij willen inspraak, openheid en hebben minder eerbied voor gezagsdragers. Dezen moeten hun beslissingen uitleggen en rechtvaardigen (uit: Schuyt, 'Recht en samenleving').

Om door politici respectvol en op grond van integriteit behandeld te worden, moet de bevolking dat zelf van hen eisen. Dat kan alleen door de verrichtingen van bestuurders nauwlettend te volgen en hen voortdurend aan te spreken op de basis van hun opdracht, namelijk dat zij dienstbaar zijn aan de gemeenschap en het ondergeschikten en burgers mogelijk te maken optimaal te functioneren ten dienste van de samenleving.

Die opdracht geldt ook voor parlementariërs. Niet voor niets uitte de eerste voorzitter van het huidige parlement, toen hij zich in 2010 terugtrok vanwege de 'dinosaurussenpolitiek' zijn twijfels over het politieke bedrijf. Teveel tijd werd volgens hem verspild met discussies over futiliteiten. Hij pleitte voor meer samenwerking tussen partijen en andere omgangsvormen binnen de Staten. Geen enkele partij is immers in staat om alle uitdagingen alleen aan te pakken.

Uiteindelijk zou dit moeten leiden tot een stevige vertrouwensbasis tussen de gemeenschap en de politiek van waaruit gezamenlijk gewerkt kan worden aan een gezonde toekomst van Aruba. Deze nieuwe verhouding vereist dat de politiek zijn traditie van conflicten en polarisatie opgeeft en zich opnieuw uitvindt. Dát wordt zijn grootste uitdaging voor de komende 25 jaar.

I ♥ ARUBA

Wie van Aruba houdt en om haar bevolking geeft, is het aan zichzelf en zijn kinderen verplicht om niet langer stil te zitten maar de misstappen van regering, parlementariërs, kortom van politici en politieke partijen net zo lang aan de kaak te stellen tot zij eieren voor hun geld kiezen en hun eigen belang niet langer boven het algemeen belang stellen. Voor wie werkelijk van Aruba houdt is het geen optie om te blijven zwijgen en de politiek ongehinderd haar gang te laten gaan. De risico's voor ernstige gevolgen zijn te groot. Ik hoop met mijn eerste boek 'Goed bestuur & de politieke realiteit' en met dit boek als vervolg daaraan een wezenlijke bijdrage te hebben geleverd.

Armand Hessels